

Riksdagens protokoll

1997/98:118

Torsdagen den 4 juni

Protokoll
1997/98:118

Kl. 09.00 – 17.58
19.00 – 20.38

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 maj.

2 § Meddelande om kompletteringsval till bostadsutskottet

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser i bostadsutskottet anmält Carina Moberg som ledamot efter Lars Stjernkvist och Pernilla Mobeck som suppleant efter Carina Moberg.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i bostadsutskottet

Carina Moberg (s)

suppleant i bostadsutskottet

Pernilla Mobeck (s)

3 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet

Talmannen meddelade att på skriftliga frågor som inlämnats under tiden *den 5 juni kl. 10.00–25 september* skulle svar lämnas av statsråd senast inom fjorton dagar efter det att frågan framställts.

4 § Meddelande om centralkansliets öppettider

Talmannen meddelade att ett meddelande om centralkansliets öppettider hade delats ut till kammarens ledamöter.

*Fel! Okänt
växelargument.*

5 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förkortad motionstid

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1997/98:176 till utbildningsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse med hänsyn till sommaruppehållet skulle förlängas till *måndagen den 12 oktober*.

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU10
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU33
Finansutskottets betänkande 1997/98:FiU30
Skatteutskottets betänkande 1997/98:SkU31
Justitieutskottets betänkande 1997/98:JuU25
Lagutskottets betänkande 1997/98:LU29
Utrikesutskottets betänkande 1997/98:UU25
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1997/98:SfU15
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU26
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU18
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU15
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU27
Näringsutskottets betänkande 1997/98:NU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1997/98:AU14
Näringsutskottets betänkanden 1997/98:NU14 och NU9
Finansutskottets betänkanden 1997/98:FiU26 och FiU28

7 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 3 juni

UU15 Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklings-samarbete

Mom. 2 (redogörelse för de mänskliga rättigheterna i mottagarländerna)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

159 för utskottet

139 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 138 s, 21 c

För res. 1: 72 m, 21 fp, 20 v, 15 mp, 11 kd

Frånvarande: 23 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 4 (demokrati som biståndspolitiskt mål)

1. utskottet

2. res. 2 (fp)

Votering:

278 för utskottet

22 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 72 m, 21 c, 19 v, 15 mp, 11 kd

För res. 2: 21 fp, 1 v

Frånvarande: 21 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Mom. 5 (biståndspolitisk utredning)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, v)

Votering:

258 för utskottet

43 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 13 mp, 11 kd

För res. 3: 21 fp, 20 v, 2 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 4 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU17 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

Mom. 13 (publicering av ambassadrappporter om mänskliga rättigheter)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

278 för utskottet

24 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 11 mp, 12 kd

För res. 2: 20 v, 4 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 14 (MR-debatt i FN:s generalförsamling)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, v, mp, kd)

Votering:

162 för utskottet

140 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 21 c
För res. 3: 72 m, 21 fp, 20 v, 15 mp, 12 kd
Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 18 (god miljö som mänsklig rättighet)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)

Votering:
287 för utskottet
15 för res. 4
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 20 v, 12 kd
För res. 4: 15 mp
Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 19 (en internationell miljödomstol)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Votering:
286 för utskottet
15 för res. 5
48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 72 m, 20 c, 21 fp, 20 v, 12 kd
För res. 5: 15 mp
Frånvarande: 20 s, 8 m, 7 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 27 (mänskliga rättigheter i Colombia)

1. utskottet
2. res. 7 (fp, v, mp, kd)

Votering:
231 för utskottet
71 för res. 7
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 72 m, 20 c
För res. 7: 2 s, 1 c, 21 fp, 20 v, 15 mp, 12 kd
Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 37 (mänskliga rättigheter i Kina)

1. utskottet

2. res. 8 (fp, mp, kd)

Votering:

252 för utskottet

48 för res. 8

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 72 m, 21 c, 19 v

För res. 8: 21 fp, 15 mp, 12 kd

Avstod: 1 v

Frånvarande: 21 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 43 (situationen i Hongkong)

1. utskottet

2. res. 10 (fp, v, mp, kd)

Votering:

230 för utskottet

70 för res. 10

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 67 m, 21 c, 1 v

För res. 10: 3 m, 21 fp, 19 v, 15 mp, 12 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 20 s, 9 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 44 (kontakter med Taiwan m.m.)

1. utskottet

2. res. 11 (fp, kd)

Votering:

257 för utskottet

44 för res. 11

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 66 m, 19 c, 20 v, 11 mp

För res. 11: 6 m, 1 c, 21 fp, 4 mp, 12 kd

Frånvarande: 20 s, 8 m, 7 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Prot. 1997/98:118
4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 49 (FN-närvaro på Östtimor)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. U620 yrk. 6 (mp)

Votering:

267 för utskottet

35 för mot.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 12 kd

För mot.: 20 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 63 (EU-kontor i Kosovo)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. U625 yrk. 4 (mp)

Votering:

268 för utskottet

34 för mot.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 1 v, 12 kd

För mot.: 19 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 69 (israeliske kärnteknikern Mordechai Vanunu)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. U619 yrk. 1 (mp)

Votering:

267 för utskottet

35 för mot.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 12 kd

För mot.: 20 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU16 Vissa nedrustningsfrågor

Mom. 16 (forskningsfrågor)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

269 för utskottet

35 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 73 m, 21 c, 21 fp, 12 kd

För res. 1: 20 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 18 (ett förbud mot fordonsminor)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp, kd)

Votering:

254 för utskottet

47 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 73 m, 20 c, 20 fp, 1 kd

För res. 2: 1 c, 20 v, 15 mp, 11 kd

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 c, 6 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 19 (krigsmaterielexport)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

265 för utskottet

35 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 139 s, 72 m, 21 c, 21 fp, 12 kd

För res. 3: 20 v, 15 mp

Frånvarande: 22 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:118

4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

NU15 Statens roll som ägare av bolag

Mom. 1 (Riksdagens revisorerers förslag)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

Votering:

197 för utskottet

105 för res. 1

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 21 c, 1 fp, 20 v, 15 mp

För res. 1: 73 m, 20 fp, 12 kd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU20 Staten och trossamfunden – grundlagsfrågor m.m.

Mom. 1 (grundlagsbestämmelse om lagstiftning om Svenska kyrkan)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, v)

Votering:

251 för utskottet

42 för res. 1

10 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 71 m, 21 c, 2 fp, 14 mp, 2 kd

För res. 1: 2 m, 19 fp, 20 v, 1 mp

Avstod: 10 kd

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Ingrid Näslund (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 7 (statlig hjälp med avgift till trossamfund)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

250 för utskottet

34 för res. 4

19 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 3 fp, 1 v, 12 kd

För res. 4: 19 v, 15 mp

Avstod: 1 m, 18 fp

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 12 (den kyrkliga egendomen)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, m)

Votering:

197 för utskottet

106 för res. 6

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 21 c, 20 v, 15 mp

För res. 6: 73 m, 21 fp, 12 kd

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 18 (trosbekännelse för statschefen m.fl.)

1. utskottet

2. res. 8 (fp, v, mp)

Votering:

247 för utskottet

53 för res. 8

2 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 72 m, 21 c, 1 fp, 12 kd

För res. 8: 20 fp, 20 v, 13 mp

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU27 Riksdagens arbetsformer

Mom. 1 (väckande och beredning av motioner)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

282 för utskottet

16 för res. 1

5 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 73 m, 19 c, 19 fp, 18 v, 12 kd
För res. 1: 1 fp, 1 v, 14 mp
Avstod: 2 c, 1 fp, 1 v, 1 mp
Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 4 (antalet ledamöter i utskotten)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

229 för utskottet

73 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 21 c, 21 fp, 20 v, 15 mp, 12 kd

För res. 2: 73 m

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 12 (avlämnande av propositioner)

1. utskottet

2. res. 5 (fp, v)

Votering:

248 för utskottet

54 för res. 5

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 72 m, 21 c, 12 mp, 3 kd

För res. 5: 1 m, 21 fp, 20 v, 3 mp, 9 kd

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 19 (såvitt avser ändring av 2 kap. 14 § RO)

1. avslag på res. 9 i motsvarande del

2. bifall till res. 9 i motsvarande del (c, fp, mp)

Först togs frågan upp om avslag eller bifall till motionerna om avslag på talmanskonferensens förslag i denna del och därefter frågan om bifall till utskottets förslag.

Votering:

241 för avslag

55 för bifall

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren hade således avslagit motionerna om avslag på förslag i denna del.

För avslag: 140 s, 72 m, 1 c, 16 fp, 12 kd

För bifall: 1 s, 17 c, 2 fp, 20 v, 15 mp

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 9 c, 7 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Kammaren hade nu att ta ställning till förslaget till ändring i huvudbestämmelser i riksdagsordningen. Av förslaget framgick att ändringen önskades bli genomförd i *ett enda beslut*.

För bifall härtill krävdes att *minst tre fjärdedelar* av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

246 för bifall

56 för avslag

47 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja och kammaren hade således bifallit utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 140 s, 72 m, 1 c, 16 fp, 12 kd

För avslag: 1 s, 1 c, 16 fp, 12 mp

Frånvarande: 20 s, 8 m, 9 c, 7 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 19 (såvitt avser tillägsbestämmelse 2.14.1)

1. utskottet i motsvarande del

2. res. 9 i motsvarande del (c, fp, mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan i denna del med acklamation.

Mom. 23 (besvarande av interpellationer)

1. utskottet

2. res. 10 (fp, v, mp)

Votering:

177 för utskottet

126 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 5 m, 19 c, 12 kd

För res. 10: 68 m, 2 c, 21 fp, 20 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 24 (muntliga frågor)

1. utskottet

2. res. 11 (v, fp)

Votering:

268 för utskottet

34 för res. 11

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 73 m, 21 c, 13 fp, 3 v, 6 mp, 12 kd

För res. 11: 8 fp, 17 v, 9 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 25 (inrättande av ett kommissionsinstitut i riksdagen)

1. utskottet
2. res. 12 (fp)

Votering:

281 för utskottet

22 för res. 12

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 73 m, 21 c, 19 v, 15 mp, 12 kd

För res. 12: 21 fp, 1 v

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Mom. 21, 22 och 40 (såvitt avser ändringar i huvudbestämmelser i riksdagsordningen)

Kammaren hade nu att ta ställning till förslagen till ändring i huvudbestämmelser i riksdagsordningen, vilket krävde att riksdagens beslut fattades antingen med tre fjärdedels majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Av förslagen framgick att ändringarna önskades bli antagna i *ett enda beslut*.

För bifall härtill krävdes att *minst tre fjärdedelar* av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

303 för bifall

0 för avslag

46 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja och kammaren hade således bifallit utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 141 s, 73 m, 21 c, 21 fp, 20 v, 15 mp, 12 kd

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 c, 5 fp, 2 v, 3 mp, 3 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att socialutskottets betänkanden SoU25 och SoU22 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU25

Reformerat tandvårdsstöd (prop. 1997/98:112)

Reformerat

tandvårdsstöd

Anf. 1 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Fru talman! Socialministern! Det är inte första gången som vi träffas och debatterar ett tandvårdsstöd. Det har varit ganska frekvent under 90-talet att föreslå olika förändringar. Jag vill börja med att kommentera något av handläggningen av det senaste förslaget som utskottet har haft att ta ställning till och det underlag för riksdagens ställningstagande som vi nu debatterar.

Det här förslaget kom minst sagt sent till utskottet – kvart över tolv, om man uttrycker sig försiktigt. Men det har varit en tendens i hela beredningsarbetet att det har varit väldigt bråttom med att presentera ett reformerat tandvårdsstöd. Från det att enmansutredaren lämnade sitt förslag hade man en proposition framme på tre månader. Detta ursprungliga förslag innehöll dock inget högkostnadsskydd, och det blev hårt kritiserat för att denna viktiga del i en subvention till tandvård fattades – inte minst från LO:s sida. Men det anmärkningsvärda är att man, efter denna omfattande kritik mot förslaget, inom ramen för dessa tre månader lyckades med konststycket, bravurumret, att konstruera ett högkostnadsskydd. Än mer anmärkningsvärt är att man lyckades få fram 500 miljoner.

Jag har i olika omgångar försökt, fru talman, att få tillgång till det kalkylunderlag som ligger till grund för dessa ställningstaganden från regeringens sida. Det har varit omöjligt.

Det är naturligtvis fullständigt omöjligt att konstruera ett tandvårdsstöd med en sådan hantering. Man måste se helheten i ett tandvårdsstöd. Det går inte att först lägga fram ett förslag där man pekar ut vissa grupper som skall omfattas av stödet och sedan efter remissbehandlingen komma med ett påhäng på försäkringen i form av ett högkostnadsskydd. Då blir det precis som det blir, nämligen ett väldigt rörigt förslag. Av alla förslag som har presenterats under 90-talet, och då ryggas jag inte för att även kritisera det förslag som lades fram av den borgerliga regeringen, är detta i särklass det rörigaste. Jag beklagar de människor som skall hantera det här. Det kommer inte att bli enkelt att hantera detta egendomliga tandvårdsstöd.

Jag vill därför i första hand, fru talman, yrka avslag på förslaget. Skälen och bevekelsegrunderna för vårt avslag framgår av reservation 1, som jag skall be att få yrka bifall till. I övrigt har vi utvecklat våra tankar om tandvårdsstödet i ett ganska omfattande särskilt yttrande som är bifogat utskottsbetänkandet.

Varför tycker jag nu att det här är ett dåligt förslag? Till att börja med tror jag inte att man i en kärv ekonomi i första hand skall subventionera friska människor. För mig och för oss moderater är det fullständigt naturligt att ett tandvårdsstöd i första hand måste inriktas på de människor som har ett vårdbehov. Man måste alltså rikta tandvårdsstödet till vårdbehovet och inte till åldersgrupper, som man gör. Man binder orimligt mycket pengar, som jag ser det, i bastandvården. Varför det? Och varför binder man pengar till en särskild åldersgrupp utöver barn- och ungdomsstand-

*Fel! Okänt
växelargument.*

vården? Denna tycker vi är bra. Vi har bara en synpunkt på den, nämligen att vi tycker att den skall konkurrensutsättas. Det lyckades man inte med i det här betänkandet heller. Detta måste man alldeles uppenbart lagstifta om när det gäller barn- och ungdomstandvården. Även om riksdagen har uttalat ett önskemål och en rekommendation till landstingen att man skall upphandla barn- och ungdomstandvården är det uppenbart så att man inte alls i landet i dess helhet har följt detta förslag. I det läget finns det ju ingen annan väg att gå för riksdagen än att lagstifta om detta, så att det blir konkurrensneutralitet inom barn- och ungdomstandvården. Barn- och ungdomstandvården är inte enda delen som är bekymmersam. Jag återkommer senare i mitt anförande till de snedheter som presenteras i dag.

Man binder alltså orimligt mycket resurser från stödet i bastandvården till åldersgruppen 20–29-åringar. Däremot är det ett uselt högkostnads-skydd. För mig är det fullständigt obegripligt varför man inte talar om hur högkostnadsskyddet ser ut. Det är ju faktiskt på det sättet att man får större subvention i bastandvården, som skall omfatta mindre åtgärder, än vad man får när man råkar ut för höga tandvårdskostnader. Subventionsgraden är ju högre i bastandvården och mindre i högkostnadsskyddet. Ett exempel på detta är att en tandvårdskostnad på 6 000 kronor ger en hundralapp i subvention.

Jag vänder mig till socialministern. Tycker socialministern att det är ett bra högkostnadsskydd att få en så liten subvention när man faktiskt drabbas av relativt höga tandvårdskostnader? För tandvårdskostnader ända upp till 10 000 kronor är subventionen försumbar.

För mig är 6 000 kronor ganska mycket pengar. Och vi skall inte tala om hur mycket pengar det är för fattigpensionären, som vi brukar säga när vi debatterar, som är frisk i övrigt men som inte har hemtjänst och som inte omfattas av de särskilt riktade pengarna som landstingen skall få enligt förslaget. För denna pensionär är 6 000 kronor väldigt mycket den dagen han eller hon drabbas av ett stort tandvårdsbehov. Vi kanske kan återkomma till detta. Jag tycker att det är djupt allvarligt och tror att det blir mycket svårt att hantera gränsdragningen.

Jag skall inte sticka under stol med att förslaget har förtjänster. Vi tycker att det är bra att man riktar pengar till människor i särskilt boende. Det är väldigt bra att man i förslaget värnar om de funktionshindrade. Det är också mycket bra att man värnar om människor som på grund av sjukdom kanske får hela sin tandstatus raserad och därmed stora tandvårdsbehov. Vi tycker också att det är bra att det blir fri etablering och en fri prissättning. Men vi ser ju problemen i förslaget.

Den i särklass viktigaste frågan, om man skall se på tandvård i ett litet längre perspektiv, är att det är lika spelregler på marknaden. Det har man varken från regeringens eller utskottsmajoritetens sida mäktat att ta itu med den här gången heller.

Vi fick ju faktiskt, trots att vi hade en mycket, mycket begränsad tid för utskottsbehandlingen, kämpa ganska friskt från oppositionens sida för att över huvud taget få ett särskilt kapitel om konkurrensfrågorna. Vi moderater vill ha en lagstiftning om detta. Det är viktigt framför allt när man väljer att lägga ett förslag om riktade pengar till landstinget. Vi har i sig ingenting emot den potten pengar till landstinget, men det måste finnas regler för hur man skall kunna konkurrera.

När det finns aktörer på marknaden, både i folktandvården och i den privata sektorn, är det väl rimligt att de har samma spelregler. I det fallet återkommer jag till att det är viktigt att lagstifta om både barn- och ungdomstandvården och de särskilda pengarna, annars kommer vi inte att få någon ordning på det här.

Vi kan dra erfarenheter av vad som har hänt med barn- och ungdomstandvården efter det att riksdagen faktiskt uttalade att det var angeläget att skapa möjligheter för landstinget att upphandla barn- och ungdomstandvård. Erfarenheterna är inte muntra. Jag befarar – och det beklagar jag, socialministern – att det blir samma utveckling när det gäller den här typen av riktade pengar, nämligen att privattandvården inte får möjlighet att erbjuda sina tjänster i den utsträckning som de skulle kunna. Det är inte bra. Det grundläggande problemet i tandvården i dag är att samma profession spelar på olika planhalvor, och det är otillfredsställande i allra högsta grad.

Vi har haft synpunkter på momsens bl.a. och försökt att få ordning på den biten. Visserligen finns det litet välvilliga skrivningar i betänkandet om momsredovisning och annat, men naturligtvis måste man ta itu med frågan på allvar. Den har ju också med konkurrens att göra.

Konkurrensfrågorna är alltså väldigt viktiga. Det är i det närmaste obegripligt att man från både regeringens och utskottsmajoritetens sida helst inte vill ta i konkurrensfrågorna. Jag vet inte vad det är för påtryckningar som har gjort att man ändå har gjort skrivningar i betänkandet, där man åtminstone nämner detta som ett problem. I vissa frågor har man valt att göra tillkännagivanden, vad det nu kan få för effekt. Jag tror inte att det räcker. Jag tror att man måste gå in betydligt seriösare i de här frågorna.

Innan vi fått en lagstiftning på området och innan vi över huvud taget har kunnat göra någonting åt folktandvården innebär det stora problem inom landstinget. De har ingen särredovisning mellan barn- och ungdomstandvården och vuxentandvården, samtidigt som subventionen till vuxentandvården i försäkringen successivt har försämrats. Detta är faktiskt regeringens ansvar. Eftersom regeringen genom åren har försämrat stödet till tandvårdsförsäkringen, har andelen subventioner ökat på landstingssidan. Det är få landsting i dag som har särredovisning av kostnaderna. Det här är också en snedvriden konkurrens som är fullständigt oacceptabel.

Sedan finns det ett kapitel som är märkligt i förslaget. Det handlar om abonnemangstandvården. Hur jag än läser och försöker begripa hur man har tänkt att regleringen mellan vårdtagare och vårdgivare skall ske, har jag inte blivit mycket klokare. De här tveksamheterna hade jag redan under utskottsbehandlingen.

Vi begärde att Lagrådet skulle titta närmare på speciellt den här frågan, eftersom vi av erfarenhet vet att Lagrådet har haft många synpunkter ur lagteknisk synvinkel på liknande förslag som har lagts fram tidigare, nämligen om premietandvården. Det fanns väl skäl att misstänka att förslaget om abonnemangstandvården, även om det var svårt att begripa, skulle ta en sväng över Lagrådet. Det blev också utskottets beslut. Efter någon vecka fick vi tillbaka Lagrådets yttrande, men vi blev ju inte mycket klokare av det. Lagrådet släpper ju med tvekan igenom förslaget

och kräver ingen särskild lagstiftning. Hur abonnemangstandvården skall fungera förstår jag inte över huvud taget.

Jag kan inte uppfatta att ett sådant här avtal är något annat än ett civilrättsligt avtal, och då måste ju både den som ger vården och den som får vården vara skyddade. Framför allt måste det finnas någon instans att vända sig till för att klaga ifall någonting inträffar. Det kan faktiskt inträffa något både på vårdtagarsidan och på vårdgivarsidan.

Jag tror kanske inte att man skall göra så stort väsen av detta med abonnemangstandvården. Jag vet heller inte hur pass attraktivt det kan bli för tandläkarna och för dem som behöver tandvård att träffa ett sådant avtal.

Jag skulle vilja reducera det här till något som liknar den typ av avtal som redan i dag förekommer, nämligen att om man har ett större behov av tandvård diskuterar man med sin tandläkare och får ett kostnadsförslag. Det är väl ungefär så, tror jag, man skall se på abonnemangstandvården. Det kommer antagligen inte att bli mer än att man får ett kostnadsförslag och antingen accepterar det eller förkastar det och söker något annat. Jag förstår inte heller riktigt vad det här förslaget har i betänkandet att göra när det inte ens finns en lagstiftning i botten.

Fru talman! Det här är våra huvudsakliga invändningar mot förslaget. Vi har alltså ett rakt avslagsyrkande. Som jag sade tidigare ber jag att få yrka bifall till reservation 1 i betänkandet, dvs. avslag på förslaget.

Anf. 2 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Fru socialminister! I Centerns partimotion *En rättvisare tandvårdsförsäkring* redovisade vi redan förra året ett antal principer som vi ansåg borde ligga till grund för ett nytt tandvårdsstöd. Dessa principer kan sammanfattas ungefär enligt följande:

1. Barn- och ungdomstandvården skall även i framtiden vara avgiftsfri.
2. Tandvårdsförsäkringen skall ge ersättning för bastandvård som är vårdbehovs- och diagnosrelaterad.
3. Tandvårdsförsäkringen skall ge rätt till särskild ersättning vid sjukdomsrelaterat tandvårdsbehov.
4. Konkurrensneutralitet måste råda mellan offentlig och privat tandvård.
5. Etableringskontrollen bör upphöra.

Dessutom har Centerns partistämman uttalat att någon form av högkostnadsskydd bör ingå i en ny tandvårdsförsäkring.

Det har varit Centerns ambition att inom ramen för en generell försäkring försöka finna en konstruktion som är så fördelningspolitiskt träffsäker som möjligt både vad gäller vårdbehov och ekonomiska förutsättningar. Det är givetvis ingen enkel ekvation.

Vi kan nu konstatera att såväl propositionen som utredningen dessförinnan tagit fasta på dessa principer. Från Centerns sida har vi därför anledning att vara nöjda med det nu föreliggande betänkandet. Vi tycker att det, så långt man kan förvänta sig av ett generellt system, uppfyller kraven på fördelningspolitisk träffsäkerhet. Samtidigt blir det mer generellt än det gamla systemet genom att 80–90 % av befolkningen nu på något sätt kommer att kunna få del av försäkringen mot tidigare ungefär 20 %.

Förslaget innehåller dessutom ett ekonomiskt incitament för en snabbare avveckling av amalgamet genom att inte amalgamlagningar kommer

att omfattas av tandvårdsförsäkringen. Därmed tillmötesgås så långt som för närvarande är möjligt det i flera centermotioner vid flera tillfällen framförda kravet att fasa ut amalgamet som tandvårdsmaterial.

Dessutom har utskottet på flera av de punkter där vi har redovisat synpunkter i vår motion skärpt skrivningarna och gjort tillkännagivanden som gått i vår riktning.

Samtidigt som vi är mycket tillfreds med den principiella uppläggningsen av den nya tandvårdsförsäkringen vill vi ändå beklaga att inte regeringen fullt ut velat tillmötesgå de krav på konkurrensneutralitet som framförts av alla andra partier med undantag av Vänstern.

Det är bra att det nu blir ett tillkännagivande om att folktandvården skall särredovisa sina kostnader så att verksamheten inte kan subventioneras "bakvägen" på något sätt. Det är också bra att regeringen nu får ett uppdrag att tillse att den skillnad som finns mellan privat och offentlig vård vad gäller moms skyldigheten neutraliseras. Det hade därför inte varit ett särskilt mycket större steg att fullt ut låta konkurrensutsätta barn- och ungdomstandvården, den uppsökande verksamheten och tandvården för äldre och funktionshindrade personer.

Vi anser att den här konkurrensen närmast är en förutsättning för att det i framtiden, bildligt talat, skall finnas någon privat tandvård norr om Dalälven. Att det skall råda konkurrensneutralitet på alla områden inom tandvården har för övrigt också varit utgångspunkten när vi har ansett att det skall vara möjligt även för folktandvården att mot ersättning utföra vissa tandregleringsåtgärder som inte ryms inom den kostnadsfria tandvården för barn och ungdomar. Vi hoppas att det skall bli möjligt att senare återkomma till det här med konkurrensfrågorna och att ett genomförande av konkurrensneutralitet fullt ut skall bli möjlig.

Det finns, fru talman, några frågeställningar i betänkandet som det finns anledning att särskilt kommentera. Det gäller bl.a. förslaget om att personer i åldern 20–29 år skall få ersättning av försäkringen från första kronan – dvs. även för undersökningen.

Det kan i och för sig anses vara en bra åtgärd till en relativt rimlig kostnad för staten. Vi har därför från Centerns sida ställt upp bakom förslaget. Samtidigt vet vi ju att det i den här gruppen finns en väldigt stor rörlighet. Man flyttar från sin hemort för studier på annat håll, man flyttar för att få arbete, man gifter sig osv. Det är således en period i livet då det sker många förändringar.

Då är det lätt hänt att den kontinuitet som man tidigare haft i barn- och ungdomstandvården går förlorad. En del resurser borde därför möjligen ha avsatts för uppsökande verksamhet bland dessa ungdomar. Nu är det möjligt att det inom ramen för den utökade konkurrens som föreslagits ändå kan bli så i praktiken. Men det finns på den här punkten, fru talman, anledning att vara litet uppmärksam och att följa upp vad som händer.

Den uppsökande verksamheten, den kostnadsfria munvårdsbedömningen och den till den öppna hälso- och sjukvården anpassade taxa som föreslås för äldre och funktionshindrade ser vi som mycket positiva åtgärder. Speciellt gäller detta för alla dem som i dag inte själva har ekonomiska möjligheter att bekosta sin tandvård. Det är enligt vår mening en åtgärd för höjd livskvalitet och en viktig insats för att motverka risken för undernäring bland äldre i särskilt boende.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ett av de förslag som framförts har det kommit många synpunkter på. Det gäller den s.k. förhandsprövningen av vissa åtgärder inom den sjukdomsrelaterade tandvården. Många har menat att sjukdomsrelaterad tandvård inte skall bedömas på annat sätt än andra vård- och behandlingsbehov inom sjukvården.

Vi delar från Centerns sida den grundinställningen. Vi menar att det är läkare som, tillsammans med tandläkare, skall avgöra vad patienten behöver för att få bot och lindring för sin sjukdom. Någon administrativ överbyggnad för detta anser vi inte behöver finnas. Av de skrivningar som finns i betänkandet framgår det också att det är det som kommer att vara det normala, alltså att det är läkare och tandläkare som kommer att fälla avgörandet.

Å andra sidan går det inte att bortse från att olika typer av sjukdomsrelaterad tandvård i framtiden kommer att subventioneras både av landstingen och av försäkringskassan. Någonstans måste därför någon avgöra vad som är vad och vilka behandlingsinsatser som skall omfattas av de olika ersättningarna.

Det följer den princip som vi i andra sammanhang anser bör gälla; att den som betalar också skall fatta besluten. Vill man, som vi i Centern, ha fri konkurrens inom tandvården måste man acceptera det här. Vi förutsätter nämligen att det kan vara privata vårdgivare som både ställer diagnos och utför behandlingen även när det gäller den här typen av tandvård.

En annan fråga som varit föremål för en del reaktioner är förslaget att det skall vara möjligt att få ersättning för åtgärder som utförs inom ramen för en frivillig överenskommelse mellan vårdtagare och vårdgivare till ett fast pris för en viss period. Det är det som kallas abonnemang eller abonnemangstandvård.

Jag vill för min del understryka att det här handlar om ett frivilligt alternativ som bygger på att båda parter är överens. I annat fall blir det aldrig aktuellt. Det handlar således om ett civilrättsligt avtal mellan tandläkaren och patienten. Det enda sätt på vilket försäkringen är involverad är att det för detta utgår ersättning på samma sätt som om behandlingen skett inom ramen för den ordinarie taxan.

I den här delen är jag något förvånad över de invändningar som framför allt kommit från Moderata samlingspartiet, som ju normalt brukar föredra privata lösningar i stället för statliga regleringar. I det aktuella fallet är det fråga om att avstå från regler som förhindrar maknadsmässiga lösningar. Det är därför något märkligt att man från moderat sida inte kan se det positiva i detta.

Fru talman! Det gläder mig att det blir ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett kompetenscentrum med inriktning på dentala material. Var det sedan skall lokaliseras får naturligtvis bli en fråga som får behandlas i särskild ordning.

Vi kan bara här och nu konstatera att det redan finns en bra verksamhet och en mycket god kompetens på detta område vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Fru talman! I det här sammanhanget vill jag också passa på att ge uttryck för min förvåning över de invändningar som Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna i sin gemensamma reservation framför mot att undanta amalgamet från ersättning ur försäkringen. Var Folkpartiet libe-

ralerna står i den här frågan tror jag mig ha förstått. Jag vill därför i första hand vända mig till Kristdemokraterna och fråga:

Tycker inte ni kristdemokrater att amalgamet skall avvecklas så fort det går? Och om ni nu hänger upp er på en enskild intressents tolkning av EU-reglerna, tycker ni inte då att detta borde vara ett lämpligt tillfälle att få klarlagt om den av er ofta omhuldade subsidiaritetsprincipen har något värde genom att låta driva denna fråga inom ramen för EU?

Fru talman! Låt mig till sist notera att det till det förslag som nu föreligger, och som i hög grad överensstämmer med de principer som Centern framfört, inte finns något samlat alternativ.

Det gemensamma avslagsyrkandet på utskottets hemställan som framförs av Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna är grundat på tre helt olika uppfattningar om hur en ny tandvårdsförsäkring skall se ut.

Moderaterna vill för sin del ha en försäkring som innebär en subventionering med 60 % för tandvårdskostnader över 3 000 kr. De vill dessutom att anslaget till tandvården skall vara mindre.

Folkpartiet liberalerna har på ett par punkter när samma förslag som regeringen vad gäller uppläggnings av tandvårdsförsäkringen men också samma invändningar som vi från Centerpartiet har i konkurrensfrågan.

Kristdemokraterna, och för den delen även Miljöpartiet, förordar att tandvårdsförsäkringen inlemmas i den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftssystemet, vilket skulle innebära en kostnadsökning på flera miljarder kronor. Några sådana ökade kostnader har man inte lyckats få utrymme för i sina budgetförslag. Man stannar därför för att föreslå en utredning med den inriktningen.

Kontentan av detta, fru talman, är ändå trots allt att det enda samlade och något så när sammanhållna förslag som finns när det gäller tandvårdsförsäkringen är det som har lagts fram. Vi är för vår del ganska nöjda med detta, och huvuddelen av betänkandet tilltalar oss. Men när det gäller konkurrensfrågorna anser vi dessvärre att förslaget är otillräckligt. Det är därför vår förhoppning att det skall vara möjligt att återkomma senare till denna punkt för att få konkurrensneutraliteten utvecklad fullt ut. Det skulle göra bra nytta, och det skulle innebära större förutsättningar för det som vi eftersträvar, nämligen en bra tandvård i hela landet.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 8, men jag står givetvis bakom även reservation 9. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 3 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Fru talman! Det var ett märkligt anförande, Roland Larsson. Jag hängde med en bit, när Roland Larsson redogjorde för sina synpunkter på konkurrensförhållandena mellan folktandvård och privattandvård. Men sedan blev jag mycket betänksam när jag hör att han jämför den fria marknaden med abonnemangstandvården och raljerar över att vi har gått emot ett sådant förslag, som enligt Roland Larsson skulle ligga i vårt intresse.

Jag måste ärligt och uppriktigt fråga Roland Larsson när han säger sig värna om konkurrensen och samtidigt säger sig vara nöjd med de skrivningar som finns i betänkandet. Har Roland Larsson annan information än jag när det gäller hur regeringen kommer att hantera detta? Visserligen står väl Roland Larsson närmare regeringen än vad jag gör, men det är en

fråga. Jag tycker nämligen inte att det finns anledning att göra så stort väsen av skrivningarna i betänkandet om konkurrensförhållandena. De är till intet förpliktigande. Om vi verkligen skall uppnå det som jag faktiskt tror att Roland Larsson innerst inne vill, nämligen att det skall råda konkurrensneutralitet, måste vi nog lagstifta på detta område.

Det är ju märkligt att Roland Larsson ställer upp och stöttar regeringen när han har så kraftiga invändningar mot detta förslag. Han framför ju faktiskt grundläggande kritik.

Anf. 4 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror säkert att Liselotte Wågö har förstått precis vad jag menar. Men om hon har läst betänkandet ordentligt framgår det också att vi har reserverat oss på de punkter som handlar om konkurrens. På den punkten har vi alltså inte accepterat regeringens förslag. Vi har alltså en annan uppfattning. Men det görs ju framflyttningar av positionerna i konkurrensfrågan. Detta kan man ju inte förneka. Det görs ju uttalanden både i momsfrågan och när det gäller särredovisningen av barn- och ungdomstandvården. Det kan man inte heller bortse från. Så nog tycker vi att det är steg i rätt riktning även om man inte går så långt som vi skulle vilja.

Jag vill understryka att abonnemangstandvården innebär en möjlighet att få ersättning från försäkringen även om man träffar ett frivilligt avtal om ett abonnemang. Det är inget förpliktigande, vare sig från patient eller tandläkare, att träffa sådana avtal. Om man inte vill göra det, så gör man inte det. Men om man vill göra det får man ersättning från systemet. Det är en i allra högsta grad marknadsanpassad lösning som borde tilltala Moderata samlingspartiet. Att träffa enskilda privaträttsliga avtal brukar ju Moderaterna inte hesitera inför.

Anf. 5 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att jag också har noterat att det finns reservationer från Centerpartiet när det gäller konkurrensfrågan. Det är därför som jag blir något konfunderad när jag lyssnar på vad Roland Larsson anför. Han verkar tämligen nöjd med de förslag som finns i betänkandet när det gäller konkurrensen. Konkurrensfrågan är av vital betydelse för just det som Roland Larsson påpekar, nämligen att det är viktigt att vi har privatvård även på andra sidan Dalälven. Men i brist på lagstiftning i denna fråga, Roland Larsson, är jag rädd för att medan gräset gror dör kon.

Gör inte en för stor sak av abonnemangstandvården. Detta är ett förslag som jag tror i första hand kan tilltala folktandvården. Folktandvården har strukturen för att kunna åta sig denna typ av vård. Man har dessutom inte någon särredovisning mellan vuxentandvård och barn- och ungdomstandvård, vilket gör att man där kan ta risker som vårdgivare på ett helt annat sätt än vad den privata tandläkaren kan göra. Den saken är klar, att om det är någonstans ett sådant här förslag får genomslag så är det naturligtvis inom folktandvårdens och landstingets betongstruktur.

Anf. 6 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte vi som gör särskilt stor sak av abonnemangstandvården. Jag försöker tvärtom tona ned detta genom att påpeka att det handlar om en frivillig överenskommelse. Det är ju faktiskt Moderaterna som i en reservation för avslag på hela propositionen har anfört detta som ett motiv. Det tycker jag är att göra större sak av detta än vad jag har gjort.

Jag är naturligtvis inte nöjd i konkurrensfrågan. Om jag vore det skulle jag inte ha reserverat mig, eller hur? Våra reservationer i den frågan talar alltså för att det inte är på nämnda vis.

För övrigt tycker jag att tandvårdsförslaget är bra. Det överensstämmer väldigt väl med de principer som vi förra året framförde i vår partition och de principer som jag inledningsvis läste upp. På den punkten har vi anledning att vara nöjda. Dessutom har det skett en del tillkännagivanden som går ännu längre i den aktuella riktningen. Varför skulle vi inte vara nöjda med det? Skulle inte Liselotte Wågö vara nöjd om regeringen lade fram ett förslag som överensstämde med de principer som ni hade lagt fram under den allmänna motionstiden? Det skulle vara mera förvånande om jag inte uttryckte mig förnöjt över detta än att jag nu gör det.

Anf. 7 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Socialminister Margot Wallström! Turerna kring tandvården har varit många och långa. Föreliggande proposition har låtit vänta på sig, sannolikt bl.a. beroende på de problem som regeringen har haft beträffande finansieringen. Det vore intressant att få höra socialministern utveckla hur mycket man, om man fick för Finansdepartementet, egentligen skulle vilja satsa på det här området.

Vi i Folkpartiet anser att den här propositionen är ett steg framåt. Ändå yrkar vi avslag på den. Det gör vi därför att några av våra grundläggande krav inte har blivit tillgodosedda. Mot den bakgrunden yrkar vi avslag på propositionen. Det gör vi tillsammans med moderaterna och kristdemokraterna i reservation 1, som jag yrkar bifall till. De punkter där vi förenar oss återfinns i reservationen. Men sedan har respektive parti i särskilda yttranden vidareutvecklat vad vi tycker är bra respektive dåligt i propositionen. Liselotte Wågö har utvecklat detta en hel del i sitt anförande här.

Avslagsyrkandet beror för det första på att propositionen inte når hela vägen fram när det gäller konkurrensneutraliteten, som för oss i Folkpartiet är ett grundläggande krav. För det andra gäller det Lagrådets påpekanden i samband med abonnemangstandvården. För det tredje gäller det den aviserade avsikten att den 1 januari 1999 slopa tandvårdsersättningen för amalgamfyllningar. Jag återkommer senare om just amalgamfrågan.

Vi i Folkpartiet anser att de liberala målsättningarna för en god tandvård främst är en bättre tandhälsa och rimliga kostnader för alla patienter. I dag är kostnaderna alltför höga, speciellt för äldre patienter. Valfrihet för patienten är ett grundläggande krav, liksom värnandet om barn, äldre, funktionshindrade och andra s.k. svaga grupper. Vidare gäller det skapandet av en klar skiljegräns mellan barn- och vuxentandvård. Etableringsfriheten är också oerhört viktig, liksom friare regler för prissättningen.

Propositionen uppfyller, som sagt, en del av de här målsättningarna men på andra områden önskar vi en annan politik än den som har föreslagits.

Först och främst gäller det 65-årsregeln. Vi motsätter oss att den gränsen behålls, som man ju vill. I praktiken innebär den ett yrkesförbud. Det gäller då tandläkare och tandhygienister. Det finns ingenting som säger att man blir sämre just vid 65-årsdagen. Jag är övertygad om att det finns mindre lämpliga personer i 50-årsåldern liksom det finns de som är alldeles utmärkta yrkesutövare efter att ha passerat 65. Det här är individuellt. I det reformerade pensionssystemet skall det ju finnas en rätt att kvarstanna på sitt arbete till 67 års ålder. Därför framstår 65-årsgränsen som ännu mera omotiverad. Vi ser den alltså som ett yrkesförbud.

Sedan har vi detta med konkurrensneutraliteten. Den frågan tas upp under tre moment här: särredovisning av Folk tandvårdens ekonomi, valfriheten inom barn- och ungdomstandvården samt äldre- och funktionshindrade personer. Visserligen tycker vi att det är tillfredsställande att det ges regeringen till känna om en särredovisning av landstingens kostnader för barn- och vuxentandvården. Men det här är inte tillräckligt för att garantera en konkurrensneutralitet.

Det tillägg i tandvårdslagen som ger landstingen möjlighet att anlita annan vårdgivare än Folk tandvården för att utföra den tandvård som landstingen har ansvaret för tillkom genom ett riksdagsbeslut hösten 1992. Men det har inte lett till den ökning av konkurrensen inom barn- och ungdomstandvården som vi anser är nödvändig. Vi vill därför införa en barntandvårdspeng som följer barnet. Därmed får vi ett per capita-system som innebär ett fast pris per barn och år. Det följer barnet till den tandläkare som föräldrarna så önskar välja, oavsett om det är en privat eller en offentlig tandläkare. Beloppet skall vara lika för Folk tandvården och privattandläkarna.

Det här med konkurrensneutralitet, privat-offentligt, är grundläggande. Just detta gör att privattandläkare skulle få en chans också norr om Dalälven – som Roland Larsson tidigare i ett inlägg här tog upp och som Liselotte Wågö gick in i debatten om.

I utskottsmajoriteten är vi överens om att den uppsökande verksamheten och den tandvårdsbehandling som kan bli nödvändig när det gäller äldre och funktionshindrade skall konkurransutsättas. Vi tycker dock inte att man går tillräckligt långt där. Vi anser att landstingen skall vara skyldiga att genomföra upphandling av den här uppsökande verksamheten. Först då kommer vi att få en ordentlig konkurrensneutralitet mellan privata och offentliga vårdgivare.

När det sedan gäller tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling under begränsad tid och särskilt skydd mot höga tandvårdskostnader godtar vi regeringens förslag om högkostnadsskydd. Men hur skall en vanlig människa förstå hur man räknar ut det här? I moderaternas särskilda yttrande finns detta utmärkt exemplifierat. Jag tror att det sätt på vilket detta uttrycks i propositionen lurar många att tro att man får en större subvention än som i praktiken blir fallet. Vi anser därför att Riksförsäkringsverket här måste utarbeta ett bra informationsmaterial om vad högkostnadsskyddet egentligen innebär.

I fråga om bastandvården för åldersgruppen 20–29 år tycker vi att det är tillfredsställande men vi avvisar att personer i nämnda åldersgrupp skall få subvention för undersökningar. Visserligen utgör det här bara

*Fel! Okänt
växelargument.*

1,8 % av tandvårdsförsäkringens kostnader men vi tycker att de pengarna i stället skall gå till högstkostnadsskyddet och att den här åldersgruppen, som ju består av vuxna med god information, måste kunna motiveras att regelbundet gå till tandläkaren eller tandhygienisten.

När det gäller amalgamet begärde vi i vår motion att regeringen skyndsamt skulle återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder som kan vara motiverade med anledning av Forskningsrådsnämndens utredning om amalgamet och andra dentalmaterial. Jag måste fråga socialministern varför man inte har beaktat den utredning som man själv har tillsett. Det här är en komplicerad fråga. Många patienter har under resans gång varit illa. De borde ha fått både ett bättre bemötande och en bättre behandling i vården. Därför var jag väldigt glad för ett år sedan när regeringen gav Forskningsrådsnämnden i uppdrag att ta sig an den här komplicerade frågan. Den utredningen nämns dock inte med ett ord i propositionen. Motionstiden för den proposition som vi i dag diskuterar gick ut dagen innan Forskningsrådsnämnden lämnade över sin utredning till regeringen. Som undertecknare står politiska partier, fackliga företrädare och forskningsrådets representanter. Det är inte vilken utredning som helst. Ordförande är Helena Nilsson.

Jag vill då fråga Roland Larsson varför man i Centerpartiet uppenbarligen kör över en i partiet högt betrodd person, varför man inte avvaktar den här utredningen utan kör på som om ingenting hade hänt.

Jag kan citera vad Forskningsrådsnämnden säger:

”FRN konstaterar att det föreligger en betydande internationell samsyn om amalgam bland etablerade experter i de grupper som Socialstyrelsen (1994), MFR (1992), EU (draft 1997) och WHO (1997) tillkallat, innebärande att dess användning som dentalimplantat är säker, att sällsynta bieffekter inskränker sig till plombnära inflammationer i munhålan utan att någon vetenskapligt visad koppling finns till vidare medicinska systemeffekter och att avlägsnandet av dentala amalgamimplantat inte vetenskapligt visats medföra någon varaktig förbättring av det allmänna hälsotillståndet. Då behandlingskostnaden vid användning av alternativa material är högre, alternativen mindre väl utprovade och eventuella biverkningar mindre väl kända, ser dessa experter estetiska skäl som det enda egentliga argumentet mot amalgam i dental användning.”

Sedan kommer FRN in på en rad frågor om hur man skall kontrollera tandfyllnadsmaterial, hur man skall ta hand om de patienter där det sägs att det inte är uteslutet att deras problem är att hänföra till deras amalgamfyllningar och att de därför måste få adekvat medicinsk hjälp.

Jag kan inte förstå varför man inte beaktar den här utredningen. Man kan råka hoppa ur askan i elden.

Med det här yrkar jag således bifall till reservation 1, vilket innebär ett avslag på propositionen.

Anf. 8 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Fru minister! Först vill jag bara ge en liten bakgrund. Det här ingår som en del av det stora saneringsprogram som vi har genomfört i Sverige. Det kan betraktas som en vändning. Vi vet ju vad som var på väg att hända med tandvårdsförsäkringen. Vi var nere i 1 miljard plus en dålig konstruktion, som endast var en sorts rabatt för dem som hade råd att gå till tandläkaren.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag ser nu en liten ljusglimt i detta förslag. Vi har dels fått extra-pengar, som Liselotte Wågö tog upp, dels fått en annan konstruktion. Nu är det en mera social inriktning, en folkhälsoinriktning. Om man skall tala i termer av vinnare och förlorare, vill jag säga att vinnare är barn och äldre, funktionshindrade och socialt svaga grupper. Förlorarna är Medel-svensson och övre medelklassen. Är det farligt? Nej, jag tycker inte det. Nu får de som har fått bära bördorna av saneringsprogrammet för första gången en liten återförsäkring, och de som i stort sett har tjänat på krisen får vara med och betala litet. Jag tycker inte att det är fel.

Nu har vi från vår sida i och för sig sju reservationer, och man kan tycka att vi då anser att det är ett dåligt förslag. Men det tycker vi inte alls, utan vi tycker att det i grunden är ett bra förslag, som kan utvecklas. Våra reservationer skall i det här fallet ses som ett tecken på vår ambitionsnivå – den är nämligen inte tillräcklig i förslaget. De här pengarna räcker inte, framför allt mot bakgrund av hur tandvårdsförsäkringen såg ut för några år sedan. Då var kostnaderna uppe i 5–6 miljarder, och nu är de nere i knappt 2 miljarder.

Samtidigt är vi medvetna om att om vi skall ha en tandvårdsförsäkring som svenska folket vill ha och önskar sig, skulle vi behöva plussa på 6–7 miljarder. Det påpekade även Roland Larsson.

En av svagheterna i förslaget är, som många har sagt, högkostnads-skyddet. Jag delar kritiken från borgerligt håll, från Liselotte Wågö, Rol-and Larsson, Barbro Westerholm och övriga, att högkostnadsskyddet inte är bra. Det beror på att det fattas pengar. De har inte heller några pengar att skjuta till. Det här är en fråga som vi får lösa framöver. Vi har varit förutseende och anslagit pengar i vårpropositionen, just för att täcka upp den här biten och få ett bättre högkostnadsskydd.

Det är också viktigt att vi får med oss Medel-svensson på tandvårds-försäkringen, så att han också känner att han får ut litet av det hela.

Det finns en annan skönhetsfläck. Man har gjort en bra konstruktion, genom att man tar med många sjukdomsliknande tillstånd och gör större likheter med sjukförsäkringen, att man för de resonemangen. Med det fattas fortfarande vissa bitar som det inte skulle behöva kosta så mycket att tillföra. Behandling av t.ex. inflammationer, tandlossning och den typen av sjukdomsliknande tillstånd skulle inte behöva kosta mer än vanlig sjukvård.

Sedan är det en annan sak med protetiken, men den får vi lösa med högkostnadsskyddet. Vi måste gå den vägen. Det får bli tillskott framöver, när ekonomin förbättras.

Jag vill också kommentera det borgerliga alternativet och frågan om vad vi behöver göra framöver.

Det har här gjorts ett stort nummer av konkurrensutsättningen och att det är bristen i förslaget. Jag kan hålla med i två frågor. Det gäller särre-dovisningen, som jag kan acceptera att man gör en ändring av. Jag kan också acceptera att man vill ha likhet i momshanteringen. Det är inte rättvist om det skall vara olika villkor där.

Däremot ställer jag mig tveksam till strävandena att lägga ut barn-tandvården på marknaden, att marknadsutsätta och göra barnen till kunder. Vad är det för önskvärt i det? Jag tycker att det börjar likna privatisering för privatiseringens egen skull.

Vi har världens bästa tandhälsa bland barn – det är erkänt. Det har vi byggt upp under de år när vi målmedvetet har satsat på barntandvården. Varför skall man ändra på ett vinnande lag? Det fattar jag inte. Det fungerar väldigt bra nu. Det fungerar tack vare områdesansvaret, att folk-tandvården har ett ansvar för barnen inom sitt område och kallar alla till besök osv. Skall vi nu börja med någonting som liknar husläkarreformen, så att olika läkare går ut och raggar ungar och gör dem till kunder i sin privata mottagning? Då kommer många helt säkert att slinka igenom.

Jag tycker att utskottet har gått litet för långt i eftergift till högern. Liselotte Wågö borde vara mycket nöjd med den högerväng som utskottet har gjort i jämförelse med propositionen, som jag tycker är bättre. Om landstingen vill anlita privata tandläkare är det inget fel i det – jag har inget emot att man upprättar samverkansavtal. Jag reagerar mot själva principen att man skall göra marknad av allting. Man utgår inte från barnens bästa här, utan från privattandläkarnas bästa. Det finns ett överskott nu, och tandläkare har svårt att få underlag för sitt arbete. Framför allt, vilket man har talat om här, är det tydligen för privattandläkarna norr om Dalälven som det är ett väldigt problem. Jag avvisar de resonemangen.

Jag har också andra synpunkter på det borgerliga förslaget, men dem kan vi låta vara så länge.

Ni har väldigt konstiga resonemang i era särskilda yttranden. Ni skriver t.ex. att det inte får tillskapas försäkringssystem som rycker undan förutsättningarna för de privata försäkringsbolagen. Dels skall systemet inte vara så bra att folk avstår från att teckna privata försäkringar, dels skall det vara så bra att de privata försäkringsbolagen skall få tjäna på systemet. Jag tycker att det är ett väldigt konstigt resonemang.

Jag skall bara ta upp de två reservationer som jag tänkte hålla fast vid.

Det gäller vår reservation nr 10 om förhandsprövning. Roland Larsson har redan tagit upp den frågan och även ställt sig bakom våra tankegångar. Jag har fått många brev och jag skall läsa upp ett av dem där det lämnas synpunkter i den här frågan:

För aktuella professioner – i första hand läkarkåren – måste det framstå som märkligt att medicinska ställningstaganden till en patients behandlingsbehov skall underställas en särskild administrativ prövning. Så sker inte i något annat medicinskt sammanhang. Och regeringen har inte heller angett några särskilda skäl som kan motivera ett sådant undantag. Det torde också vara en grannliga pedagogisk uppgift för läkaren att förklarar för patienten att nödvändig behandling måste förhandsprövas av någon annan inom landstinget. Patienten kan inte heller besvära sig över ett sådant beslut varför regeringens förslag är illa genomtänkt även av rättssäkerhetsskäl.

Det är många som har påpekat att just den delen inte är bra. Därför står vi fast vid vår reservation.

Sedan har vi en reservation om abonnemangsskyddet. Jag kan hålla med Liselotte Wågö där. Jag begriper inte heller riktigt hur det skall fungera. Det är därför som vi i reservationen säger att man borde avvakta i varje fall de försök som pågår. Såvitt jag förstår pågår det i Värmlands landsting liknande försök. Det borde åtminstone vara ett minimikrav. Därför vill jag yrka bifall till den reservationen.

Detta med amalgam vill jag inte kommentera. Det är egentligen ingen huvudfråga i en tandvårdsförsäkring, men det har ju delvis blivit det. Jag

tycker att frågan har hanterats rätt bra under de förutsättningar som finns. Där håller jag med Roland Larsson helt och fullt.

Sedan har jag en kommentar om 65-årsgränsen. Vi får nog börja diskutera åldersgränserna över huvud taget i vårt samhälle med tanke på den ökande medellivslängden och de stora årskullarna som nu växer upp.

Att vara tandläkare är bland det svåraste och mest exakta hantverk som finns. Det ställs enorma krav på precision. Man kan bara tänka sig konsekvenserna av minsta darrning på handen. När man talar med tandläkare får man bekräftat att det ett väldigt krävande arbete. Det krävs också tid för återhämtning och det krävs koncentration. Jag vill alltså inte rucka på 65-årsgränsen utan vidare analyser. Därför accepterar jag tandvårdspropositionens förslag i den delen tills vidare.

Anf. 9 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Fru talman! Öst är öst och väst är väst, och aldrig mötas de två.

Det är klart att jag har förståelse för att Sig Sandström inte till fullo delar mina synpunkter på marknadsekonomi. Det är naturligtvis väldigt svårt om man själv förespråkar planekonomi, eller som man numera kallar det: socialistisk marknadsekonomi.

Jag vill ställa en fråga till Stig Sandström. Detta med att barn skulle bli kunder hos privattandläkare skulle jag vilja ha en liten förklaring till. Vi har ju en avgiftsfri barn- och ungdomsvård – man kan inte säga att det är gratis, eftersom den bekostas via skattemedel. Men hur ser Stig Sandström på barn som får sin vård hos landstingets tandläkare? Vad är det för skillnad i synsättet när det gäller att få sin vård tillgodosedd hos en privattandläkare, kanske rent av hos den tandläkare som familjen i övrigt har valt?

Jag hängde inte riktigt med i kundresonemanget, så om jag kan få en förklaring vore jag tacksam.

Anf. 10 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Såvitt jag förstår är ni ute efter något som liknar husläkar-systemet. Vi har erfarenheter av detta när läkarna skulle värva kunder. Man gick ut i annonskampanjer och liknande. Ni säger ju själva att syftet är att utvidga arbetsvolymen för privattandläkarna, att de skall få tillgång till denna kundkrets.

Vi har ett system som har fungerat bra. Det är skolan som har haft koll på att barnen kommer i väg till tandläkaren. Alla barn har blivit kallade. Nu skall kanske en skolklass splittras upp så att några barn går till en tandläkare och några till en annan. Vem är det då som håller reda på alltihop? Det hela är inte okomplicerat.

Det kan fungera i vissa landsting, såsom i storstäderna där systemet är genomfört. Jag har inget emot det. Jag vill bara att landstingen skall ha hand om detta. Det är ju deras planeringsansvar att se till att det hela fungerar. Men jag tycker att det så mycket privatisering för privatiseringens egen skull. Om det är privatisering som man är ute efter vänder jag mig emot det, eftersom vi har en så bra och fungerande barntandvård, den bästa i världen. Då ställer jag mig frågan: Varför skall man ändra på det med konstlade medel och dessutom med lagstiftning?

Anf. 11 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Fru talman! Det vore väl märkligt om vi inte skulle ha en bra barn- och ungdomstandvård i detta land med tanke på hur mycket pengar som vi medvetet har satsat på barns tandhälsa.

Att dra parallellen med husläkarsystemet tycker jag är litet långsökt. Man kan ha vilka synpunkter som helst på husläkarsystemet. Jag hör till dem som tycker att det kanske inte var någon särskilt lysande idé. Stig Sandström sade att privatläkarna var ute och raggade patienter. Men hur bar man sig åt från landstingets sida? Husläkare finns ju i både privat och offentlig regi.

I mitt hemlän gick det till så att jag fick en lista tillskickad mig där jag kunde önska till vem som jag ville gå och landstinget skulle betala en fast avgift för att jag skulle få vård i tid. När jag fick besked om vilken husläkare jag skulle få blev jag anvisad en doktor därför att den som jag hade valt var så populär att jag inte fick plats på den listan. Jag har inte besökt husläkaren sedan systemet infördes och ändå har det kostat pengar. Så jag funderar faktiskt på att begära att jag tas bort från listan.

Men det här gäller valmöjligheten. Det skall finnas möjligheter för familjer att välja sin tandläkare även för barnen.

Anf. 12 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först vill jag för tydlighetens skull yrka bifall till reservationerna nr 10 och 12, eftersom jag tydligen hade missat det.

När det gäller om man skall laborera och omstrukturera är jag konservativ av mig. Jag tycker att vi har ett väl fungerande samspel i den svenska tandvården. Är man barn, då går man till folktandvården. När man blir vuxen kanske man byter till en privat tandläkare. Det har jag själv gjort. Det är många år sedan jag besökte folktandvården. Det är ett accepterat system i Sverige. Det är 65 % av den vuxna befolkningen som går till privattandläkare. Det är ett accepterat system. Då finns det en balans mellan folktandvården och privattandvården som har fungerat bra. Men om en av sektorerna har ambitioner att intervensera den andra, då bör man i varje fall fundera över saken och inte köpa den utan vidare.

Anf. 13 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Fru socialminister! Ett viktigt mål för Miljöpartiet är att vi så snart som möjligt skall få en tandvård där tandvårdsavgiften ingår i samma avgiftssystem och ligger under samma högkostnadsskydd som hälso- och sjukvården.

För oss är det viktigt att vi får ett heltäckande skydd när det gäller hälsan, och vi är övertygade om att den åsikten delas av en stor del av vår befolkning. Vi har svårt att förstå varför det fortfarande skall vara skillnad om man skadar sig i munnen eller om man skadar någon annan kroppsdel, om hälsoproblemet sitter i munnen eller utanför.

Vi tycker att det är hög tid att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att analysera och lämna förslag till ett samordnat avgiftssystem. Bra tandhälsa är viktig. Det får inte vara så att någon tvingas avstå från det på grund av ekonomiska skäl. Även här skall vi solidariskt dela på kostnaderna för de stora och dyra åtgärderna.

I det här betänkandet har vi en reservation där vi vill ha ett riktat stöd till personer med svag ekonomi. Även fattiga och arbetslösa måste ha rätt till samma tandvård som vi andra har råd att betala.

I dagens system med socialbidrag har den enskilde rätt till bistånd till akut tandvård om han eller hon är berättigad till socialbidrag. Men det räcker inte. Man måste även ha rätt till annan tandvård. Ingen skall av kostnadsskäl tvingas att dra ut tänderna för att man inte har råd att betala för andra nödvändiga åtgärder. Vi har tyvärr under den senaste tiden i medierna kunnat läsa om flera sådana bedrövliga exempel, nu senast i Borlänge.

I vintras mötte jag en välutbildad invandrarkvinna, strax under 40 år. Hon hade varit arbetslös i åtta år. Hon berättade om sin besvärliga ekonomi och om att hon hade tvingats att dra ut två tänder just av den anledningen. Hon hade inte möjlighet att betala lagningen. Hon var ju, som hon sade, inte svullen eller inflammerad och kunde därför inte få någon hjälp av socialförvaltningen. Jag skäms när jag hör en sådan här sak. Jag tycker att det är ovärdigt att vi kan ha det så.

När tandvården förhoppningsvis hamnar under samma avgiftssystem som sjukvården slipper vi även de här problemen. Då spelar det inte längre någon roll om folk har sämre ekonomi, utan då kommer alla att ha möjlighet att välja det vettigaste alternativet. Alla får samma valmöjlighet.

I väntan på en sådan reform anser vi att man i socialtjänstlagen skall göra en ändring så att även tandvård utöver akuttandvård ingår i försörjningsstödet.

Fru talman! Så har vi amalgamfrågan. Vi tycker att det är bra att tandvårdersättning för amalgam slopas, att man talar om att amalgamet skall förbjudas. Men det räcker inte för oss. Vi i Miljöpartiet vill att amalgam-avvecklingen skall påskyndas och att ett amalgamförbud av miljö- och hälsoskäl skall införas redan den 1 januari 1999. Vi anser att vi redan har fått vänta alltför länge på ett sådant här förbud och tycker att det är märkligt att amalgam inte redan är förbjudet, med tanke på allt som har framkommit, allt som har sagt och skrivits i många år och all vilja som har uttalats om att påbörja en avveckling. Även amalgamtillverkarna varnar nu för riskerna.

Vi vill även att amalgam beläggs med miljöavgift enligt principen att förorenaren betalar. Avgiften bör sättas så att de miljökostnader som uppstår täcks.

Gunnar Goude kommer i ett anförande att ytterligare ta upp amalgamfrågan.

Fru talman! Jag välkomnar förslaget att personer som under kortare tid behöver tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling och även de extremt tandvårdsrädda eller de som byter tandfyllning som ett led i en medicinsk rehabilitering skall omfattas av de avgiftsbestämmelser som gäller inom hälso- och sjukvården. Det tycker jag är ett steg i den riktning vi vill att man skall ta när det gäller tandvården.

Men vi ser inte att det finns några skäl till att ha den förhandsprövning som regeringen förslår. Landstingen bör i stället hantera denna fråga på samma sätt som andra medicinska frågor. Patienten bestämmer vilken behandling han eller hon vill acceptera efter rekommendation av behandlande läkare och tandläkare. Det är märkligt att regeringen kommer med

förslaget om förhandsprövning när man nu samtidigt kommer med förslag om att öka sjukvårdens patienters valfrihet och inflytande inom hälso- och sjukvården. Även här måste ju tandvård och hälsovård jämföras.

När det gäller reservation 8 har jag stött Centerpartiet. Jag tycker faktiskt att det är viktigt att även barnen skall ha den valfrihet som vi andra har att välja tandläkare. Även äldre skall ha den rätten. Jag tycker att också här skall man se hur det är inom hälso- och sjukvården. Där har alla rätt att välja den läkare man vill.

Fru talman! Jag står bakom alla mina reservationer i det här betänkandet, och jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 10.

Anf. 14 ROLAND LARSSON (c) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en väldig god ambition att tänka sig att man skulle låta tandvården omfattas av samma regler som hälso- och sjukvården. Det kan jag också ställa upp på. Det är en god tanke.

Men nu finns det en begränsning som gör att det här inte är särskilt möjligt i dag. Den insats som vi nu gör i pengar för den nya tandvårdsförsäkringen är 1,9 miljarder kronor. 1,4 miljarder är det nu. Det är alltså en höjning med 500 miljoner kronor. Om man skulle övergå till ett sådant system som Thomas Julin förordar tror jag – men jag är inte helt säker – att det skulle behövas ytterligare 6–8 miljarder kronor utöver de pengar som nu finns.

När vi ser på vilka prioriteringar vi måste göra på alla andra områden bedömer jag att det inte är en realistisk lösning i dag, om man inte har någon hittills okänd källa att plocka pengarna från. Det är viktigt att komma ihåg att en del av de restriktioner som ligger i ett sådant här system också är restriktioner beroende på pengar.

Anf. 15 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Det är ju pengarna, Roland Larsson, som gör att vi föreslår att man skall göra en utredning. Som Roland Larsson också säger vet man inte riktigt vad det här kostar. Han tror att det kostar si och så mycket. Och därför är det viktigt med en utredning.

Men jag tycker ändå att det är positivt. Vi tar ju nu vissa steg i den riktningen och för in vissa områden i betalningssystemet, så jag känner att vi är en bit på väg. Det gör också att det längre fram kanske går lättare att ta större steg.

Anf. 16 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det är väl ingenting som har utretts så mycket under de senaste åren som den här frågan. Den har utretts flera gånger, och samma förslag har kommit tillbaka till den här riksdagen från två olika regeringar och avisats.

Det är alltså kanske inte det bästa att ånyo sätta igång en ny utredning. Skulle man inte kunna tänka sig, Thomas Julin, att om man vill hävda detta så kan man göra det parallellt med att det här systemet börjar fungera inom ramen för de pengar som nu finns? En sådan här utredning är det ju som sagt inte särskilt lämpligt att dra i gång ånyo.

Det här är en lösning inom ramen för de pengar som finns, som jag tycker är väldigt bra. Då borde man kunna lugna sig med att ånyo utsätta den här frågan för nya utredningar.

Anf. 17 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Vi tycker i alla fall i Miljöpartiet att det här är ett viktigt och intressant förslag, och vi kommer att göra vad vi kan för att få tandvården att gå i den riktningen.

Anf. 18 TUVE SKÅNBERG (kd):

Herr talman! Jag vill inte sticka under stol med att jag tycker att detta är ett svårt ämne. Det är Chatrine Pålsson som i Kristdemokraterna har haft beredningsansvaret i den här frågan, och när jag nu sätter mig in i den, därtill nödd och tvungen, ser jag att det inte är lätt att hitta goda alternativa lösningar. Den lösning som regeringen har föreslagit i propositionen har fördelar, men vi kristdemokrater har likväl valt att yrka avslag på propositionen i dess helhet, även om naturligtvis enskilda delar kan diskuteras och har fördelar.

Jag menar alltså att propositionen innehåller flera goda delförslag. Jag kan också hålla med om att reservanterna har flera goda idéer. Men i och med att vi har yrkat avslag på propositionen i dess helhet och därmed på utskottets hemställan kommer vi att rösta nej vid den första voteringen och att avstå i de följande.

Jag kan mycket väl hålla med Thomas Julin m.fl. vad gäller barnens valfrihet. Vår känsla för tandläkare är ju bitvis irrationell. Ibland fungerar det, ibland fungerar det inte, och man kan inte säga att den ena tandläkaren är bättre än den andra. Det är bara så att man reagerar olika. Om det låser sig för ett barn känns det väldigt konstigt att behöva säga: Det här är den enda tandläkaren – välj den eller låt bli! I stället kan en annan tandläkare, t.ex. en privat tandläkare – så är det på många orter norröver – vara det alternativ som behövs för att lösa problemet.

Jag vill nu i stora drag redogöra för Kristdemokraternas tandvårdspolitik. Också vi har naturligtvis registrerat att befolkningen i Sverige under lång tid har haft en god tandhälsa och har det nu också. Det råder inga delade meningar om det. Detta beror naturligtvis i huvudsak på den målmedvetna och förebyggande verksamhet som har bedrivits bland barn och ungdomar under de senaste 40 åren.

Vi menar att det förebyggande arbetet även i fortsättningen måste ges hög prioritet och att kostnaderna för detta måste hållas på en rimlig nivå för patienterna. Vi anser att detta är det enda sättet att på sikt minska samhällets kostnader för tandvård.

Vår utgångspunkt är att alla skall garanteras tillgång till god tandvård. På sikt bör därför sjukförsäkringen och tandvårdsförsäkringen, som vi har hört tidigare, samordnas i ett sammanhållet försäkringssystem för hela kroppen. Kristdemokraterna anser det märkligt att just sjukdomar i munhålan skall omfattas av ett eget försäkringssystem, skilt från det system som omfattar den övriga delen av människokroppen.

I takt med att en allt större del av befolkningen i framtiden kommer att tillhöra de generationer som – i varje fall enligt vad vi kan bedöma – kommer att ha ett litet behov av tandsjukvård borde förutsättningarna för

att låta denna vård omfattas av samma ersättningsregler som gäller för övrig hälso- och sjukvård vara goda. Vi menar att utsatta grupper med stora tandvårdsbehov därigenom till en rimlig kostnad får möjlighet till den tandvård de behöver. En utredning bör därför tillsättas med uppgift att analysera och ge förslag till ett sammanhållet försäkringssystem för hela kroppen. I den uppgiften sammanfattas i stort sett Kristdemokraternas syn på ett framtida tandvårdsförsäkringssystem. Det behöver tas ett helhetsgrepp här.

I avvaktan på en sådan ordning bör enligt vår mening äldre personer, sjuka och funktionshindrade med kommunal omsorg inklusive hemsjukvård genom uppsökande verksamhet erbjudas kostnadsfri munvårdsbedömning, och för de behandlingsinsatser som därefter kan bli nödvändiga skall patienten betala samma avgifter som gäller i den öppna hälso- och sjukvården.

Vidare anser vi att de avgiftsbestämmelser som gäller inom den öppna hälso- och sjukvården skall gälla även för personer som under kortare tid har behov av tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling. Vi konstaterar att regeringen tydligt har samma uppfattning när det gäller stödet till dessa grupper.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att den uppsökande verksamheten och den tandvårdsbehandling som därefter kan bli nödvändig konkurrensutsätts. Den erfarenhet som finns efter det att etableringsfriheten för läkare och sjukgymnaster avskaffats och ersatts av vårdavtal tycker vi visar att lagstiftning om konkurrensutsättning är nödvändig. Det bör därför i lag slås fast att landstingen skall vara skyldiga att genomföra en upphandling av den uppsökande verksamheten och den efterföljande tandvård som kan behövas. Först då kommer konkurrensneutralitet mellan privata och offentliga vårdgivare vad avser den uppsökande verksamheten och den nödvändiga tandvården att uppnås.

Det behövs ett förbättrat ekonomiskt stöd också till personer som till följd av sjukdom eller funktionshinder har ett långvarigt och väsentligt ökat tandvårdsbehov samt för andra personer med särskilt höga tandvårdskostnader. Vi tycker att regeringens förslag till högkostnadsskydd innebär en försämring jämfört med det nuvarande. Det innebär – med undantag av personer som till följd av sjukdom och funktionshinder skall få ersättning från försäkringen för all tandvård med 60 % av nu gällande arvode – endast ett skydd mot höga behandlingskostnader på grund av omfattande protetiska arbeten och tandreglering, ingenting annat.

En fast ersättning skall lämnas med 60 % av nu gällande arvode. Från detta belopp skall 3 500 kr dras. Låt mig ge ett räkneexempel. Ersättningen från försäkringen vid en behandlingkostnad om 6 000 kr – vilket som tidigare sagts är en avsevärd kostnad att betalas med intjänade och skatade pengar – blir 100 kr. Patienten får själv betala 5 900 kr, eftersom 60 % av 6 000 kr blir 3 600 kr, varifrån karensbeloppet 3 500 kr dras.

Vi kristdemokrater förordar i stället att en förändring av nuvarande högkostnadsskydd skall göras i små steg.

Nuvarande anslutningsbegränsning för privata tandläkare till ersättningsystemet för vuxentandvård bör upphävas. Vi anser dock inte att någon åldersgräns skall införas som villkor för rätt till försäkringsersättning för tandvård utförd av legitimerade tandläkare och tandhygienister. Vi tycker att det är diskriminerande och i praktiken innebär ett yrkesför-

bud. Det finns ingenting som säger att man blir sämre vårdgivare just det datum när man fyller 65 år. Dessutom skall det i det reformerade pensionssystemet finnas en rätt att kvarstanna i arbetet, om man så önskar, till 67 års ålder. Ett införande av en 65-årsgräns för de här två yrkesgrupperna framstår i detta perspektiv som ännu mer omotiverat.

För att garantera valfrihet för patienterna och konkurrensneutralitet mellan den offentligt och privat bedrivna tandvården måste, som jag sagt, barn- och ungdomstandvården konkurrensutsättas. Tillägget i § 5 tandvårdslagen ger landstingen möjlighet att anlita annan vårdgivare än folk-tandvården för att utföra den tandvård som landstingen har ansvaret för. Detta tillägg i lagen som beslutades av riksdagen hösten 1992 har emellertid inte lett till den ökning av konkurrensen inom barn- och ungdomstandvården som vi kristdemokrater anser vara nödvändig. Vi anser därför att en lagstadgad rätt till valfrihet mellan offentlig och privat tandvård bör införas för barn och ungdomar.

Därutöver behövs det ytterligare konkurrensfrämjande åtgärder för att nå viktiga mål som kvalitet, effektivitet och valfrihet. Därtill kommer en irrationell faktor: När man öppnar munnen för en tandläkare vill man själv kunna välja vem som borrar i ens tänder.

Valfriheten har ett värde inte bara för patienterna utan också för tandvårdspersonalen, som ju får olika arbetsgivare att välja mellan. För att den offentligt och privat bedrivna tandvården skall kunna konkurrera på lika villkor måste folktandvårdens kostnader för vuxentandvården, som finansieras genom försäkringen och patientavgifter, redovisas helt skild från den skattefinansierade barn- och ungdomstandvården. En sådan särredovisning skulle kunna uppnås genom att man inrättar resultatenheter med egen kostnadsredovisning. Alla uppdrag till dessa enheter måste underkastas reglerna om offentlig upphandling. Därutöver bör särredovisning tillämpas för olika verksamhetsgrenar. Förutom konkurrensneutralitet skulle också en bättre garanti mot underprissättning uppnås, och risken för s.k. korssubventionering skulle minska.

Även nuvarande regler om mervärdesskatt, dvs. regler om ersättning för viss mervärdesskatt från kommunkontosystemet i kommuner och landsting, behöver ses över. Dessutom behövs, som anförts i det föregående, obligatorisk anbudsupphandling av omsorgstandvård och sjukhus-tandvård.

Till slut några ord om amalgamet. Det är naturligtvis en komplicerad fråga. Vi är som politiker i allmänhet inte fackkunniga. Vi blir hänvisade till vetenskap och beprövad erfarenhet och kan inte bara på fingertopps-känsla göra våra avvägningar.

Det är riktigt att Forskningsrådsnämndens utredning har visat att den stora vinsten, kanske den enda vinsten, är den kosmetiska, att amalgamet inte är lika vackert som annat tandfyllnadsmaterial. Men vi vill naturligtvis ta på allvar den oro – den berättigade oro, som FRN också har talat om – att det kan vara amalgamet som är boven i dramat i många människors lidande.

Vi har ingen invändning mot att användningen av amalgam inom tandvården skall avvecklas. Jag tror att vi är överens om det. Vi tycker att användningen av amalgam på sikt kan förbjudas. Men vi är inte beredda att göra det nu. EU:s regelverk tillåter inte, såvitt vi förstår det, ett direkt förbud mot amalgamet.

Om Roland Larsson har en annan mening eller tror sig hitta andra vägar för att upphäva det, låt oss då titta på det. Men som politiker utan fackkunskap kan vi inte med vetenskapen i ryggen säga att det skall förbjudas. Kommer det fram ytterligare material som pekar på det vill vi gärna ompröva beslutet. Vi vet precis som alla andra i riksdagen vilken stor oro det finns i den här frågan.

Herr talman! Jag instämmer i det tidigare yrkandet om avslag på propositionen och bifall till reservation 1.

Anf. 19 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Tuve Skånberg. Det finns delade åsikter om amalgamet. Då tycker jag att det är viktigt att man använder försiktighetsprincipen. Anser inte Tuve Skånberg att man skall göra det? Tuve Skånberg talar om att man skall avveckla på sikt. Vad innebär ”på sikt”?

Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Det är inte så att jag ställer mig likgiltig till problemen med amalgamet. I min egen familj har jag en familjemedlem som har bytt ut amalgamfyllningen i samtliga tänder till avsevärd kostnad och stort besvär, och en hel del lidande.

Vi måste fatta beslut på annat än personlig kännedom och att många människor anmäler sin oro. Vi får som politiker och icke-fackkunniga – vi får ju som kollektiv säga att vi inte är fackpersoner – lita till vetenskapens landvinningar. Ännu så länge är det inte styrkt att amalgamet har dessa följdverkningar.

Jag vill gärna befördra forskning och vara med på försiktighetsprincipen. Jag har ingenting emot att vi driver på frågan. Jag vill gärna se att det ges ekonomiska möjligheter i framtiden att bli av med amalgamet. Men för närvarande kan vi både av EU-skäl och av forskningsskäl inte ställa upp på en snabb avveckling.

Anf. 21 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag är faktiskt nöjd med det svaret.

Anf. 22 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår av Tuve Skånbergs anförande vill Kristdemokraterna ha en utredning om att inlemma tandvården i hälso- och sjukvårdens avgiftssystem. Men i avvaktan på det är de relativt nöjda med rätt så mycket av det som finns i förslaget, med undantag av att de tycker att högkostnadsskyddet är otillräckligt.

Men det är inte motivet till det avslagsyrkande som Tuve Skånberg står bakom. Det är tre olika skäl till avslagsyrkandet. Det första är konkurrensfrågan. Där har Tuve Skånberg möjlighet att visa hur allvarligt han ser på den punkten genom att när hans alternativ har fallit i första voteringsomgången eventuellt stödja min reservation, som egentligen innehåller samma typ av krav.

Det andra skälet är frågan om abonnemangstandvård. Liselotte Wågö konstaterade förut att det inte är någon stor fråga. Det sade också jag. Det kan inte ha varit tillräckligt skäl för att yrka avslag på propositionen.

Således är det tredje skälet avgörande, och det är amalgamfrågan. Kristdemokraterna säger, på ett underlag som man har fått från en intressent i det här sammanhanget, att det genom EU:s regler inte är möjligt att undanta amalgamet från tandvårdsförsäkringen.

När Tuve Skånberg nu har svarat på vad han tycker om amalgamet vill jag fråga: Tycker inte Tuve Skånberg att det är rimligt att detta är en sådan fråga inom EU:s regelsystem där subsidiaritetsprincipen och försiktighetsprincipen bör vara gällande? Om man nu bortser från själva sakfrågan, borde inte det juridiskt vara den utgångspunkt man borde ha i ett sådant resonemang?

Anf. 23 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag erkänner öppet och gärna att jag inte behärskar detta till fullo. Jag är inte fackperson på det här området. Jag är beroende av människor med fackkunskap och vetenskapsmännen och vad de säger. Det är vi alla, och jag är inget undantag.

Jag har redogjort för vad som är en politiskt önskvärd riktning. Men jag kan inte precisera takten närmare. Jag kan inte se någon framkomlig väg för närvarande med EU. Gör Roland Larsson det ser jag gärna att han redovisar den.

I betänkandet och i regeringens proposition finns det delar som vi kristdemokrater tycker är steg i rätt riktning. Jag har nämnt några av dem. Men väljer vi den vägen att vi yrkar avslag på hela betänkandet och propositionen får vi också ta konsekvensen av det och kan inte med bevarad trovärdighet rösta i andra hand. Vi skulle teoretiskt sett kunna välja att göra det.

Den väg som Roland Larsson eller Thomas Julin har valt är anorlunda, och delvis har den sina fördelar. Vi kristdemokrater har redovisat vad vi hade velat göra. Vi vill gärna återkomma med ett helhetsgrepp och lösa den här frågan med finansieringen.

Anf. 24 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det är många frågor som vi har att avgöra i riksdagen som vi inte kan allt om när det gäller den vetenskapliga bakgrunden. Det är en situation vi tvingas in i ganska ofta, och den här frågan är på den punkten inte något undantag.

Det jag vill fråga Tuve Skånberg om är vinklingen på avslagsyrkandet. Tuve Skånberg och Kristdemokraterna har framfört synpunkter om hur de vill att en tandvårdsförsäkring borde se ut och hur de vill att en utredning borde se ut. Men ändå har de inte det som argument för sitt avslag.

Avslagsargumentet bygger på tre saker, varav en är amalgamfrågan. De andra är konkurrensfrågorna, som också jag har en reservation om, och sedan är det frågan om abonnemangstandvården.

Är det inte så, Tuve Skånberg, att ni i det här fallet som i många andra fall är så oerhört rädda för att komma på någon annan linje än Moderata samlingspartiet att ni väljer att yrka avslag i stället för att följa era egna uppfattningar?

Anf. 25 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Nu är ju våra gruppmöten hemliga. Jag kan inte öppna på dörren för hur Kristdemokraterna internt resonerar. Men jag kan försäkra Roland Larsson att den sista invändningen om att vi skulle lägga oss bredvid Moderaterna aldrig någonsin har förekommit, allra minst i den här frågan. Vi fattar naturligtvis självständigt våra avgöranden.

Hur en framtida regering kommer att se ut tar vi ställning till, och har tagit ställning till, mot bakgrund av vad som är önskvärt. Jag önskar att Roland Larsson också kunde göra det. Jag tror att vi kan tillsammans få en ännu bättre tandvårdspolitik. Det är förvisso ett besvärligt ämne.

Anf. 26 CHRISTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställen i socialutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Tandvårdsförsäkringen har varit omdiskuterad under flera år. År 1992 påbörjade man en översyn av denna. Anledningen var att kostnaderna hade ökat mer än beräknat, trots att tandhälsan blivit allt bättre för en stor del av befolkningen.

Flera förslag har sedan dess blivit framlagda till riksdagen. Några har t.o.m. kommit så långt att de har varit diskuterade och delvis beslutade om. Men fram till i dag har vi inte fattat några beslut om förändring.

Det betänkande som nu ligger på riksdagens bord har föregåtts av två utredningar. Syftet har varit att få en annan inriktning på försäkringen; dels att ge ett bättre stöd till äldre, sjuka och funktionshindrade, dels att ge övriga vuxna ett ekonomiskt stöd med en mer tandhälsoinriktad utformning.

Utskottsmajoriteten ställer sig bakom denna inriktning. När det gäller ett bättre stöd till äldre, sjuka och funktionshindrade finns det egentligen inga meningskiljaktigheter i utskottet. Därför tycker jag att det är väldigt synd att tre partier har valt att avslå hela propositionen.

Äldre och funktionshindrade personer i särskilda boendeformer och personer som bor i egen bostad men som har så stora behov av vård eller omsorg att det kan jämföras med särskilt boende skall erbjudas en kostnadsfri munvårdsbedömning, individuell rådgivning och instruktioner om daglig munvård. För de behandlingsinsatser som därefter kan bli nödvändiga skall patienten betala samma avgifter som gäller i den öppna hälso- och sjukvården. Här vill vi särskilt betona vikten av erforderlig utbildning och handledning för berörda personalgrupper.

Kostnadsansvaret kommer att ligga på landstinget. Utskottsmajoriteten förutsätter att landstingen kommer att konkurransutsätta verksamheten. Därför är vi inte beredda att lagstifta om detta i nuvarande läge. Dessutom pågår för närvarande en utredning som tittar på tillämpningen av offentlig upphandling. Därför vill vi inte heller föregå den utredningens resultat.

Detta innebär att det för den kostnadsfria delen är samma vårdgivare som kommer att ta hand om den enhet som man har avtalat om, men patienten skall naturligtvis gå till den vårdgivare han eller hon själv väljer för den nödvändiga tandbehandlingen.

Också den tandvård som behövs som ett led i en sjukdomsbehandling skall omfattas av de avgiftsbestämmelser som gäller inom den öppna hälso- och sjukvården. Exempel på vilka sjukdomsbehandlingar som

kommer att omfattas finns väl beskrivna i utredningsförslaget *Tandvårdsförsäkring i omvandling*.

Ansvar för denna åtgärd skall också ligga på landstingen. Det är dock viktigt att understryka vikten av att inte folktandvården administrerar denna verksamhet – detta för att inte äventyra konkurrensneutraliteten mellan offentliga och privata vårdgivare. Det är också viktigt att här understryka patientens frihet att välja den vårdgivare som han eller hon önskar.

Inriktningen på och bedömningen av vilken vård patienten behöver skall tandläkare och läkare gemensamt göra. I de flesta fall kommer det inte att behövas någon förhandsprövning. Det skall bara ske i de fall där mer omfattande åtgärder krävs. Det skall då göras av någon med den kompetens som tidigare nämnts, dvs. läkare och tandläkare. För detta kommer Socialstyrelsen att utarbeta allmänna råd och föreskrifter. Landstingen kommer sedan att utfärda sina föreskrifter för hur man skall arbeta med detta.

För dem som har väsentligt ökat tandvårdsbehov till följd av sjukdom och funktionshinder införs en ersättning som motsvarar 60 % av arvoden enligt gällande tandvårdstaxa. Rätten till detta stöd skall inte bygga på diagnoser, utan baseras på följderna av sjukdom och funktionshinder. Det innebär en bedömning av sambandet mellan tandvårdsbehov och sjukdom eller funktionsnedsättning.

Herr talman! Diskussionen här har tidigare handlat mycket om konkurrens mellan olika vårdgivare. Från Socialdemokraternas sida tycker vi att det är viktigare att föra fram patienten. Det är trots allt patienten som försäkringen finns till för. Vi vill ha en ny inriktning på vuxentandvården, som i betänkandet kallas för *bastandvård*.

Detta syftar till en bättre tandhälsa bland befolkningen så att vårdbehovet och därmed kostnaderna för enskilda och för samhället på sikt minskar. Vi har under många år haft en förbättrad tandhälsa totalt sett i Sverige. Fler och fler har kvar sina egna tänder. Naturligtvis kommer det alltid att finnas ett stort behov av reparativa åtgärder. Men vi menar att det stöd som vi kallar för *bastandvård* är ett betydligt bättre stöd än det som finns i dag i form av högkostnadsskydd.

Tandvårdsförsäkringen kommer därmed också att fylla en viktig funktion för tandhälsan i ett folkhälsoperspektiv. Stödet för *bastandvård* omfattar all tandvård utom undersökning och protetiska åtgärder. Stödet innebär att försäkringen går in och lämnar en ersättning motsvarande 30 % av dagens arvodesbelopp.

Som tidigare nämnts här subventioneras även undersökningar för ungdomar mellan 20 och 29 år. Vi socialdemokrater tycker att detta är en viktig bit. Ungdomar har i dag naturligtvis väldigt olika förutsättningar. Det gäller framför allt de ekonomiska förutsättningarna. För att bevara den tandhälsa som byggs upp med den kostnadsfria barn- och ungdomstandvården upp t.o.m. 19 år tycker vi att detta är ett bra förslag. Det är en ganska liten kostnad, men jag tror att detta på litet längre sikt kommer att ha mycket bra effekt.

I den nya tandvårdsförsäkringen finns också, som ett komplement till *bastandvården*, ett skydd mot höga behandlingskostnader för omfattande protetiska åtgärder som implantat och andra dyrare behandlingar. Detta högkostnadsskydd har en annorlunda utformning än dagens, men vi me-

nar att patienter som drabbas av höga behandlingskostnader får ett rimligt ekonomiskt stöd. I kombination med övriga föreslagna stödformer ökar möjligheterna till en fortsatt förbättring av tandhälsan hos befolkningen som helhet.

Som Barbro Westerholm nämnde och som Folkpartiet har tagit upp i en av sina motioner är förslaget om högkostnadsskyddet invecklat och kräver en informationsinsats. Det håller vi med om. Informationsinsatser krävs för övrigt naturligtvis kring hela förslaget. Detta finns beskrivet i betänkandet. Socialministern har för avsikt att sammankalla en särskild arbetsgrupp som skall jobba speciellt med detta.

Konkurrensneutraliteten mellan offentlig och privat tandvård är en fråga som ständigt diskuteras. När Liselotte Wågö säger att de fick kämpa friskt för att få ett särskilt kapitel om detta tycker inte jag att jag kan hålla med om det. Vi tyckte att propositionen var litet spretig när det gällde detta. Vi kom därför ganska snabbt fram till att vi skulle ha ett särskilt kapitel om konkurrensfrågorna för att kunna debattera detta särskilt och för att kunna få till skrivningar med tillkännagivanden när det gäller särredovisningen och momsreglerna i konkurrensförhållandena.

Prisregleringen avskaffas, och etableringsfrihet införs. Vi tycker att det finns goda förutsättningar för privat och offentlig vård att verka på lika villkor. Men vi skall naturligtvis följa detta. Det är ju ingenting som alls är färdigt från den synpunkten. Vi måste naturligtvis jobba vidare. Detta är ju ett helt nytt förslag, och uppföljning krävs förstås av alla nya förslag – inte minst av detta.

När det gäller fritt tandläkarval inom barn- och ungdomstandvården gav riksdagen landstingen den möjligheten 1992. En del landsting har fattat beslut om detta, en del inte. Jag vet att en del t.o.m. har tagit tillbaka beslutet. Från utskottsmajoritetens sida uttalar vi i betänkandet att vi ser positivt på att man lägger ut detta fritt och på att man fortsätter att jobba med frågan på landstingsnivå. Men vi menar inte att man behöver lagstifta om det.

Herr talman! Fr.o.m. den 1 januari 1999, när denna tandvårdsförsäkring träder i kraft, kommer man inte att via försäkringen subventionera fyllningar med amalgam. Jag kan bara säga till Tuve Skånberg att det inte handlar om att förbjuda amalgam. Det handlar bara om att försäkringen inte längre går in och täcker detta. Under de här svåra åren, när folk har haft det litet mer ekonomiskt kärvt, har vi kunnat se en tendens till att man har återvänt till att använda mer amalgam i stället för alternativen. Därför har vi gjort detta. Vi ser det som ett sätt att visa att vi fullföljer den målsättning som riksdagen har gjort om att avskaffa amalgamet. På det viset får vi en bättre kostnadsneutralitet mellan amalgam och övriga tandfyllnadsmaterial.

Jag tror att vi är ganska överens om att regeringen skall jobba på det sätt som den gör inom EU:s ram för att försöka få till stånd ett förbud mot amalgam. Det handlar inte bara om tandfyllnadsmaterialet, utan det handlar mycket om att det innehåller kvicksilver. Det är naturligtvis inte bra för människan. Vi vet att det lagras i kroppen, osv. Det är naturligtvis inte heller bra för naturen, eftersom det så småningom kommer ut där. Därför finns det flera olika anledningar till att man inte vill använda sig av amalgam längre.

I propositionen skriver regeringen att man har för avsikt att inrätta två kompetenscentrum för sällsynta medicinska och odontologiska tillstånd. Utskottet tycker att detta är bra, men vi har också gjort ett tillkännagivande om att vi vill ha ytterligare ett kompetenscentrum med inriktning just på dentala material.

Utvecklingen går förvisso framåt. Det finns många nya tandfyllnads-material, osv. Jag tror att det är viktigt för framtiden att vi bygger upp ett kompetenscentrum kring dentala material. Det är samtidigt viktigt att vi har kunskap om vad materialen innehåller och vad de kan ge för konsekvenser.

Avslutningsvis vill jag också, som många andra har gjort, kommentera den gemensamma reservationen angående avslag på propositionen. Jag tycker också att det är en litet märklig reservation. Det är så som andra tidigare har nämnt: De tre partier som står bakom har faktiskt litet olika syn på hur tandvårdsförsäkringen skall utformas.

Moderaterna har en syn. De vill ha ett rent högkostnadsskydd. Man skall själv betala upp till 3 000 kr. Efter det finns det en subvention. Folkpartiet tycker uppenbarligen egentligen att vårt förslag är ganska bra, men menar att vi inte går tillräckligt långt när det gäller konkurrensen. Kristdemokraterna föreslår en inriktning som liknar Folkpartiets.

Jag tycker att det är litet märkligt att man avslår propositionen med de motiveringarna. Det gäller konkurrensen och abonnemangstandvården, som är en mycket liten del i detta. Man bygger avslaget på en tolkning av EG-rätten när det gäller subventioneringen av amalgam. Man utgår naturligtvis från sina värderingar.

Jag tycker att motiveringen är litet tunn. Jag hoppas att ni kan utveckla varför ni avslår denna proposition, som är till fördel för patienterna, i eventuella repliker.

Anf. 27 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Huvudlinjen i min argumentation var att sjukförsäkringen och tandvårdsförsäkringen på sikt bör samordnas i ett sammanhållet försäkringssystem för hela kroppen. I det ämnet skulle jag vilja fråga Christin Nilsson, och om det är nödvändigt också socialminister Margot Wallström, om ett konkret exempel som kommit till min kännedom. Det speglar just vikten av att man tar ett helhetsgrepp.

Vi vet att anorexi är ett utbrett problem inte minst hos unga kvinnor. Det är inte klassat som en sjukdom, men de unga flickorna förlorar sina tänder som en följd av detta problem, som jag menar är en sjukdom. Vad som händer rent medicinskt kan jag inte gå in på, men det är en följd av anorexiproblematiken att tänderna går förlorade.

Nu har det kommit till min kännedom att dessa flickor sedan de har blivit botade från sin sjukdom själva får betala det de skall ha i munnen. Kommun och landsting betalar inte. Man hänvisar till att det är flickornas eget ansvar. Då blir de av ekonomiska skäl hänvisade till löständer.

Vi har väl alla i vår bekantskapskrets flickor som lider av anorexi och som inte har råd att sätta in riktiga implantat för tiotusentals kronor – enligt uppgift kan det röra sig om 20 000–30 000 kr – i munnen. Det är inte ett värdigt liv.

Delar Christin Nilsson min oro för problematiken? Vad vill Christin Nilsson och majoriteten göra för dessa unga flickor?

Anf. 28 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan om de, framför allt flickor, som drabbas av anorexi. Jag kan bara se det på ett sätt. De kommer att ingå i någon av grupperna – förmodligen den som omfattar kortvariga sjukdomstillstånd. Det innebär att tandläkarbesöken och tandvården kommer att ingå i högkostnadsskyddet. Den nya tandvårdsförsäkringen blir bättre ur den synpunkten. Jag välkomnar Tuve Skånbergs stöd, så att vi kan fatta detta beslut och genomföra det förslag som nu ligger på bordet.

Jag hörde inte riktigt vad Tuve Skånberg sade om helhetsgreppet. Det är alltid svårt att höra när man är på väg upp till sin plats. Jag förstod det så att han menade att tandvården skall ingå i den öppna hälso- och sjukvården.

Som har sagts tidigare i debatten är det viktigt att vi ständigt ser över denna fråga. Med de förslag som ligger framme kommer vi en bit på väg. Fördelen med den tandvårdsförsäkring som vi nu kommer att fatta beslut om är att den lätt kan byggas ut utan att man behöver göra några större ingrepp i försäkringen som helhet.

Anf. 29 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Det är inte ofta man får säga att man är nöjd med ett svar och inte bara tacka för det, men jag tycker att detta var ett bra svar. Christin Nilsson skall ha tack för det.

Det finns en beredskap från utskottsmajoriteten, som Christin Nilsson nu företräder, att gå i den riktning som vi föreslår, dvs. mot ett helhetsgrepp när det gäller sjukförsäkring och tandvårdsförsäkring. Det måste vara en riktig riktning.

Jag vet naturligtvis inte i vilken mån Christin Nilsson verkligen har mandat att uttala ett stöd för tanken att de unga anorektikerna skall slippa denna stora kostnad. Det skulle vara roligt om sjukvårdsministern antingen i sitt huvudanförande eller så småningom i en replik skulle vilja driva undan denna oro, lyfta frågan över partipolitiken och ge ett gott besked åt dessa av allt att döma mycket oroade unga kvinnor.

Anf. 30 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Fördelen med detta förslag är att det är sjukdomstillståndet som är avgörande för om man får vård eller inte. Det gäller även anorektiker.

Vi vet att det kostar mellan 8 och 9 miljarder att föra in tandvårdsdelen i den öppna hälso- och sjukvården, som tidigare har nämnts. De pengarna har vi inte i dag. Vi är i alla fall en bit på väg, och det tycker vi är gott nog.

Återigen vill jag säga att Tuve Skånberg är välkommen i gänget.

Anf. 31 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag ta upp diskussionen om avslaget. Vi tre partier är överens på en del punkter. Dem har vi tagit upp i den gemensamma reservationen. Vi har olika uppfattningar på några andra punkter. Detta var ett praktiskt sätt att hantera det hela, också med omtanke om

kammarens tid. Sedan har vi utvecklat våra olikheter i våra särskilda yttranden. Vi kommer också att avstå i den votering som följer.

Sedan går jag till det som sades om att patienten skall stå i centrum. Det är självklart. Jag tror att vi alla är överens om att vi sätter patienten i centrum. Men om vi gör det måste vi också se till att patienten har valfrihet. Det är där konkurrensneutraliteten kommer in och blir så viktig. Utan en konkurrensneutralitet i så vid utsträckning som vi i Folkpartiet föreslår föreligger ingen valfrihet.

Så går jag över till frågan om dentalmaterial och amalgam. Huvudskälet för amalgamavvecklingen – det ställer jag upp på – är miljöskälet. Här har vi ett problem.

Det andra problemet är att dentalmaterial inte har kontrollerats på samma sätt som läkemedel. Det är mig en gåta varför plasten i läkemedelsburkarna har kontrollerats noggrannare än det som man opererar in i människor, t.ex. hjärtklaffar, eller dentalmaterial.

Jag tycker att det är viktigt att man får fram ett regelverk och ett kontrollsystem för dentalmaterial som är av lika hög kvalitet som de för läkemedel.

Det gäller inte minst biverkningsrapporteringen. Vårt problem i dag är att biverkningsrapporteringen av samtliga sådana här material har varit mycket ofullständig. Vi har inte en total bild. Då skulle det vara lättare att göra en värdering av de olika materialen och ställa dem mot varandra.

Sedan har jag en fråga, Christin Nilsson: Varför denna 65-årsgräns? Varför är den så helig, inte bara i det här sammanhanget utan även i andra?

Anf. 32 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker egentligen att det är synd att man från Folkpartiets sida tycker att man skall avstyrka på grund av att det är praktiskt, inte på grund av att man tycker att propositionen inte är bra, utan på grund av att det är praktiskt. Jag har läst Folkpartiets särskilda yttrande, och vi är överens i många frågor om hur försäkringen skall utformas.

Tillbaka till konkurrensneutralitet, valfrihet och patienten i centrum. Efter att ha pratat med folk ute är jag inte så säker på att det är det allra viktigaste för dem att de kan välja. Det viktigaste är att vi har en bra tandvårdsförsäkring, att man har råd att gå till tandläkaren när man har behov av det. Det är då som patienten vill känna valfrihet, att jag faktiskt har råd att gå till tandläkaren. Det tycker jag är en viktigare aspekt för den enskilda människan.

När det gäller dentala material är vi överens. Det finns numera ett produktregister som tar upp dem. Samtidigt har vi en skrivning i propositionen och i betänkandet som gäller tandtekniskt material, som också är viktigt. Man skall som patient kunna få del av vad det dentala materialet innehåller.

65-årsgränsen har vi diskuterat en del. Som jag ser det kommer vi nu att bli tvungna att se över den i och med den nya pensionsreformen. Jag utgår från att vi tvingas återkomma i den frågan.

Anf. 33 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Vi avstyrkte inte av praktiska skäl, utan av sakliga skäl. Vi var tre partier som alla tre ville avslå den här propositionen. Då fann vi att vi hade avslagsyrkanden på vissa gemensamma punkter. Dem sammanförde vi i en reservation.

Det är bra att 65-årsgränsen skall ändras. Men jag tycker att det är väldigt trist att höra att vi tvingas till det. Jag tycker att det är den naturligaste sak i världen att man skall ta bort åldersdiskriminering.

Det jag är ute efter när det gäller dentalmaterialen är en regelrätt klinisk prövning, precis som det är för läkemedel, på ett begränsat patientmaterial. Man följer först positiva och negativa effekter och har sedan hela tiden en fortlöpande kontroll av den dokumentation som kommer in, olika vetenskapliga data och en biverkningsrapportering värd namnet, för det har vi inte i dag. Jag skulle personligen helst se att den biverkningsrapporteringen förlades till Läkemedelsverket i Uppsala, där man har mångårig vana av den typen av rapportering och även utredning av olika larm som kommer. Jag önskar att vi hade haft det när det gällde dentalmaterialen redan när den här frågan aktualiserades 1981, främst för patienternas skull. Patienterna har farit mycket illa under den här långa resans lopp.

Anf. 34 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi skall inte debattera mer om varför man har avstyrkt propositionen och skrivit sina reservationer.

Jag tänkte på dentala material. Jag tror egentligen att vi är överens om den saken. Jag ser fram emot att vi kan fortsätta att jobba på det. Jag tycker precis som Folkpartiet och Barbro Westerholm att det är viktigt att verkligen ha kontroll på det som det dentala materialet innehåller och vilka eventuella biverkningar man kan få.

Anf. 35 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat mycket uppmärksamt på det Christin Nilsson har anfört. Jag har förstått att hon instämmer i de litet kritiska synpunkter som Centern har framfört angående vår gemensamma avslagsreservation och gärna raljerar något över den.

Jag skulle nog känna mig oroad över detta. Jag säger det mot den bakgrunden att avslagsreservationen innebär att över 100 ledamöter i Sveriges riksdag faktiskt inte vill ha det här förslaget. Då skulle jag vara litet orolig.

När det gäller den här typen av subventioner inom våra socialförsäkringssystem är det viktigt med långsiktighet. Det går inte med några *ad hoc*-lösningar. Det här säger jag också mot den bakgrunden att Christin Nilsson de facto står i talarstolen och säger: Det här är inte färdigt. Varför i fridens namn lägger man fram ett förslag och vill att Sveriges riksdag skall ställa sig bakom det när det inte är färdigt, Christin Nilsson?

Anf. 36 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Liselotte Wågö tar fram att det faktiskt är 100 ledamöter som avstyrker propositionen. Men när man läser reservationen ser man att ni har en mycket tunn gemensam bas att stå på. När man läser de sär-

skilda yttrandena finner man att ni har litet olika utgångspunkter. Som jag ser det är det enbart moderaterna som är emot förslaget som helhet.

När jag sade att förslaget naturligtvis inte är färdigt menade jag inte det som kritik mot det som finns i dag. Jag menade att det finns en stor utvecklingspotential i förslaget. Som jag påtalade tidigare finns det en möjlighet att bygga ut detta utan att i grunden förändra det.

Det jag kan säga till Liselotte Wågö är: Hur tänker ni göra med de patienter som har några hål men som i dag inte har råd att gå till tandläkaren? Vi gör det åtminstone litet billigare och kan kanske få några fler att få råd att gå till tandläkaren. Med ert förslag får man ännu mindre råd än man har i dag. Hur tänker ni lösa det?

Anf. 37 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Herr talman! Problemet i dag för Sveriges folk är inte höga tandvårds-kostnader, Christin Nilsson. Problemet i Sverige i dag är inte att vi har för låga skatter. Vi har för höga skatter. Sänk skatterna för vanliga inkomsttagare i låg- och medelinkomstklasserna! Då får de råd att betala sina fyllningar. Det är det hela vårt förslag bygger på, nämligen att se till att inom socialförsäkringssystemens ram skydda dem som drabbas av höga kostnader och se till att människor kan leva både på sin lön och på sin pension. Då kan man också betala enstaka fyllningar.

Anf. 38 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Nu tog debatten en hastig vändning genom att Liselotte Wågö och moderaterna påstår att sänker vi skatten har alla råd att gå till tandläkaren. Så enkelt är det inte, Liselotte Wågö.

Era skattesänkningar måste på något sätt finansieras. Jag förutsätter att även moderaterna har ett balanskrav i sin budget för staten. Det innebär att om man sänker skatterna måste man också ta bort en del av de utgifter man har i statens budget. Såvitt jag förstår av de förslag jag har läst i den moderata motionen till vårpropositionen blir det faktiskt låginkomsttagarna och medelinkomsttagarna som kommer att få betala en stor del av era skattesänkningar, och det ställer inte vi upp på.

Anf. 39 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Eftersom jag förde in Dalälven i tandvårdsdebatten tänker jag fullfölja det resonemanget.

Konkurrens och valfrihet är en sak som vi från Centerns sida tycker bör vara normgivande för hela landet. Man bör oberoende av var man bor i landet kunna välja sin vårdgivare. Man bör oberoende av detta kunna välja en privat eller en offentlig vårdgivare. Förutsättningen för att det skall bli möjligt i hela landet är att barn- och ungdomstandvården finns med i det underlag som skall konkurrensutsättas. Annars kommer inte den här situationen att uppstå. Det är därför vi är så måna om att detta skall bli möjligt.

Då sägs här att det är möjligt för landstingen att införa detta på frivillig väg. Det är riktigt. Det påpekas i betänkandet att tio landsting har infört detta. De uppgifter jag har fått säger att det är tre fyra landsting som fortfarande har detta kvar i dag. Det råkar vara landsting där valfriheten redan är relativt stor, dvs. Stockholm, Malmö, Göteborg och Väs-

teråsområdet. I tre fyra områden finns i dag ett gott utbud av privata tandläkare att välja bland. Det ger ingen större valfrihet åt dem som nu bor norr om Dalälven.

Vi borde kunna diskutera frågan vidare. Det råder ingen skillnad i åsikterna om att detta bör genomföras. Skillnaden ligger i huruvida det skall lagstiftas eller inte. Det finns ett mellanläge, vilket kan vara en adress till socialministern. Det går att driva på hårdare mot de landsting som inte har genomfört detta. Det finns ett mellanläge som borde kunna utnyttjas.

Anf. 40 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Först och främst är det viktigt att tala om att det råder etableringsfrihet som vårdgivare inom tandvården.

Barn- och ungdomstandvården är en del i det hela. Vi kan stryka under att frågan är viktig. Vi menar att riksdagen har fattat beslutet och att det nu är upp till landstingen själva att bestämma.

Jag träffade i förra veckan en ordförande för en tandvårdsnämnd i Norrbotten. De har goda kontakter med sina privattandläkare. Jag tror att utvecklingen kommer att gå i positiv riktning. Någon lagstiftning krävs inte i det fallet.

Anf. 41 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! För att det inte skall uppstå några missförstånd: Det som har genomförts i propositionen och betänkandet för att öka konkurrens- och möjligheterna är bra – både momsfrågan och övrigt i den riktningen. Det är bra att det kommer tillkännagivanden.

Därför är det litet synd att just den här frågan inte har fått den positiva lösning den borde ha kunnat få. Etableringsfrihet är jättebra. Men för att kunna etablera sig måste det finnas ett underlag att jobba med. Ett litet underlag på grund av att barn- och ungdomsvården inte ingår i det man kan konkurrera om innebär att förutsättningarna blir sämre. Då blir det ett överskott på tandläkare i de större städerna, medan det saknas privattandläkare i glesbygden.

Jag tror att ni har förståelse för detta innerst inne. Men problemet är lagstiftningen och landstinget. Jag känner ofta dilemmat i fråga om kommuner och landsting. Men det finns ett mellanläge där det skulle kunna gå att komma längre i den riktningen, med ”lock och pock”, i stället för att lagstifta.

Anf. 42 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Barn- och ungdomstandvården kan ses på två olika sätt. Man kan se på den som Roland Larsson gör. Jag har ingen anledning att gå emot den uppfattningen. Samtidigt tycker jag att Stig Sandström och Vänsterpartiet hade en bra invändning, dvs. att barn- och ungdomstandvården fungerar bra i dag. Utvecklingen har varit positiv. Vi har en mycket bra tandhälsa hos barn och ungdomar i dag. Det är väl så bra.

Anf. 43 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom området norr om Dalälven har förts på tal, skall jag passa på att hälsa till Göran Eklund – legendarisk tandvårdschef

i Norrbotten. Han har skrivit en tankeväckande jubileumsskrift om 50 år med folktandvården i Norrbotten. Han beskriver naturligtvis den fantastiska utvecklingen. Han börjar med att beskriva hur det var när han blev tandläkare på folktandvården. Det var lätt att hitta till folktandvården på den tiden. Det var bara att följa blodspottorna från busstationen. Då hittade man till folktandvården.

På den tiden handlade det i hög grad om att dra ut dåliga tänder på barn och ungdomar. Det var jättestora kariesangrepp. Många fick löständer tidigt. Så var situationen i min egen föräldrageneration. I en del av de stora barnkullarna på den tiden kunde hälften ha löständer, och för dem som var födda senare lagades tänderna. Det var en fantastisk utveckling i samband med att folktandvården infördes.

På något sätt är detta intressant för den diskussion vi för nu. Vi står inför en ny situation i tandhälsan i Sverige. Hur skall då principerna för ett nytt tandvårdsstöd utformas?

Att främja en god tandhälsa är en viktig del av välfärdspolitiken. Hur detta skall gå till på bästa sätt när resurserna är knappa, när de unga i befolkningen, tack vare den framgångsrika tandvården, har en mycket bra hälsa i förhållande till äldre och vissa särskilt utsatta grupper har diskuterats under hela 90-talet. Flera regeringar, med olika färg, har lagt fram förslag till riksdagen, som sedan har dragits tillbaka på grund av bristande stöd inför avgörandet och på grund av en framgångsrik lobbyverksamhet från starka grupper.

Därför är det med stor tillfredsställelse jag i dag kan konstatera att det förslag till reformerat tandvårdsstöd som vi nu diskuterar har brett stöd i kammaren. 100 ledamöter må vara emot, men 249 är faktiskt för. Det är ett gott och brett stöd. Reformen har också mött bred uppslutning i samhället från viktiga håll – med privattandläkarna som ett undantag. Så brukar det också vara.

Det är ett stort tillfälle när riksdagen kan fatta beslut om att växla över till ett nytt tandvårdsstöd som är bättre anpassat till de förhållanden som råder nu och som hör framtiden till.

Varför behöver vi ett nytt system? Tandvårdsförsäkringen som den ser ut nu firar 25 år nästa år. För 25 år sedan var tandhälsosituationen en helt annan än i dag. Det fanns stora uppdämda vårdbehov. Det fanns stora vårdköer. Det fanns en brist på tandläkare. I dag är det tvärtom – även om det fortfarande finns betydande tandvårdsbehov inom delar av befolkningen. Det är något som jag återkommer till senare.

Det ersättningssystem som har funnits under de 25 åren har varit inriktat på att belöna vårdgivaren – belöna tandläkaren för varje utförd insats. Dvs. ju mer tandläkaren har borrat, desto mer har det lönat sig. Produktiviteten mäts i antalet åtgärder tandläkaren utför. Det systemet var utan tvivel det bästa för den situation som rådde när försäkringen infördes. Systemet bidrog till att vårdköerna snabbt kunde arbetas bort. Allteftersom tandhälsan successivt har förbättrats, har det systemet ifrågasatts alltmer. Systemet måste ersättas av någonting bättre anpassat som bygger på att stimulera patienter och vårdgivare att slå vakt om och förbättra tandhälsan. Vi står inför ett viktigt val.

Om vi då kan konstatera att vi har en mycket god tandhälsa – bland barn och ungdomar kanske den bästa i hela världen – hur gör man då för att behålla den? Det måste vara utgångspunkten. Man skall slippa behöva

*Fel! Okänt
växelargument.*

betala jättedyrt längre fram för lagningar osv. när den goda tandhälsan inte har upprätthållits. Hur utformas ett system som stimulerar till att behålla den goda tandhälsan? Det kan inte vara en god politik att strunta i att vidmakthålla den goda tandhälsan och i stället laga längre fram.

Det främsta målet för ett samhällsstöd måste vara att förbättra tandhälsan hos hela befolkningen, så att vårdbehovet och därmed den enskildes och samhällets kostnader på sikt minskar. Det nuvarande systemet med en prestationstaxa, i kombination med en hög självrisk, leder inte mot det målet. Det kan inte behållas. Det finns också signaler om att det nuvarande systemet leder till motsatsen om inget görs. Personer med låga inkomster och andra utsatta grupper i samhället har börjat avstå från att uppsöka tandvården. Det är främst äldre, långtidssjuka, arbetslösa, invandrare och studerande.

På sikt leder det ofrånkomligen till sämre tandhälsa för dessa grupper om utvecklingen får fortsätta. Det tror jag inte någon här tycker är acceptabelt.

Tandvårdsstödet i vårt förslag har därför inriktats på fem prioriterade områden. Härigenom används medlen på ett optimalt sätt. Jag vill också lägga till att den konstruktionen av stödet gör det lätt att i framtiden bygga ut eller ändra systemet om det skulle visa sig motiverat. Det är inte en svaghet utan en styrka i systemet. Vi kan vara säkra på att vi kommer att behöva justera och rätta till systemet allteftersom situationen förändras.

Det första prioriterade området är bastandvården. Det råder ingen tvekan om att det stora flertalet människor som omfattades av den tandhälsoinriktade barn- och ungdomstandvård som växte fram i landet under 50-talet har en mycket bra tandhälsa i dag. Det har därför varit naturligt att vid utformningen av ett reformerat tandvårdsstöd bygga vidare på det framgångsrika systemet och låta dess inriktning utgöra basen för stödet. Därav namnet bastandvård.

Utöver stödet till bastandvården har det varit angeläget att prioritera ett särskilt ekonomiskt stöd till vissa grupper av äldre, sjuka och funktionshindrade. Det har inte uppmärksammats tillräckligt vilken stor förbättring det innebär för mycket stora grupper av äldre och funktionshindrade.

Det andra prioriterade området avser personer som bor i särskilt boende för service och omvårdnad och personer som bor i eget boende men har mycket stora vård- och omsorgsbehov. Det är i högsta grad rimligt att de här personerna nu kostnadsfritt genom uppsökande verksamhet kan få sitt muntillstånd bedömt och nödvändig tandvård till avgifter som gäller inom öppen vård, dvs. högst 900 kr för en tolv månadersperiod.

Då vill jag kort beröra förslaget om att man nu skulle ta ett jättegrypp och säga: Nu gör vi den stora utredning som skall koppla ihop munnen med den övriga kroppen. Ibland får man nog bestämma sig. Som ni alla vet har det här utretts under hela 90-talet. Det har verkligen vänts och vridits på. Jag tror att man särskilt inom professionen skulle stöna och bryta ihop om vi sade att vi skall koppla jättegryppet på hela tandvården och koppla ihop den med sjuk- och hälsovården. Jag tror inte att det är riktigt realistiskt. Man måste fundera på vad vi ger för uppgifter till en kommitté. Vi vet – det behöver vi inte utreda vidare – att det skulle innebära jättestora kostnader. Jag tror inte att man i något land har lyckats

*Fel! Okänt
växelargument.*

med det. Det är skilda system, och det kan vi alla beklaga och tycka att det är konstigt att det blev så, men det är en gång på det sättet. Men vi kan ta små steg i den riktningen. Det är det vi gör här. Vi inleder ett sådant sätt att koppla ihop systemen. Det tror jag är helt riktigt. Ett exempel på det kan vara att man bedömer effekterna av anorexi och bulimi – att man ofta får mycket dåliga tänder på grund av syraangrepp och annat. Det är inte diagnosen i sig som är viktig utan vilka skador man får på sina tänder. Därför skall personer med sådana problem omfattas, det är tanken. De skall kunna få hjälp genom detta nya tandvårdsstöd. Det är mycket viktigt att påpeka.

Hur sympatisk den här tanken än kan vara måste man också bedöma realismen i den. Jag tror inte att vi gör tandvården en stor tjänst genom att starta från början igen och göra en jätteutredning. Det är inte realistiskt i dagsläget, men vi kan ta små steg.

Det tredje område som prioriteras är tandvård som ett led i en kortvarig sjukdomsbehandling. Dit förs i stort sett de kategorier patienter som nu har avgiftsfri tandvård. De får betala vårdavgifter som för besök i öppen vård, vilket innebär 900 kr under en tolv månadersperiod. Många av patienterna har sannolikt också betydande kostnader för läkarvård, vilket innebär små eller inga kostnader alls för tandvården.

Det fjärde området gäller väsentligt ökat tandvårdsbehov till följd av sjukdom eller funktionshinder. Det är i hög grad motiverat att en person som har en sjukdom eller ett funktionshinder som kan medföra ett sämre försvar mot karies eller andra tandsjukdomar får ett bättre ekonomiskt stöd för sin tandvård än vanliga patienter.

Det femte och sista prioriterade området gäller ett särskilt skydd för personer med mer omfattande kostnader för åtgärder som inte omfattas av bastandvården. Det är främst protetiska behandlingar. Det finns fortfarande många, främst något äldre personer, som behöver större protetiska behandlingar eller göra om sina tidigare behandlingar. Många av dessa återfinns bland de särskilda patientgrupper i de prioriterade grupper som jag nyss har beskrivit. Men det finns också behov bland patienterna i övrigt av ett ekonomiskt stöd när större kostnader uppkommer. Det har varit angeläget att kunna införa en sådan stödform också. Det finns förstås de som tycker att stödet är otillräckligt. Man kan alltid önska sig mer pengar. Har man en given ekonomisk ram måste man diskutera mycket noga hur vi skall lägga ut stödet och uppnå bästa möjliga effekt. Vi vet att högkostnadsskyddet är jättedyrt. Det är ett litet fåtal personer som får del av det. Så är det också i dag. I dag är den övre gränsen 13 500 kr innan man får ett samhällsstöd för mer omfattande tandvårdsarbeten.

I valet mellan att satsa resurserna på tandhälsöfrämjande tandvård och tandsjukvård har regeringen valt att i första hand motverka att de stora vårdbehoven uppstår, att behålla en god tandhälsa och att satsa på särskilt utsatta grupper, någonting som på sikt måste vara att föredra. Men vi tycker ändå inte att vi lämnar dem som har stora tandvårdskostnader i sticket. Förslaget innehåller också ett skydd vid mer omfattande behandlingskostnader. Det är riktigt att man får betala enstaka kronor själv också i fortsättningen, men sedan går samhället in med subventioner.

Får jag också kommentera det här med amalgamet. Då vill jag bara påminna om att en riksdagsmajoritet våren 1994 fattade ett principbeslut om att amalgam som tandfyllningsmaterial skulle avvecklas inom barn-

*Fel! Okänt
växelargument.*

och ungdomstandvården och inom vuxentandvården senast från 1997 och senare vid behandlingen av betänkandet om tandvårdsfrågor att amalgamanvändningen inom tandvården skulle avvecklas. Det här är en mycket tydlig beställning som regeringen har uppfattat från riksdagen. Därför har vi tagit oss an den här frågan. Jag tycker att det förslag som vi har lagt fram om i första hand slopade subventioner och i andra hand ett förbud mot amalgam ligger i linje med det principbeslut som riksdagen fattade för ganska exakt fyra år sedan.

Det är litet förvånande att det finns ett motstånd från vissa partier mot detta. Skälet för det är att det skulle vara ett handelshinder att inte lämna ersättning för amalgam. Det är något förvånande att konstatera denna omsorg om amalgamet, för det kan knappast vara obekant att försäkringsersättningen för ädelmetaller i tandtekniska arbeten slopades för snart två år sedan. Då hördes inga liknande reaktioner om den saken.

Får jag också bara kort nämna en sak som kanske inte har kommit fram så tydligt, nämligen det nationella stödet till vårdgivarnas effektiviseringsarbete, utvärdering och kunskapsspridning som stöds med 8 miljoner kronor och kompetenscentrum – jag tror att även Roland Larsson nämnde det. Det är förstås mycket viktigt att det här arbetet också sker som en del av ett nytt tandvårdsstöd.

Tack vare regeringens framgångsrika sanering av den offentliga ekonomin har vi kunnat undvika planerade ytterligare besparingar och i stället kunna föreslå en reformering av stödet på en högre nivå än vad som var planerat. Det är på totalt 1,9 miljarder. Det är förstås mycket viktigt.

Jag vill passa på tillfället att kommentera uppgifter från socialnämnder i vissa kommuner som jag tycker helt har missuppfattat intentionerna i socialtjänstlagen. Socialtjänstlagens syfte är att samhället ekonomiskt och på annat sätt skall hjälpa människor i utsatta situationer så att de tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Själva grundtanken är att utslagning skall motverkas. Målsättningen är att den som får bistånd genom socialtjänsten så snart som möjligt själv skall kunna klara sin försörjning. En dålig tandhälsa kan innebära en belastning för den som vill in på arbetsmarknaden. Tandvård som ges på socialtjänstens bekostnad får inte utformas på ett sådant sätt att utanförskapet förstärks. Vården måste självklart vara i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringen kan inte acceptera att utdragna tänder blir ett klassmärke för socialbidragstagare. Detta vill jag starkt markera vårt avståndstagande emot.

Jag tycker att det som har skett på ett par ställen i landet är otillständigt. Huvudprincipen i socialtjänstlagen är att man gör en individuell behovsprövning, och riktlinjer kan bara vara vägledande. Att med hjälp av principer inskränka tandvården för dem som får socialbidrag är därför felaktigt. Kommunerna skall givetvis sträva efter att hålla socialbidragskostnaderna inom kontroll, men det får inte ske genom fyrkantiga regler av det här slaget.

Jag tror också att det nya tandvårdsstödet rimligen kommer att medföra lägre kostnader även för socialtjänsten. Här får man nämligen ett stöd till sin bastandvård och har möjlighet att upprätthålla en bra tandhälsa.

Jag är övertygad om att den reform som riksdagen nu skall besluta om är ett viktigt steg för att lägga grunden till ett tandvårdsstöd som är väl

avpassat för vår tid och för framtiden. Vi går från ett produktionsstöd till ett stöd som i första hand främjar tandhälsans utveckling. Samtidigt får fler stöd, även de utsatta, och man får hjälp att bygga på den goda tandhälsan i övergången från barn- och ungdomstandvård till vuxentandvård.

Anf. 44 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Rätt skall vara rätt. Socialministern skall ha tack för de goda besked som har ingått i det här anförandet, bl.a. beskedet att tandvården för socialbidragstagare inte skall innebära löständer och att även anorexi skall innefattas, så att dessa flickor inte skall behöva gå med löständer utan kan ha riktiga tänder. Det är bra besked, och jag tackar socialministern för dem.

Sedan är det naturligtvis valår, och det är lämpligt för oppositionspartierna att formera sig på ett sådant sätt att man utgör ett alternativ. Det hör till demokratin. Men jag sade i mitt inledningsanförande, som socialministern lyssnade på från första stund – hon skall också ha tack för att hon kunde prioritera att vara med på den här debatten – att det finns åtskilligt i propositionen, och därmed också i betänkandet, som är bra men att vi ville ta ett helhetsgrepp. Om det är realistiskt eller inte, därom kan vi disputera. Men att det är nödvändigt eller åtminstone önskvärt att ta ett helhetsgrepp var vi tydligen överens om.

Vad det gällde var inte riktningen utan snarare takten. Socialministern sade att ni tog små steg i rätt riktning, och det får jag hålla med om. Men en oppositionspolitiker måste ju säga det klassiska: Det är för litet och för sent. Det är inte demokrati annars. Jag menade också att vi ville ta något större steg och ändå kallas för realister.

Men som sagt: Jag vill sluta mitt anförande och mitt bidrag till denna debatt med att tacka för ministerns goda besked.

Anf. 45 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vet inte om det var så mycket att replikera på egentligen. Visst är det oppositionens roll att säga att det är för litet och för sent och att man skall ha mer av saker och ting. Nu brukar Tuve Skånberg alltid vara lätt att resonera med, och vad jag kan se har vi en stor samsyn i flera av de här frågorna.

Jag tycker egentligen att detta är svårt att bedöma. Jag tror att man måste lyssna på dem som jobbar med tandvård och även med hälso- och sjukvård ute i landet. Hur ser de på ett sådant stort grepp som att gifta ihop de här två systemen? Vad kommer det att kräva? Man ser ju framför sig att det kommer att innehålla hela skalan från utbildning och forskning till socialförsäkringssystem och allt vad det kan vara. Då måste man fråga: Kommer det att vara värt besväret? Hur realistiskt är det? Kommer vi att kunna betala vad det kostar?

Jag tycker inte att det är rätt läge för detta nu. Vi inför nu ett nytt tandvårdsstöd, och det är viktigt. Den här frågan har varit i luften under hela 90-talet. Den har utretts fram och tillbaka, gång på gång. Vi har lyckats hitta ett antal grundprinciper som är viktiga att bygga på, och då får vi ta det steget nu. Vi får hitta några små bryggor – det är väl rätt uttryck i det här sammanhanget – mellan tandvården och hälso- och sjukvården och på det sättet bygga vidare.

Att ta det där jättegreppet bedömer jag däremot inte som realistiskt, även om vi alla ständigt frågar oss hur det kommer sig att man har skilt kropp och tänder åt på det sätt som man har gjort historiskt. Detta har en massa olika skäl. Men det här tycker vi som sagt är bra och små steg i rätt riktning.

Anf. 46 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag har bytt försäkringsbolag. Jag ville så att säga sanera ekonomin privat, och så bytte jag till ett försäkringsbolag med lägre premie. Men ack, döm om min besvikelse när jag skulle få ut någonting då det hade hänt någonting. Det faller ju aldrig ut någonting.

Något liknande är det med försäkringssystemet när det gäller tänderna. När man väl behöver det – 6 000 kr var det exempel jag nämnde från talarstolen – faller det inte ut mer än 100 kr. Då kan man fråga sig: Vad är det för ett system som inte bättre skyddar oss när vi drabbas av en smäll på 6 000 kr? Också med en ganska god inkomst är det en mycket kännbar utgift, och för den som har liten inkomst är det utomordentligt kännbart.

Kan inte socialministern också erkänna att 6 000 kr med en ersättning på en hundralapp är en för låg ambitionsnivå? Vill hon åtminstone gå i den riktningen att det blir större ersättning tillbaka?

Anf. 47 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! I dag är det 80 % av den svenska befolkningen som aldrig får ett öre från tandvårdsförsäkringen. Det mesta går till dem som redan har råd att lägga ut väldigt mycket på sina tänder. Det är de som får den största subventionen. Systemet är också uppbyggt så att det gynnar att man gör väldigt mycket åtgärder i munnen. Det är då man tjänar mest på det här systemet. Samtidigt har vi i själva verket en god tandhälsa som hela samhället och även den enskilde skulle tjäna på att vidmakthålla så länge som möjligt.

Vill man bara satsa pengarna på ett högkostnadsskydd kostar det enormt mycket, och det rör en mycket liten grupp. Det går inte att rakt av säga att det är 6 000 kr generellt, utan det handlar litet grand om vad man gör. Med det nya systemet får alla del av tandvårdsstödet. Det innebär att alla kan få en subvention. Sedan har vi inte lyckats få fram så mycket pengar att vi avsevärt har kunnat förbättra högkostnadsskyddet. Men för det stora flertalet människor här i landet får vi äntligen ett tandvårdsstöd som alla kan få del av.

Så småningom, när landet får en bättre ekonomi, kan man resonera om var man skall lägga de här pengarna. Skall man lägga dem på att göra högkostnadsskyddet bättre, eller skall man förstärka på något annat håll? Ta t.ex. förbättringarna för alla de gamla som nu finns i särskilt boende. Jag har själv sett vad det betyder att de har tänder att äta med. Det kan förbättra deras livssituation avsevärt. Jag tycker att det är viktigare att lägga pengarna där. Men det finns också ett högkostnadsskydd, och det skiljer sig inte så mycket från det förslag som finns i dag.

Anf. 48 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Herr talman! Jag vill också uttrycka min uppskattning över att vi har socialministern i kammaren och att hon har haft möjlighet att övervara hela den här debatten. Det här är ju en viktig fråga. Även om vi inte är överens på alla punkter är det en viktig fråga. Det är ett viktigt steg vi tar när vi ändrar i tandvårdsstödet.

Jag har två frågor till socialministern med anledning av anförandet. Socialministern sade ungefär så här: Har man en given ekonomisk ram skall man ta sig en funderare på hur man riktar det här stödet. I det sammanhanget vill jag fråga: Har socialministern någon uppfattning om vad bastandvården kan komma att kosta försäkringen? Det har varit utomordentligt svårt för olika intressenter att få del av kalkylunderlaget. Jag misstänker eller tror att det finns risk för att det kan kosta mer än vad man har antagit och att det kan ske på bekostnad av högkostnadsskyddet. Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan.

Sedan säger socialministern också att förslaget kanske inte har mottagits med stor entusiasm men med stor tillfredsställelse ute bland olika intressenter. Då vill jag gärna höra socialministerns kommentar till de påpekanden som kom från Riksförsäkringsverket. Man undanbad sig nämligen alla större reformer inför millennieskiftet med tanke på svårigheterna att omställa datasystemet. Bastandvården kommer att innebära att antalet tandvårdsräkningar kommer att öka med 2 ½ till 3 miljoner. Vad har socialministern för kommentar till detta?

Anf. 49 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Innan jag svarar på de direkta frågorna skulle jag vilja kommentera något som Liselotte Wågö, som representant för moderaterna, tog upp i sitt inledningsanförande. Dels var det en kritik mot att vi hade skrivit propositionen så snabbt – på bara tre månader – dels var det någon sorts kritik mot att vi hade lyckats ta fram mer pengar. Jag kan säga att jag inte skäms för någon av de två punkterna. Jag tycker i stället att vi kan vara stolta över dem. Vidare sade hon att det var ett rörligt förslag, och det kan man säkert hålla med om. Jag tror att alla subventions-system alltid är rörliga, särskilt innan vi har hunnit lära oss dem. För detta skall vi ha en särskild informationsgrupp, naturligtvis.

Hur många har i dag sett en lista över vad det kostar att gå till tandläkaren? Det är minsann ingenting som man skyltar med vare sig på folk-tandvården eller någon annanstans. Det är inte alldeles lätt att genomskåda ens det nuvarande förslaget. Men man kan ställa vårt mot det busenkla moderatförslag som finns, nämligen att ingen skall få någonting för kostnader under 3 000 spänn. De som har kostnader därutöver skall täcka dem med hjälp av att teckna egna försäkringar. Så det är naturligtvis busenkelt. Om det är busbra är en helt annan sak, och det tycker förstås inte vi i regeringen.

Den beräknade kostnaden för bastandvården är ungefär 1 miljard. Men här skall ju Riksförsäkringsverket gå in och räkna så noggrant som det över huvud taget går.

Att man vid Riksförsäkringsverket klagat över att man lägger på dem nya uppgifter får vi naturligtvis lyssna på med respekt, och vi får försöka att hjälpa till så mycket som möjligt. Men vi kan ju inte upphöra med att fatta politiska beslut. Det där med millennieskiftet och datorerna är ju ett

problem som man måste lösa i alla fall. Sedan får vi försöka se till att det blir en praktisk hantering av de arbetsuppgifter som tillkommer.

Prot. 1997/98:118

4 juni

Anf. 50 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik:

Herr talman! 1 miljard av totalt 1,9 miljarder går till bastandvården. Då kan man fråga sig: Har man verkligen tagit sig en ordentlig funderare på hur man utformar stödet? Jag tror faktiskt inte att den här miljarden kommer att räcka.

Om man skulle kombinera bastandvården med någon typ av abonnemangstandvård, tror jag att den här delen av försäkringen – eller det kanske är bättre att kalla det för stöd, för någon försäkring i ordets rätta bemärkelse är det ju inte – skulle kosta mer. Det innebär att finansieringen av kostnadsskyddet kommer att urgröpas ännu mer än det gör i dag. Vi kan väl åtminstone vara överens om så pass mycket som att det inte är något bra högkostnadsskydd.

Och inte funderade ni i tre månader på högkostnadsskyddet! Förslaget kom ju betydligt senare. Jag förstår inte riktigt varifrån ni fick fram pengarna, men jag är inte kritisk mot det. Vår huvudinvändning mot förslaget, i samband med att det var ute på remiss, var nämligen att det inte innehöll ett högkostnadsskydd. Vi är alltså inte kritiska mot att ni har fått pengar till ett högkostnadsskydd. Problemet är ju utformningen av det totala tandvårdsstödet, och det är mot det som vi riktar vår huvudsakliga kritik.

Vi tycker att de samlade resurserna måste riktas till dem som har det största behovet av stödet, och det är naturligtvis de människor som drabbas av höga tandvårdskostnader.

Anf. 51 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Om man får höga tandvårdskostnader därför att man inte sköter sina tänder eller inte bibehåller en mycket god tandhälsa som man får genom den kostnadsfria barn- och ungdomstandvården, måste det ju vara något knasigt med att tänka att vi skall lägga alla pengar på högkostnadsskydd. Är det inte en väldigt kortsiktig modell? Det måste väl vara bättre att vi satsar pengarna på att upprätthålla en god tandhälsa och se till att vi får medborgarna att sköta sina tänder. Vi skall bibehålla det som vi har lagt grunden för genom en gratis tandvård för barn och ungdomar. På det sättet ser vi till att minska kostnaden i andra ändan.

På något sätt är det vid den skiljevägen som vi står nu. Det är klart att vi hade kunnat lägga alla pengar på ett högkostnadsskydd, men det vore rätt korkat. Det måste ju vara bättre att se till att vi stimulerar en bibehållen god tandhälsa, och det är precis det som vi gör med hjälp av bastandvård och genom att också rikta oss till de grupper som har särskilt stora behov. Det är så jag tycker att vi skall använda pengarna. På det sättet tror jag att det blir mycket billigt för samhället i stort och faktiskt också för den enskilde individen.

Det är klart att för tandläkarna och för privattandläkarna är det bättre ju mer pengar man lägger på för att vidta en massa åtgärder. Det är klart att de hellre vill ha det så, men för samhället och för riksdagen måste det vara ett ansvarstagande som är större och mer långsiktigt än så. Därför tycker jag att det här är rätt åtgärd.

*Reformerat
tandvårdsstöd*

Anf. 52 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! När det gäller FRN-utredningen är det faktiskt så att riksdagsbeslut kan modifieras om ny kunskap kommer. Jag är väl medveten om de förbud som jag också har varit med och beslutat om. Jag hoppas nu att den här utredningen, som inte alls nämns i propositionen, blir tagen på allvar.

I den här debatten tenderar vi att fastna i diskussionen om amalgam är farligt eller inte. Men vi skulle ju egentligen koncentrera debatten till de patienter för vilka man inte kan utesluta att tandfyllningarna med amalgam har ställt till besvär. De kommer väldigt ofta bort i debatten. Vad vi föreslår är att de skall mötas med respekt och att de skall få en individuellt anpassad vård, rehabilitering och behandling.

Min fråga är om socialministern är beredd att medverka till att resurser ställs till förfogande för att åstadkomma detta.

Det behövs också forskningspengar för att komma närmare orsakerna till att en del personer reagerar på amalgam. En del av dem lider dessutom av elallergi. Det är viktigt att gå till roten med vad som ligger bakom här för att vi skall kunna hjälpa de här patienterna på rätt sätt.

Socialministern inledde med en tillbakablick 25 år i tiden. Det föder ju tanken hur det kommer att se ut om 25 år.

Har regeringen börjat fundera på om vi behöver en tandläkarutbildning som den ser ut i dag? Skall den kopplas mer till medicinarutbildningen? Skall den innehålla mer av hur man möter och bemöter människor? Hur skall fördelningen mellan tandläkare och tandhygienister se ut, och vilka ansvars- och kompetensområden skall de ha? Kommer allt detta att ligga rätt om 25 år? Det handlar ju om långa utbildningar, och det är människor som skall arbeta länge inom sina yrken.

Diskuterar ni några visioner framåt i tiden, eller är det backspegeln 25 år bakåt som gäller?

Anf. 53 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är också för att just lämna utrymme för justeringar och för att kunna tänka långsiktigt som vi utformar det här stödet. Men det är riktigt att det kan behöva ske mer systematiskt.

När vi talar om utbildningsväsendet och resonerar om tandläkarutbildningen och rollfördelningen mellan de olika professioner som finns inom tandvården är det viktigt att ha detta långsiktiga perspektiv. Det borde också vara självklart när vi resonerar om och lägger fram förslag om patientens ställning, som vi gör inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Jag tror att vi kan behöva bygga på de första steg som vi tar här med att finna nationella system för att övervaka och följa det här noggrannare. Det tror jag kommer att behövas också när det gäller att titta närmare på patientens ställning, på utbildningsbehov och annat. Det är riktigt att det måste vara ett nästa naturliga steg att ta.

Frågan om amalgam är förvisso svår. Rapporten fanns ju inte när propositionen skrevs, så det finns en naturlig förklaring till att den inte omnämns. Men egentligen är det inte något nytt som framkommer i FRN-rapporten. Man står fast vid det som man redan har konstaterat, även om man har fått en mer samlad bild, måhända. Haken och det som är omdiskuterat är just att rapporten innehåller forskaretablissemangets synpunkter. De som anser sig som amalgamskadade, och som argumenterar

från det *andra* hållet, säger att man inte släpper fram nya forskare eller folk som har en annan åsikt. Och mittemellan står vi.

Men jag bedömde att det här ändå var en mycket tydligt beställning från riksdagen, och jag bedömer att det här beslutet också ligger i linje med vad riksdagen har sagt vid åtminstone två tillfällen de senaste åren.

Anf. 54 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Beställningen till FRN från regeringen var ju också väldigt tydlig.

När det gäller forskningen håller jag inte med om att det inte kom fram något nytt i den här utredningen. En sak som blev väldigt tydlig – och det kanske är klassiskt för en medicinsk kontrovers – är att forskarlägren inte längre arbetar för att ifrågasätta sina egna hypoteser. De arbetar i stället för att styrka dem. I forskningen skall man ju ifrågasätta den hypotes man har. Men här har man vänt på det – och det gäller vare sig man tror att det är farligt eller ofarligt. Det ser vi i forskningen. Det ställer de här resultaten i en litet annan dager än tidigare.

Det kom också fram att det är en hel del forskning som inte har fått se dagens ljus. Jag tycker att det är ett etiskt ansvar för forskare att redovisa sina data.

Det var också något annat som genom kontakterna med patienter, med patientföreträdare, blev oerhört tydligt. Vi såg under något av seminarierna ett praktikexempel på vad jag skulle vilja kalla för ett oempatiskt bemötande av den här patientgruppen. Det blev, och jag tror att jag talar för hela FRN här, väldigt tydligt att den här patientgruppen måste få ett individuellt omhändertagande av personer som bemöter dem i en anda präglad av patientens rätt och med respekt. Man skall ta problemen på allvar. Det här behöver det skapas vårdresurser till. Det hoppas jag att regeringen, när man har gått igenom rapporten ytterligare några varv, ser att vi måste göra.

Anf. 55 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker nog att det är det som vi också har försökt att göra här. Vi vill säga att det är mycket viktigt att arbeta på rätt sätt med den här gruppen patienter. De här synpunkterna är ju återkommande: Hur man ifrågasätts, hur man anses ha andra sjukdomar som gör att man inbillar sig och vad det nu kan vara. Så det är klart att det här med bemötandet och ett bra medicinskt omhändertagande är otroligt viktigt. Där har jag ingen annan åsikt.

Vi kan inte heller bortse från den mycket starka opinion som finns. Vi måste lyssna på dem som är kritiska. Jag tror att den här försiktighetsprincipen, och det att vi nu i alla fall ser till att inte *gynna* amalgam genom subventionerna, är en viktig markering. I övrigt tycker jag att vi har skrivit på det sätt som Barbro Westerholm efterlyser. Men om det behövs ytterligare tydliga budskap är jag inte främmande för det.

Anf. 56 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att uttrycka min tacksamhet till socialministern för hennes uttalande beträffande det här med socialbidragen och den tolkning av rätten att få tandvård som man gör med stöd av soci-

*Fel! Okänt
växelargument.*

altjänstlagen. Jag satt ju ett antal år i Socialtjänstkommittén och var med och utredde socialtjänstlagen. Jag känner faktiskt inte igen den tolkning av socialtjänstens intentioner som man gör ute i kommunerna.

Jag tycker att det i dag verkar finnas ett behov av att utbilda de nya människor som har kommit in i socialtjänsten på kommunal nivå så att de i sin kunskap också skall få med sig de intentioner som ligger bakom tankarna i socialtjänstlagen. Det tackar jag socialministern för.

Men det var inte det som jag i första hand skulle ta upp, utan det var en annan fråga som har berörts här tidigare. Det gäller det här med förhandsprövningen av den del av tandvården som är sjukdomsrelaterad. Det har uttryckts oro från många håll över att den här förhandsprövningen på något sätt skulle bli ett slags administrativ påbyggnad på det normala sättet att pröva ett sjukvårdsbehov.

Jag har invänt mot det här när det har kommit sådana synpunkter till mig. Jag har menat att det inte är avsikten att det här skall bedömas på annat sätt än annat sjukvårdsbehov. Men den som är betalningsansvarig för en verksamhet måste också alltid kunna sätta de gränser för verksamhetens kostnader som är nödvändiga. Och nu kommer det att vara två system som omfattas av den här sjukdomsrelaterade delen, nämligen både det som går genom försäkringskassan till vissa delar och det som går genom landstingen.

Jag skulle vilja att socialministern kunde kommentera det här litet grand och något tydliggöra vad som är tanken bakom det här för att stilla oron bland de människor som tror att det kommer att bli något slags administrativ överprövning.

Anf. 57 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har samma bedömning som Roland Larsson. Det är det som är utgångspunkten. Man får ju inte en hjärtoperation heller utan att det görs en medicinsk bedömning och en helhetsbedömning. Också här kan det vara fråga om ingrepp som kan skada eller som kan orsaka besvär. Tanken är inte att det bara skall bli liksom en administrativ påbyggnad eller överprövning. Man måste bedöma helheten; är det här riktigt medicinskt? Man måste förstås också bedöma vad det kommer att kosta totalt sett och vad det kommer att medföra för patienten.

Jag vill också bara påpeka att vi på förekommen anledning skrev om det här med socialbidragstagare i propositionen om tandvård. Vi skrev: ”En dålig tandstatus kan många gånger vara ett hinder för den enskildes möjligheter att kunna försörja sig och leva ett självständigt liv. Därför kan kommunen ge bistånd även till mer omfattande tandvårdsbehandling.”

Vi ville markera att man inte får tolka det så att det bara är bastandvården det handlar om. Det måste ske en individuell prövning. Vi ville markera att det här är en mycket viktig fråga och att kommunen faktiskt också måste visa medkänsla och ge stöd till den som är drabbad och i behov av socialbidrag.

Anf. 58 ROLAND LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att många som har anmält sin oro för förhandsprövningen tänker sig att en läkare först skall göra en bedömning av om

*Fel! Okänt
växelargument.*

patienten i det aktuella fallet har behov av att få hjälp med att byta ut sina tandfyllningar eller med någon typ av tandvård. Sedan skall man ovanpå detta någonstans i en organisation sitta och göra en överprövning av det här.

Jag har aldrig uppfattat att det skulle vara på det viset, men det är uppenbarligen den oron som finns bland vissa; att läkarnas yrkeskunskap på något sätt skulle överprövas av en person med något slags administrativt ansvar för pengarna. Det är inte så jag har uppfattat det. Jag har uppfattat det så att det är omfattningen av de insatser som man skall göra som på något sätt måste kunna begränsas. Men då är det naturligtvis den professionella kunskapen som måste ligga till grund. Ytterst är det, precis som när det gäller sjukvård, en läkare som bedömer vilka insatser som är realistiska och rimliga med tanke på den åkomma man har.

Jag tror att det är bra om detta tydliggörs i det fortsatta arbete som kommer att ske med regleringsbrev osv. Också i de diskussioner med landstinget som följer är det bra om det klagörs att det är så det här är tänkt.

Anf. 59 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jo, det är viktigt hur man utformar det här systemet i stort och hur man skall hitta vettiga arbetsformer för det. Det är klart att det är en helhetsbedömning som man måste göra. Men det är också viktigt att man gör en kostnadsbedömning. Man kan inte bara acceptera att tandläkare så att säga kräver vad som helst för en insats. Man vill också åstadkomma en vettig bedömning av kostnaderna totalt. Man måste lokalt hitta former för det här så att det blir det allra bästa för patienten. Jag är övertygad om att vi skall kunna åstadkomma också det.

Anf. 60 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Flera av mina frågor till socialministern har blivit besvarade, och det är kanske inte så konstigt när man kommer sent i raden.

Jag tänkte ändå säga att jag tycker att det är bra att socialministern tog upp det här med socialnämnderna och hur man har agerat så att vissa har fått dra ut sina tänder i stället för att få dem lagade.

Jag hoppas att socialministerns klara besked når ut till kommunerna. Har ni för avsikt att agera på något sätt i den här frågan? Jag berättade ju om en kvinna som hade varit arbetslös i åtta år. De som är arbetslösa och fattiga så lång tid har en svår situation, och de bör inte kunna hamna i denna situation. Många är ju socialbidragstagare under en kort period av sitt liv. Men just denna grupp ligger väldigt illa till. Kommer ni att agera på något sätt för att detta inte skall återupprepas?

Anf. 61 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Om det inte räcker att man säger ifrån, att man förklarar vad som har varit intentionerna och hur regeringen ser på det måste man överväga om det behövs andra insatser. Det är ju inte aktuellt att vi nu börjar diskutera och skriva om socialtjänstlagen, eftersom detta aldrig har varit intentionerna i socialtjänstlagen heller, utan man skall göra en individuell bedömning, och man skall titta på vilka möjligheter som den enskilda individen har att t.ex. återkomma och klara sig socialt. Den

enskilda individen skall inte marginaliseras eller stämpas ytterligare utan få hjälp. Det är den totala bedömningen som skall göras i socialnämnderna.

Sedan är det självklart att man alltid prövar om det är fråga om rimliga kostnader och rimliga krav. Det måste också göras i varje enskilt fall.

Vi har denna fråga under skarp bevakning, vilket Thomas Julin säkert förstår.

Anf. 62 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara tacka socialministern för svaret, och jag hoppas att detta ger eko ut i landet.

Anf. 63 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag är egentligen ganska nöjd med förslaget, så jag borde kanske inte begära replik.

Jag ser emellertid två pusselbitar som fattas för att det skall bli riktigt bra på den sociala sidan. Det handlar om några sjukdomstillstånd som fattas i fråga om bastandvården. Om jag har läst rätt är det sjukdomstillstånd av typen inflammation och tandlossning. Det är en pusselbit som av tandläkare är beräknad till ett par hundra miljoner kronor.

Den andra pusselbiten gäller högkostnadsskyddet som socialt kanske inte är lika högt prioriterat. Men jag tror att det är väldigt viktigt att man får med sig vanliga människor, medelklassen, så att det inte blir en revolt, när de upptäcker hur pass litet detta högkostnadsskydd är. I fråga om detta skulle jag vilja skjuta till en del pengar. Jag undrar om det på planeringshorisonten finns någon tanke om att tillföra ytterligare pengar till tandvårdsförsäkringen så att den blir komplett?

Anf. 64 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är ett nöje att umgås med Stig Sandström som har obegränsat med pengar och kan tillföra ytterligare pengar också till detta område. Vi är förstås glada över att vi har lyckats ta fram så pass mycket pengar att vi kunde utöka ramen och få rum även med ett högkostnadsskydd.

Det är klart att man ständigt kan se nya behov och att man ständigt önskar sig nya pengar. Det får man väl diskutera i takt med att man har pengarna och kan finansera detta. Det är en princip för denna regering också, att vi först skall se till att vi kan betala innan vi utlovar något. Jag kan bara hålla med om att det är önskvärt med mer pengar, både till det ena och till det andra och säkert både till fler grupper och till ett bättre högkostnadsskydd. Men när man har en given ram, som i detta fall är 1,9 miljarder kronor, får man prioritera. Då får man bestämma sig för att det är detta som skall vara grundprinciperna och detta som vi skall satsa på. Vi har valt bastandvård, vi har sagt att vi skall behålla en god tandhälsa så långt upp i åren som möjligt, och vi skall satsa på särskilt utsatta grupper. I detta fall har vi prioriterat sjuka, funktionshindrade och gamla. Det har vi fått utrymme för nu. Men det är klart att alla här säkert önskar sig att vi den dagen vi har en mycket bättre ekonomi kan lägga pengar på ett ännu bättre tandvårdsstöd.

Anf. 65 STIG SANDSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att vi får kämpa tillsammans i denna fråga.

Anf. 66 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag vill vända mig till socialministern och säga att vi är tacksamma för att den här propositionen, till skillnad från andra propositioner som har handlat om tandvårdsersättningssystem och tandvården över huvud taget, har lagts fram. Även om jag personligen inte håller med om allt som står i propositionen är den ett nödvändigt steg och ett steg i rätt riktning. Jag har tillsammans med Marianne Andersson i motioner skrivit vad vi tycker skulle behöva ändras. Om man utgår från dem som behöver hjälp måste man faktiskt se propositionen på detta sätt och inte, bara för att förslaget inte är exakt på det sättet som man själv vill ha det, tillbakavisa hela förslaget.

Om jag tittar på hur utskottet har behandlat denna fråga ser jag att man har tagit fasta på en hel del förändringar som har begärts i olika motioner och på det sättet också så att säga fört propositionen ännu ett steg mot det system som vi är många som har väntat på.

Jag tänker inte gå in på själva konstruktionen av det ekonomiskt administrativa ersättningssystemet, som väl också får betraktas som ett socialt system. Jag är för min del inriktad på just de människor som behöver särskild hjälp inom tandvården.

Vi har haft diverse diskussioner i riksdagen och utanför riksdagen om att människor som reagerar avvikande mot dentala material av olika slag inte har tagits på riktigt allvar. Även Barbro Westerholm har intygat att dessa människor inte har bemötts på ett riktigt sätt utan att de har farit mycket illa i detta system. Man har ifrågasatt grunden till att de anser att de t.ex. behöver sanera sina tänder från amalgam osv.

Det uttrycks tydligt från utskottet, och även i propositionen, att man inte skall behöva lägga fram vetenskapliga bevis för att bli trodd. Om läkare ställer diagnoser och remitterar människor till tandbehandlingar skall det accepteras i systemet.

Det som jag har vänt mig mot i propositionen är att det står att det skall ske något slags administrativ överprövning igen. Alla dessa s.k. § 9-fall och många andra har ju överprövats och överprövats. Och läkares diagnoser har ifrågasatts och ifrågasatts av andra läkare, tandläkare och försäkringsläkare. I och med detta beslut i riksdagen utgår jag från att dessa människor kommer att tas på allvar på ett helt annat sätt och få den vård som en läkare förespråkar. Det finns ju många läkare som anser att det faktiskt finns samband mellan hälsa och t.ex. amalgam. Utskottet har också sagt att det inte är lämpligt att t.ex. folktandvården har hand om detta, eftersom man då är inne i landstingssystemet, och det blir en viss kategori som skall göra bedömningar av andras utsagor. Det skall vara kompetenta läkare och tandläkare som har hand om detta.

Det skall ju egentligen inte behövas någon överprövning därför att man ifrågasätter diagnoser som har ställts av läkare. Jag tycker att det är konstigt. En del läkare kan ju ordinera både det ena och det andra, t.o.m. operationer som leder till fel saker, utan att det över huvud taget ifrågasätts och prövas. Men just de människor som har blivit sjuka av dentala material, bl.a. amalgam, har utsatts för en prövning som ingen annan ut-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

sätts för. De läkare som har ställt dessa diagnoser har också utsatts för en överprövning som har tätt sig väldigt märklig, även om det handlar om att få hjälp med ersättningar från systemet.

Nu utgår jag ifrån att dessa människor kommer att få regelrätt hjälp och ersättning i det nya systemet utan att behöva överprövas administrativt om läkare har ställt diagnos och skrivit remisser till sådan behandling.

Jag tror att det är väldigt viktigt att socialministern också följer upp detta i regleringsbrev och verkligen tydligt uttalar detta gentemot myndigheter osv., så att det blir riktigt tydligt att de här fallen inte skall utsättas för annan prövning än andra när det är fråga om ett led i en sjukdomsbehandling – det är ju det som jag här talar om.

Uppföljningen är också mycket viktig. Där måste regeringen vara aktiv. Även om myndigheterna efter att ha fått regleringsbrev sköter sina saker är uppföljningen och återkopplingen viktiga saker. Det gäller också att ständigt ha en dialog om hur man hade tänkt sig det hela när man lade fram propositionen. Jag utgår alltså från att detta kommer att kunna klaras av på ett helt annat sätt än tidigare.

Vidare har vi motionerat om ett kompetenscentrum med inriktning på dentala material. Det är med stor glädje som jag ser att utskottet har tagit fasta på detta. Flera har ju motionerat om den här saken. Det finns ett behov av att ha ett kompetenscentrum där man tittar på det här med biokompabilitet och olika dentala material och utvecklar det så att alla kan känna sig trygga i att det som sätts in i munnen också är hälsomässigt korrekt.

Det finns flera saker i detta betänkande som visar på den starka inriktningen vad gäller amalgam. Utskottet har sagt att man inte vill förorda ett förbud för andra tandfyllningsmaterial än amalgam. Det tycker jag är en klar signal om att det handlar just om att förbjuda att man har ett sådant gift som kvicksilver i kroppen.

I Frankrike avancerar man snabbt i den här frågan. Man har t.o.m. gått ut och hävdat att användningen av tuggummi ökar frisättningen av kvicksilver, varför den användningen bör begränsas hos personer med många fyllningar. Det har väl nästan ingen diskuterat här i Sverige. En minister som har ansvaret för detta område har rådfrågat ett organ, ett folkhälsoråd. Man har uttalat att dentalt amalgam frisätter små mängder kvicksilver som delvis tas upp av kroppen. Den dagliga upptagna dosen är i allmänhet mindre än 5 mikrogram, och det är fem gånger mer än vad WHO tillåter i t.ex. dricksvatten. Men WHO har aldrig uttalat sig i frågan, vilket ständigt åberopas av experter som finns i närheten av WHO. Det har föranlett dem på WHO att gå ut och säga att det inte är de som har uttalat sig, utan att det är andra som har gjort det.

Jag är helt övertygad om att det så småningom kommer att visa sig att både beprövad erfarenhet och vetenskapliga bevis belägger det starka sambandet mellan amalgam och hälsa när det gäller vissa grupper.

Anf. 67 KARIN OLSSON (s):

Herr talman och åhörare! Det är med verklig glädje som jag i dag yrkar bifall till hemställan i socialutskottets betänkande om framtidens reformerade tandvårdsstöd.

Efter flera utredningar, under många år, skall vi i dag besluta om ett hälsoinriktat stöd för tandvård till hela befolkningen. Regeringens propo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

situation är framåtsyftande. Detta innebär att alla vuxna i framtiden får ett ekonomiskt stöd för den nödvändiga bastandvården, till skillnad från dagens situation där endast ca 20 % erhåller stöd från försäkringen.

För dem som är mellan 20 och 29 år kommer dessutom stöd till undersökningar att utgå. Det är en bra och tandhälsoinriktad åtgärd – bra för den enskilde och bra för samhället.

Det som känns extra bra är att de grupper som av olika skäl har stora tandvårdsbehov får ett avsevärt mycket bättre stöd genom den här propositionen än de nu får.

I många år har det varit önskvärt, och många utredningar har försökt, att förbättra situationen för dem som från tandhälsosynpunkt har det allra svårast. Genom dagens beslut rättas situationen till för dessa grupper, som nu får sin rättmätiga del av tandvårdsstödet. Det innebär att personer som har en sjukdom eller som har funktionshinder erhåller kraftiga subventioner för de extra kostnader som kan relateras till sjukdomen eller till funktionshindret.

Om behovet är av kortvarig, mera akut natur kommer samma avgifter att tillämpas som för öppen hälso- och sjukvård, vilket också innebär att de här människornas situation blir mycket bättre. Grupper med extra stora vårdbehov får extra stöd. Det gäller framför allt personer i särskilda boendeformer och som har stora vårdbehov. Dessa skall erbjudas en avgiftsfri, uppsökande munvårdsbedömning. Dessutom skall de erhålla nödvändig behandling och för det betala samma avgift som gäller i den öppna hälso- och sjukvården. De grupper som här räknats upp får det alltså väsentligt mycket bättre i framtiden. Det får vi inte glömma när vi diskuterar det här.

Min utredning *Tänder hela livet – nytt ersättningssystem för vuxentandvård*, som ligger till grund för propositionen, är konstruerad så att nytillskott av pengar till försäkringen på ett smidigt sätt kan förstärka och förbättra den reformerade tandvårdsförsäkring som vi i dag skall besluta om.

Att den ekonomiska situationen i landet förbättrats så att regeringen kunde tillskjuta ytterligare en halv miljard till försäkringen redan nu gläder mig, liksom dem som ingått i utredningen. Men framför allt kan svenska folket känna glädje.

0,5 miljarder utöver de 1,4 miljarder som jag hade till förfogande i utredningen innebär att propositionen också innehåller ett högkostnads-skydd för dem som drabbas av höga kostnader för mer omfattande åtgärder.

Genom den nya konstruktionen på försäkringen är det ganska enkelt att fylla på med ytterligare medel när det är möjligt. Det har tydligt framgått i debatten här i dag att det är önskvärt.

Herr talman! Låt mig ansluta mig till de 200–250 ledamöter som kommer att yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 68 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Regeringen har i och med den här propositionen tagit ett stort steg i amalgamfrågan. Man deklarerar avsikten att om senast två år helt avskaffa användningen av amalgam. Man inleder avfasningen av amalgamanvändningen genom att dra tillbaka subventionerna och har lagt

fram förslag som underlättar för vissa grupper att få bidrag för amalgamsanering.

Amalgamfrågan är en viktig fråga av både hälsoskäl och miljöskäl. Miljöpartiet har tydligt tagit ställning i frågan och varit drivande. Jag vill ge en kort redovisning av de sakskalet som ligger bakom vårt ställningstagande och nämna litet grand om de motioner som vi har väckt.

Amalgamfrågan handlar i mångt och mycket om det kvicksilver som ingår i amalgam. Första gången jag kom i kontakt med kvicksilverproblematiken var på 60-talet. Då var det problemet med kvicksilverbetat utsäde som uppmärksammades. Medvetenheten om kvicksilvrets negativa effekter väcktes på ett dramatiskt sätt, bl.a. genom fågeldöd i stor skala och Rachel Carsons bok *Tyst vår*.

Vi fick då också uppleva kvicksilvrets biologiska och medicinska effekter via fruktansvärda internationella katastrofer, t.ex. då betat utsäde av misstag använts i bröd, och genom den stora Minamatakatastrofen i Japan, då gravida kvinnor som hade ätit kvicksilverhaltig fisk födde mycket svårt skadade barn.

Världshälsoorganisationen byggde upp en katastroforganisation. Jag följde det arbetet och var med på en del av planeringsseminarierna. Man berörde där frågan om ifall amalgam möjligen kunde vara en risk i sammanhanget. Svaret från experterna då var att mängden kvicksilver från amalgam var så liten att den sannolikt inte behövde beaktas i gruppens arbete.

Sedan dess har mycket hänt på forskningssidan. Kunskapen och medvetenheten har drastiskt ökat.

I dag vet vi från rader av studier att kvicksilver är ett mycket starkt cellgift i den bemärkelsen att det i mycket små mängder direkt påverkar cellens proteinsyntes, dvs. cellens produktion av äggviteämnen. Kviksilver påverkar alltså själva basen i livsprocessen, de mekanismer som bygger upp levande organismer. De förändrade äggvitomolekylerna kan i sin tur störa cellens funktioner rent kemiskt-mekaniskt på flera sätt, t.ex. störa cellens egen ämnesomsättning och cellväggarnas genomsläpplighet. De förändrade molekylerna kan i sig själva också sannolikt ge upphov till allergiska reaktioner.

Mätmetoderna har utvecklats så att man även i den kliniska situationen i dag kan få pålitliga mått på kvicksilverhalt i blod, urin och vävnad.

Inom arbetsmiljöforskningen har man studerat effekter av exponering av kvicksilver på arbetare. Där har man funnit olika hälsoproblem hos arbetare och utarbetat rekommendationer för lämpliga åtgärder. Man känner från dessa studier s.k. dos-respons-samband, dvs. vid vilka exponeringar som besvär uppstår. Symtombilden är mångfasetterad, med trötthet, darrningar, huvudvärk, sömnbesvär osv.

I de första arbetsmiljöstudierna av kvicksilvereffekter var datamängderna små och relativt osäkra. Då kunde man bara konstatera att de genomsnittsdoser som gav hälsoproblem låg betydligt över de doser man genomsnittligt fann hos amalgambärare. I dag vet vi mer. Det mest slående med den senare forskningens resultat är att den individuella variationen är så stor. Vissa personer reagerar med hälsoproblem redan vid låg exponering, medan andra klarar sig utan symtom vid höga exponeringar.

Vi har numera goda mätningar av hur stort upptaget av kvicksilver är hos amalgambärare, och även en bild av olika biologiska och medicinska

effekter av amalgam, från sår i munhålan till kraftiga, men dessbättre relativt sällsynta, allergireaktioner.

När det gäller amalgam vet vi i dag också att mängden kvicksilver uppmätt i blod eller urin varierar mycket kraftigt mellan individer som har lika antal amalgamplomber i munnen. En person kan ha upp till 20 gånger mer än den som har ett lågt upptag.

Förståelsen av den individuella variationens betydelse ändrar totalt bilden av amalgamet som hälsorisk. Innan man kände till att den individuella variationen var så stor såg man en medelvärdeskillnad som var betryggande mellan de doser som gav hälsoproblem och de doser som man fick från amalgam. Med kännedom om den individuella variationen förstår vi i dag att det finns en relativt stor grupp människor som har en sådan upptagningsförmåga och känslighet att de ligger över den gräns där det kvicksilver som frigörs från det amalgam de har i munnen orsakar hälsoproblem. Exakt hur stor den gruppen är kan vi inte säga i dag. Maths Berlin, som på uppdrag av FRN har gjort en litteratur- och kunskapsöversikt över området kvicksilver i tandfyllnadsmaterial, uppskattade gruppens storlek till 50 000 i den svenska populationen. Osäkerheten i uppskattningen är stor, angiven till en faktor om 10 %. Gruppen är emellertid tillräckligt stor för att det är motiverat med en landsomfattande organisation av möjligheter till hjälp, i form av t.ex. amalgamsanering för dem som har drabbats.

Parallellt med utvecklingen av amalgamfrågan har man inom miljöforskning och livsmedelsforskning för länge sedan kommit underfund med att kvicksilver inte skall tillföras livsprocessen i någon form.

Svartlistning av sjöar kommer alla ihåg. Vi minns kvicksilvergäddorna. Man slutade med svartlistningen av sjöarna därför att antalet svartlistade sjöar blev för stort – det var tusentals. I stället gick myndigheten ut med en allmän rekommendation att gravida kvinnor inte skulle äta insjöfisk. Den gäller fortfarande.

Miljölagstiftningen skärptes med mycket höga krav på rening av utsläpp vad gäller kvicksilver. Utsläpp av kvicksilver skall i princip upphöra helt.

Amalgam svarar i dag för det största kvicksilverutsläppet i Sverige via krematorier, tandläkarmottagningar osv. Amalgam utgör också den största källan för kvicksilver som går ut i människokroppen. Varför har inte amalgamet förbjudits för länge sedan? Varför har just amalgamfrågan fått komma så långt efter i utvecklingen? Det kan man spekulera över. Vilka bromsklossar har vi haft? Jag tänker inte försöka gräva i den historiken men kan konstatera att de kunskapsluckor som tidigare skapade utrymme för olika bedömningar av amalgamets risker nu är fyllda, åtminstone till den grad att grunden för de gamla tolkningsskiljaktigheterna är borta.

Jag kan konstatera att när jag hörde Barbro Westerholms inlägg lät det som ett eko från amalgamfrågans historia. Barbro Westerholm läste upp från FRN:s rapport vad vissa grupper tidigare hade uttalat i amalgamfrågan. Hon glömde att läsa upp alla gruppernas uttalanden och valde dem som påstod att amalgamet var säkert. Hon glömde också att tala om att FRN när man fick uppdraget klart redogjorde att man inte skulle ta ställning till eller utvärdera vad de här grupperna och myndigheterna tidigare sagt. FRN har alltså inte tagit ställning i den frågan.

Mycket forskning behöver naturligtvis bedrivas även framöver innan vi i detalj förstår kvicksilvers biologiska och medicinska verkningar. Och kvicksilverproblemet utgör bara en del av det större problemet – med en ökad belastning i ekosystemet av många olika tungmetaller, som bly, kadmium och koppar. Kombinationseffekterna av dessa metaller vet vi mycket litet om, och de måste naturligtvis ägnas speciellt intresse.

Det råder emellertid ingen tvekan om att amalgamet måste bort, liksom all annan kvicksilverspridning i ekosystemet. Den uppfattningen har nu såväl regering som riksdag deklarerat, vilket vi i Miljöpartiet noterat som ett stort framsteg. Då återstår två problem, nämligen att hjälpa de amalgambärare som har amalgamorsakad ohälsa och att få fram nya och allt bättre tandfyllnadsmaterial.

När det gäller hjälpen till dem som har problem orsakade av amalgam är naturligtvis amalgamsaneringen en metod, och den bör användas och effekterna noga följas. I samband med det arbetet bör också diagnosinstrumenten för fastställande av amalgamorsakad ohälsa utvecklas ytterligare. Miljöpartiet har föreslagit en landsomfattande organisation av denna verksamhet och ett nationellt centrum för behandling och forskning. Vi föreslår att detta centrum skall förläggas till den redan existerande amalgamenheten vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Där har man utvecklat behandlingsmetodiken vid amalgamsanering och har, inom ramen för de små resurser man hittills haft, påbörjat studier av behandlingseffekter och diagnosinstrumentens tillförlitlighet.

Även utveckling och utprovning av nya tandvårdsmaterial bör intensifieras, och i anslutning till det arbetet behövs också ett särskilt biverkningsregister med alldeles speciella regler för insamling och utvärdering av bieffekter vid olika tandvårdsmaterial. Tandvårdsmaterialen bör jämföras med läkemedel när det gäller krav på introduktion av materialen. Där håller jag alltså fullständigt med Barbro Westerholm. Men det skall ske med ytterligare uppmärksamhet på hur information om biverkningar skall samlas in. Det är speciellt svårt att få en effektiv registrering av bieffekter från tandvårdsmaterial, dels därför att det går rätt lång tid från det att materialet sätts in tills besvären uppstår, dels därför att när besvären uppstår, av typen huvudvärk, trötthet, sömnsvårigheter osv., går patienten som regel till en läkare och inte till en tandläkare. Läkaren tänker ofta inte på att tandvårdsmaterialet kan vara orsaken. Rapporteringen till biverkningsregistret blir då dålig eller otillförlitlig.

Krav på effektiva utprovningar av nya tandvårdsmaterial och effektiva biverkningsregister finns bland Miljöpartiets förslag utöver dem som jag har nämnt tidigare i anförandet.

Sammanfattningsvis vill jag säga att vi från Miljöpartiets sidan tycker att regeringens förslag när det gäller amalgam och alternativa tandvårdsmaterial är bra. Vi gör bedömningen att vissa åtgärder kan genomföras något snabbare än vad som har föreslagits, och vi har några konkreta förslag på förbättringar i genomförandet. De redovisas i våra motioner.

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla våra motionsförslag men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 15, som gäller mom. 37.

Anf. 69 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Det är viktigt att tala om vilken form av kvicksilver som det handlar om när man redovisar kvicksilvers risker i olika sammanhang. Rör det sig om en kvicksilverförening eller är det rent kvicksilver? Det påverkar ju risksituationen.

Gunnar Goude sade att jag glömde att referera det ena med det sjunde i rapporten. Jag tror att vi helt enkelt läser den med olika glasögon. När det gäller hur jag läser den och det sätt som jag har varit med om att formulera skrivningarna på hade vi i FRN inte anledning att ifrågasätta de olika internationella värderingar som har gjorts av riskerna med amalgam. Det som jag upplevde att Gunnar Goude och jag inte hade samma uppfattning om var huruvida det i patientfallen var "sannolikt" eller "inte uteslutet" att symtomen var att relatera till amalgamfyllningar. Där har vi litet olika referensramar. Jag har ett läkemedelsbiverkningsförflutet där det finns vissa kriterier för hur man använder begreppen "säkerställt", "sannolikt" och "inte uteslutet".

Jag tror att det i det här sammanhanget mera är en semantisk fråga. När man använder begreppet "inte uteslutet" i läkemedelsbiverknings-sammanhang har det alltid medfört att patienterna har behandlats med hänsyn tagen till att det kan föreligga en läkemedelsbiverkan.

Som sagt, jag tror helt enkelt att vi läser rapporten med olika glasögon.

Anf. 70 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! De sakskalet som jag nämnde i mitt anförande finns också med i rapporten. På den punkten kan vi vara eniga så att Barbro Westerholm inte har någon avvikande mening om det som jag sade.

När det gällde ställningstagandet till vad olika organisationer – Socialstyrelsen, Medicinska forskningsrådet osv. – har gjort har FRN tydligt deklarerat att man inte skulle påta sig uppgiften att göra en utvärdering. Det skrivs ju också i rapporten. Barbro Westerholm läste upp vad en liten grupp har sagt. Den glömska jag talar om handlade om den andra gruppen som har en annan uppfattning och som vi inte heller hade utvärderat i FRN, där också jag sitter med. Det står:

FRN konstaterar också att en stor och aktiv patientgrupp i Sverige och annorstädes och ett mindre antal forskare inom området inte delar dessa bedömningar.

Det är den andra bilden. FRN bemödade sig alltså om att framställa båda och lägga fram dem utan värdering innan man gick över till sina egna slutsatser och till en beskrivning av ett forskningsmaterial. Jag visar upp det här, därför att det är ett fantastiskt rikt och bra material.

Läs det materialet! Där står delar av det som jag har refererat till. Jag tror också att det är riktigt som socialministern här tidigare sade. Det är egentligen inte så mycket nytt, men det är väl samlat och väl presenterat.

Anf. 71 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! När vi diskuterade skrivningarna i rapporten fann vi att det i uppdraget låg en värdering av riskerna med amalgamet. Men med hänsyn till internationella rapporter som grundar sig på detta breda forsk-

ningsfält fann man inte anledning att överpröva de slutsatser som där fanns.

Detta kan vi hålla på att föra en semantisk tvist om. Jag tycker att det är bra i en sådan här debatt att det kommer många olika uppfattningar till tals.

Sedan refererade jag till forskarvärlden. Vi fann att man inte använde sig av den korrekta vetenskapliga hypotesprövningen i sin vetenskap. Detta är alltså en viktig fråga när man skall bedöma den forskning som har utförts. Det tycker jag är mycket väsentligt i denna rapport.

Anf. 72 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det håller jag naturligtvis helt med om. Nu kan man ju få intrycket av en sådan invändning att det skulle vara fel på de mycket viktiga forskningsresultat som det finns en stor mängd av. Det handlar inte om det utan det handlar litet grand om att vissa forskare i vissa situationer har agerat på ett sätt som gjorde att vi från nämnden riktade en anmärkning mot och framförde tveksamhet inför sättet att hantera bl.a. hypotesprövningen. Där är vi helt överens.

Jag tror att Barbro Westerholm också är överens med mig om att när det gäller t.ex. de nya iakttagelserna om betydelsen av den individuella variationen – som alltså är en springande punkt här – är de väl säkerställda och vetenskapligt belagda.

Anf. 73 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Den här debatten handlar om tandvårdsstödet över huvud taget. Jag tänker emellertid bara uppehålla mig kort vid den fråga som jag tillsammans med andre vice talman Görel Thurdin har arbetat med under många år, alltså amalgamfrågan. Det gäller hur tandvården fungerar, eller rättare sagt inte har fungerat för dem som är kvicksilverförgiftade av sina amalgamfyllningar. Det gäller vidare om att sjuka människor skall få hjälp, bemötas med respekt och tas på allvar.

Biverkningar av tandlagningsmaterial måste rapporteras och innehållet i tandlagningsmaterialen redovisas så att den som är känslig för något ämne eller några ämnen har möjlighet att undvika dessa. Det har varit oerhört trögt att genomföra dessa till synes självklara förutsättningar.

Vi har också hört här i debatten att det inte är så särdeles enkelt att få fram ett bra biverkningsregister, eftersom det är svårt att härleda varifrån problemen kommer. Den svårigheten finns naturligtvis också. Men det är viktigt att man jobbar vidare med detta. Det måste kunna gå att deklarerat vad som finns i materialen. Människor vet ofta om de är känsliga för det ena eller det andra ämnet. Då får de chansen att undvika det.

Vi har under årens lopp vid upprepade tillfällen krävt att amalgamanvändningen skall upphöra. Riksdagen har också fattat beslut om detta. Ändå har det inte skett någonting, det vet vi. Tvärtom har användningen ökat under senare tid på grund av att materialet är billigt och lätthanterligt. Eftersom det av EU-skäl är svårt att direkt förbjuda användningen har vi föreslagit olika metoder för att man skall komma fram till ett upphörande av användningen. Vi är övertygade om att amalgam och kvicksilver inte hör hemma i munnen på människor. Det har hälsorisker som är

alldeles för stora och som överväger de fördelar som finns. Det är vår övertygelse.

Det är intressant med den FRN-rapport som diskuterades – jag skall inte gå in på alla detaljer, men det är bra att man får samlat all den forskning och de rapporter som finns så här långt. Man bör bygga vidare på den kunskap som finns och ta båda sidor på allvar. Det är ju det som man inte har gjort tidigare, enligt vad jag mycket starkt har upplevt. Jag hoppas att det blir en helt annan och ödmjukare inställning i fortsättningen.

Nu kommer då regeringen antligen till skott med ett förslag, och man har valt lösningen att undanta amalgamet från försäkringsersättningar. Det kan vara en rimlig metod. Jag förutsätter att taxorna blir sådana att frestelsen att använda amalgam av kostnadsskäl och hanteringsskäl upphör.

Jag har litet svårt att förstå moderaternas reservation nr 1, måste jag säga. Det finns många moderater som är bekymrade över amalgamanvändningen. De kan ju inte tycka att det där var en så särskilt bra reservation.

Det är några frågor i det här förslaget som särskilt har väckt debatt bland de grupper som jag företräder i det här sammanhanget. Det är till att börja med frågan om ett kompetenscentrum med inriktning på dentala material. Det är precis det som vi under lång tid har efterlyst. Det är positivt att utskottet nu gör ett tillkännagivande i frågan och föreslår att ett sådant centrum skall inrättas. Men utskottet avhåller sig från att peka ut var centrumet skulle kunna lokaliseras och hänvisar bl.a. till att regionalpolitiska skäl skall vägas in.

Det finns inte så många platser som rimligtvis kan bli aktuella där det finns erforderlig kompetens som man kan bygga vidare på. Enligt min uppfattning – hur mycket decentralist jag än är – måste man här se till att utnyttja påbörjat arbete, att utnyttja resurser på det mest effektiva sättet. Då framstår Uppsala som den självklara lokaliseringssorten.

I och med Pharmacias nedläggning blir också ett antal forskare arbetslösa, vilket kan innebära ett regionalpolitiskt motiv för att förlägga ett centrum där.

Men det viktigaste skälet är att ta vara på det tvärvetenskapliga samarbete som finns på Metallbiologiskt centrum i Uppsala och som har pågått i flera år. Där har en kunskap byggts upp. Jag tror att jag utan överdrift kan påstå att samarbetet mellan dessa forskare inom många vetenskapliga områden är unikt i världen. Det gäller områden som farmakologi, toxikologi, geologi, geomedicin, näringslära, ekotoxikologi och analytisk kemi, för att nämna några områden. Och det finns fler områden.

Det vore ett oerhört slöseri med kompetens och resurser att inte utnyttja all den kunskap, de kontakter och den kompetens som har byggts upp där. Jag förutsätter att vi i höstens budgetproposition får ett förslag om ett kompetenscentrum och att det kommer att förläggas till Uppsala. Det innefattar då även amalgamenheten vid Akademiska sjukhuset med omfattande erfarenhet av den patientgrupp och de besvär vi här diskuterar.

Den andra svåra frågan är förslaget om förhandsprövning av tandvård som ett led i en sjukdomsbehandling. Först och främst vill jag konstatera att det är en stor framgång att nu även tandvårdsinsatser som ett led i en sjukvårdsbehandling skall omfattas av bestämmelserna om vårdavgifter i

*Fel! Okänt
växelargument.*

den öppna vården. Det är ett krav som vi haft i flera tidigare motioner. Det kommer att innebära stora möjligheter för den patientgrupp som vi företräder att få en rimlig behandling.

Sedan kom förslaget om förhandsprövning som har upprört många. Det förstår jag. All erfarenhet av hur riksdagsbeslut om denna patientgrupp tidigare har hanterats ute i myndigheter och i hela vårdapparaten visar att trots att riksdagen fattar positiva beslut om att man t.ex. skall få byta sina fyllningar utan större omgång har det inte blivit så i verkligheten. Människors förhoppningar har kommit på skam. Tvärtom finns det otaliga exempel på hur patienter blivit snorkigt bemötta, misstänkliggjorda och förvisade till psykvården. Det gör att det finns en misstänksamhet ute bland människor, och det är begripligt.

Nu finns det ett problem man inte kan bortse från. Det är att det är två instanser som betalar behandlingen, sjukvården och försäkringskassan. Då måste någon bedöma hur betalningen skall ske. Det är här, som jag ser det, som behovet av förhandsgranskning kan komma att uppstå. Det måste vara läkare och tandläkare som bedömer behovet av att behandling skall ske. Den bedömningen måste gälla, oavsett vilken läkare det är. Det är de som skall avgöra behovet. Sedan måste man göra upp om betalningen någonstans.

Utskottet anför att det i de flesta fall inte torde behövas någon förhandsprövning utan att det gäller vid mer omfattande behandlingar, vilket naturligtvis kan antas innefatta vår patientgrupp. Men som vi ser det är det en positiv möjlighet för dem som har drabbats av besvär från sina fyllningar.

Nu gäller det alltså att noga följa utvecklingen och att ge den här verksamheten en chans att få verka. Det gäller att följa upp den och att se hur den fungerar när det gäller både avgifter motsvarande öppenvård och konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt bedriven tandvård.

Fru talman! Vi vet att vi inte har möjlighet att förbjuda amalgam. Därför avser jag att noga följa utvecklingen också på det här området efter det att förändringen i taxan har beslutats.

Jag har alltså inget yrkande utan instämmer i det som Roland Larsson tidigare har sagt här. Men jag kommer att noga följa utvecklingen och vid behov kräva förbättringar.

Anf. 74 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Marianne Andersson nämnde det här med hårda tider. Då vill jag tillägga en sak som jag kanske borde ha sagt tidigare.

Det här är ju en av det här seklets största medicinska kontroverser. Det har funnits andra. Det har gällt p-piller och blodpropp innan man kom till rätta med det, och en del annat.

Jag tror att det är viktigt att man använder FRN-rapporten också till att beskriva kontroversen, hur den startade och hur den byggdes på. Jag tror att en sådan beskrivning kan användas för att förhindra att det blir ett vad jag skulle vilja kalla ställningskrig mellan vetenskaperna framöver. Det är ett ställningskrig som går ut över patienterna. Men det är ju egentligen de som är det viktigaste i sammanhanget. De skall inte behöva skadas av en sådan här diskussion.

Anf. 75 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det kan jag hålla med Barbro Westerholm om. Jag tror att det mest olyckliga är när man är absolut tvärsäker på en sak. Och det har varit en tvärsäkerhet. Människor har med förtvivlan kämpat för att de har sett att de har blivit bättre. De har provat alla andra möjligheter att bli bättre och sedan har de kommit fram till att det är det här. De har över huvud taget inte förknippat sina besvär med kvicksilver. Jag har otaliga exempel på det.

Jag såg nyligen en artikel från någon tidning i Umeå, tror jag att det var. En professor hävdade att alla de här problemen har samband med New Age. Jag blev väldigt upprörd, måste jag säga. Sådant förekommer fortfarande i debatten. Jag blir väldigt upprörd. Jag skulle kunna räkna upp en lång rad namn på personer som över huvud taget aldrig har hört talas om New Age eller förknippat någonting med det, och sedan skall de avfärdas. Fortfarande förs debatten på den nivån. Det är ett lågvattenmärke, och jag hoppas att vi inte skall ha det så. Jag hoppas att vi skall ha en ödmjukhet.

En ödmjukhet måste också karakterisera all verklig vetenskap, som jag ser det. Jag är inte vetenskapsman. Men så pass mycket förstår jag att den inställningen måste man ha för att söka ny kunskap.

Anf. 76 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara understryka hur oerhört viktigt det här är och säga att vi har mycket att lära av den här kontroversen. Därför hoppas jag att det kommer ut ytterligare en del i den omfattande dokumentation som Gunnar Goude visade. Den handlar just om hur man i fortsättningen skall hantera den här typen av kontroverser.

Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har tidigare under det här århundradet haft många andra kontroverser som har haft med miljö och hälsa att göra. Vi vet att det fanns de som påstod att man skulle kunna dricka hormoslyr, för att bara ta ett exempel. Det finns en mängd sådana frågor där etablissemanget först har förnekat all risk och all fara med ämnen och kemikalier som människan har infört i miljön på ett eller annat sätt. Man har sagt att det är ofarligt.

Att enskilda människor och eldsjälar skall behöva kämpa i årtal för att över huvud taget få ett erkännande gör att tilltron till etablissemanget hos allmänheten faktiskt sjunker. Jag tycker inte att det är bra. Med en ödmjukare inställning kan man säga: Det här skall vi undersöka och ta reda på. Då blir debattklimat, uppfattning och förtroende när det gäller både vetenskap och politiker annorlunda. Då har vi en chans att hävda det ute bland allmänheten, och det tror jag är en mycket stor demokratisk fråga i samhället i dag.

Anf. 78 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Munnen är en aggressiv plats, det vet vi. Den ligger nära hjärnan. Tänderna, tandrötterna och nerverna ligger också väldigt nära hjärnan. Munnen och tänderna är faktiskt en mycket aktiv del av kroppen. Men i den diskussion som har varit under många år undrar jag om tän-

*Fel! Okänt
växelargument.*

derna och munnen är på ett ställe och kroppen på ett annat. Det måste ju vara en av förklaringarna till varför det har varit ett sådant fruktansvärt krig. Man har inte velat inse att alla förtvivlade desperata sjuka människor har haft rätt – människor som inte har blivit trodda, som har blivit misstänkliggjorda och idiotförklarade. Det har också drabbat de få läkare och tandläkare som har vågat och orkat arbeta med den här frågan.

Får du ont i ett finger eller en tå är det självklart att du skall få hjälp. Men om du får ont i en tand eller två är det inte alls lika självklart. Det är väldigt konstigt att man fortfarande skall behöva bli utsatt för en förhandsprövning bara för att det skall drabba en del i munnen.

Man har i minst 100 år – ja, mer än det – varit medveten om att tungmetaller är någonting man inte skall belasta sig med, vare sig i kroppen eller i naturen. Därför är det en tragedi att man har tillåtit användning av både kvicksilver och andra mycket farliga material i tänderna som tandfyllnadsmaterial, som rotfyllnadsmaterial.

Apropå risker kan vi påminna oss det mycket farliga rotfyllnadsmaterialet N2 som sedan ett stort antal år är förbjudet att använda eftersom det ger så allvarliga ansiktsförflamningar. Där har man inte någon betydande kontroll. Det smugglas fortfarande in i stora mängder och sätts i munnen på människor. Men det är inte självklart att man tror på dem som drabbas.

Jag får ofta höra, när jag diskuterar den här frågan, att man måste arbeta efter vetenskap och beprövad erfarenhet. Och fortsättningen, frågar jag då. Vilken fortsättning, säger läkare och myndighetsutövare – om det nu är Socialstyrelsen eller någon annan. Det finns ju faktiskt en fortsättning på meningen. Det heter inte bara att man skall arbeta efter vetenskap och beprövad erfarenhet. Det står också att man ständigt skall söka vidga sina kunskaper.

Det är också en stor tragedi att det har funnits ett stort antal myndighetspersoner, läkare, tandläkare och politiker som saknat inlevelseförståelse. Det är inte ovanligt att det är de människorna som sagt att det är oerhört viktigt att man inte bara känner empati utan att man arbetar med empati. Men det har varit som bortblåst när det har gällt hanteringen av dessa människor.

Det är i alla fall bra att kunna konstatera att det här är ett steg på rätt väg. Man har sagt, även om det är under kryptiska förhållanden, att amalgamfyllningar nog inte är så bra och att man skall se till att få bort dem. Jag är mycket tacksam för varje steg som tas för att förbättra för den enskilda individen, för patienten, som alla säger är så oerhört viktig. Det är patienten man alltid skall sätta i centrum, den patient som alltid blir skuffad åt sidan så fort det blir problem.

Det hade varit befriande om man hade sagt att kvicksilvret skall bort redan nu. Det finns en reservation på det området.

Det är mycket besvärande att det är så dålig kontroll av det som används som tandfyllnadsmaterial. Många med mig hävdar med bestämdhet att det inte blir någon ordning på det här förrän man klassar det som man sätter in i munnen som läkemedelsmaterial. Det är ju inte ovanligt att det sätts mot öppna såriga ytor. Det finns ingen annanstans i kroppen där man får sätta in material utan att det är läkemedelsprovat och klassat som läkemedel. Därför begriper jag inte varför man inte har samma krav här.

Det är viktigt att man driver frågan om produktansvar och verkligen får en kontroll som är värd namnet.

Så till frågan om förhandsprövning. Om man får ont i en tå eller ett finger eller någon annan del av kroppen tror man på den läkare man blir behandlad av. Men när det gäller tänderna skall det förhandsprövas, vilket är kränkande.

Fru talman! I Uppsala har amalgamenheten under många år, i svår motvind och inte sällan hårt utsatt av det s.k. etablissemanget, lyckats arbeta för att hjälpa patienterna. Där har man verkligen satt patienten i centrum. Man har skaffat sig god kunskap tillsammans med Metallbiologiskt centrum. Jag hoppas att man ser till att det just i Uppsala inrättas ett nationellt kompetenscentrum med inriktning på biverkningar av amalgam och andra dentala material och att man knyter till sig Metallbiologiskt centrum och amalgamenheten. Då kan man använda sig av den breda erfarenhet man har här och vidareutveckla den. Det är bara i Sverige man har sådan erfarenhet, för det är bara här man haft möjlighet att jobba på bredden.

Fru talman! Jag vill inte yrka bifall till någon reservation. Eftersom jag vet att det redan yrkats bifall till reservation 15 kan jag säga att jag ställer mig bakom den. Tack!

Anf. 79 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tänker inte ge mig in i den senaste amalgamdebatten, utan återföra diskussionen till huvudämnet för dagen. Låt mig bara först konstatera att de allra flesta framåtsyftande privatpraktiker, som är mycket kostnadsmedvetna och vet vad som är lönande och som känner marknaden och vet vad patienterna vill ha, för länge sedan har slutat använda amalgam och använder helt andra material. Det är marknadskrafterna som har gjort detta. Den stora förekomsten av amalgamanvändning sker inom folktandvården. Detta säger jag utan att ta ställning i sakfrågan.

När det gäller förslaget och utskottets utlåtande hade jag hoppats kunna diskutera det med företrädare för majoriteten. Jag skulle möjligen kunna reta på mig Stig Sandström, men både socialministern och utskottets socialdemokratiska representanter har ju försvunnit ur kammaren. Jag tänker ändå säga några saker kring detta.

Förslaget har drabbats inte bara av en sjukdom, utan av flera. Det är ett helt syndrom. Det är ett omhändertagandesyndrom som det här förslaget lider av. Man föreslår att det skall anslås litet pengar till alla. Alla skall få litet grand av tandvårdsstödet. Det får då till resultat, fru talman, att de som verkligen behöver stöd och hjälp inte får någonting, eller får alldeles otillräckligt. Det gör att de drabbas alldeles i onödan.

När det gäller högkostnadsskyddet sade ministern att det går till dem som kan betala mest. Jag hade velat fråga socialministern, om hon hade varit kvar, vad ministern har för belägg för detta. Min erfarenhet efter 20 år som tandläkare, är att det snarare är socialt svaga människor, människor just frigivna från fängelse och missbrukare som behöver de dyra omfattande restaurationerna. Det är också personer som är drabbade av sjukdomar som behöver detta. Man har tidigare sagt att förslaget innebär att personer drabbade av sjukdomar skall få särskilt stöd. Hur drar man gränsen? Hur är det med allergiker som går på mediciner som ger mun-torrhet? De kommer sannolikt inte att omfattas detta. Hur är det med

*Fel! Okänt
växelargument.*

psykiatriska diagnoser, där patienterna inte är våldsamt sjuka utan hålls hyggligt i stånd av medicinering som ger muntorrhet? Hur är det med patienter med magbesvär som också drabbas av muntorrhet och problem med tänderna?

Jag tror inte att man riktigt har tänkt igenom de konsekvenser detta får för utsatta grupper. Vi har också en riktigt känslig och utsatt grupp. Det gäller de svårt psykiskt sjuka som förnekar sitt sjukdomstillstånd och inte alls vill komma in. De kommer att vägra att låta sig behandlas av tandläkare och skickar räkningen till någon annan instans för att de är psykiskt sjuka. De människorna har i stället större nytta av att ha ett rejält högkostnadsskydd. De är svårt utsatta, ofta hemlösa, personer.

Ministern sade också att det är klart att privattandläkarna vill ha flera åtgärder. Det är alldeles fel. Man har också vanföreställningen att privattandläkarna vill ha mycket protetik. Så är det inte alls. Enligt min erfarenhet är kompositfyllningar och liknande bondtandvård det som lönar sig allra bäst. Jag är övertygad om att privattandläkarkollektivet i dag är överförtjust över förslaget, även om man inte riktigt har sagt så. Jag ser att företrädarna för Privattandläkarförbundet också har gått. Det här kommer att vara lönsamt. Man kommer att kunna göra mer pengar på färre patienter. Det är väl bra. I min roll som tandläkare tycker jag att det är lysande, men i min roll som politiker och riksdagsledamot tycker jag inte alls att det är bra. Det är faktiskt patienter med stora vårdbehov som drabbas. Man försöker genomföra en modell som blir lönsam för tandvårdens företrädare.

Socialministern sade här i dag att det är ett litet fåtal som får del av högkostnadsskyddet. I den nya konstruktionen blir det också ett litet fåtal som får del av det riktigt fina skyddet, medan övriga får litet grand. När de verkligen behöver får de i stort sett ingenting.

Jag skulle vilja jämföra det här systemet med hemförsäkringen. Jag har väl ingen glädje av hemförsäkringen om det blir eldsvåda och mitt hus brinner upp, om alla ni andra får litet grand och jag inte får täckning för eldsvådan. Det är ju vid den stora katastrofen, vid det stora behovet, som man behöver ett försäkringsskydd.

I den tidigare debatten mellan Liselotte Wågö och Christin Nilsson diskuterades vad som var rimligt när det gällde skatter, när det gällde individens eget ansvar och när det gällde om man har möjlighet att betala själv. Jag vill återigen betona att vi moderater tycker att det är viktigt att människor ges förutsättningar att själva så långt möjligt kunna ansvara för sina liv, att kunna försörja sig på sin lön på ett sådant sätt att de kan klara små extrakostnader. Däremot skall de ha samhällets stöd och skydd när de stora extrakostnaderna dyker upp.

Jag vill också betona hur viktigt det är att lösa problemet med arbetslösheten, så att fler betalar skatt. Då har vi större möjligheter att klara ett högkostnadsskydd i tandvårdsförsäkringen än vad som i dag är fallet.

Jag har när jag suttit och lyssnat på den här debatten frågat mig vad som skall hända med mina patienter, som väldigt mycket kommer från lägre socialgrupper. Många är gamla kåkfarare – jag är sedan tidigare fångelse-tandläkare – som inte kommer in i någon av de skyddade grupperna. De får inte heller ordentligt med socialbidrag, eftersom man i kommun efter kommun har bestämt sig för att socialbidragen inte skall

täcka mer omfattande tandvård utan bara enklare behandlingar och utdragningar.

Jag undrar hur man skall lösa det här. Socialministern sade någonting svävande om att man skulle titta närmare på socialbidragssystemet. Jag skulle dock vilja fråga: Vad vill ministern egentligen konkret göra åt det här? Skall man statligt bestämma över kommunerna och ändra på den kommunala självstyrelsen, eller skall man göra på något annat sätt? Är det inte bättre att införa ett försäkringssystem som är så omfattande när det gäller att täcka de svåra vårdbehoven att man över huvud taget slipper den här typen av diskussioner?

Den fortfarande frånvarande socialministern sade att privattandläkarna nog är de enda som inte är så glada. Hon syftade då på Privattandläkarföreningen, vars företrädare tidigare satt uppe på läktaren. Jag kan som medlem av den föreningen bara konstatera att den har en patetisk lobbyverksamhet och inte framträder särskilt kraftfullt. Jag undrar om den till minister och utskott har fått fram de saksynpunkter som jag här försöker göra mig till talesman för. Jag är tveksam till det. Om misslyckandet beror på att Privattandläkarföreningen domineras av Praktikertjänst eller på något annat kan jag inte riktigt bedöma.

Jag tycker slutligen att det är viktigt att säga några ord om konkurrensneutraliteten. Fru talman! All erfarenhet visar att en konkurrensutsättning verkar prispressande. Jag kan t.ex. peka på en undersökning som jag fick i min hand i går. Den är gjord av Stockholms universitet, Karolinska institutet och tandläkarfakulteten på Huddinge sjukhus. Man har på ett antal orter tittat närmare på den genomsnittliga behandlingstiden hos barn, som på de flesta ställen låg i storleksordningen en och en halv timme. Anledningen till det var att behandling och undersökning var organiserad så att det blev många uteblivanden.

Huddingefakulteten har i stället gått ut med en mobil tandläkarenhet, som gjort undersökningar och behandlingar på plats, utanför klassrummet. Man har haft en enkel utrustning, som går lätt att ta med sig ut. I det sämsta fallet har man halverat behandlingstiden, och i det bästa fallet, Uppsala, har man sparat in 82 % av tiden. Det finns alltså effektivitetsvinster att göra i folktandvårdens organisation, men de kommer inte att tas ut om det inte blir en konkurrensutsättning. Jag kan alltså bara beklaga att man inte kraftigare har tagit upp konkurrensfrågorna.

Jag vill slutligen, fru talman, bara instämma i avslagsyrkandet i reservation nr 1.

Anf. 80 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Göran Lindblad inledde med att säga att tandvårdspropositionen är ett utslag av ett omhändertagandesyndrom. Beror det på att betänkandet om tandvården har en social inriktning, på att vi där satsar på de svaga grupperna, t.ex. de äldre och de funktionshindrade? Jag tycker att det är väldigt bra att tandvårdsbetänkandet har en social inriktning.

Vidare kritiserade Göran Lindblad högkostnadsskyddet. Men ni vill ju höja gränsen för det från nuvarande 1 300 kr till 3 000 kr. I dag är det 20 % som över huvud taget har råd att anlita tandläkare för kostnader över 1 300 kr. Hur skall det bli med det moderata förslaget om en gräns vid 3 000 kr?

Göran Lindblad undrade vad som skulle hända med kåkfararna. Kommer de att vara betjänta t.ex. av att skatten sänks eller av att högkostnadsskyddet höjs till 3 000 kr? Eller skall de teckna privata försäkringar? Jag undrar vilka råd Göran Lindblad har till sina kåkfarare. Jag tror faktiskt att de är mer betjänta av vårt förslag än av det moderata förslaget.

Anf. 81 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! När det först gäller omhändertagandesyndromet kan Stig Sandström och jag faktiskt bli väldigt överens om att det skall bli en social profil. Det omhändertagandesyndrom som jag talar om innebär att man tar hand om alla litet grand, t.ex. oss båda, Stig Sandström. Man tar hand om alla människor på ett sådant sätt att de får litet hjälp men inte får mycket hjälp när de behöver mycket hjälp. Detta är en företeelse som är av ondo. Vi skall i stället satsa våra sociala resurser på de människor som verkligen behöver dem.

Vi skulle faktiskt kunna koncentrera våra insatser på dem som har stora behov. Det gäller gamla kåkfarare, som jag talade om, som vill komma in på en annan väg i livet och vill få en chans och ett jobb. De kommer inte att kunna få ett jobb om de inte har ett leende. De kommer inte att kunna få jobb, betala skatt och göra rätt för sig, om vi inte ger dem de rätta förutsättningarna.

Stig Sandström! Jag tycker att det allra viktigaste är att vi satsar på de svagaste och inte smetar ut de små resurser som vi har över alla.

Anf. 82 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Det är riktigt, som Göran Lindblad säger, att en del av pengarna går till bastandvården, alltså till det första besöket. Man har valt att lägga mycket av högkostnadspengarna på förstabesökerna. Tanken är den att människorna inte skall dra sig för att gå till tandläkaren.

Jag är fortfarande övertygad om att kåkfararna är mer betjänta av vårt förslag än av det moderata.

Anf. 83 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Det som Stig Sandström här nämner är just det som jag är kritisk mot. Man använder pengarna till att locka och lura in folk i tandläkarpraktiken. Det är bara tandläkarkåren som är betjänt av att man gör på det sättet. Tandhälsan befrämjas inte av det.

Se på Norge, där man aldrig har haft någon tandvårdsförsäkring! Vi kan konstatera att tandhälsan där är på exakt samma nivå som i Sverige. Därmed inte sagt att vi inte skall ha en försäkring. Jag tycker att vi skall ha det för de svårast utsatta och för dem som får höga kostnader. Det är för dem som det är viktigt att samhället kan träda in.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

Ajournering

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

9 § Frågestund

Anf. 84 TALMANNEN:

Kammarens sammanträde återupptas nu för riksdagens frågestund.

Från regeringen deltar denna gång justitieminister Laila Freivalds, socialminister Margot Wallström, finansminister Erik Åsbrink, kommunikationsminister Ines Uusmann, kulturminister Marita Ulvskog och statsrådet Lars Engqvist.

Justitieministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag lämnar omedelbart ordet fritt för frågor.

Konkurrenssituationen inom åkerinäringen

Anf. 85 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Min fråga gäller en skånsk åkares konkurrenssituation. Jag vill rikta den till kommunikationsminister Uusmann.

Trafikeringen går mellan Sverige och Frankrike. Problemet gäller att höga svenska kostnader skall konkurrera med både samhällsstöd och lägre avgifter i våra grannländer. Ett holländskt åkeri får 25 % av bilinvesteringen betald av staten om man skapar ett nytt arbetstillfälle. Dessutom är drivmedlet subventionerat. För ett danskt åkeri i motsvarande situation är kostnaderna ca 30 % lägre än i Sverige.

Konsekvenserna har nu blivit att åkerierna till ca 40 % i dag drivs av svart arbetskraft och att anställda skriver sig utomlands.

Min fråga till kommunikationsministern är: Hur ser kommunikationsministern på situationen för dessa åkare och för deras anställda?

Anf. 86 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! På en inre marknad, en inhemsk marknad, som vi faktiskt utgör nu är det naturligtvis oerhört väsentligt att det finns en konkurrensneutralitet mellan de olika länderna.

Jag kan inte gå i god för de siffror som här tas fram, men jag vet att Svenska Åkeriförbundet har gjort beräkningar som visar att det skiljer mellan 20 och 25 % mellan lönekostnaderna i Sverige och Danmark. Man känner sig oroad av detta.

Det är naturligtvis oroväckande om det är så att subventionsgraden varierar mellan olika länder. Det skapar en osund konkurrens. Inför det fria cabotaget har vi den här frågan under stark bevakning, men lösningen

Prot. 1997/98:118
4 juni

kan knappast vara att vi skall subventionera den svenska transportnäringen på ett annat sätt än vad som görs i dag.

Anf. 87 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag vill ställa frågan till kommunikationsministern om det är EU eller Sverige som skall anpassa sig till en rimlig konkurrenssituation. Kan dessa svenska åkare påräkna regeringens åtgärder, skall de överväga att flagga ut eller skall de kanske hala flaggan?

Anf. 88 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det kan inte vara rimligt att vi skall få en situation som vi har haft på sjöfartsnäringens område också på andra områden. Det kan gälla åkerinäringen eller det kan gälla tjänstesektorn i dess helhet. Vi måste gemensamt mellan medlemsländerna i Europeiska unionen diskutera hur vi skall klara av beskattningsfrågor och subventionsfrågor – särskilt på de områden där det finns möjligheter till gränsöverskridande.

Några nya subventionssystem för åkerinäringen är jag inte beredd att tillstyrka i dag.

Disposition av budgetöverskottet

Anf. 89 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till finansministern.

Min utgångspunkt är de beräkningar som finns i budgeten om att det eventuellt skall komma att uppstå överskott i de offentliga finanserna. Jag vet att detta är en eventualitet. Det beror på konjunkturen och på våra konjunktur känsliga offentliga finanser.

Men om vi som utgångspunkt tar att de här överskotten faktiskt uppkommer är min fråga till finansministern: Om han får bestämma under nästa mandatperiod – skulle han då använda dessa överskott till att i första hand sänka skatter eller i första hand öka offentliga utgifter?

Anf. 90 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Regeringens politik innebär att vi vill tillförsäkra vården, skolan och omsorgen tillräckligt hög standard. Det krävs ökade resurser. Vi har lagt fram förslag om detta i riksdagen som jag räknar med att den ställer sig bakom. Sedan får vi se om detta är tillräckligt för att nå de mål som vi har satt upp.

Är det så att det finns ett utrymme under kommande år utöver de mål vi har lagt fast – vi skall ju ha överskott i statsfinanserna – är jag beredd att diskutera skattesänkningar. I första hand prioriterar jag sänkt inkomstskatt för låg- och medelinkomsttagare.

Men det får inte äventyra våra mål om starka statsfinansier. Det får inte äventyra satsningar på vård, skola och omsorg. Det måste utföras på ett fördelningspolitiskt riktigt sätt.

Anf. 91 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag tycker att finansministern gör det för enkelt för sig. Han likställer nämligen nuvarande skatter – huruvida de är höga eller låga låter jag vara osagt, men de flesta tycker att de är alltför höga – och det nuvarande skattetrycket med väl fungerande skola, omsorg och vård.

Sverige har tillsammans med Danmark världens högsta skatter. Sverige har jämfört med andra industriländer väldigt hög offentlig utgiftskvot

*Fel! Okänt
växelargument.*

– kanske den allra högsta. Men Sverige har inte världens lägsta arbetslöshet eller världens bästa skola, omsorg eller vård. Därför blir likhetstecknet mellan ökade offentliga utgifter och god vård och omsorg etc. inte så enkelt som finansministern framställer det.

Jag tolkar finansministerns svar som att om Erik Åsbrink får bestämma kan han garantera att vanligt folk under nästa mandatperiod om det finns överskott i huvudsak skall fortsätta att vara alltför hårt beskattade.

Anf. 92 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Jag tror inte att folk skall lyssna så mycket på Carl B Hamiltons tolkningar, utan mer på vad jag säger.

Det är riktigt att vi har höga offentliga utgifter i Sverige – dock inte så höga som de var för några år sedan när landet hade en borgerlig regering. Vi har nedbringat den offentliga utgiftsandelen, och den ser ut att minska också under de kommande åren.

Vi kommer att ha en stor offentlig sektor och stora offentliga utgifter också under en lång tid framöver. Detta beror på att vi har en annan inriktning när det gäller pensionssystemet och många av trygghetssystemen, som i huvudsak är offentligt finansierade i Sverige. Det är en lösning som vi medvetet har valt.

Man kan diskutera var i världen den bästa skolan, vården och omsorgen finns. Jag tror – och jag är övertygad om – att Sverige hävdar sig mycket väl i jämförelse med praktiskt taget alla andra länder i det avseendet. Det hindrar inte att vi har brister. En del beror på otillräckliga resurser, och en del kan bero på andra saker. Dem skall vi åtgärda.

Överföring av personuppgifter till tredje land

Anf. 93 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Laila Freivalds.

Riksdagen fattade för några veckor sedan beslut om en personuppgiftslag. I propositionen framhölls vikten av att lagstiftningen inte i onödan skulle hindra användningen av ny teknik.

I den nya lagen finns ett generellt förbud mot att föra över personuppgifter till tredje land. Varje användning av Internet för s.k. chatsidor och webbsidor där personuppgifter används omfattas med automatik av detta förbud. Bl.a. använder sig flera fackliga organisationer av detta sätt att sprida sin information i dag.

Regeringen har rätt att meddela föreskrifter om undantag från detta generella förbud. Jag vill fråga om regeringen kommer att utnyttja möjligheten i de här fallen.

Anf. 94 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Frågan om hur man skall reglera användandet av personuppgifter och därvid ta hänsyn till att alla länder inte har lagstiftning som skyddar användandet av personuppgifter är svår att hantera.

Jag är för dagen inte beredd att svara på hur vi kommer att använda den möjlighet som finns i lagstiftningen att göra det möjligt att föra ut även personuppgifter på medier som kan nå länder som inte har någon

Estonia

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 95 EVA BJÖRNE (m):

Fru talman! Jag har en fråga till kommunikationsministern.

I slutet av september 1994 förliste Estonia. I går, den 3 juni 1998, kom ett TT-meddelande från Peter Örn, som är ordförande i analysgruppen. Där säger han att frågan om en bärgning av kroppar från Estonia skall prövas.

Under det år som har gått har ministern och jag vid några tillfällen diskuterat just frågor runt Estonia, bl.a. bärgning av kroppar, som har förefallit omöjligt.

Jag undrar hur ministern kommer att reagera nu. Kommer ministern att verka för att man skall förbereda och underlätta en bärgning av kroppar, så att en sådan kan genomföras så fort som möjligt om detta blir analysgruppens beslut? Det har varit ett önskemål från anhängare i nästan fyra år nu. Kommer ministern att verka för att så många frågetecken som möjligt rätas ut vad gäller Estonias sjövärdighet, last osv., eller kommer ministern att helt skjuta över dessa problem på en eventuellt ny regering och en eventuellt ny kommunikationsminister efter valet?

Anf. 96 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Regeringen har i mycket bred partipolitisk enighet tillsatt den analysgrupp som leds av Peter Örn. Den analysgruppen har ett mycket brett mandat och skall göra ett mycket grannlagt arbete, som den nu håller på med. Man kommer att lämna sin första delrapport i oktober månad i år. Jag tycker att det är oerhört väsentligt att vi i regeringen nu låter analysgruppen fullfölja sitt arbete utan inblandning från vår sida.

Anf. 97 EVA BJÖRNE (m):

Fru talman! Det har gått nästan fyra år sedan Estonia förliste. Först lät regeringen det etiska rådet arbeta. Sedan var det Styrelsen för psykologiskt försvar. Nu är det analysgruppen. Hela tiden har Sjöfartsverket funnits med med sin sakkunskap och givit råd till regeringen. Fyra år har förflutit. Det är en väldigt lång tid.

Jag tycker att man borde göra vad som kan göras från kommunikationsministerns sida för att denna stora olycka skall få ett riktigt värdigt slut.

Anf. 98 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! De åtgärder som har vidtagits och som har rapporterats här i kammaren vid ett flertal tillfällen har alla varit av sådan karaktär att det har varit angeläget att vi har kunnat ha en bred politisk enighet omkring dem. Så har också varit fallet. Också den analysgrupp som nu arbetar har, som jag sade tidigare, tillkommit efter denna breda politiska diskussion.

Jag hoppas och tror att analysgruppen kommer att kunna utföra sitt jobb i lugn och ro och under den enighet som hittills har förevarit.

Frågestund

Anf. 99 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag har en fråga till Erik Åsbrink. Jag hade förra torsdagen möjlighet att ställa en fråga till statsministern om möjligheterna för svenska folket att avgöra frågan om EMU-medlemskapet, som har utlovats från många håll. Jag uttryckte då bekymmer för att vi nu hela tiden glider mot en anpassning, så att det i praktiken riskerar att bara bli en formalitet när svenska folket en gång skall få avgöra frågan.

I dag kan vi läsa i tidningarna – Dagens Industri, Svenska Dagbladet och många andra – att Stockholmsbörsens mest omsatta aktier kommer att handlas i EMU-valutan euro efter årsskiftet. Det beslutet har börsens styrelse fattat nu. Däremot råder det fortfarande stor oklarhet när det gäller huruvida man skall ha möjlighet att handla i svenska kronor, vilket har vållat stark kritik från småsparare och andra.

Jag tycker att detta är ännu en illustration till hur det hela glider. Försäkringsbolag, företag, banker och nu Stockholmsbörsen hanterar frågan på ett speciellt sätt, som gör att vi glider mot EMU-medlemskap, trots att vi har blivit utlovade att svenska folket skall få avgöra.

Jag skulle vilja ha finansministerns syn på att finansmarknaderna på punkt efter punkt förbereder sig på detta sätt.

Anf. 100 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! I denna fråga finns det olika synsätt som står mot varandra. Man kan å ena sidan hävda Stockholms fondbörs som marknadsplats. Om man inte tillåter notering i euro för de större företagen finns det en risk att man tappar handel till andra länder och andra marknadsplatser. Det är naturligtvis ett svenskt intresse att förhindra detta.

Å andra sidan finns det också ett legitimt intresse framför allt hos småsparare som också i fortsättningen vill kunna handla i svenska kronor även i de aktuella aktierna. Det handlar nog bara om ett mindre antal av de större företagen.

Därför menar jag att det är viktigt att noga utreda möjligheten att öppna för en parallell notering – både i euro och i svenska kronor. Exakt hur det skall gå till tekniskt har vi inte underlag för att säga, men jag räknar med att vi får det. Jag kan försäkra att den svenska regeringen och Finansdepartementet följer denna fråga. Vi kommer att se till att vi får en tillfredsställande lösning på detta problem.

Anf. 101 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tackar för beskedet. Jag är enig med finansministern om att det är ett legitimt intresse för småspararna att också kunna handla i svenska kronor.

Finansministern säger att det är viktigt att man nu utreder frågan. Jag tror att det är väsentligt att vi kan få ett tydligt besked från finansministern om att det måste bli på det sättet. Det är inte acceptabelt att man skapar ett system där stora delar av svenska folket – småspararna – ställs utanför och inte kan vara med.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 102 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Svenska staten har ägarintressen i det nya fondbörsföretaget. Det är inte alla som har gillat det, men detta är en utmärkt illustration till att vi kan utöva ett inflytande den vägen. Sedan har vi naturligtvis också ytterst möjligheten att tillgripa lagstiftning om så behövs.

Låt oss få denna fråga utredd. Låt oss skaffa ett ordentligt underlag innan vi slutgiltigt tar ställning. Jag håller med om att småspararnas intressen är legitima och viktiga att tillgodose.

Apropå den inledande förklaringen vill jag lägga till att vi inte skall glida in i någonting. Vi skall fatta beslut på det sätt som vi har sagt från regeringens och från Socialdemokraternas sida. Det är svenska folket som skall avgöra denna fråga i framtiden genom val eller genom folkomröstning. Detta gäller även i fortsättningen. Givetvis är det på det sättet.

Ungdomars ekonomiska situation

Anf. 103 PERNILLA MOBECK (s):

Fru talman! Jag har en fråga till ungdomsminister Lars Engqvist.

De senaste dagarna, och under en ganska lång tid, har man kunnat ta del av ett flertal rapporter som visar att ungdomar som grupp i Sverige har en ganska svår situation. Vi kan se att ungdomar halkar efter i utvecklingen på område efter område.

Jag skulle vilja veta vad ungdomsministern har för syn på detta. Vilka är hans reflexioner? Vilka tankar har han kring eventuella åtgärder utifrån denna utveckling?

Anf. 104 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det kommer med jämna mellanrum analyser som handlar om hur olika grupper har drabbats av de senaste årens ekonomiska problem. Det är inte alldeles säkert att man kan beskriva utvecklingen sedan den stora ekonomiska krisen, sedan arbetslöshetsproblemen växte i början av 90-talet, som att det enbart skulle handla om en generationsfråga.

Snarare är problemen följande:

Först och främst skapar ett land med stora ekonomiska problem stor arbetslöshet. Arbetslösheten drabbar dem som i alla avseenden tidigare har haft det svårast på arbetsmarknaden. Det är alltså många människor som har haft stora svårigheter under de senaste åren. Detta i sin tur skapar andra ekonomiska och sociala problem, på bostadsmarknaden, när det gäller möjligheten att ta del av utbildning osv.

Den politik som regeringen har fört för att skapa en ny tillväxt, som i sin tur skall skapa bättre förhållanden på arbetsmarknaden, gäller alla grupper. Vi avser inte att diskutera med utgångspunkt i de krav som har ställts på en särskild generationskommission eller något liknande. Vi tror att det i hög grad handlar om klassiska sociala skillnader i Sverige.

Anf. 105 PERNILLA MOBECK (s):

Fru talman! Min avsikt är inte att ställa generationer och grupper mot varandra. Men det är ändå ett faktum att ungdomar är en grupp som har halkat efter. Det är möjligt att det är svårt att vidta speciella åtgärder för ungdomar som grupp, men det vore ändå intressant att få höra hur mi-

*Fel! Okänt
växelargument.*

nistern ser på de rapporter som har framkommit. Hur skulle Lars Engqvist som minister kunna ge ett budskap till Sveriges ungdomar, som tillhör den grupp som har fått det väldigt tufft de senaste åren?

Anf. 106 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Något som är ganska viktigt är att de problem som Sverige har haft, med bekymmer framför allt för arbetslösheten, härrör sig i huvudsak till perioden 1992–1994. Det är ganska viktigt att notera om man skall göra en politisk bedömning.

När det gäller att ge unga människor en chans att skapa sin egen framtid handlar det om att skapa en politik som ger jobb, att skapa en politik som ger möjligheter till utbildning, möjlighet att öka sin egen kompetens. De satsningar som har skett under de senaste åren har i hög grad gynnat just unga människor som förväntar sig att få ett jobb och en utbildning.

Någon särskild ungdomspolitik är ganska meningslös att bedriva. Men en allmän politik som ger unga människor en chans till egen försörjning, till ett eget arbete, till egen utbildning är det vi tar sikte på.

Studenters försörjning under sommaren

Anf. 107 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag har en fråga om a-kassan och studenters försörjning, framför allt under sommaren. Den skall kanske riktas till finansminister Erik Åsbrink eller möjligtvis till den för dagen, som det förutsätts, allvetande justitieministern.

Regeringen kom med ett förslag till ändringar i a-kassan. Varken regeringen eller riksdagen uppmärksammade egentligen vilken kraftfull förändring som under en punkt kom under rubriken Ett förtydligande. Det förtydligandet innebär att många studenter, som i och för sig var kvalificerade för a-kassan, halkar ur. Det gör de genom ettårsregler, överhoppningsbar tid och kvalifikationsvillkor. Det innebär i dag att den som stämplade på sommaren för ett år sedan stämplar i dag också och har inga problem. Men den som var mycket aktiv, tog initiativ och hade ett jobb, åker ur systemet. Det innebär att många i dag har stora försörjningsproblem.

Det är mycket felaktiga incitament. Det är en mycket orättvis situation. Min fråga är helt enkelt: Hur tänker regeringen komma till rätta med detta? Det brinner i knutarna, studenterna står snart på bakgården och klarar inte sin försörjning.

Anf. 108 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Vi är medvetna om det här problemet. Jag kan säga att vi genomför en beredning i regeringen, och jag räknar med att vi inom kort kan komma med ett förslag till konkret lösning på detta problem.

Anf. 109 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Egentligen kan man säga att vi borde ha ett studieersättningsystem som klarar sådant här. Vi borde ha möjlighet att erbjuda sommarjobb som gjorde att vi klarade sådant här. Vi borde ha praktikmöjligheter som gjorde att vi klarade detta. Men när vi nu inte har det kan

man tänka sig att göra en lagförändring. Men riksdagen är sent ute, inte sant, fru talman?

Då har regeringen ett antal mekanismer. Det finns två förordningar, om aktivitetsstöd och kring ALU. Arbetsförmedlingarna skulle kunna bidra med aktiva insatser för att ge meningsfull verksamhet med full a-kasseersättning.

Folk i kunskapslyftet, som har särskilt utbildningsbidrag, har ett annat regelverk. De har inga problem. Det får inte vara så att människor halkar mellan stolarna. Det skapar egentligen en misstro mot politiken.

Jag förutsätter att regeringen kommer tillbaka med kraftfulla åtgärder som löser problemet. Det finns tekniska möjligheter. Om inte annat kan jag bidra med dem, så där under hand, finansministern.

Anf. 110 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det finns i och för sig skäl att ifrågasätta om man under pågående studier skall ha möjlighet att lyfta arbetslöshetsersättning under sommaruppehållen. Jag tycker inte att det är självklart att man skall öppna för den möjligheten.

Låt oss säga så här, och där är vi förmodligen överens, att vi har allt intresse av att uppmuntra människor att arbeta eller att få någon typ av åtgärd. Det gäller även dem som studerar, när de har möjlighet till detta, som under sommaren. Det uppmuntrar till aktivitet och inte till passivt mottagande av a-kassa. Vi arbetar med den här frågan, och jag räknar med att inom kort komma med en konkret lösning.

Får jag sedan lägga till, det hör ändå till saken, att allmänt sett är situationen mycket bättre än den var bara för ett år sedan. Arbetslösheten har minskat kraftigt. Det gäller även för de här grupperna. Det är lättare att få ett jobb nu än det var för ett år sedan. Det är lättare att få sommarpraktik än det var för ett år sedan. Detta är grundläggande i den positiva utveckling som vi ser på svensk marknad.

Sedan kan det finnas vissa som riskerar att falla mellan stolarna. Det skall vi försöka lösa.

Utbildningsradion

Anf. 111 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet vill ha mer folkbildning och utbildning i allmäntelevisjonen, både i de analoga sändningarna och i de kommande digitala sändningarna. Vi tycker att det är mycket viktigt att Utbildningsradion finns och att den finns kvar i TV 1 och TV 2.

Nu säger illasinnade rykten att Utbildningsradion skall läggas ned vid årsskiftet. Det sägs att Bonnier och Kunskaps-TV skall ta över deras roll. Sanslöst säger jag. Och nu vill jag ha kulturministerns kommentar till de här ryktena.

Frågan blir då: Vilken sanningsgrad tillmäter statsrådet Ulvskog dessa rykten?

Anf. 112 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Vad gäller Utbildningsradion är det väl bekant för riksdagen att en särskild utredare, numera statsrådet Lars Engqvist, har tittat närmare på bl.a. Utbildningsradions verksamhet. Det här är något som remissbehandlas och som regeringen kommer att återkomma med förslag om senare i höst. Det är det enda jag kan säga. Ryktesspridning sätter jag i detta skede inte några betyg på.

Anf. 113 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Det finns en del som säger att Utbildningsradion har skötts så dåligt de senaste åren, inte beroende på Lars Engqvists utredning, utan på att det finns många starka krafter som vill lägga ned Utbildningsradion. Nu var min enkla fråga: Tillmäter kulturministern dessa rykten om att UR skall läggas ned till årsskiftet och ersättas av Bonnier och Kunskaps-TV någon betydelse?

Anf. 114 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Att Utbildningsradion, som är ett *public service*-företag, skulle läggas ned till förmån för någon typ av kommersiell utbildningsverksamhet i mediaform är inte aktuellt.

Finansiell samordning i vården

Anf. 115 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vårdens stora brister tänkte jag fråga sjukvårdsministern om. De har inte bara med bristen på resurser att göra, utan det handlar förstås också om att kunna använda goda idéer.

En sådan god idé som snarare sparar pengar än kostar pengar är att få använda delar av försäkringskassans pengar i vården. Det är det vi brukar kalla för finansiell samordning. Den försöksverksamheten stoppades av Socialdemokraterna för något år sedan. Det tilläts inte att den fick användas i resten av landet heller.

I förra veckan, fru talman, var statsminister Göran Persson vid Landsförbundets kongress i Karlstad och fick frågor om detta. Han svarade följande: Vi har haft försöksverksamhet. Låt oss nu titta på den.

Det låter ju klokt, förstås. Problemet är bara att det finns en försöksverksamhet som är utvärderad sedan 15 månader tillbaka av Socialstyrelsen och av Riksförsäkringsverket.

Fru socialminister! Vad är det för fel på den utvärderingen?

Anf. 116 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är inget fel på den utvärderingen. Vi har följt upp den med ett beslut om samverkan. Det täcker väl de behov som finns av att använda resurserna på bästa sätt mellan sjukförsäkring, hälso- och sjukvård, socialtjänst i kommunerna och arbetsförmedling. Här ligger en god grund för samverkan. Jag ser inte några hinder att sköta en sådan samverkan. Tvärtom! Vi uppmuntrar samverkan, och vi har avsatt pengar för att se till att det blir verklighet. Det börjar ta form på olika håll i landet.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 117 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag citerade statsministern från förra veckan där han uttryckte intresse för FINSAM och gärna ville se hur det hade fungerat. Uppenbarligen anser sig socialministern redan ha svaret på den punkten. Det var det jag misstänkte eftersom hon har stoppat de goda försöken.

Man tycks tycka att påsen skall lösa alla problemen. Är det inte märkligt att så många inom vården och försäkringskassan har motsatt uppfattning än socialministern på den punkten?

Anf. 118 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det kan bero på att under de tider som det fanns ett överskott i sjukförsäkringen blev det en underlig modell. Så är det inte längre. Vi kan inte överfinansiera ett system för att lägga över till ett annat. Nu har en justering gjorts, och det sker inte längre någon överfinansiering av sjukförsäkringen. Det hela har renodlats.

Vi har i samverkanspropositionen öppnat för en finansiell samordning, samverkan och ett bättre utnyttjande av de totala resurserna. Utvärderingen visar att det på flera håll var bra och på andra håll var det tveksamt, och på något håll gick det i diket. Grundtanken är densamma, och den lever vidare i samverkanspropositionen.

Anf. 119 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har länge trott att regeringen har missuppfattat den finansiella samordningen och att det är förklaringen till att den goda idén inte får tillämpas i hela landet. Jag tycker mig ha fått belägg för det.

Jag förmodar att socialministern har läst utvärderingen. Finansministern har för säkerhets skull fått den av oss så att han kan ta del av den. Enligt utvärderingen fanns det inte något överskott som man inte visste vad man skulle göra av och därför kunde satsa på vården. Idén var att det i dag kan finnas pengar som betalas ut till människor som väntar på vård i stället för att vårda dem. Det var den idén som FINSAM gällde. Låt oss hoppas att socialministern går hem och tar reda på vad försöken handlar om.

Anf. 120 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är absolut ingenting som hindrar att försäkringskassan och hälso- och sjukvården samverkar. De skall göra det. De skall se till att föra över och använda resurserna på bästa sätt. Det finns ingenting som hindrar en sådan samverkan i dag.

Barnfamiljernas ekonomiska situation

Anf. 121 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga som jag tror lämpar sig bäst för finansministern.

Barnfamiljer – 90-talets förlorare, säger tidningsrubrikerna i dag efter det att Konsumentverket i går presenterade en undersökning om hushållens ekonomiska utveckling under 90-talet. Ungefär en femtedel av hushållen tvingas varje månad till en mycket svår balansgång för att klara utgifterna. Man pekar på att det är framför allt barnfamiljerna med låg

*Fel! Okänt
växelargument.*

inkomst som drabbats av stora försämringar under många år och att klyftan mellan hushåll med respektive utan barn har vidgats dramatiskt under den senaste femårsperioden. Vad vill finansministern göra åt detta?

Anf. 122 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Låt oss se tillbaka på utvecklingen de senaste åren. Det är riktigt att barnfamiljerna har haft en mycket besvärlig period. Ett faktum är att deras disponibla inkomster – det framgår av Konsumentverkets undersökning – minskade framför allt under perioden 1992–1994 under den borgerliga regeringen. Det var då det stora tappet kom. Det var inte bara barnfamiljerna som förlorade. Det gällde nog i stort sett alla andra grupper också. För barnfamiljerna var smällen större än för andra. I den meningen har det skett orättvisa förändringar.

Nu har utvecklingen vänt, och det går bättre för barnfamiljer och andra grupper. Vi har bidragit till detta, bl.a. genom att höja barnbidragen från årets början och genom att återinföra flerbarnstilläggen. Det är en viktig insats som påtagligt förbättrat barnfamiljernas standard. Denna förbättring har vi genomfört inte med lånade pengar utan med intjänade pengar, dvs. det är en stabil grund. Jag räknar med att under de kommande åren se en fortsatt förbättring både för barnfamiljer och för andra grupper.

Anf. 123 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Vi har fortfarande en stor skuld, så vi lever fortfarande på lånade pengar.

Faktum kvarstår att det är barnfamiljerna som har varit de stora förlorarna under senare år under regeringar av olika kulörer. Nu finns inga ytterligare förslag, så vitt vi vet, i sikte från regeringens håll. Från kristdemokratiskt håll har vi presenterat en rad förslag som bl.a. handlar om sänkt inkomstskatt, införande av vårdnadsbidrag som skulle vara en hjälp för familjer med de minsta barnen, bättre regler för bostadsbidrag, barnbidrag anpassade till familjernas faktiska ekonomiska förutsättningar och en mer offensiv näringspolitik i vid bemärkelse.

Har finansministern några förslag som kan utgöra ett positivt besked till de barnfamiljer som har svårt att få inkomster och utgifter att gå ihop?

Anf. 124 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Av den statsskuld som vi bär med oss som en tung kvarnsten runt halsen – och som funnits sedan Hedenhös – uppkom hälften under de tre år det var en borgerlig regering, dvs. 1991–1994. Räntorna på den statsskulden är fortfarande den största utgiftsposten i statens budget. Det är en tung börda. Men vi klarar detta utan att låna nya pengar. Vi betalar inte bara för de utgifter vi har till vettiga ändamål, vi betalar också räntorna på den gamla skulden utan att låna upp mera pengar. I den meningen har det skett en avgörande förändring.

I takt med att ekonomin och de offentliga finanserna förbättras kan vi göra förbättringar. Vi har satt in ökade insatser för barnfamiljerna genom höjda barnbidrag och flerbarnstilläggen. Ännu viktigare är att fler människor får jobb och att arbetslösheten minskar. Det är till stor hjälp, inte minst för barnfamiljerna, att ta sig ur arbetslösheträsket. Det är en sund

och stark ekonomi som skapar utrymme för ökad standard för den svenska befolkningen, inklusive barnfamiljerna. Det är den vägen vi skall gå – inte genom att låna oss fram.

Prot. 1997/98:118
4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Inlandsbanan

Anf. 125 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till kommunikationsministern.

När den reguljära persontrafiken lades ned på Inlandsbanan i juni 1991, tecknade den dåvarande kommunikationsministern ett avtal med länstrafikhuvudmännen om ersättningstrafik för Inlandsbanan. Det var ett tioårigt avtal.

Tiden för omförhandling av avtalet närmar sig. Det finns många i inlandet som menar att en kombination av buss och tåg vore den bästa möjligheten för människor att transportera sig i inlandet.

Är kommunikationsministern medveten om att omförhandlingen måste inledas senast under 1999? Tänker kommunikationsministern ta initiativ till en kombination, tåg-buss, i inlandet? Kommer rikstrafiken att ta över den delen av förhandlingarna?

Anf. 126 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Eftersom det är fråga om ett tioårigt avtal kommer vi naturligtvis att förbereda omförhandlingarna i god tid. Alla de som är berörda, IBAB osv., kommer att i god tid få förhandlingsunderlag.

Det vore alldeles fel av mig, fru talman, att i dag säga något om hur vi planerar den förhandlingen. Regeringen och riksdagen har godkänt att det skall finnas medel för att hålla Inlandsbanan i gång vad gäller upprustning och underhåll. Det är den första förutsättningen för att trafiken skall kunna fortsätta där.

Anf. 127 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att banan har underhållits. IBAB har lyckats. Banan har aldrig varit i så gott skick som i dag. Dessutom har godstransporterna fördubblats – upp till 200 %. Det skapar förutsättningar för att klara kombinationstrafik med personbefordran.

Jag tycker att det är bra att man förbereder denna fråga. Det är viktigt att den här dubbla möjligheten vägs in. Det är inlandets människor och även turismen som kommer att gynnas av detta. Inlandet behöver i det fallet utvecklas på hela den här fronten.

Assistansersättningen

Anf. 128 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det här är en fråga till socialminister Margot Wallström.

I Sverige finns ungefär 7 500 personer med svåra funktionshinder som är i behov av assistans. Ersättningen för personlig assistans utgår i enlighet med en schablon. Men den visar sig medföra en hel del nackdelar för de berörda brukarna. De blir granskade i detalj på ett mycket integritetskränkande sätt. Deras behov av assistanstimmar ifrågasätts. De behandlas olika av olika försäkringskassor och också av olika tjänstemän inom en

och samma kassa. Utredningarna blir långdragna, och det blir besvärshänvisningar ibland. Det finns brukare som upplever att försäkringskassan så att säga tar makten över brukaren. I lagen var meningen precis tvärtom: Det var brukarna som själva skulle bestämma hur de ville ha det.

Jag antar att Socialdepartementet får likartade frågor. Finns det några tankar på förbättringar av systemet?

Anf. 129 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det viktigaste jag kan säga nu är att Riksförsäkringsverket förbereder nya allmänna råd med rekommendationer om vad som skall räknas som särskilda skäl för en högre ersättning. Därmed får man också riktlinjer för hur det här skall tillämpas. Det är naturligtvis mycket viktigt.

Jag utgår från att man i möjligaste mån ser till att undvika det som blivit integritetskränkande behandling och försöker stävja det för att få en god ordning. Vi har på departementet haft regelbundna överläggningar med t.ex. kooperativen och andra organisationer som har synpunkter på detta. Vi skall försöka att få en bra ordning.

Anf. 130 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Schablonsystemet var tänkt att spara tid, med det har visat sig vara väldigt tidsödande. Det skulle kunna tänkas att man helt enkelt söker i enlighet med en upplagd budget för ett år. Då inbegriper man också utbildningspengar för brukare och assistenter. Det visar sig att det finns ett stort sådant behov. Sedan har man en revision efter årets slut och kanske t.o.m. lämnar tillbaka oförbrukade medel. Kan man tänka sig att lämna schablonsystemet helt och hållet?

Anf. 131 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Man kan säga att allt detta har skett mot bakgrund av att hela systemet utvecklades på ett sätt där ingen hade kontroll över kostnadsutvecklingen. Det har visat sig att det här var underbudgeterat från början och totalt felberäknat. Därför skenade kostnaderna i väg på ett sätt som ingen fick någon hejd på. Då måste man försöka få ett system som är överblickbart och ändå tryggt för dem som verkligen har haft stor glädje av assistansersättningen. Det är viktigt för framtiden att få ett system som är hållbart och där man på ett vettigt sätt kan kontrollera kostnaderna. Jag utgår från att man prövar olika modeller för att se till att det blir en god ordning för detta.

Amningshjälpen

Anf. 132 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Min fråga är också till socialministern. Det är en liten men dock viktig och betydelsefull verksamhet som jag vill ställa en fråga om. Det gäller organisationen Amningshjälpen.

Nyblivna mammor får gå hem allt tidigare från sjukhusen. Vi vet att amning är väldigt viktig för att minska allergirisken för småbarnen. Organisationen får stöd från Folkhälsoinstitutet men har nu fått en avisering

om att se om sitt hus och är orolig för att den inte får något bidrag för 1999.

Är socialministern beredd att ge Folkhälsoinstitutet en fingervisning om att även den här lilla organisationen behöver ett stöd i fortsättningen?

Anf. 133 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är lätt att svara: Ja, jag tänker göra vad jag kan för att Amningshjälpen skall få ett bättre ekonomiskt stöd. Vi tittar nu även på om vi t.ex. via Allmänna arvsfonden kan se till att den får det projektstöd som handlar om att försöka nå ut till grupper som särskilt behöver hjälp. Vi har talat om t.ex. unga invandrarkvinnor och grupper där man ser att amningen minskar.

Jag har den största respekt och beundran för Amningshjälpens arbete. Jag vet att den gör ett jättebra jobb. Det är helt vanliga mammor som gör stora ideella insatser. Jag tänker försöka hjälpa dem till ett bättre ekonomiskt stöd, för jag tycker att de behöver det.

Anf. 134 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Jag är tacksam för svaret. Det var roligt att höra att socialministern gör vad hon kan. Men jag tror inte att det är så bra att bara ge ett projektstöd, för skall man kunna fortsätta en verksamhet av det här slaget måste man ha kontinuerliga bidrag och inte bidrag i form av projektstöd.

Anf. 135 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vet det. Det är nackdelen med projektstödet. Det kan bli för t.ex. en treårsperiod. Vi har sparat pengar på alla våra myndigheter under flera års tid. Samtidigt blir det fler och fler organisationer som behöver mer och mer pengar. Det är till sist en omöjlig ekvation också för Folkhälsoinstitutet att få mindre pengar att räkna till fler. Då kan vi i alla fall under en övergångsperiod, när vi vet att vi kanske inte kan få fram mer pengar till det fasta organisationsstödet, kanske se till att hjälpa på det viset att man får loss projektpengar. Vi tittar på frågan för närvarande.

Bostaden som social rättighet

Anf. 136 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Margot Wallström.

Efter snart fyra år har så regeringen kommit med ett förslag till en ny bostadspolitik. Det inleds med en väldigt vacker och välformulerad portalparagraf. Den har inte regeringen hittat på själv. Den kommer från den bostadspolitiska utredningen, där sex partier var överens om hur det skulle se ut. Däremot har regeringen gjort ett tillägg. Det står nämligen att bostaden är en social rättighet.

När jag läser propositionen kan jag inte se några förändringar vare sig i socialtjänstlag eller i kommunernas rättigheter och skyldigheter eller annat som skulle påvisa att man kan leva upp till formuleringen i portalparagrafen. Jag undrar om Margot Wallström kan visa på något sätt att leva upp till den.

Anf. 137 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad Owe Hellberg väntar sig för svar. Vi har naturligtvis en rad ordningar för att hjälpa människor i mycket utsatta situationer. Vi har socialbidrag, bostadsbidrag och hjälp till människor i utsatta och svåra situationer. Det är viktigt för väldigt många för vilka bostadskostnaderna är en tung utgift. Men det finns tillgodosett i socialtjänstlagen och i riksnormen. Jag är osäker på vad frågan gällde. Owe Hellberg kanske får precisera sig.

Anf. 138 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Tillägget i portalparagrafen kunde man från socialdemokratiskt håll i bostadsutskottet inte heller förklara, så det vore bra om regeringen kunde tala om på vilket sätt man skall leva upp till den. 10 000 människor är hemlösa i dag. 120 000 ungdomar vill inget hellre än att få en egen bostad eller ett eget hem. När detta prövas i domstol visar det sig att de inte får behålla sin bostad. De blir hänvisade till föräldrar. Är det meningen att människor vid 25 års ålder inte skall ha rätt till ett eget boende? Skriver man in saker i portalparagrafen måste man faktiskt försöka leva upp till dem också. Då måste man påvisa det på något sätt. Annars har det inget värde.

Anf. 139 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Nu förstår jag litet bättre. Det hänger ihop med hela den politik som vi för. Det måste ses som en helhet, att vi skall se till att skaffa jobb till unga människor och bekämpa arbetslösheten. Det är uppgift nummer ett. Det är så man kan bli självförsörjande och betala en bostad. Sedan har vi subventioneringssystem i nästa led, men det hör ihop med välfärdspolitiken i stort.

Det är naturligtvis mycket viktigt att vi har kunnat vara framgångsrika både när det gäller att bekämpa arbetslösheten och när det gäller att få ekonomin på fötter. Det är ju bara så vi kan garantera att det finns ett välfärdssystem som håller för framtiden.

Allt det där går alltså hand i hand – socialpolitik, bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik m.m. – för att det skall bli tryggare och bättre både för unga människor och för dem som i dag är hemlösa. Detta beror inte alltid på att det inte finns bostäder, utan det kan bero på en mängd andra faktorer. Det handlar om att hitta lämpliga och bra former för boende, särskilt för dem med psykiska problem och missbruksproblem.

Integrationspolitiken

Anf. 140 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till Lars Engqvist i hans egenskap av integrationsminister.

Regeringen har lagt fram en proposition till riksdagen om storstadsfrågor med bäring på de utsatta områdena – de segregerade områdena, som vi brukar säga. Det finns en mängd bra, vällovliga och välvilliga förslag för att förbättra situationen och få människor att bli integrerade i det svenska samhället, och det är väl bra. Men jag tror tyvärr inte att det räcker.

Jag tror att man behöver ta ett helt annat grepp för att verkligen komma fram när det gäller de här frågorna. Det handlar om att lägga makten helt och hållet på de människor som bor i de här områdena och låta dem ta ansvaret för sin tillvaro – drift och underhåll av bostäder, service, skola och allting sådant. De skulle också få de resurser som finns. Naturligtvis skulle de få visst stöd och viss hjälp med kompetens, men det skulle ändå vara de som fick ta ansvaret.

Jag undrar hur integrationsministern ser på ett sådant förslag. Skulle det kunna vara någonting att pröva?

Anf. 141 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Grundidén när det gäller integrationspolitik är precis den som Marianne Andersson är ute efter, nämligen att vi bara kan lyckas med integrationen om var och en får makt över sin egen tillvaro – får ett arbete, får en utbildning, kan planera för sin egen framtid. Frågan är hur vi kommer dit. Den politik som nu presenteras bygger på att vi för det första skall erbjuda ett språk genom att ge alla möjlighet att lära sig svenska. För det andra skall vi erbjuda en utbildning så att människor får kompetens för en yrkeskarriär. För det tredje skall vi systematiskt arbeta för att alla skall få ett jobb så att de kan hitta sin egen försörjning.

Men allt detta bygger på att var och en skall ha möjlighet att delta i samhällslivet och arbetslivet. Vi tänker oss en framtid där alla som bor och verkar i Sverige – oavsett etnisk bakgrund, oavsett var de kommer ifrån – skall ha samma möjligheter.

Vi tror att man måste arbeta på flera sätt för att bryta ned de hinder som finns. Vi behöver en ny lagstiftning där samhället agerar hårdare när det gäller diskriminering. Vi behöver samverka med olika myndigheter för att erbjuda utbildning och bättre möjligheter på arbetsmarknaden. På det sättet skall integrationspolitiken fungera, så att var och en får den möjlighet som Marianne Andersson är ute efter.

Anf. 142 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det här är ju bra och välvilligt, och tankarna är nog riktiga på många sätt. Men det är just det: På något vis har vi någon sorts välvilja. Vi bestämmer att vi skall göra så och så och vi erbjuder det och det, men vi lägger egentligen inte ansvaret på de människor som bor i de här områdena. Jag är alldeles övertygad om att de har en kompetens, en kraft och en potential. De skulle kunna ta ansvaret t.ex. för sin skola och för all service – med visst stöd. Vi skulle säga: Nu får ni göra det här. Vi har de här lagarna osv. i Sverige, men det är upp till er att göra det. Det skulle kunna bli ett gigantiskt utbildningsprojekt som skulle få många positiva bieffekter – allt det här med demokrati, integration, arbete osv. Det är jag alldeles övertygad om. Jag tycker att det skulle vara spännande om vi kunde pröva någonting sådant.

Anf. 143 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! I de områden som nu har fått särskilt stöd och som har kallats för nationella exempel eller nationella utvecklingsområden har det utvecklats idéer som handlar om större mått av självförvaltning, större mått av direkt engagemang från hyresgästerna i bostadsområdena och

större möjligheter att påverka den egna miljön. Jag tror att det krävs en kombination av samhälleligt stöd, skärpt lagstiftning, bättre samverkan med olika offentliga myndigheter och ett erbjudande till människor att faktiskt ta makten över sin egen situation, att få större möjlighet att påverka bostadsområdena och större möjlighet att utöva inflytande i de egna skolorna.

Det som Marianne Andersson är ute efter är faktiskt på väg. Det är det som de nationella exemplen tar fasta på. När vi har fått ett antal sådana exempel och utvärderat dem tror jag att vi hittar bättre vägar för att nå integration.

Vården och skatterna

Anf. 144 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag har i dagspressen sett annonser föreställande statsminister Göran Persson och socialminister Margot Wallström där man bl.a. ställer frågan: Tror du vården blir bättre om skatterna sänks? Jag tror att jag kan bidra till att besvara den frågan med att säga: Ja, det tror jag, och det vet vi, för så skedde under den borgerliga perioden 1991–94. Jag vill inte påstå att vi avskaffade alla köer, men vi kortade de köer för tolv diagnoser som ändå förekom. Det var en bättre hjälp än ingen hjälp alls för dem som stod och led i köerna.

Sällan såg vi också de chockbilder, med samma frenesi och regelbundenhet i pressen, som vi nu kan se från vårdens olika områden.

Därför skulle jag, fru talman, vilja svänga på frågan till Margot Wallström: Har vården bevisligen blivit bättre av att skatterna har höjts under 1994–98 – inte med 3 miljarder som dåvarande statsministern Ingvar Carlsson lovade i valrörelsen 1994 utan med mellan 60 och 70 miljarder?

Anf. 145 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det får väl ändå vara någon måtta när det gäller intellektuella tankevrpor, eller vad man nu skall kalla det. Det är ju faktiskt så att vi har fått betala ett pris för att man lånade de 500 miljoner som man sköt till bl.a. till vården under den borgerliga perioden. Det är det vi har fått betala under kommande år för att få ordning på ekonomin. Detta har naturligtvis också drabbat vård och omsorg. Det har varit en besvärlig tid, men nu kan vi äntligen se att vi är någorlunda på fötter igen och kan åstadkomma bra resultat. Som sagt: Någon måtta får det ändå vara.

Anf. 146 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag håller med: Någon måtta får det väl ändå vara, socialministern. Socialministern har själv avvisat vårdgarantin med motiveringen att medicinens snabba framsteg och de nya behandlingsmetoder som utvecklas gör att det ofrånkomligen uppstår köer och att ingen därför kan eller bör lämna ut garantier om vård. Vi gjorde ändå det, och vi lyckades genomföra den garantin – i huvudsak.

Det handlade alltså om att människor som stod och led i köerna fick vård inom rimlig tid, antingen i eget eller annat landstingsområde. Nu frågar jag: Om man nu ändå skall spara och sanera statsbudgeten, Margot Wallström, kan man då inte tänka sig – om man liksom Margot Wall-

ström tillhör det socialdemokratiska partiet, som värnar om särskilt svaga och utsatta – att se till att skydda dem som verkligen är svaga och utsatta? Dit hör gamla och sjuka människor.

Prot. 1997/98:118
4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 147 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är just därför vi skjuter till avsevärda pengar till kommuner och landsting – för att de skall klara uppgifterna med vård, skola och omsorg. Moderaterna däremot tackar nej till detta. De säger nej till de förslagen och vill dessutom minska ännu mer, ta undan kommunernas och landstingens möjligheter att erbjuda en god vård och omsorg, med de jättestora skattesänkningar som de vill genomföra. Det är klart att vi skiljer oss åt.

Låt mig rätta Henrik Järrel på en punkt. Den borgerliga vårdgarantin avskaffade sig själv. Tyvärr är också risken med den sorts hokusfokuspolitik som jag tycker att ni håller på med nu att de som inte kan ropa högt, de som inte står i några köer men har mycket stora vård- och omsorgsbehov, kommer i skymundan. Jag vill inte vara med om det. Jag tycker inte att det är en riktig eller human politik.

Avgifter i finanssystemet

Anf. 148 BENGT KRONBLAD (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till konsumentminister Lars Engqvist.

De senaste dagarna har avgifterna i finanssystemet diskuterats, bl.a. när det gäller banker. Jag skulle gärna vilja höra vad regeringen avser att göra för att man inte skall fortsätta att finansiera sin verksamhet på ett sådant sätt att konsumenterna får stora utgifter för transfereringssystemen och de olika sparformerna.

Anf. 149 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Som konsumentminister har jag ansvar för en liten del av den här problematiken, nämligen frågan om informationen till konsumenterna.

Vid ett möte, som jag tog initiativ till, diskuterades hur man kan garanteras en bättre information så att konsumenterna kan få en överblick av de avgiftssystem som finns. I vilken mån bankerna skall fördela sina kostnader på avgifter eller på annat sätt är inte konsumentministerns bord men väl finansministerns.

Anf. 150 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Som tillägg till vad Lars Engqvist sade vill jag nämna att jag i ett frågesvar för ett par dagar sedan har meddelat att jag inom kort kommer att tillkalla en utredare som skall se över bankernas avgifter närmare, hur de tar ut kostnaderna för de tjänster de utför.

Det finns en EU-studie på det här området. Den är inte i alla delar helt rättvisande. Därför tycker jag att det är bra om vi kan få en svensk undersökning som går igenom det här ordentligt.

Min grundsyn här, lika väl som tidigare när det gällde fondavgifter, är att med bättre information och större genomskinlighet är det svårare att ta

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Information
från regeringen*

ut oskäligen avgifter. Jag hoppas alltså att vi även på det här området kan få till stånd förenklingar och en bättre information till bankkunderna.

Anf. 151 BENGT KRONBLAD (s):

Fru talman! Som ett sista inlägg i den här frågestunden vill jag bara framföra en önskan om att regeringen kommer att ha framgång i de här viktiga konsumentpolitiska frågorna.

Anf. 152 TALMANNEN:

Därmed är denna frågestund avslutad. Jag tackar de medverkande.

10 § Information från regeringen om regeringens skrivelse *En samlad narkotikapolitisk strategi* samt om det särskilda mötet i FN:s generalförsamling om narkotika

Anf. 153 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Regeringen har i dag beslutat att överlämna en skrivelse till riksdagen med en narkotikapolitisk redogörelse.

I skrivelsen understryks att målet för den svenska narkotikapolitiken – att på sikt skapa ett samhälle fritt från narkotika – ligger fast. Narkotikapolitiken är, och skall vara, en viktig och väl integrerad del av socialpolitiken. Den utgår från alla människors rätt till ett värdigt liv och att inga grupper skall lämnas utanför den samhällsliga gemenskapen.

Som utgångspunkt för en utvecklad narkotikapolitisk strategi har det övergripande målet om ett narkotikafritt samhälle i skrivelsen brutits ned i tre delmål. Målen skall bl.a. vara styrande för myndigheterna i deras arbete med att förhindra spridningen av narkotika i samhället. Målen är följande:

- Nyrekryteringen till missbruk skall minska. Det innebär intensifierade insatser för att stärka individens vilja och förmåga att avstå från droger. Insatserna bör vara både allmänna och riktade till riskgrupper.
- Fler missbrukare skall upphöra med sitt missbruk. Här är det särskilt angeläget att utveckla vården och andra rehabiliteringsinsatser för att hjälpa missbrukare att komma ifrån ett beroende.
- Tillgången på narkotika skall begränsas genom insatser för att förhindra införsel och försäljning av narkotika. Ett fortsatt starkt internationellt engagemang är en viktig förutsättning.

I skrivelsen lämnas en samlad redogörelse för insatser inom narkotikaområdet samt för planerade projekt och åtgärder. Tillsättningen av en narkotikakommission berörs samt den pågående översynen av myndighetsstrukturen inom alkohol- och narkotikaområdet. Vidare görs en genomgång av Sveriges internationella engagemang på området samt en översikt av åtgärder på myndighetsnivå.

Regeringen har tillsatt en narkotikapolitisk kommission. Kommissionen skall göra en utvärdering av samhällets narkotikapolitiska insatser sedan mitten av 1980-talet och med utgångspunkt i denna lägga fram förslag till sådana effektiviseringar av narkotikapolitiken som kommissionen finner möjliga och önskvärda.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Översynen skall omfatta lagstiftningen inom området samt insatser för att förebygga missbruk och rehabilitera narkotikamissbrukare samt insatser för att begränsa tillgången på narkotika.

Kommissionen skall bestå av en ordförande och högst fem ledamöter. Ordförande är Anneli Hultén. De övriga ledamöterna är under tillsättning. Till kommissionen skall, utöver sedvanliga experter och sakkunniga, tre referensgrupper knytas. Dessa är parlamentariker, forskare och myndighetsföreträdare.

Kommissionen skall arbeta utåtriktat. Uppdraget skall redovisas före utgången av år 2000, men kommissionen är fri att, om den önskar, presentera delbetänkanden under arbetets gång.

FN:s generalförsamling håller ett särskilt möte, en s.k. specialsession, i New York den 8–10 juni. Syftet med mötet är att lyfta fram den allvarliga narkotikasituationen i världen och fokusera på problemen så att de ges större uppmärksamhet och får högre prioritet hos de politiska beslutsfattarna i olika länder.

Sverige har deltagit mycket aktivt i förberedelseprocessen inför specialsessionen både inom FN och i EU-kretsen. Vi har även samordnat oss nordiskt och etablerat samrådskanaler med våra baltiska grannar. På hemmaplan har flera temaseminarier arrangerats för berörda svenska instanser och andra intresserade.

Sverige bidrog aktivt till det ungdomsevenemang som anordnades i Kanada i april i år för att sammanföra ungdomar från ett trettiotal olika länder som arbetar med narkotikaförebyggande projekt. Ungdomarna kommer att presentera sina slutsatser vid specialsessionen i New York.

Tillsammans med Mexico och Portugal organiserades också ett internationellt symposium här i Riksdagshuset för några veckor sedan.

Det finns konsensus kring alla dokument som har utarbetats under förberedelserna. Det är unikt i FN-sammanhang och visar med all önskvärd tydlighet att det finns en omfattande samsyn mellan världens regeringar och därmed goda förhoppningar om att generalförsamlingens särskilda session skall uppnå ett gott resultat.

Inför sessionen har följande dokument förberetts:

- en politisk deklARATION,
- en deklARATION om efterfrågeminskande åtgärder,
- handlingsplaner avseende syntetiska droger, prekursorer, dvs. ämnen som används vid illegal narkotikaframställning, rättsligt samarbete, penningtvätt och internationellt samarbete om utrotning av illegala grödor och om alternativutveckling.

Dokumentet kommer att föreläggas generalförsamlingen i form av förslag till tre separata beslut. År 2003 alternativt 2008 anges som tidsramar för genomförande av alla de åtgärder som föranleds av besluten.

Den politiska deklARATIONen innehåller klara ställningstaganden om fortsatt restriktiv inställning till narkotikahandtering i enlighet med förpliktelserna i FN:s tre narkotikakonventioner.

Deklarationen om efterfrågeminskande åtgärder innebär ett genombrott i det internationella narkotikasamarbetet. Tidigare har många stater hävdats att nationella narkotikapolitiska åtgärder av detta slag är en internationell angelägenhet.

Handlingsplanerna handlar om syntetiska droger. Texten handlar främst om hur man kan sprida den information om amfetamin- och amfetaminliknande preparat som finns tillgänglig.

Den föreslagna texten i handlingsplanen om prekursorer innehåller bl.a. överenskommelser om *pre-export notification* för ämnen som finns upptagna i förteckning II i 1988 års narkotikabrottskonvention. Man skall alltså ha ett slags varningssystem.

Texten om rättsligt samarbete innehåller ett antal rekommendationer till staterna om hur man skall effektivisera det rättsliga samarbetet för att bättre uppfylla sina åtaganden under FN-konventionerna.

När det gäller penningtvätt är textens underliggande budskap att de 40 rekommendationer om åtgärder som bör vidtas för att motverka penningtvätt skall genomföras.

Ytterligare en handlingsplan handlar om internationellt samarbete om utrotning av illegala grödor och om alternativutveckling. Texten definierar begreppet alternativutveckling och anger kriterier för hur utvecklingsinsatser skall vara utformade för att man skall komma till rätta med illegal odling av narkotiska grödor.

Den svenska delegationen till FN-mötet består av 26 personer varav 6 är riksdagsledamöter. Tyvärr har Vänsterpartiets representant lämnat återbud. Annars skulle samtliga sju riksdagspartier ha varit representerade. Här finns också några representanter för organisationer.

Instruktionen för den svenska delegationen är att man skall verka för att de förberedda dokumenten antas. Delegationen skall aktivt företräda svensk narkotikapolitik, och den skall förstås i kontakter med andra delegationer agera på ett sätt som ökar intresset och främjar förståelsen för svenska narkotikapolitiska ställningstaganden.

Bl.a. har det utarbetats ett särskilt informationsmaterial om Sveriges strategi för bekämpningen av narkotika som kommer att delas ut under sessionen. De första exemplaren finns tillgängliga för riksdagens ledamöter i dag. Har ni dem inte redan kommer ni att få dem inom kort.

Anf. 154 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Statsrådet talade om att försöka begränsa tillgången på narkotika och om illegal odling. Det får mig att vilja ta upp en fråga som jag har funderat på ganska länge. Det finns ju inom FN en särskild organisation, UNDCP, med säte i Wien, som bevakar drogfrågor. Svenskt stöd utgår till den här organisationen med ganska mycket pengar varje budgetår. Sverige har sedan lång tid tillbaka haft en hög profil inom FN på narkotikaområdet. Vi är ett av tre länder som tillsammans har bidragit med över hälften av de medel som utgått till UNDCP:s basbudget.

Afghanistan, som jag närmare vill beröra, beräknas vara den näst största producenten av opiumvallmo i världen. Beräkningar visar att produktionen ökat med hela 25 %. Dessutom visar aktuella uppgifter att 96 % av opiumproduktionen återfinns i de delar som kontrolleras av de talibanska grupperna. De talibanska myndigheterna har uttalat sig mot odling av opiumvallmo, men ändå har man ökat odlingen just där.

Nu har FN sagt att man skall samarbeta med talibanerna – som alltså håller på att öka sin opiumodling – genom att ge dem ekonomiska möjligheter att minska sin produktion. Jag tror inte att det här är möjligt;

alltså att samarbeta med talibanregimen på det här sättet och i den här frågan. De har inte den trovärdigheten.

Mot den bakgrund som vi har hört statsrådet här informera oss om skulle jag vilja fråga om det här är lämpligt eller om det tvärtom inte är något som motverkar vårt syfte att begränsa narkotikatillgången i världen.

Anf. 155 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det där är naturligtvis ingen lätt fråga. Alla dokument i denna stora specialsession har ju förberetts under mycket lång tid. Det råder nu internationell enighet kring de här dokumenten. Det är klart att olika länder kommer att vilja gå längre och att de kommer att vilja föreslå tillägg och ändringar och så. Men kring grunddokumenten finns en bred enighet. Det betraktas som ett stort genombrott att vi faktiskt äntligen får en text och att vi får fram förslag som handlar om det här med efterfrågebekämpning. Det är en stor framgång.

Sedan är det klart att man i FN-arbetet och under sessionen måste använda kontakter – bilateralt och mellan flera olika länder – för att se till att man löser ut olika konflikter och frågor som kan komma upp. Det är omöjligt för mig att i dag svara på exakt hur man skall hantera en sådan här fråga, som handlar om konflikten med gruppen talibaner.

Jag kan alltså inte ge något direkt besked. Men det är klart att det här kommer att dyka upp en mängd olika konflikter och svåra situationer som man får hantera under sessionen, före sessionen och säkert också efter. Det är inte säkert att allt kommer att kunna lösas ut heller, men det är precis sådana här saker som dyker upp när man diskuterar narkotika och tillgången på narkotika.

Anf. 156 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Att jag tar upp detta är mot bakgrund av att jag tycker att det arbete som vi har fått redovisat för oss här i dag är så viktigt, att det är så värdefullt. Då är det också viktigt att det man gör blir rätt.

Jag tror inte att metoden att ge människor som odlar betalt för att odla en annan gröda behöver vara fel i en annan situation. Men i den *här* situationen i Afghanistan skulle jag snarare vilja använda ett dialektord. Det är ett "stollastycke" att tro att man kan uppnå något positivt med det här. I stället kommer man att förstärka krigskassan där nere. Det är min bestämda bedömning efter att också ha varit på plats för att fundera över de här frågorna.

Jag tycker att man måste komma rätt här. Man får inte använda FN:s resurser på ett felaktigt sätt i en sådan här oerhört viktig fråga. Det är viktigt att vi kommer rätt från början.

Anf. 157 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag bara noterar detta. Det är en viktig synpunkt som jag naturligtvis skall ta med mig till FN-mötet. Vi får granska texterna särskilt noga utifrån t.ex. en sådan här synpunkt. Jag noterar alltså det här noggsamt. Vi tar med oss synpunkten. Vi får ju som sagt granska texterna utifrån det här också.

Anf. 158 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Vi är ju ense om narkotikapolitiken i den här kammaren. Det är därför vi sju partier i betänkandet också har gjort ett tillkännagivande till regeringen. Det är inte menat som kritik mot regeringen utan i det här fallet som ett stöd i det internationella samarbetet – inte minst inom EU. Det är viktigt att det här förs ut internationellt. Jag tycker att den redovisning som vi har fått, och att det finns ett informationsmaterial också, är mycket bra.

Det finns ju narkotikaliberaler som på olika sätt försöker att beskriva den svenska situationen som att vi hade misslyckats med narkotikapolitiken. Man använder vår mycket goda statistik som ett slagträ. Att vi har bättre statistik än många andra länder vänds då emot oss. Man skildrar det som att det här ligger missbrukare döda i travar på gatorna osv.

Min fråga gäller huruvida regeringen också har lagt upp en strategi för hur man skall kunna bemöta de här påhoppet som kommer i nederländsk press och i olika andra länders press. Jag tror att det är viktigt att vi med artiklar, alltså med bemötanden, hela tiden slår tillbaka. Annars kommer de med murbräckor in i olika sammanhang.

Anf. 159 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är helt riktigt. Jag tror att vi behöver arbeta på flera olika fronter. Vi behöver, precis som Barbro Westerholm säger, göra det med artiklar. Vi bör själva aktivt gå ut och förklara vår narkotikapolitiska hållning, beskriva resultat, ta fram statistik osv.

En annan sak är att jag i EU-sammanhang, i bilaterala kontakter med kolleger, ständigt försöker ta upp de här frågorna till diskussion. Jag försöker också bjuda hit folk för att visa dem hur det verkligen fungerar här i Sverige. Jag vill låta dem möta myndigheter och frivilligorganisationer, titta på behandlingsinsatser osv. för att skapa respekt och få en dialog kring de här frågorna.

Det tror jag är minst lika viktigt, för det finns väldigt mycket fördomar. Vi räknas ju, särskilt i EU-sammanhang, som hökar och som ganska svåra att över huvud taget diskutera med. Det tror jag bara att man kan lösa upp på det sättet att vi skapar respekt för vår hållning och för det vi gör genom att låta många se med egna ögon och genom att bjuda hit delegationer.

Sedan måste vi vara aktiva och göra det här med våra egna ord. Jag vet att man håller på med filmer och informationsmaterial som det också är tänkt att vi skall sprida internationellt och i EU-sammanhang. Jag hoppas ju att även kommissionen skall kunna hjälpa till med sådana här saker, att den skall finnas med i debatten osv.

Anf. 160 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det tycker jag är utmärkt. Det vore väl bra om vi på något sätt fick en sammanställning av de här aktiviteterna. Det är bra också för oss i de olika partierna när vi möter de här knarkliberalerna att kunna föra vidare det här och säga: Så här gör vi, vi är helt överens och vi tänker inte backa i fråga om den politik som vi är överens om i den här kammaren.

Anf. 161 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det skall jag gärna se till. Jag skall också på ett sådant papper redovisa t.ex. de seminarier och internationella kontakter och symposier som vi har haft. Det har också varit ett led i det här. Vi behöver bjuda hit officiella företrädare, politiker och andra, från andra länder för att föra en diskussion, för att visa upp det vi har och för att redovisa vår hållning.

Anf. 162 ANITA PERSSON (s):

Fru talman! Det tackar jag för. Jag har egentligen fått svar på det här med vilken inställning man hade i EU eftersom socialministern nämnde att man har diskuterat frågorna inför FN-konferensen. Jag har fått svar på mina frågor, och jag är väldigt glad för de svar som socialministern har givit.

Anf. 163 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket positivt, viktigt och bra att Narkotikakommissionen skall tillsättas, eftersom vi har svårt att få grepp om situationen och hur utvecklingen går.

I det sammanhanget skulle jag vilja fråga: Kommer kommissionen också att titta på hur narkotikaflödet in till Sverige nu påverkas av öppnare gränser? Vi har skrivit på Schengenavtalet som också leder till en sämre kontroll av människor som passerar över gränserna inom EU-området. Eftersom många länder har en mycket liberalare inställning till just hasch, marijuana osv. undrar vi som har varit kritiska till detta hur det kommer att påverka Sveriges marknad. Kommer man att ta upp denna fråga i kommissionen?

Anf. 164 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Ja, naturligtvis. Detta är ju en utgångspunkt för många av diskussionerna kring narkotikan i dag. Det som man upplever i alla länder är en ökad tillgång på narkotika. Det är lättare att tillverka narkotika nu. I dag kan länder vara både producent- och konsumentländer. Det är inte längre de traditionella narkotikapolitiska grödorna som avgör, utan i dag kan man starta en liten verkstad i någon källare i varje land. Det gör att utmaningen och problemen ser annorlunda ut. Det har inte alltid att göra med vårt EU-medlemskap utan även Norge har naturligtvis precis samma bekymmer. Narkotikan färdas på ett annat sätt över gränserna, och det är svårare att komma åt. Detta är ett internationellt bekymmer. Det är en av de viktigaste utgångspunkterna för kommissionens arbete och för det som regeringen skall göra. Vi står inför nya och tuffare utmaningar när det gäller narkotika och narkotiska preparat. Det innebär också att vi nu lagstiftar så att vi lättare kan narkotikaklassa t.ex. nya kemiska droger. I detta sammanhang måste vi försöka hålla jämn takt med narkotikalangarna och narkotikaproducenterna.

Svaret är alltså att kommissionen skall ta upp detta. Det är en viktig utgångspunkt för kommissionens arbete.

Anf. 165 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det låter mycket bra. Det tycker jag också är en viktig problematik.

En annan fråga gäller den statistik som vi i Sverige har över narkotikabruket. Jag tycker också att det är viktigt att vi visar vad vi räknar in i den statistiken. Vår statistik är ju inte jämförbar med andra länders statistik. När andra länder tittar på vår statistik tycker de att vi lyckas dåligt. Det beror på att vi räknar in allt narkotikabruk i vår statistik. Andra länder räknar ofta bara in den tunga narkotikan, t.ex. heroinet. Kommer detta att åskådliggöras ordentligt inför FN-mötet? Jag tror att det är en viktig punkt, så att andra länder inte missförstår vår narkotikapolitik.

Anf. 166 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Detta är långt ifrån någon ny fråga. I själva verket har det nyinrättade narkotikaobservatoriet i Lissabon i Portugal just detta till uppgift. Narkotikaobservatoriet har kommit med en första årsrapport som är en mycket viktig rapport över narkotikasituationen i Europa. Man har bl.a. till uppgift att se till att vår statistik är jämförbar. Det har den nämligen inte varit. Det har också att göra med vilken inställning man har till narkotikan, om man tycker att vissa droger är lätta droger och andra är tunga droger. I Sverige anser vi att alla droger är narkotika.

Det blir alltså sakta men säkert bättre. Men vi kommer inte att hinna lösa dessa problem före mötet i New York. Men vi kommer att ha hunnit en bit på väg, bl.a. med hjälp av narkotikaobservatoriet. Detta är alltså en viktig uppgift för narkotikaobservatoriet. Vi kan se att det blir bättre. Nu har vi i alla fall fått en sammanställning så att vi kan börja granska varandras siffror. Då kommer också sådana nackdelar fram.

Anf. 167 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Vid en narkotikakonferens i Hassela för några veckor sedan uttalande K. A. Westerberg att ord är billigt, handling är dyrt just när det gäller narkotikafrågor. Därför blir min fråga till socialministern:

Vilka resurser kommer regeringen att tillföra? Det är ju handlingen som är dyr, och det behövs resurser.

Jag har ytterligare en fråga. Kommer samtliga politiska partier att få vara med i den här Narkotikakommissionen, i referensgruppen?

Anf. 168 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det har jag tänkt mig, eftersom jag ser ett stort värde i att vi helst har en mycket bred politisk enighet och en bred politisk samling kring dessa frågor och en bred politisk mobilisering när det gäller kampen mot knarket. Min avsikt är i alla fall att alla som vill skall få plats.

Detta kan naturligtvis också kosta pengar. Vi lägger redan i dag väldigt mycket pengar på detta område om vi räknar ihop allt som görs. Det är inte alltid bara nya pengar som förbättrar situationen utan hur man samverkar och hur man använder de pengar som redan finns. Det handlar om hur man kan ingripa tidigare. Det tror jag verkligen lönar sig. Men naturligtvis måste vi hålla öppet för att när Narkotikakommissionen under hand kommer med sina rapporter och förslag måste vi ha beredskap för att vidta åtgärder och kunna sätta in sådant som eventuellt kostar pengar.

Anf. 169 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag tycker att det låter bra, eftersom jag faktiskt känner en stark oro för hur det ser ut på narkotikafronten. Det kommer många signaler om att det finns många unga som har nyetablerat sig. Vid den här narkotikakonferensen fick jag också information från polisen om att man har många som man skulle vilja ge vård enligt LVM. Men man vet att den egna kommunen inte har råd med det. Det finns alltså mycket att oroa sig över. Därför tycker jag att det är bra att socialministern säger att det kanske kommer att tillföras extra resurser.

Anf. 170 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det där bekymrar mig också väldigt mycket. Det verkar som om man i vissa kommuner t.o.m. kan tänka sig att säga till en mamma som har ett narkotikamissbrukande barn: Vi kan inte hjälpa din unge förrän hon ligger i rännstenen.

Det finns emellertid ingen som helst grund för att resonera på det sättet. Det är naturligtvis fullständigt i strid mot det som måste vara inriktningen på narkotikapolitiken och på de socialpolitiska insatser som skall göras. Man skall ingripa så tidigt som möjligt. Budskapet från hela vuxenvärlden måste vara entydigt och klart att vi inte accepterar narkotika som någon naturlig del i vårt samhälle utan att vi är emot narkotikamissbruk och narkotikabruk över huvud taget.

Vi behöver nog bli tydligare – tydligare politiskt ledarskap och tidigare ingripande för att förhindra att unga människor hamnar i narkotikamissbruk. Det är en jätteviktig uppgift som vi har framför oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Föredrags

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU22

Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (prop. 1997/98:109)

*Yrkesverksamhet på
hälso- och sjukvårdens
område*

Anf. 171 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Frågan om vilka som skall vara legitimerade och vilka som inte skall vara det har återkommit ständigt och jämt. Det finns en önskan hos många yrkesgrupper att få kalla sig legitimerade. Regeringen har nu kommit med ett lagförslag för yrkesverksamma på hälso- och sjukvårdens område som moderniserar förhållandena genom att man samordnar fem lagar, vilket också avdramatiserar just legitimationen något, dels genom att föreslå att fyra nya yrkesgrupper blir legitimerade, dels genom att införa begreppet skyddad yrkestitel för audionomer, biomedicinska analytiker, dietister och ortopedingenjörer. Trots det gissar jag, fru talman, att frågan om legitimation säkert fortsätter att dyka upp titt och tätt och då utökad med nya grupper som vill få skyddad yrkestitel.

Det är dock enligt min mening bra att det föreligger ett förslag som kan tjäna som underlag för ställningstagande i dessa frågor. Hastigt påkomna problem som ju alltid kan dyka upp får man lösa efter hand. Men

*Fel! Okänt
växelargument.*

utskottets betänkande bör ge litet stadga till bedömningarna. Vi moderater delar alltså regeringens bedömning utom i ett par avseenden som jag här tänker kommentera.

Fru talman! Enligt min mening finns det inte några som helst skäl att avvakta med journalföringsplikt för de fyra yrkesgrupper som nu får skyddad yrkestitel. Hälso- och sjukvården har genomgått en stark expansion och strukturförändring under de senaste åren. Det finns ett behov av att de som arbetar patientnära, dvs. huvuddelen av dem som nu får skyddad yrkestitel, för journal.

Mycket av hälso- och sjukvården kommer framgent att bedrivas utanför sjukhusen, och det ökar behovet av god dokumentation. Därför anser jag att det är väsentligt att alla yrkesgrupper som är verksamma inom hälso- och sjukvården och arbetar självständigt och nära patienter och som är legitimerade eller får skyddad yrkestitel skall ha samma skyldighet att föra journal över patienter. Det är en trygghetsfråga, en kvalitetsfråga och en viktig signal till de nya yrkesgrupperna att de har samma ansvar som andra äldre yrkesgrupper har när det gäller att värna patient-säkerheten. Vi moderater föreslår därför att audionomer, biomedicinska analytiker, dietister och ortopedingenjörer skall ha journalföringsplikt.

Fru talman! Vi ställer oss positiva till förslaget om interimistisk återkallelse av legitimation för de ytterlighetsfall som det är fråga om, men vi vill understryka att huvudprincipen i ärenden om återkallelse av legitimation måste vara att handläggningen sker så skyndsamt att någon förlängning av ett eventuellt interimistiskt beslut inte skall vara aktuell. Emellanåt kan naturligtvis utredningsarbetet av diverse legitima skäl dra ut på tiden.

Som framhålls i en folktopmotion kräver en för den enskilde så genomgripande åtgärd som en interimistisk återkallelse av legitimationen att myndigheterna handlar med skyndsamhet, bl.a. för att minska de oundvikliga skador som uppstår för den enskilde. Tyvärr har inte skadeståndsersättningsproblematiken behandlats särskilt tillfredsställande av vare sig regeringen eller utskottet. Det är viktigt att slå fast att en utdragen handläggning av den legitimerades motpart eller av HSAN inte kan utgöra "särskilda skäl" för att förlänga ett interimistiskt beslut om återkallelse av legitimation.

Fru talman! Någon bestämmelse om strikt skadeståndsansvar för det allmänna föreslås inte i de fall en interimistisk åtgärd inte leder till slutlig återkallelse av legitimation. Behörighetsutredningens förslag, att den legitimerade skall ha rätt till ersättning för s.k. ren förmögenhetsskada som tillfogats denne på grund av ett interimistiskt beslut om återkallelse av legitimation, vilken sedan inte slutligt återkallas, bör enligt min mening genomföras. Ett beslut om interimistiskt återkallande medför i praktiken att det blir svårt, för att inte säga omöjligt, för den berörde att återuppta sin yrkesverksamhet, även om legitimationen inte slutligt återkallas.

Naturligtvis skall ersättningen kunna vägras eller sättas ned om den legitimerade har försvårat utredningen eller om det av någon annan anledning skulle vara oskäligt att ersättning lämnas. Man måste ändå när man gör sådana här saker se till den enskildes möjligheter att verka i fortsättningen – dvs. att han inte ekonomiskt ställs helt utan sådana möjligheter.

Fru talman! Jag nöjer mig med dessa kommentarer. Förslaget är i stort sett bra. Vi står bakom våra reservationer men jag yrkar bifall endast till reservation nr 3 under mom. 6.

Anf. 172 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Sverige har en lång tradition när det gäller att värna om kompetensen hos personer som arbetar inom hälso- och sjukvården, detta för att patienter inte skall utsättas för ineffektiv eller skadlig behandling.

Det började 1663 med att en handfull Stockholmsläkare bildade föregångaren till dagens socialstyrelse, Collegium medicorum. Precis som i dag var det då noga med kontrollen och tillsynen av medicinalväsendets olika delar. Då gällde det mest att hålla efter läkarna och apotekarna. Sedan har ju ansvaret vidgats till att omfatta yrkesgrupp efter yrkesgrupp inom det här området.

Historien leder alltså fram till det betänkande som vi i dag diskuterar. I huvudsak ställer vi i Folkpartiet oss bakom de förslag som framförs i propositionen. Vi ser med tillfredsställelse att det i propositionen föreslås en viss reglering av en del utbildningar. På ett par punkter är vi dock inte riktigt nöjda.

Först och främst gäller det sjukhusfysikerna. Vi anser att deras utbildning och ansvarsförhållanden inom vården är så lika sjukhusingenjörernas att båda grupperna måste omfattas av legitimationskraven. De biomedicinska analytikerna tycker vi också skall omfattas av legitimationsrätten. Deras kompetens är ju av största betydelse för att patienterna skall få rätt behandling. En felaktig bedömning från de biomedicinska analytikernas sida kan få katastrofala följder för patienterna.

Kvacksalverilagen är en gammal historia. Redan i början av 80-talet tyckte Socialstyrelsen att det var dags för en översyn av den lag som tillkom 1960. Uppenbarligen får vi leva med den ett tag till. Vad som här läggs till rör utprovning och tillhandahållande av kontaktlinser. Vi i Folkpartiet tycker att lagen är förlegad. Behandlingen av personer med psykiska problem t.ex. tas inte upp.

Vi har inte något specifikt yrkande om en översyn. I stället återkommer vi i höst beträffande den delen – vare sig vi då är i regeringsställning eller det sker under den allmänna motionstiden.

Vi har en reservation som gäller behandlingen av barn. Vi, i likhet med barnläkarna och en rad andra remissinstanser, anser att åldersgränsen bör vara femton år, inte åtta år. Det skäl för åttaårsgränsen som ges är att barn över åtta år har regelbunden tillgång till skolhälsovård. Men med tanke på de nedskärningar som har skett inom skolhälsovården, inte minst när det gäller psykologerna, är detta inte skäl nog, tycker vi, för att avvisa den utredning som föregick det här förslaget.

Sedan vill jag säga några ord om ärendena beträffande Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN. Vi tycker att preskriptionstiden är för kort. Det finns ju exempel på att felbehandlingar upptäcks ganska lång tid efter det att det hela har skett. Vi har här exemplifierat med en person som opererats för blindtarmsinflammation. Flera år efteråt fann man att kvarstående besvär från buken berodde på en kvarglömd duk. Vi anser att preskriptionstiden skall börja löpa från den dag då man upptäcker ett sådant här misstag.

Prot. 1997/98:118
4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vidare menar vi att HSAN behöver ha ett utökat sekretesskydd eftersom anställda på grund av arbetets karaktär av och till utsätts för hot och trakasserier. Vi tycker också att muntlig förhandling borde kunna förekomma i svårbedömda fall.

Slutligen gäller det detta med interimistisk återkallelse av legitimation. Leif Carlson har redan berört den frågan. Vi är positiva till en sådan åtgärd, men handläggningen måste ske skyndsamt och skadeståndsansvar införs. Det här är ju katastrofalt för den yrkesutövare som blir felaktigt misstänkt och dömd på förhand. Hela verksamheten kan ju då gå över styr.

Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 2 men vi i Folkpartiet står givetvis också bakom övriga reservationer. Tiden har gått väldigt fort i dag. Klockan är alltså mycket. Därför tycker jag att det är angeläget att vi försöker spara så mycket tid vi kan åt kammaren.

Anf. 173 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! När det gäller fördelarna med en legitimation beskrivs de på ett bra sätt i propositionen.

Legitimationens främsta ändamål är att ge allmänheten och myndigheter upplysning om yrkesutövarens kompetens och lämplighet att utöva det yrke som legitimationen avser. En legitimation ger också samhället möjlighet att på ett märkbart sätt reagera med en indragning av legitimationen när yrkesutövare allvarligt missköter sig.

Tyvärre talar regeringen i propositionen också om att kretsen legitimerade inte bör göras alltför vid.

Eftersom det finns yrkesgrupper som anser att de uppfyller de krav som ställs för att erhålla legitimation, och som även de lyfter fram legitimationen som ett sätt att tillgodose patientens krav på säkerhet, anser jag att regeringen bör återkomma med ett förslag om vilka ytterligare som skall kunna erhålla legitimation. Regeringen bör då inte ta hänsyn till antalet yrkesgrupper, eftersom det inte finns några skäl att medvetet begränsa just antalet.

Kvalitet och patientsäkerhet måste vara ledstjärnorna.

När det gäller skyddad yrkestitel säger regeringen bl.a.: ”Regeringen kan inte se att det finns berättigade skäl för någon att få kalla sig t.ex. sjukgymnast eller sjuksköterska utan att ha legitimation för yrket.”

Det tankesättet måste, som jag ser det, gälla fler yrkesgrupper än dem som regeringen föreslår skall få skyddade yrkestitlar. Vi föreslår därför att regeringen även här skall återkomma med ett nytt förslag där man ger fler yrkesgrupper en möjlighet att skydda sina yrkestitlar. Regeringen bör i ett nytt ställningstagande använda sig av samma resonemang som när det gäller sjukgymnaster och sjuksköterskor.

En skyddad yrkestitel ger patienten/kunden bättre möjlighet att välja en kompetent yrkesutövare.

Fru talman! Till det här betänkandet har vi en reservation som berör området alternativmedicin. Intresset för alternativmedicin är i dag stort, och många väljer i dag det alternativet i stället för smärtstillande mediciner. Jag tänker då främst på rygg- och muskelbesvär.

I utskottets bedömning sägs det bl.a.: ”Kunskaper inom alternativmedicin behövs enligt utskottet både för att kunna bedöma effekter och vinster och för att utröna eventuella skador och biverkningar.”

Jag delar den uppfattningen, och det är därför som vi vill ha forskning på det här området. Vi tycker att det är viktigt att vårdpersonal har goda kunskaper om alternativmedicin och att de som utövar alternativmedicin är registrerade och kan bli kontrollerade. Det är viktigt med tanke på patienternas säkerhet, och det är ett önskemål från många utövare av alternativmedicin. Vi anser att Socialstyrelsen skall ha ansvaret för ett sådant register och sådan kontrollverksamhet.

Vi anser också att den som är registrerad skall vara skyldig att hålla en kundförteckning, föra journalanteckningar, inneha ett fullgott försäkringsskydd samt rapportera skador och biverkningar till Socialstyrelsen.

Fru talman! Vi anser att alternativmedicinen är en viktig del av vården, och där det är möjligt väljer många det alternativet före pillerätandet. Det är därför viktigt att det finns en registrering och en kontrollverksamhet.

Jag yrkar bifall till reservation 5 och står givetvis bakom mina övriga reservationer.

Anf. 174 INGRID ANDERSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande föreslås riksdagen godkänna att fem lagar med några tillägg samordnas till en ny lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Flera utredningar, bl.a. initierade av socialutskottet, har föregått propositionen.

Fyra nya yrkesgrupper föreslås, som sagt var, omfattas av legitimation: apotekare, receptarier, arbetsterapeuter och sjukhusfysiker. Patient-säkerheten bör, som också har sagts, vara ett överordnat kriterium när det gäller att bedöma om ett yrke skall omfattas av legitimation. Yrkesrollens innehåll, utbildningsnivån och internationella förhållanden är andra kriterier som vägs in. Det beskrivs noga i propositionen.

Benämningen legitimation skall framför allt inte ses som en hedersbenämning eller ett konkurrensmedel. Legitimationen kan dras in för att värna patientens säkerhet. Att mista legitimationen innebär yrkesförbud och är en mycket allvarlig sanktion för den enskilde yrkesutövaren. Därav följer att kretsen inte bör göras för vid om det skall vara meningsfullt. Legitimationen blir som huvudlinje kopplad till ett skydd för yrkestiteln.

Det finns några grupper av yrkesutövare som inte fullt ut svarar mot kraven för legitimation men där det ändå finns ett behov av reglering för att stärka patientsäkerheten. Det gäller audionomer, biomedicinska analytiker, dietister och ortopedingenjörer. De föreslås nu omfattas av att deras yrkestitel skyddas – det knyts till ett visst examens- eller kompetensbevis. Därmed kommer de att räknas som hälso- och sjukvårdspersonal och att stå under samhällets tillsyn. De kan bli föremål för disciplinära åtgärder. De får skyldighet att teckna patientförsäkring och omfattas av skyldighet att göra lex Maria-anmälningar. Övergångsregler kommer att finnas.

Det har också förts en diskussion om skyldighet att föra patientjournal. Varken utredningen eller regeringen har funnit att det i nuläget finns tillräckliga skäl för att alla grupperna med skyddad yrkestitel skall omfattas av journalföringsplikt. Utskottsmajoriteten instämmer i den bedömningen. Utvecklingen får sedan följas, och i propositionen anges att om framtiden skulle utvisa att någon eller några yrkesgrupper bör åläggas en skyldighet att föra journal får frågan övervägas på nytt.

Fru talman! Riksdagen har tidigare beslutat om legitimation av kiropraktorer med viss utländsk utbildning. Numera finns en svensk skola, och regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att meddela föreskrifter om vilken utbildning och praktisk tjänstgöring som skall krävas för legitimation där. Därmed hoppas jag att vi får en enhetlig kår, oavsett svensk eller utländsk utbildning.

Vidare föreslås att även andra yrkesutövare än läkare med specialistkompetens skall, under viss förutsättning, kunna utses till verksamhetschef vid enheter där det bedrivs psykiatrisk tvångsvård.

Fru talman! Jag skall säga något om Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Den absoluta preskriptionstiden utökas från fem till tio år. Det är en välkommen förändring, efter att ärenden fått avskrivas på grund av att absolut preskription inträtt. Det ger inte en acceptabel rättssäkerhetsnivå eller förståelse för systemet.

Det finns även motioner med önskemål om förlängning av den preskriptionstid som avser underrättelse om anmälan, som nu är två år. Här får man noga väga in möjligheterna att utreda och storleken av de insatser som behövs för att utreda sedan en längre tid förflutit. Sanktionen erinran eller varning bör komma i nära anslutning till det som skett för att kunna tjäna som rättelse för det fortsatta arbetet. Den nuvarande tvåårstiden får anses som en rimlig avvägning för både patientens och personalens rättssäkerhet.

I övrigt vill jag gärna tala om att muntlig förhandling förekommer i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd vid vissa tillfällen, och jag tror att det är en bra ordning som råder.

Det föreslås att en treårig prøvotid skall kunna föreskrivas för legitimerad personal på förslag av Socialstyrelsen, JO eller JK eller efter ansökan av den som saken gäller. Personen skall under prøvotiden stå under speciell uppsikt av Socialstyrelsen. Det är ett bra komplement för att hävda patientsäkerheten.

En legitimation skall också kunna dras interimistiskt i sex månader vid grov oskicklighet eller uppenbar olämplighet. Det har tillkommit därför att det nu kan ta lång tid innan en sådan yrkesutövare slutligen mister sin legitimation. Stor skada kan åsamkas patienter eller samhället dessförinnan.

Det öppnas också en möjlighet till förlängning av beslutet med sex månader om det finns särskilda skäl. Förlängningen skall prövas noga innan den första sexmånadersperioden går ut, och rättssäkerheten för yrkesutövaren måste upprätthållas. Det står klart uttalat att skyndsamt handläggning är av stor vikt, och orsaken till förlängningen får inte vara att myndigheten själv dragit ut på tiden med sitt slutliga ställningstagande.

Om behov uppkommer av skadeståndsansvar därför att den interimistiska återkallelsen inte lett till återkallelse av legitimation finns skadeståndslagens bestämmelser om det allmännas skadeståndsansvar för fel och försummelse vid myndighetsutövning, och det menar utskottsmajoriteten är tillräckligt.

Fru talman! Det finns vissa frågor inom det psykologiska verksamhetsområdet som kvarstår, bl.a. när det gäller effektiv tillsyn och åtgärder för att minska risker då psykologisk och psykoterapeutisk verksamhet utövas av personer som saknar reglerad kompetens på området. Utskottet

ger regeringen till känna behovet av att ytterligare belysa och redovisa detta område, och det borde väl tillfredsställa Barbro Westerholm.

I vissa motioner som föranleder detta beskrivs lekarbete som ett exempel på kvacksalveri. Det är en felaktig beskrivning. Jag har erfarit att lekarbete är en pedagogisk metod som utförs av välutbildade lärare.

Fru talman! Den gamla s.k. kvacksalverilagen är en av de lagar som nu sammanförs till den här nya lagen. Bestämmelserna omfattar dem som *inte* är att betrakta som hälso- och sjukvårdspersonal.

Utgångspunkten för lagen är respekten för den enskildes frihet att välja vårdgivare och behandlingsmetod. Även om det är svårt att värdera alla förekommande metoder och terapier finns det skäl att värna patientens säkerhet. Det blir som tidigare förbjudet att behandla vissa sjukdomar och tillstånd och att behandla eller undersöka under allmän eller lokal bedövning eller under hypnos.

Den regel som säger att man inte får behandla barn under åtta år har diskuterats mycket. Den tidigare alternativmedicinkommittén föreslog en treårsgräns under förutsättning att barnet samtidigt stod under behandling hos läkare. Den nya behörighetskommittén föreslog en höjd åldersgräns till 15 år. I båda förslagen hade man utgått från vikten av att skydda barnet.

Båda förslagen blev hårt och hett kritiserade. Det är som utskottsmajoriteten ser det en god avvägning att behålla den nuvarande åttaårsgränsen. Den är beprövad, och den lagstiftning som i övrigt finns ger möjlighet att bevaka barnens säkerhet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i socialutskottets betänkande nr 22 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 175 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en bedömningsfråga hur man skall se på journalföringsplikten. Regeringen och utskottsmajoriteten har valt sättet: Vi får se tiden an och så inför vi en sådan plikt om det behövs. Det kan man ha en viss förståelse för, men det sinkar tempot något.

Dessa grupper arbetar i huvudsak med patienterna och de arbetar självständigt. Det skulle stärka främst patientsäkerheten om det fanns en journalföringsplikt. Även om det är olika hur mycket man arbetar med patienterna förekommer det patientarbete i alla fyra grupperna. Därför vore det väsentligt för vården och för de nya grupperna att veta att det finns krav på journalföring. Jag tycker att det borde införas ett sådant krav med en gång.

Ingrid Andersson har mycket tydligt påvisat hur allvarligt det är med indragning av läkarlegitimationen, att det är ett yrkesförbud. Av det skälet bör man se litet mer allvarligt på detta med skadeståndet. Inget system är perfekt. Man kommer att göra fel inom rättsväsendet, och man kommer att göra interimistiska indragningar som senare visar sig vara felaktiga. Då står den drabbade utan möjlighet att försörja sig. Har man råkat ut för detta och för all publicitet som det medför kan man inte t.ex. som privatpraktiserande få i gång sin verksamhet igen. Därför bör man införa ett strikt skadeståndsansvar vid ren förmögenhetsskada, som är det som slår oerhört hårt mot den enskilde.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Anf. 176 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag lyssnar gärna på Leif Carlson när han framför sina argument för att de grupper som faller under de nya skyddade yrkestitlarna skall föra journaler. Men det har inte framkommit särskilt mycket som säger att det är detta som är det avgörande. Skyddad yrkestitel för ju ändå med sig flera kriterier som ökar patientens säkerhet. Dessa fyra grupper är också sinsemellan ganska olika, och jag tror att det krävs litet olika bedömning. Regeringen har sagt att man tycker att det vore synd att i öppningsläget göra olika regler för de olika grupperna. Jag tycker därför att man mycket väl kan se tiden an. Det har inte framkommit någonting som direkt talar för att man nu skall införa regler, och jag tycker att man inte heller skall införa regler i onödan på hälso- och sjukvårdsområdet, som ju ändå är oerhört reglerat. Det skulle ändå föra med sig en del andra saker som man skulle behöva se på.

Den interimistiska indragningen och skadeståndet är ändå någonting som skall användas i ytterlighetsfall. Jag har svårt att tänka mig att risken är stor för att man skulle tillämpa det i onödan. Men självfallet kan det ske. Då tycker jag att de regler som finns räcker. Det är så det fungerar på alla andra områden. Att vi skulle införa en ny regel på just hälso- och sjukvårdsområdet finner jag inte vara riktigt.

Anf. 177 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Detta är ju inte en av de största vårdfrågorna där skiljelinjen mellan oss går. Det är fråga om olika bedömning. Jag tror att vården skulle tjäna på att man införde en journalföringsplikt för de nya grupperna. Jag tror att också de nya grupperna skulle tjäna på det. Det ger en klar indikation på vikten av att man dokumenterar vad man gör, att man har det klart för sig och att man hela tiden kan visa vad som är gjort. Jag tror att detta skulle vara av väsentlig betydelse.

Precis som Ingrid Andersson säger kommer interimistisk återkallelse att ske sällan, och det är säkert sällan som det sker något misstag. Men det är just den gången som det sker ett misstag som man behöver ha lagen i ryggen så att man kan reda ut de enstaka misstag som kan komma att ske. Annars kan den enskilde skadas för gott. Detta är också en bedömningsfråga. Men jag tror att det skulle vara bra om man inser, när man inför interimistisk indragning av legitimation, att misstag kan ske, och då skall inte den enskilde råka illa ut på ett sätt som kanske fördärvar hans möjligheter för resten av livet.

Anf. 178 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt som Leif Carlson säger, att vi gör litet olika bedömningar och kräver litet olika underlag för att införa regler på det här området just i dag.

När det gäller den interimistiska indragningen och möjligheten till skadestånd tycker jag att man på hälso- och sjukvårdens område kan ha samma regler som man har i övrigt. Den åsikten delar även Justitiekanslern.

Anf. 179 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Beträffande den tvååriga preskriptionstiden tog Ingrid Andersson upp att åtgärder mot felbehandling måste ske snabbt. Men hon bortsåg från de patienter som har skadats och som känner att deras ärende inte kan tas upp. Deras förtroende för rättsstaten och rättssäkerheten inom vården får ju sig en törn om de inte får denna möjlighet.

Jag har gjort en djupdykning i frågan om lekarbetet och bett Riksdagens utredningstjänst att inför den här debatten ta reda på hur det ligger till. Då fann jag att Socialstyrelsen har utvärderat lekterapi på sjukhus. Frågan om lekarbete har tagits upp i Socialstyrelsen, men någon utvärdering har inte gjorts. Ingen på Socialstyrelsen är nu insatt i frågan.

Skolverket har inte gjort någon utvärdering av lekarbetet. Frågan om gränsdragning mellan specialpedagogernas verksamhet och kompetens visavi psykologernas har varit uppe. Man säger att det kan förekomma – och har förekommit – problem vid gränsdragningen mellan undervisning och psykoterapi. Så slutar Skolverket med: Det senare är enligt Skolverket inte skolans uppgift.

Om detta nu är en bra verksamhet och det finns de som har satt frågetecken kring den vore det väl bra om Skolverket och Socialstyrelsen gjorde en värdering på samma sätt som de har gjort kring lekterapin på sjukhus. Då får vi dessa frågetecken uträtade.

Anf. 180 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med det här med lekarbete. Jag vill enbart säga att det inte är den stora anledningen till att vi begär en ytterligare utredning. Jag är mycket tveksam till det som står i motionerna om lekarbete. Jag har fått mycket information om att det ändå är en seriös verksamhet, och det är det jag vill ha sagt. Sedan har jag ingenting emot att man tittar på precis allting, så att det blir så bra som möjligt.

När det gäller preskriptionstiden har tvåårsgränsen varit uppe till prövning av och till i vårt utskott. Vi har kommit fram till den bedömningen att som det ser ut är två år en bra tid. Det inger inte heller förtroende om en anmälan får göras efter lång tid och det läggs ned ett oerhört arbete på att utreda utan att man kommer fram till någon slutsats därför att det har hänt så mycket på området att man inte kan finna den som var på platsen för det som hände.

Det finns ett par andra motioner i betänkandet som har att göra med detta. Det handlar om att man tycker att HSAN skall kunna få driva vidare en undersökning om man finner att den som är anmäld inte är skyldig men man ser andra i närheten som faktiskt är skyldiga. Nu är det så att man får undersöka den som är anmäld och sedan får man sluta.

Det finns även andra saker som anmäls som det finns domstolsutslag på att man inte kan bedöma. Här förväntar vi oss förslag från regeringen. Jag tror att det kan påverka just det som Barbro Westerholm vill med tvåårsgränsen eftersom det har med vartannat att göra.

Anf. 181 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Fru talman! Återigen till lekarbetet. Under behandlingen av propositionen har vi mött människor som har arbetat med verksamheten väldigt seriöst. Jag tycker att det är olyckligt om det finns frågetecken kring deras

kompetens. Då är det mycket bättre att myndigheterna – eller vem det nu är som skall göra det – gör en värdering. Då är frågan ur världen.

Jag har också, precis som Ingrid Andersson, mött personer som har redovisat det här arbetet på ett väldigt seriöst sätt. Men jag är inte kompetent att bedöma verksamheten utifrån mina utgångspunkter.

Anf. 182 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill upprepa att för utskottet har inte förekomsten av lekarbete varit huvudorsaken till att vi vill att det skall göras mer utredning på psykologi- och psykoterapiområdet.

Anf. 183 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har inte så många synpunkter att tillföra. Jag tycker att det är ett bra förslag, och jag har följt Behörighetsutredningens arbete ganska nära. Jag vet att det är ett grundligt arbete bakom, och jag tycker att förslaget ser bra ut. Vi kanske också kan få en psykologlag framöver.

Jag vill yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

SoU25 Reformerat tandvårdsstöd

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kd)

Votering:

180 för utskottet

93 för res. 1

5 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 18 c, 16 v, 12 mp

För res. 1: 65 m, 18 fp, 10 kd

Avstod: 2 m, 3 mp

Frånvarande: 27 s, 13 m, 9 c, 8 fp, 6 v, 3 mp, 5 kd

Elisa Abascal Reyes (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (mål och principer)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

167 för utskottet

12 för res. 3

102 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 135 s, 8 m, 19 c, 3 fp, 2 kd
För res. 3: 12 mp
Avstod: 60 m, 15 fp, 16 v, 3 mp, 8 kd
Frånvarande: 26 s, 12 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 11 (valfrihet inom barn- och ungdomstandvården)

1. utskottet
2. res. 8 (c, mp)

Votering:

150 för utskottet

29 för res. 8

99 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 1 fp, 16 v

För res. 8: 19 c, 10 mp

Avstod: 67 m, 18 fp, 4 mp, 10 kd

Frånvarande: 28 s, 13 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 4 mp, 5 kd

Christer Erlandsson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Mom. 13 (tandvård som led i en sjukdomsbehandling under begränsad tid)

1. utskottet

2. res. 10 (v, mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 22 (abonnemangstandvård)

1. utskottet

2. res. 12 (v)

Votering:

162 för utskottet

22 för res. 12

98 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 18 c, 1 fp, 8 mp

För res. 12: 1 c, 16 v, 5 mp

Avstod: 68 m, 18 fp, 2 mp, 10 kd

Frånvarande: 26 s, 12 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 3 mp, 5 kd

Prot. 1997/98:118
4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 37 (förbud mot amalgam, m.m.)

1. utskottet
2. res. 15 (mp)

Votering:

146 för utskottet

22 för res. 15

110 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 1 m, 12 c

För res. 15: 6 c, 1 fp, 15 mp

Avstod: 67 m, 1 c, 18 fp, 14 v, 10 kd

Frånvarande: 28 s, 12 m, 8 c, 7 fp, 8 v, 3 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU22 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Mom. 2 (3 kap. 2 § förslaget till lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område)

1. utskottet
2. res. 1 (fp)

Votering:

256 för utskottet

20 för res. 1

3 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 66 m, 19 c, 16 v, 12 mp, 10 kd

För res. 1: 1 m, 19 fp

Avstod: 3 mp

Frånvarande: 28 s, 13 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 6 (förslaget till lag om ändring i patientjournalagen [1985:562])

1. utskottet
2. res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

185 för utskottet

98 för res. 3

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 19 c, 16 v, 15 mp

För res. 3: 69 m, 19 fp, 10 kd

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 7 fp, 6 v, 3 mp, 5 kd

Mom. 9 (alternativmedicin m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

264 för utskottet

15 för res. 5

1 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 68 m, 18 c, 18 fp, 15 v, 10 kd

För res. 5: 1 v, 14 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 26 s, 12 m, 8 c, 8 fp, 6 v, 4 mp, 5 kd

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1997/98:118

4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenium fredagen den 5 juni.

12 § Hälsodata- och vårdregister

Föredrogs

Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU23

Hälsodata- och vårdregister (prop. 1997/98:108)

*Hälsodata- och vård-
register*

Anf. 184 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Det är alltid en grannliga uppgift att väga behoven av register mot den enskildes rätt till integritet. Den stora offentliga sektorn kräver en omfattande insamling av uppgifter om enskilda individer, och det är lätt att måla upp nyttan av olika register. Det är likaså lätt att bagatellisera oron hos enskilda som håller på den personliga integriteten.

Behovet av register för forskning och förbättringar i samhället är lättförståeligt, men just därför sker alltför lätt en utökning av registreringsmöjligheter utan att den enskildes intresse beaktas tillräckligt. Varje enskilt register kan synas väl så motiverat, men man ser inte helheten i alla register och den skrämmande kontrollvärld som öppnas genom mängden av register.

Nu föreslår regeringen två nya registerformer inom hälso- och sjukvården: hälsodataregistret för att kunna förebygga ohälsa och sjukdom genom att få kunskaper om orsakssamband mellan ohälsa och riskfaktorer samt ett vårdregister där uppgifter om den enskilde patienten samlas för att man bättre skall kunna ge adekvat vård.

Fru talman! Det verkar ju ytterst vällovt, och vem kan väl vara emot att förbättra möjligheterna att förebygga ohälsa eller öka möjligheterna till bra vård? Men det är just det – de till synes välmotiverade och oskyldiga små steg som jag berörde inledningsvis – som så lätt förleder till att man inte tar behovet av att respektera den enskildes integritet på tillräckligt allvar.

Skall man införa nya register, särskilt sådana som innehåller känsliga uppgifter om sjukdomar och sjukdomsbehandlingar, måste en noggrannare avvägning ske mellan behovet av register och risken för att den enskildes integritet gröps ur än vad som nu har skett från regering och utskott. Man tar alldeles för lätt på den avvägningen.

Jag anser att man underskattar risken för att obehöriga får åtkomst till databaserade register med känsliga uppgifter, t.ex. att andra personer än de som har att göra med själva behandlingen av en patient får tillgång till dennes patientjournal på data. Aktuella exempel på just detta finns, som alla vet.

Fru talman! Det är inte nödvändigt för personer som arbetar med forskning, utvärdering eller kvalitetssäkring av vård att känna till vilka de enskilda personerna i ett register är. Personuppgifter som skall behandlas för de ändamål som anges i förslaget till lag om hälsodataregister och i förslaget till lag om vårdregister bör därför avidentifieras före behandlingen.

Regeringen och utskottet föreslår att hälsodataregister inte generellt skall ha anonyma uppgifter. Jag tycker att utgångspunkten skall vara att sådana register är anonyma som grundregel och att om annat, i ett speciellt fall, anses absolut nödvändigt skall särskilt beslut tas i detta ärende. Man bör alltså vända på perspektivet och se frågan i första hand utifrån patientens rätt, inte utifrån samhällets.

Fru talman! Det måste vara rimligt att den enskilde patienten är den som skall avgöra huruvida uppgifter om honom eller henne skall registreras på papper eller skall finnas tillgängliga på data. Att ha dem på data underlättar ju samkörningar väsentligt, och därmed minskar patientens säkerhet vad gäller integriteten.

Den behandlande läkaren bör då hjälpa patienten att komma fram till det alternativ som är bäst i det enskilda fallet. Det ligger helt i linje med de ökade krav på information till patienten och hans rätt att medverka vid beslut rörande sin egen hälsa som HSU har framlagt.

Det är också i högsta grad rimligt att samtycke från den enskilde krävs för att personuppgifter om honom eller henne skall få ingå i ett hälsodataregister. Den enskilde skall också ha rätt att kräva att uppgifter i ett register raderas, även om han eller hon tidigare har givit sitt samtycke till registrering. Det har inträffat saker som gör att man inte vill vara med, och i första hand måste då hänsyn tas till den enskildes önskan.

Fru talman! Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv krävs samtycke av den enskilde för att samkörning av register skall få ske. Direktivet skall genomföras i svensk rätt. Utskottets majoritet tycker att samkörning skall få ske utan samtycke från den enskilde och stöder sig på att direktivet ger möjlighet att under vissa förutsättningar behandla uppgifter för hälso- och sjukvårdsändamål utan den enskildes samtycke.

För mig framstår det dock klart att andemeningen är att det normala är att samtycke krävs. Därför är det bättre att sätta den enskildes rätt i förgrunden och att förslagen till lag om hälsodataregister och lag om vårdregister kompletteras med bestämmelser om att samkörning av register kräver den enskildes samtycke.

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten ytterligare. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2 under mom. 2. Vi står naturligtvis bakom även våra övriga reservationer.

Anf. 185 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! I mitten av 60-talet började vi att få hälsodata- och vårdregister. De användes till en början för administrativa ändamål, men man insåg mycket snart att de också kunde användas för andra syften. De var en bra ingång till epidemiologiska undersökningar om risker med läkemedel.

I exempelvis frågeställningen om samband mellan p-piller och blodpropp visade sig dessa register vara ett utmärkt hjälpmedel för att se om det rådde ett samband eller inte. Likaså fanns misstanke om samband mellan p-piller och Downs syndrom bland barn födda av kvinnor som hade använt p-piller före graviditet. Vi kunde med hjälp av de här registren avfärda den misstanken, vilket var oerhört viktigt när det gällde prevention av oönskade graviditeter.

En lång rad andra läkemedelslarm har kunnat utredas med hjälp av de här registren.

Så småningom började registren också användas för vårdkonsumtionsstudier och kvalitetssäkring. När det gäller riskstudierna har patientuppslutningen varit i det närmaste total. När man har medvetandegjorts om hur registren har använts har man inte haft några invändningar att göra.

Parallellt med detta har debatten om integriteten och om risken för missbruk uppkommit. Det är oerhört viktigt att ta fasta på detta. Det är betydelsefullt för förtroendet för vården att människor vet hur data om dem används, att de är medvetna om sekretessen och om den etiska prövningen av projekt av olika slag och att den enskilde får information om den egna nyttan av en sådan här analys, dess värde för grupper av patienter och dess värde för samhället i stort, samtidigt som den enskildes rättigheter måste värnas.

Detta är skälet till varför vi i Folkpartiet anser att alla hälsodataregister skall regleras i lag. Vi tycker att det är bra att regeringen har föreslagit det. Däremot tar vi avstånd från den delegering av utformningen av närmare föreskrifter om registren som majoriteten vill lämna till regeringen.

Vi tycker också att det är förvånansvärt att inte regeringen med ett ord nämner den utredning den själv har tillsatt om hur den etiska prövningen av användningen av dessa register, främst i forskningssyfte, skall ske. Det är litet grand parallellt med det forskningsrådsnämndsärende som vi diskuterade i morse. Regeringen lämnar ut utredningsuppdrag, men sedan verkar man inte tycka att det är värt att vänta på dem.

Den här utredningen skall komma med förslag rörande forskningsetisk granskning, vilket innefattar användning av personnummer i hälsodatatregister. I propositionen lägger man nu ansvaret för den forskningsetiska bedömningen på den myndighet som har att ansvara för registren. Vi har myndighetspersoner som är förträffliga forskare, och jag har ingen anledning att misstro dem och tro att de skulle missbruka registren. Men de har ett eget forskningsintresse av de studier som utförs i myndighetens namn.

Jag har själv genomfört sådana studier. Jag skulle själv inte om jag satt i en myndighet samtidigt vilja vara den som gör den forskningsetiska prövningen. Man kan bli hemmablind. Min uppfattning är att den här prövningen inte skall ligga på den registeransvariga myndighet som dessutom skall utföra forskning på dessa register. Den skall ligga på en opartisk enhet. Det är bäst för alla, och främst för de människor som ingår i dessa register.

Den här dagen har lidit ganska långt. Jag stannar med detta och yrkar bifall till reservation 9 under mom. 11. Men Folkpartiet står naturligtvis bakom övriga reservationer som är fogade till betänkandet och bl.a. handlar om rätten till information och informerat samtycke.

Anf. 186 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har jobbat litet grand med datafrågor förut – dels praktiskt, dels när jag var med i förra datalagsutredningen. Sedan har jag i mitt hemlandsting varit väldigt angelägen om att få journaler på dataregister. Jag har hållit på i varje fall 10–12 år med detta. Jag tror fortfarande att det är rätt angeläget att vi kan lägga upp patientjournaler på dataregister för att minska på byråkratin och spara mycket resurser i sjukvården. Men det har varit väldigt trögt och många problem kring detta.

Jag vill därför inte blockera att man kommer framåt på det här området. Det kanske behövs ett sådant här betänkande för att komma framåt en bit och släppa fram möjligheterna. Samtidigt kan jag inse komplikationerna, som både Leif Carlson och Barbro Westerholm har tagit upp, och det är många frågetecken kring detta betänkande. Jag tror inte att det är förenligt med EU-direktivet. Det tvivlar jag starkt på.

Det tillsattes en ny datalagsutredning, och man har fattat beslut. Men den nya datalagen har inte trätt i kraft. Där inför man nya begrepp som jag tycker är väldigt förvirrande. Det gäller detta med personuppgiftsansvarig. Vad är det för någonting? Det är ett helt nytt begrepp. I den gamla datalagsutredningen talade vi om registeransvarig. Det kunde vara en myndighet som hade ansvar för registren. Men här skall det kunna vara en myndighet som är personuppgiftsansvarig. Det tycker jag är väldigt opersonligt.

Som jag tolkar saken borde det vara ett personligt ansvar för den som har hand om ett journalregister eller liknande med personliga uppgifter. Men jag tänker inte yrka bifall till min reservation. Jag tänker inte yrka bifall till någonting över huvud taget, men jag tänker heller inte blockera att den här möjligheten ges och vi kommer framåt. Jag tror nämligen att frågan om dataregister och integriteten är så komplicerad att det måste få testas litet i verkligheten först. Sedan får vi se.

Händer sådana saker igen som hände på Sahlgrenska med före invandrarministern – att det var 38 personer som hade tillgång till hans journal – måste man komma till rätta med det på något vis. Jag säger inte att detta betänkande gör det. Men jag tror att vi måste låta praktiken verka litet grand, och sedan får vi bevaka det så gott det går och återkomma i ärendet och rätta till saker om det går snett. Vi har trots allt fortfarande vissa lagar inom sjukvården, t.ex. sekretesslagen, som står över den här typen av lag.

Anf. 187 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! I Miljöpartiet delar vi regeringens uppfattning att det behövs lagstiftning som reglerar den här sortens register. Men vi anser att det finns många allvarliga brister i regeringens förslag, och vi yrkar därför avslag på propositionen. Vi anser att regeringen bör återkomma med ett förslag som tar större hänsyn till patienternas bästa. I det här förslaget saknas respekt och skydd för den enskildes integritet.

I dag är förtroendet hos många lågt när det gäller den sekretess som finns i samhället. Vi blir inte längre förvånade när vi läser i medierna om att viktig information läckt ut från polisen, försvaret eller från någon annan myndighet. Om vi flyttar lokal information till centrala register med bibehållna möjligheter att identifiera patienter ökar risken att information som så få som möjligt skall ta del av får en oacceptabel spridning.

Ett hälsoregister är en angelägenhet för oss alla för att skapa ett tryggt samhälle ur hälsosynpunkt. Men vi anser att material i ett sådant register skall vara avidentifierat. I de fall där man anser att det är viktigt att man även kan identifiera patienten anser vi att det skall ske genom ett samtycke; i annat fall skall inte personnummer få användas i ett hälsoregister.

Fru talman! Vårdregister och patientjournaler är framför allt handlingar som skall bidra till att patienten får en bra och säker vård. Det är därför viktigt att patienten kan känna stort förtroende för läkaren och våga ta upp känsliga frågor som t.ex. självmordstankar, psykiska problem, missbruk, sexuell läggning, könssjukdomar m.m.

Vi har hört att det finns patienter på små orter som inte litar på sekretessen och som reser till läkare på annan ort därför att de är rädda att deras åkommor eller problem skall bli kända på hemorten.

Jag tror att regeringen underskattar den enskildes oro när det gäller sekretessen. Den oron kommer inte att bli mindre av att man har viktig information i centrala register. Jag anser därför att patienten skall lämna samtycke om hans eller hennes journal skall användas för samkörning eller överföring till annat register.

Kraven på ökad effektivitet och teknisk utveckling får aldrig väga tyngre än den enskildes rätt till en trygg och säker läkarkontakt där patienten kan känna fullt förtroende för att känsliga uppgifter inte sprids till obehöriga.

Fru talman! Jag står bakom mina reservationer, och jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 188 MARIANN YTTERBERG (s):
Fru talman! Jag tror att vi alla delar oron för den personliga integriteten.

Redan i början av 90-talet uttalade regeringen att den på sikt ville reglera förhållandena. De här registren hos Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Smittskyddsinstitutet har ju funnits länge. KU var också inne på de resonemangen. 1993 tillsattes en kommitté med uppdrag att utreda detta och komma med förslag på författningsreglering inom området. Den hette Hälsodatakommittén. Kommittén lade fram sitt betänkande 1995. En av avsikterna var att skyddet för den personliga integriteten skulle lyftas upp från myndighetsnivå till riksdag och regering. Detta är alltså ingen ny fråga.

Vi har hört redovisat här hur propositionen och förslaget till lag ser ut. Man har sagt att särskilt viktiga och gemensamma frågor för samtliga hälsodataregister bör regleras i lag, medan övriga frågor kan regleras genom särskild förordning för varje register inom de ramar som lagen drar upp. Utskottet utgår från att regeringen vid beslut om respektive registerförordning noga kommer att överväga vad som får föras in i registret, och bl.a. om det föreligger behov av att använda personnummer. Det är alltså inte alls självklart att personnummer skall användas. Som vanligt gäller sekretess- och åliggandelag.

Vidare säger man att om personuppgifter skulle behandlas på ett olagligt sätt har tillsynsmyndigheten på olika sätt möjlighet att ingripa. Den personuppgiftsansvarige kan få betala skadestånd om det visar sig att behandlingen av uppgifterna orsakat skada och kränkning. Man försöker alltså hela tiden omgärda hanteringen med säkerhetsföreskrifter.

Utskottet förutsätter vidare att de personuppgiftsansvariga kommer att följa de bestämmelser om direktåtkomst som stadgas i aktuella lagförslag. De skall se till att regler om sekretess och tystnadsplikt följs av anställd personal samt vidta kontroll- och säkerhetsåtgärder för att skydda de uppgifter som behandlas.

Landstingsförbundet kommer i höst att anordna en konferens om personuppgiftslagen, som ju är alldeles ny, och om lagen om vårdregister. Samtliga landsting skall delta.

Utskottet förutsätter också att utbildning om den nya datalagstiftningen även kommer att äga rum på lokal nivå.

Utskottet anser att förslagen till dessa båda lagar tillsammans med personuppgiftslagen och redan gällande lagar om sekretess och tystnadsplikt ger tillräckligt skydd.

Vidare har Datainspektionen gett ut allmänna råd om ADB-säkerhet för personregister. Dessutom bedriver de myndigheter som har hand om nuvarande register och som kommer att ansvara för hälsodata- och vårdregistret ett aktivt arbete för att hålla hög säkerhet – bl.a. genom att ta fram egna dataskyddsprogram.

Hanteringen av kontroll- och säkerhetsfrågor är enligt regeringen viktig för att upprätthålla skyddet för integritetskänsliga uppgifter om enskildas förhållanden.

Som ni märker uppehåller jag mig mycket vid kontroll- och säkerhetsfrågorna. När det gäller det övriga är vi ju eniga om befolkningens nytta av de här uppgifterna. Den ställs mot den enskilda individens integritet. Det är en balansgång. Det är inte så att någon tycker att vi inte har någon

glädje av registren – det är vi alla eniga om. Det handlar i stället om hur vi skyddar individen. Detta är som sagt en balansgång mellan den enskildes och hela befolkningens behov och nytta.

Det här är en fråga som vi har diskuterat här tidigare, och som det är viktigt att vi hela tiden håller levande. Detta är ju inget som vi klarar av en gång för alla, utan detta skall vi ha hela tiden. Visar det sig att det inte håller och att vi inte klarar detta måste vi ta upp frågan på bordet igen. Därför är det viktigt att man bygger upp ett sådant här skydd.

Jag yrkar bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 189 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Detta är förvisso svåra frågor och svåra avvägningar. Jag skall inte plåga Mariann Ytterberg med så många frågor runt det här.

Jag skall bara be att få höra hur Mariann Ytterberg har gjort sin avvägning när det gäller EG-direktivet. Där sägs att man inte får samköra register utan samtycke. Detta skall införlivas med svensk lagstiftning. Då tycker jag att det naturliga också vore att vi gjorde det. Men Mariann Ytterberg säger för utskottets majoritet att vi visst skall få köra register utan samtycke. Det finns nämligen en särklausul i EG-direktivet som innebär att om särskilda skäl föreligger, dvs. under vissa förutsättningar, får man samköra uppgifter för hälso- och sjukvårdsändamål, forskning och statistikändamål utan den enskildes samtycke.

Nu sätter man detta, att man får göra så under särskilda omständigheter, som norm. Jag tycker att det naturliga vore om Mariann Ytterberg hade gjort avvägningen att man måste kräva samtycke. Om sedan synnerliga skäl föreligger för att man skulle behöva samköra får man fatta ett särskilt beslut i just det fallet, i stället för att göra tvärtom och lägga möjligheten att samköra utan kontrollen först. Det kan inte vara detta som är andemeningen i det EG-direktiv som ändå skall inkorporeras i svensk lagstiftning.

Jag förstår inte den bedömning som Mariann Ytterberg har gjort när hon kommer fram till att det skall vara fritt fram att samköra i stället för att säga att vi får göra det om det föreligger mycket speciella skäl – och då efter ett särskilt beslut.

Anf. 190 MARIANN YTTERBERG (s):

Fru talman! Detta är en oerhört svår fråga. Regeringen har gjort bedömningen att det här skall kunna vara möjligt. Samtidigt är det inte alldeles fritt fram. Vissa bedömningar skall göras i regeringens förordning om hur registren skall få se ut.

Anf. 191 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Jag förstår att Mariann Ytterberg ställer upp och försvarar regeringens bedömning. Men jag var ute efter att fråga hur Mariann Ytterberg gör bedömningen när hon läser detta. I viss mån gör man ju ändå en egen bedömning av om det hela är i linje med vad som är rimligt och om det kan vara meningen.

Jag var litet intresserad av att veta om inte Mariann Ytterberg delar min uppfattning om att andemeningen egentligen måste vara att man inte får samköra register. Det skall vara något väldigt speciellt för att man

*Fel! Okänt
växelargument.*

skall få göra det. Det är den tolkning av den personliga integriteten som vi skulle kunna vara ense om.

Anf. 192 MARIANN YTTERBERG (s):

Fru talman! Det är ju inte bara Leif Carlson och jag personligen som gör olika bedömningar här. Vi representerar grupper som gör olika bedömningar. Vi delar inte riktigt er tolkning av detta, utan vi anser att det går att förena med EG-direktivet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

13 § Ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU23

Ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (förs. 1997/98:RFK2)

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

Statlig förvaltningspolitik

14 § Statlig förvaltningspolitik

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU31

Statlig förvaltningspolitik (prop. 1997/98:136, skr. 1997/98:103 samt förs. 1997/98:RR3 och 1997/98:RR7)

Anf. 193 BIRGER HAGÅRD (m):

Fru talman! Vad vi nu skall göra är att anta vad som i verkligheten blir ett förvaltningspolitiskt program för staten.

Propositionen baseras i första hand på förslag från den förvaltningspolitiska kommissionen och på förslag från Riksdagens revisorer.

I propositionen anger regeringen fyra riktlinjer.

För det första: Renodling av den statliga verksamheten genom omstruktureringar och omprövning av det offentliga åtagandet.

För det andra: Utveckling av kompetens och kvalitet.

För det tredje: Utveckling av resultatstyrning.

För det fjärde: En effektivare informationsförsörjning.

Man vill också från regeringens sida inrätta en ny myndighet för kvalitativ utveckling. Det här skulle man måhända kunna reagera mot, något som också har skett i några motioner där vi säger att vi behöver väl ändå inte fler verk. Men å andra sidan säger man från regeringens sida att denna myndighet skall ersätta Statens förnyelsefond. Därmed blir det alltså inte några fler myndigheter. Vi har inte velat motsätta oss detta.

Vi delar också uppfattningen att det är viktigare att tydliggöra de befintliga bestämmelserna om de offentliganställdas rättsliga ansvar än att föranstalta om en ny utredning i detta hänseende. Där står vi i ett motsatsförhållande till den förvaltningspolitiska kommissionen och motionerna, men som sagt befinner vi oss i samklang med regeringen. Det gäller också upprättandet av en etisk kod. Vi tror inte heller på en sådan, utan tycker att det är bättre att trycka på de bestämmelser som finns.

Däremot finner vi det vara hög tid att effektuera riksdagens många gånger fattade beslut om konsekvensanalyser. Många vackra ord har yttrats i den här kammaren om konsekvensanalyser, men det är inte så förfärligt mycket som har hänt.

I det hänseendet, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen nr 3. Det är den enda reservation som jag yrkar bifall till, men vi moderater står självfallet bakom alla de reservationer där det finns moderata namn.

Enligt propositionen skall statlig verksamhet i princip bedrivas i myndighetsform. Det är bra att man säger detta. Men man drar inte konsekvenserna av detta, för då borde man ju avyttra den statliga verksamhet som nu drivs i privaträttslig form. Om detta finns det en motion från Folkpartiets sida. I en reservation stöder vi kravet och vill också att man skall tillsätta en avvecklingskommission.

Ledningsformer för de statliga myndigheterna har diskuterats alltsedan verksledningsbeslutet 1987. Själv deltog jag i den s.k. kommittén om förvaltningsmyndigheternas ledning, som avgav sitt betänkande 1993. Denna kommitté föreslog enrådighetsverk som huvudmodellen. Jag tror fortfarande att detta kanske är den bästa lösningen och står fast vid den uppfattning som jag hade redan då.

När det gäller ställningstagandet i dag signalerar regeringen flexibilitet, och det kan kanske vara bra det också. Man vill ha kvar styrelser med begränsat ansvar, i några fall styrelser med fullt ansvar och naturligtvis också enrådighetsverk. Det är positivt att regeringen klart och tydligt säger att man inte vill återinföra intresserepresentation. Vi moderater efterlyser i de här sammanhangen strategier för användning av informationstekniken. Det är något som breder ut sig och som kommer att fortsätta att breda ut sig än mera. Men det finns inte några samlade strategier för hur man skall gå till väga.

Vi vill också betona att den offentlighetsprincip som vi sätter så högt pris på inte är utformad med hänsyn till IT-utvecklingen, och det behövs nya överväganden på det här fältet. Vi märker praktiskt taget varje dag i den här kammaren hur två intressen står mot varandra. I det här fallet är det offentligheten, kravet på öppenhet, kontra den personliga integriteten. Inte minst i det senare hänseendet vill vi medverka till att man avverkar det statliga personadressregistret SPAR. Detta utvecklar vi närmare i våra motioner och i våra reservationer.

Till sist, fru talman: Detta är uppenbarligen det sista anförande som jag håller i denna kammare från denna talarstol. Jag har varit verksam i 16 år i riksdagen och tycker mig väl ha gjort min politiska värnplikt vid det här laget.

Det har varit 16 år på ömsom gott, ömsom litet mindre gott. Under den första delen ägnade jag mig framför allt åt högskolor och universitet i utbildningsutskottet och har sedan kommit att i konstitutionsutskottet företräda mitt parti. Samtidigt har jag också under de senaste fyra åren,

vilket i realiteten har tagit mellan en tredjedel och hälften av min arbetstid i anspråk, varit verksam och är fortfarande verksam i Europarådet. Inte minst ordförandeskapet i dess juridiska utskott tar åtskillig tid.

Jag vill tacka mina utskottskamrater. Jag vill också tacka riksdagskollegerna för den tid som har varit liksom självfallet utskottskansliet och också våra talmän för deras oväld och deras skickliga hantering av denna ibland något bångstyriga församling.

Med dessa ord tackar jag för mig.

Anf. 194 ANDERS JOHNSON (fp):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 4.

Den 17 december 1987 utgick ett pressmeddelande från Civildepartementet som nära nog fick Reuterskärmarerna att darra av upphetsning. Det var regeringen som förkunnade ännu en satsning på den offentliga sektorns förnyelse. I en särskild kommentar framhöll civilminister Bo Holmberg att denna satsning ”skall ses som ett led i regeringens arbete för ökad tillgänglighet och service i den offentliga sektorn”.

Vad var det då regeringen hade beslutat? Jo, att fem länsstyrelser skulle få nya telefonväxlar. Sådan var den socialdemokratiska förvaltningspolitiken för 10 år sedan; ingen fråga var så obetydlig att den inte skulle föras upp till regeringen. Länsstyrelserna saknade t.ex., enligt regeringens bedömning, kompetens att själva besluta om sina egna telefoner. Inget beslut var heller så obetydligt att inte Bo Holmberg kunde framställa det som ett led i socialdemokraternas omdaning av den offentliga sektorn.

Det hela startade 1982 med att ett särskilt civildepartement inrättades. Påverkad av 80-talets charm- och servicekurser skulle nu den offentliga sektorn moderniseras. Det hela blev med tiden alltmer pinsamt.

Den statliga Maktutredningen gjorde i sitt slutbetänkande 1990 en mycket kritisk utvärdering av den statliga förvaltningspolitiken, liksom statsvetaren Anders Mellbourn i boken *Bortom det starka samhället*. Kjell-Olof Feldt sammanfattade i boken *Alla dessa dagar* den socialdemokratiska regeringens förnyelsepolitik på följande sätt:

”Det departement som satt på den största penningpåsen, dvs socialdepartementet, rörde sig med en tröghet liknande snigelns. – – – När dessutom idéflödet från civildepartementet varken varit särskilt stort eller särskilt banbrytande, hade egentligen inte någonting av värde hänt.”

Det har flutit en hel del vatten under broarna mellan Riksdagshuset och Rosenbad sedan dess. Den nu föreliggande propositionen har en mer lågmäld ton och innehåller en hel del förslag som bidrar till en modernisering och utveckling av den statliga förvaltningen. KU har på flera punkter i enighet gjort ytterligare preciseringar. KU har också ett par förslag till tillkännagivanden till regeringen.

Det är bra att det skett en tillnyktring i förvaltningspolitiken också på den punkten att man inte uppfattar begreppet ”modernisering” så att den statliga förvaltningen skall kopiera allt det som med framgång tillämpas i näringslivet. Visst finns det saker som den offentliga sektorn kan lära av näringslivet och tvärtom. Men offentliga myndigheter och företag har olika uppgifter och verkar under olika förutsättningar.

Vi kan aldrig skapa en effektiv förvaltning med stolta ämbetsmän om vi försöker göra dessa till kopior av näringslivets folk. Vi måste bygga en förvaltningspolitik utifrån de kännetecken som präglar en god myndighets- och ämbetsmannatradition.

Denna vår grundsyn är också utgångspunkten för reservation 4. Vi konstaterar där att vi delar regeringens uppfattning att myndighetsformen är lämpligast för den statliga verksamheten. Vi konstaterar också att det fr.o.m. den 1 januari i år inte längre får bildas några privaträttsliga subjekt inom statsförvaltningen utan regeringens medgivande.

Vi vill gå vidare på den linjen och även se över alla privaträttsliga subjekt inom statsförvaltningen som bildats före denna tidpunkt. Syftet bör vara att så långt som möjligt avveckla, avyttra eller ombilda dessa bolag, stiftelser osv. För detta ändamål bör en särskild avvecklingskommission tillsättas.

Slutligen, herr talman, vill jag säga några ord om reservation nr 1. Regeringen föreslår alltså att en särskild myndighet för kvalitetsutveckling inrättas. Motiven för detta är ytterst oklara. Vi anser att det i första hand bör vara varje myndighet själv som skall ansvara för de kvalitetsfrågor som den föreslagna myndigheten är tänkt att handha. Om det nu skulle behövas någon särskild stabsmyndighet som stöd för regeringen finns ju redan t.ex. Statskontoret, som utan större svårigheter skulle kunna anförtros den uppgiften.

Nej, jag tror nog att jag vet var skon egentligen klämmer. Det är naturligtvis så att regeringen har behov av någon tillräckligt glansfull post i statsförvaltningen för att placera någon politiker eller politisk tjänsteman från ett lämpligt parti som är på väg att avgå.

Eftersom jag ännu inte har kunnat lista ut vem denna person är – och därför inte vet om han eller hon skulle göra mindre skada som chef för den här tilltänkta myndigheten än på någon annan post i livet – yrkar jag tills vidare avslag på förslaget om att inrätta en ny myndighet.

Anf. 195 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! I det här betänkandet tas det upp en rad frågor om förvaltningspolitik, om det statliga kommittéväsendet osv. Jag har varit enig med utskottsmajoriteten i de allra flesta avseenden. Dock har jag tillsammans med andra anmält särmeningar i tre hänseenden.

Det första jag vill nämna är att jag tillsammans med Birgitta Hambræus har varit av den meningen att huvudprincipen för myndigheter, och särskilt myndigheter som har att hantera en stor summa statliga pengar, skall vara att det finns en förtroendemannamedverkan eller en lekmanastyrelse vid sidan av myndighetschefen. Vi tycker att s.k. enrådighetsverk och sådant skall vara undantag.

Jag har också kunnat enas med Folkpartiet och Centerpartiet i en bedömning. Jag delar i och för sig kanske inte den något konspiratoriska tankegången beträffande *varför* man vill tillskapa en ny myndighet. Men det är att överbyråkratisera om man skapar en särskild myndighet som skall se till att kompetens och modernisering äger rum i andra myndigheter. Det låter litet grand som skildringen i *Röda rummet* av ämbetsverket för utbetalning av ämbetsmännens löner.

Jag tycker att det är en överflödig konstruktion. Kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning skall varje myndighet och varje myndighets-

ledning eftersträva och sköta på egen hand. Ett i någon mening logiskt, klokt eller vettigt motiv för att skapa en särskild myndighet med en sådan allmän uppgift är det svårt att finna.

Min tredje avvikande mening har jag också ihop med nämnda liberala partier. Det är en vänsterliberal koalition, kan jag tänka mig, i det här fallet. Det gäller bisysslor för höga offentliganställda tjänstemän. Det handlar ju om människor som ofta har en sådan tjänsteställning att de har en ganska fri disposition av sin arbetstid. Man har redan av det allmänna en tämligen – och ibland mycket – hög lön. Man kan under denna arbetstid åta sig konsultuppdrag, föreläsningsverksamhet och annat för att dryga ut sina inkomster på ett ibland inte oväsentligt sätt.

Reglerna för detta bör nog ses över för att skapa en ordentlig kontroll och ett ordentligt regelverk. Skall man eftersträva statstjänstemän vilkas oväld inte skall få ifrågasättas gäller det nog att ha en tydlighet när det gäller regler om bisysslor och regler som begränsar dessa bisysslor.

Med detta, herr talman, kan jag instämma i yrkandet om bifall till reservation 1. Jag vill också yrka bifall till reservation 2. Reservation 6 står jag naturligtvis helt bakom, men för vinnande av tid i någon mån kan vi avstå från votering på den punkten eftersom vi ändå känner att Centern och Vänstern tillsammans är mindre än övriga partier i riksdagen.

Anf. 196 FRANK LASSEN (s):

Herr talman! När man så här under vackra försommarkvällar försöker tränga in i alla aspekter av en sådan här proposition är det väl nästan så att man önskar att det handlade om fem telefonväxlar. Det skulle vara något enklare.

Utskottets betänkande handlar om regeringens proposition om statlig förvaltning i medborgarnas tjänst samt förslag från Riksdagens revisorer. Propositionen anger riktlinjer för en fortsatt utveckling av den statliga förvaltningen. Denna förvaltning skall uppfylla högt ställda krav på rätts-säkerhet, effektivitet, demokrati, tillgänglighet och tillmötesgående. Utvecklingsarbetet skall inriktas på att den statliga verksamheten skall renodlas, att kompetens och kvalitet skall utvecklas, att resultatstyrningen skall vidareutvecklas och att informationen skall effektiviseras och göras tillgänglig till rimliga priser.

Vi socialdemokrater anser att det här är en väl genomtänkt och viktig proposition vars förslag kan medverka till att vinna tillbaka medborgarnas förtroende för den statliga förvaltningen. Diskussionen inom konstitutionsutskottet har präglats av viljan att i största möjliga samförstånd söka bidra till denna utveckling.

I betänkandet gör ett enigt konstitutionsutskott tre tillkännagivanden. Det gäller först revisorernas synpunkter på kommittéväsendet och dess roll samt på kommittéernas arbete. Utskottet gör också ett tillkännagivande med anledning av en miljöpartimotion vad gäller bättre balans mellan manliga och kvinnliga ordförande och sakkunniga. Vidare anser ett enigt utskott, med anledning av motioner från c, fp och v, att medborgarnas åsikter om och klagomål på verksamheten bör tillmätas stor betydelse vid utvärderingen.

Herr talman! Jag tror att även mina värderade utskottskollegor från de övriga partierna delar min uppfattning att det är en bra proposition och ett bra betänkande, även om de givetvis inte delar majoritetens uppfattning i

alla delar. Därav vittnar de 13 reservationerna och det särskilda yttrandet.

Jag avser inte att ta kammarens alltmer bristande tid i anspråk för att närmare kommentera varje reservation. En del rör mer tekniska och praktiska lösningar. Andra reservationer är uppföljningar av i kammaren tidigare debatterade och avgjorda frågor, t.ex. det s.k. SPAR-registret. Att Moderaterna och Folkpartiet vill ha en särskild avvecklingskommission för att avveckla statlig verksamhet är ju inte heller förvånande. Det följer tidigare krav som de tidigare har framfört när det gäller den verksamheten.

En fråga som har vållat något mer delade meningar är förslaget att inrätta en särskild myndighet för kvalitetsutveckling som skall ersätta Statens förnyelsefond. Jag har stor respekt för reservanternas, dvs. Folkpartiets, Centerns och Vänsterpartiets, synpunkter att denna kompetens bör finnas inom de enskilda myndigheterna. Jag delar uppfattningen att det är rimligt och självklart att den kompetensen skall finnas hos enskilda myndigheter. Jag har dock, liksom utskottsmajoriteten, kommit fram till att det kan vara värt att pröva en modell med en särskild myndighet med ansvar att skapa en gemensam policy och att föra utvecklingsarbetet framåt. Jag tror att det kan vara värt att i en sådan stor verksamhet ha en instans som har ett övergripande ansvar och som kan gå i bräschen för det arbetet.

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I motsats till Birger Hagård har jag åtminstone en förhoppning om att jag skall komma tillbaka till riksdagen under nästa mandatperiod. Om jag inte gör det beror det förmodligen på att vi har förlorat majoriteten.

Anf. 197 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Skälet till att jag ställer upp i den här debatten är att jag har medverkat till två motioner som behandlas i detta betänkande. Den första handlar om myndigheternas delårsredovisningar. Motionen är skriven utifrån den erfarenhet som jag har av arbete i Folkhälsoinstitutets styrelse och Forskningsrådsnämnden och tidigare i Gentekniknämnden och i Institutet för framtidsstudier. Det merarbete som dessa delårsrapporter förorsakar utan att, tror jag, ge åsyftad effekt för dessa myndigheter, nämligen att öka styrningen av verksamheten, kostar ganska mycket resurser när man skall dra ihop folk i styrelsen för att sätta namnen på dessa dokument.

Visst är det viktigt att följa upp verksamheten, men det är viktigt att göra det med urskillning. Systemet är också att se som en misstroende-förklaring till verksamheterna som har det ekonomiska ansvaret. Jag kommer att följa detta vidare och försöka få en uppfattning om vad detta kostar.

Socialministern fick tidigare i dag en fråga angående behovet av medel till Amningshjälpen, en organisation som får stöd från Folkhälsoinstitutet och som har blivit av med ett belopp som inte är särskilt stort men som är mycket viktigt för den myndigheten. Jag kände att de pengar som vi lägger ned på delårsredovisningar kanske hade gjort bättre nytta för denna organisation. Men detta tänker jag gräva vidare i till nästa år.

Det andra ärendet gäller propositionen om Förvaltningshögskolan. Jag stöder den reservation som Folkpartiet har skrivit om avslag på detta förslag, trots att jag faktiskt förra året väckte en motion om en högskola för högre tjänstemän och blivande chefer. Men jag gjorde det utifrån vad jag hade sett i Frankrike. Där hade man en helt annan verksamhet än den som föreslås i denna proposition. Det verkar som om regeringen väcker förslag utan att se efter vad man gör internationellt och dra erfarenheter av det. Om regeringen gjorde det tror jag att den skulle överlämna andra förslag.

Detsamma gäller det som man skriver så fint under rubriken Förvaltningsetik. Men sedan står det bara som ett ord och inte vad man avser. Återigen har man inte tittat på vad som görs internationellt. Om jag är rätt underrättad har man från regeringen t.o.m. tackat nej till att medverka i OECD:s arbete kring just förvaltningsetiken. Det tycker jag är beklagligt. Det görs nämligen mycket utomlands. Det har vi redovisat i en sexpartimotion som utskottet har behandlat.

I USA finns det en särskild US Office of Government Ethics. I Storbritannien har man en särskild institution som arbetar med dessa frågor. Man har lord Nolans utredning för det brittiska parlamentet som innehåller mycket läsvärt. I Polen pågår arbete. Där är man mer inriktad på korruption som ett problem. I Tyskland pågår också ett intensivt arbete. I Australien, Norge, Finland och inom OECD och Europarådet pågår också arbete. Det finns alltså en hel del kloka tankar att hämta om man vidgar blicken och ser utanför detta lands gränser.

Med detta ber jag att få tacka för ordet.

Anf. 198 PÄR-AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord till Birger Hagård med anledning av hans avslutning här i dag. Han har haft sommardomäner som också var mina, vid Öresjö strand, fast några år senare. Jag känner därför ett särskilt släktskap med honom. Jag har arbetat tillsammans med honom i utskottet, och jag upplever honom som stabil. Han har utgjort ett stabilt motstånd. Han står stabilt till höger, och han har en stabil kunskap och ett stabilt engagemang i europeiska frågor.

Herr talman! Jag ville gärna ha med detta i protokollet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

15 § Förstärkt samordning inom riksdagsförvaltningen

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU34

Förstärkt samordning inom riksdagsförvaltningen (förs. 1997/98:RFK4)

Anf. 199 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Titeln på betänkandet, *Förstärkt samordning inom riksdagsförvaltningen*, säger vad ärendet i huvudsak handlar om. Jag vill bara stryka under att konstitutionsutskottet för sin del har tyckt att detta är

ett steg i rätt riktning. Man kommer ifrån en organisation som har funnits tidigare och som har varit splittrad. Även om man har lyckats hantera problemen väl under åren är det klart att det är ett steg framåt att få mer samordning.

Därutöver har konstitutionsutskottet föreslagit att man skall slå fast att det behöver göras en översyn av den parlamentariska ledningen av riksdagens arbete och förvaltning och att det bör ske snarast och att man därmed hoppas kunna få ännu större samordningsfördelar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

16 § Mandatperioden för ledamöterna i Europarådets svenska delegation

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU35

Mandatperioden för ledamöterna i Europarådets svenska delegation

Anf. 200 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Detta ärende rör ett problem som har aktualiserats. Det handlar om att Sverige inom Europarådets parlamentariska församling under en övergångsperiod med nuvarande regler får ett mindre inflytande än man skulle behöva ha och också om att framstående ledamöter av riksdagen som tjänstgör i Europarådets parlamentariska församling den höst de lämnar riksdagen inte kan fullfölja de uppdrag som de har. Utskottet anser att det finns god anledning att se till att det problemet undanröjs. Vi har hittat en ganska enkel lösning på detta, och vi hoppas att vi därmed har röjt undan detta problem.

Herr talman! Jag noterar att detta är det sista betänkandet från konstitutionsutskottet som behandlas under denna mandatperiod. Det gör att jag gärna skulle vilja säga några ord om utskottet och om några av dess ledamöter. Jag skall försöka göra det inom ramen för den talartid som jag har äskat för detta ärende.

Konstitutionsutskottet, som jag själv haft förmånen att under ett år tillhöra – dessutom har jag varit dess ordförande under det här halvåret – är ett utskott som har en mycket god och öppen atmosfär, ibland mycket livlig och stimulerande på det viset.

Vad som nu händer är att ett stort antal framstående personer i utskottet själva har valt att lämna riksdagen. Det gäller en rad veteraner som har gjort stora insatser i riksdagen och i konstitutionsutskottet och som i och med denna mandatperiods avslutning lämnar riksdagen. Det är möjligt att det blir fler av oss som gör det, som Frank Lassen antydde. Vi får väl se vad väljarna hittar på. De som jag nu talar om är ordinarie ledamöter i utskottet som självmant har valt att lämna det hela.

Med tanke på tidsbristen vill jag i detta sammanhang bara rikta ett varmt tack till Margitta Edgren, Widar Andersson, Axel Andersson, Birgitta Hambraeus, Birger Hagård, Catarina Rönnung och Kurt Ove Jo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Mandatperioden för
ledamöterna i Europa-
rådets svenska delega-
tion*

*Fel! Okänt
växelargument.*

hansson. Om jag räknat rätt har de suttit i riksdagen i ungefär 125 år tillsammans, så det är ingen obetydlig erfarenhet som utskottet och riksdagen i höst förlorar. Det är svårt att se hur den kan ersättas.

Jag tror inte att någon av dem som här nämnts tar illa upp om jag speciellt säger några ord om Kurt Ove Johansson. Jag hoppas att han hör detta. I annat fall får han väl sedan läsa det i protokollet.

Kurt Ove Johansson är sedan fyra år tillbaka utskottets vice ordförande. Han har tillhört riksdagen i 22 år. Samtliga 22 år har han varit antingen suppleant eller ledamot i konstitutionsutskottet, och han har gjort mycket stora insatser inom det konstitutionella området. Det betyder dock inte att jag alltid haft samma uppfattning som han. Det finns ett antal exempel på motsatsen, men jag skulle gärna till kammarens protokoll vilja fästa mitt personliga varma tack för det goda samarbete som jag har haft med Kurt Ove Johansson.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

Konstnärernas villkor

17 § Konstnärernas villkor

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU13
Konstnärernas villkor (prop. 1997/98:87)

Anf. 201 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! *Konstnärernas villkor* heter det betänkande som är den här mandatperiodens sista manifestation från kulturutskottet, bortsett från uppskovsbetänkandet. Betänkandet bygger på proposition 1997/98:87 *Konstnärernas villkor*, som i sin tur är en vidareutveckling av den kulturpolitiska propositionen förra riksdagsåret.

Under mellantiden har tre olika utredningar avlämnat sina slutbetänkanden. Dessa har legat till grund för propositionen. Dessvärre har vissa förslag i betänkandet *Arbete åt konstnärer* från Konstnärliga arbetsmarknadsutredningen stannat kvar i regeringens skrivbordslådor. Det är beklagligt att riksdagen inte har beretts möjlighet att i ett sammanhang ta ställning till utredarens samtliga förslag.

Huvudinriktningen avseende de åtgärder som regeringen föreslår framgår av den inledande sammanfattningens 32 rader. Där förekommer ”stöd” och ”bidrag” femton gånger, medan ”ersättning” och ”inkomst” bara nämns sex gånger.

Ändå anges det i propositionen att målet för statens insatser för konstnärerna bör vara att skapa sådana villkor för de professionella konstnärerna att de kan basera sin försörjning på ersättning för utfört konstnärligt arbete. Vissa åtgärder bör dessutom vidtas för att begränsa mottagargruppen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder på kulturområdet, tillägger man. Detta försiktiga påpekande är den enda tydliga reaktionen på en bedömning som görs av Konstnärliga arbetsmarknadsutredningen, som har kommit fram till att ungefär en tredjedel av dem som är inskrivna vid

arbetsförmedlingarna som arbetslösa konstnärer i första hand borde söka sin försörjning på den ordinarie arbetsmarknaden.

Regeringen har, trots att man i olika formuleringar visar att man nog delar den bedömningen, inte tagit fasta på de konkreta förslag som lämnats av utredningen. Man bara konstaterar att åtgärder bör vidtas, och man informerar riksdagen om sin avsikt att ge AMS i uppdrag att vidta sådana åtgärder.

Herr talman! Denna initiativlöshet är uppseendeväckande mot bakgrund av att de siffror som utredningen har tagit fram visar att 25 % av statens totala satsningar på konst sker via arbetsmarknadspolitiken.

Arbetsmarknadsutskottet pekar i sitt yttrande till kulturutskottet på att konstnärerna som yrkesgrupp motsvarar 0,6 % av arbetskraften. Dessa 0,6 % lägger beslag på 2 % av arbetslöshetsersättningen och 2,5 % av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det är runt tre respektive fyra gånger mer än andelen av arbetskraften. Åtgärderna leder inte heller till att konstnären befäster sin ställning på arbetsmarknaden. Av 5 000 arbetslösa konstnärer i åtgärder under åren 1992–1993 var 50 % tillbaka i arbetslöshet efter sex månader, 60 % efter ett år och 80 % efter fem år. Detta framgår av utredningen.

För oss moderater är det här inte acceptabelt. Givetvis skall ingen behöva avstå från att uttrycka sig i konstnärliga former. Ingen skall heller förhindras att erbjuda resultatet av sitt konstnärliga skapande till allmänheten och ta betalt för det. Lika naturligt är det att stat och kommun uppträder som beställare och köpare. Däremot är det inte, som vi säger i vår kommittémotion, rimligt att alla som önskar bedriva någon form av konstnärlig verksamhet också skall ha rätt till ett offentligt finansierat stöd. I ett positivt kulturklimat måste det finnas plats både för professionella konstnärer och för amatörer, även om gränsen många gånger är flytande och svår att fastställa.

Även om vi på vissa punkter kan dela regeringens och utskottsmajoritetens uppfattning om de detaljförslag som framförs har vi vid en samlad bedömning kommit fram till att regeringens förslag bör avslås. Ytterligare ett skäl till detta är – som vanligt, skulle jag nästan vilja säga – att de ekonomiska konsekvenserna inte kan bedömas fullt ut förrän i samband med en eventuell socialdemokratisk budgetproposition hösten 1998. Jag yrkar därför bifall till reservation 1 under hemställanspunkten 1.

Jag övergår så till att utveckla några av de tankegångar som ligger bakom vårt ställningstagande.

För det första: Många konstnärligt verksamma är småföretagare. De möter samma problem som småföretagare i andra branscher när det gäller t.ex. skatter, avdrag och periodiseringar samt hur man skall leva upp till olika regler och bestämmelser. Det innebär att de förändringar som vi föreslår för att underlätta företagandet i Sverige också kommer konstnärerna till del och på ett påtagligt sätt kan bidra till att de kan basera sin försörjning på utfört konstnärligt arbete.

För det andra: Vi föreslår olika metoder för att stimulera efterfrågan, utöver de som består i att stat och kommun på sedvanligt sätt uppträder som beställare. Kommunernas upphandling av gåvor skulle kunna ge en påtaglig inkomstförstärkning för lokala konstnärer och konsthantverkare. Att behandla företags och institutioners inköp av konst och konsthantverk på samma sätt som andra löpande inköp, dvs. att medge rätt till avdrag

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

för kostnaderna, skulle innebära en värdefull stimulans. Även KRO har varit inne på liknande tankegångar men fått beskedet att det inte går, eftersom konst inte sjunker i värde.

En effektiv utställningsverksamhet är viktig för konstnärer inom bild- och formområdet. Fler utställningslokaler kan vara en metod, men de etablerade galleristernas roll skall inte underskattas. Ett rättvisare system för beräkning av moms skulle kunna betyda att de kan erbjuda ökade försäljningsmöjligheter. De kan också genom sina erfarenheter vara till god hjälp vid olika marknadsföringsinsatser.

För det tredje: Ett viktigt steg mot att göra det möjligt att basera sin försörjning på ersättning för utfört arbete är att konstnärer i större omfattning själva får behålla den ersättning som deras konstnärliga arbete gett upphov till. Enligt KRO:s organ Konstnären nr 2 1998 fördelar Författarfonden 35–40 miljoner kronor av de 107 miljoner kronor som biblioteksersättningen utgör som ersättning på grundval av lån av författarens böcker. Resten utdelas som bidrag och stipendier.

Inom bildkonstområdet fördelades genom Konstnärsnämndens olika organ 80 miljoner kronor år 1997. BUS, som svarar för fördelningen av den individuella visningsersättningen, fördelar 10 miljoner kronor. Av Konstnärsnämndens medel kan bara en mycket liten del anses utgöra ersättning för utfört arbete, medan merparten är i form av bidrag eller stipendier som fördelas på basis av ”konstnärlig kvalitet, konstnärlig aktivitet och behov av ekonomiskt bidrag”. Av STIM:s årsredovisning kan man utläsa att av de 818 miljoner kronor som influtit år 1997 har 720 miljoner kronor i någon form tillfallit upphovsmän och rättighetshavare i Sverige och i utlandet. Vi har i vår motion uttryckt oro för att den föreslagna ersättningen för utlåning av fonogram skall fördelas efter samma principer som biblioteksersättningen.

Slutligen vill jag under denna punkt framhålla vår tveksamhet inför att överlämna förvaltningsuppgifter till korporativa organ. Vi bedömer risken för att medlemskap i de olika konstnärorganisationerna kan komma att påverka en konstnärers möjligheter att få del av ersättningarna som mycket stor.

För det fjärde: Förslaget om en tredje anställningsform inom teatern anser vi borde ha fått vila tills de olika initiativ till samarbete mellan olika teatrar som finns har hunnit utvärderas. Nya och flexibla anställningsformer som anpassas till de lokala eller regionala förhållandena kan kanske visa sig väl så framgångsrika som den nya anställningsformen. De kan också komma att visa sig mer långlivade än de ett och ett halvt år som försöksverksamheten avses omfatta.

För det femte: Vi delar helt uppfattningen att det är viktigt med effektiva former för arbets- och uppdragsförmedling på det konstnärliga området. Centumbildningarnas roll är viktig, men de måste kompletteras med andra aktörer. Inom speciellt musikområdet finns många som aktivt verkar för att sammanföra konstnärer och arrangörer, och jag har också stött på en virtuell organisation, www.kulturpool.se, där konstnärer av olika slag kan presentera sig på Internet och visa sin konstnärliga verksamhet. Personaluthyrningsbranschen är en av Sveriges snabbast växande och skulle säkert också kunna göra en insats inom kulturområdet.

Herr talman! Slutligen vill jag kort beröra de fyra moderata reservationer som jag inte avser att yrka bifall till.

Reservation nr 22 handlar om att moms­lagstiftningen inom kulturområdet inte är rättvis, att vissa försäljningsformer missgynnas. För att kunna ge fler konstnärer möjlighet att basera sin försörjning på ersättning för utfört konstnärligt arbete är det viktigt att samma regler gäller oberoende av försäljningsform.

I reservation nr 23 begär vi ett tillkännagivande om att kravet på momsdeposition vid tullhantering i samband med temporär import av konst måste upphävas. Vi vill att Generaltullstyrelsen snabbt ändrar föreskrifterna så att konst från länder utanför EU skall kunna visas för en svensk publik utan den belastning på utställarens likviditet som momsdepositionen innebär. Regeringen har även i den nu behandlade propositionen uttryckt sin vilja att verka för ökat internationellt kulturutbyte, men orden stämmer dåligt med handlingen på denna punkt.

Reservationerna 24 och 25 handlar om en av Sveriges snabbast växande exportbranscher, nämligen musikindustrin. Två åtgärder efterlyses, dels att Exportrådet ges i uppdrag att lyfta fram musikföretagen i samband med olika utlandssatsningar, dels att de svenska beskickningarnas uppdrag att underlätta och främja svensk export i större utsträckning inriktas mot musikindustrin.

Herr talman! Jag har inget ytterligare yrkande.

Anf. 202 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! En av de viktigaste målsättningarna i kulturpolitiken är att så många människor som möjligt dels skall vara delaktiga i kulturlivet, dels skall nås av ett så omfattande kulturutbud som möjligt. Det är vi överens om. Samtidigt är det angeläget att de utövande konstnärerna i så stor utsträckning som möjligt skall kunna leva på sin konst. Som vi i Centerpartiet ser det handlar det om att bredda marknaden för konstnärliga produkter. Det må vara bildkonst, musik, teater eller annat.

Den proposition som ligger bakom detta betänkande har den inriktningen. Jag ser det som första steget i en process för att minska bidragsberoendet via arbetsmarknadsmedel och möjliggöra för konstnärer att leva på sin produktion. Då har jag slagit fast att vi tycker att inriktningen i denna proposition i allt väsentligt är bra.

Ändå har vi ett antal reservationer. Först och främst vill vi gå längre, och vi föreslår att ytterligare medel skall kunna överföras från Arbetsmarknadsverket till kulturektorn för att ge det här förslaget större kraft. Vi kommer att precisera detta inför budgeten i höst, men det handlar om en i sammanhanget blygsam överföring av 50 miljoner kronor – samma belopp som en av de utredningar som föregick propositionen föreslog. Med tanke på att ca 1,3 miljarder av arbetsmarknadsmedel går till kulturektorn är det en marginell summa. Ändå orkade regeringen inte med att genomföra ens det, vilket jag beklagar. Vi vet att AMS är en stor motståndare till en sådan åtgärd, men för oss – och det bör vara så för alla andra – är det viktigaste att åstadkomma riktiga arbeten i stället för bidrag och att få människor att göra en verksamhet som kommer andra till del. Det är en självklarhet.

Kulturektorn kommer aldrig att vara helt ekonomiskt självbärande – vi skall nog inse att vi inte når dit. Men kulturen har så många andra fantastiska biverkningar i form av ökad kreativitet, skaparlust, välbefinnande, företagslokalisering, turism och övrig upplevelseindustri, och

därmed också arbetstillfällena, att det inte är svårt att motivera samhälls-satsningar på kultur. Genom att också få människor att betala biljetter, deltagaravgifter osv. blir sysselsättningseffekten av satsade kronor på kultur i många fall större än det satsade beloppet. Därför menar vi att det är fullt motiverat att ta ett större grepp när det gäller arbetsmarknadsmed-len redan nu.

Vi tog inte ett större grepp än 50 miljoner, därför att vi inser också att det är en process och att man måste göra det successivt. Men det lilla tycker jag att vi borde ha kunnat komma överens om.

Till moderaterna vill jag säga att jag kan dela mycket av det som moderaterna säger om småföretagspolitik och även om avdragsrätt för företag och institutioner när det gäller inköp av konst. Det är en ganska intressant tanke. Men jag anser inte att det som föreslås i deras reservation är tillräckligt eller löser de akuta problem som finns i dag. Jag är övertygad om att det inte är tillräckligt att åtgärda småföretagspolitiken för att klara konstnärernas situation.

När det gäller de projekt som föreslås i propositionen menar vi att det är angeläget att de får en fördelning ute i hela landet, så att den koncentrationseffekt som finns inom kultursektorn och de starka krafter som drar människor till stora centrer, dvs. storstäderna, i någon mån kan hejdas. Det framgår av vår reservation nr 3. Det är viktigt att slå fast det.

Sedan har vi en reservation tillsammans med Vänsterpartiet som gäller stödet till fria teater- och dansgrupper. Vi menar att stödet till dessa grupper som turnerar skall delas upp i ett verksamhetsbidrag och ett turnéstöd. Det kan tyckas vara byråkratiskt och krångligt, men faktum är att bristen på en sådan uppdelning i stället leder till stort krångel för grupperna och för arrangörerna. Eftersom det är svårt att avgöra omfattningen av turnéverksamheten när man sätter upp en produktion blir det också svårt att sätta priser för föreställningarna. Det är anledningen till vårt yrkande. Men eftersom vi inte tycks få majoritet för detta förslag får vi i stället se hur försöksverksamheten nu utfaller och hur det fungerar just på det här området. Vi tycker också att de fria teatergrupperna skall få del av stödet till nyskriven svensk dramatik i så måtto att de skall kunna få bidrag till beställningar av sådan.

Sedan kommer jag till en reservation som vi har tillsammans med Miljöpartiet. Bakgrunden är förslaget i propositionen om statligt stöd för arbetsförmedling inom de olika centrumbildningarna. Den konstnärliga arbetsmarknadsutredningen har visat att man med små resurser på ett mycket bra sätt lyckats förmedla konstnärers arbete. Vi tycker alltså att förslaget är bra, att man ger dem större möjligheter. Resurserna till den här verksamheten är inte särskilt stora, och dessutom handlar det om att under en mycket kort försöksperiod, på ett och ett halvt år, bygga upp verksamheten ute i landet, så att man får en regional spridning.

Redan med nuvarande förslag finns det en risk att det blir litet hackmat av förslaget på grund av bristande resurser. Ändå har utskottsmajoriteten tillstyrkt en motion där man vill bredda verksamheten ytterligare till studieförbunden och Folkparkernas förmedlingsverksamhet. Jag kan inte gå med på något sådant i det här läget, med den här korta försöksperioden och dessa begränsade resurser, även om jag också i högsta grad värnar om folkbildningen. Men jag kan inte låta bli att tycka att det luktar litet

valfläsk i den socialdemokratiskt anknutna rörelsen. Jag vet inte vad som ligger bakom att man tillstyrker den här motionen.

Vi reserverar oss till förmån för regeringens proposition mot Socialdemokraterna och övriga partier i utskottet. Jag yrkar bifall till reservation nr 15.

Vi har också en reservation där flera partier är med, och den handlar om förslagsrätt till Konstnärsnämndens styrelse m.m. Jan Backman var inne på den frågan, och jag skall inte utveckla den så mycket. Det handlar mycket om att det är viktigt att det finns en bredd när det gäller fördelningen av resurser till konstnärer för inköp över huvud taget, när det gäller allt stöd som går till konstnärerna.

På det viset undanröjer man alla misstankar om jäv och sådant. Det är oerhört viktigt att det finns en bredd i dessa styrelser. Det är lätt för var och en att inse att man lätt hamnar i en liten krets där alla känner varandra. Det kan vara svårt för nya människor att göra sig gällande. Så detta är en mycket viktig reservation.

Sedan har vi en reservation tillsammans med Vänsterpartiet om amatörkultur. Jag skall inte utveckla den mera, men självfallet står jag bakom den reservationen också.

Vidare vill jag bara nämna litet grand om våra särskilda yttranden. Vi har ett yrkande i en motion om översyn av stödet till bild- och formkonstnärer. Detta anknyter litet grand till reservation nr 20. Vi vill att det skall tillsättas en utredning. Men en sådan har ju alldeles nyligen gjorts, så vi kommer i stället att mycket noga följa utvecklingen av hur stödet fördelas, om det sker på ett rättvist sätt i framtiden.

Vidare när det gäller försöksverksamheten och den tredje anställningsformen och försöksperioden för arbetsförmedlingar vid centrumbildning är det fråga om en så kort period som ett och ett halvt år. Vi har ingen reservation i den frågan, men det är klart att det är en mycket kort period. Det är svårt att dra säkra slutsatser av värdet av denna försöksverksamhet efter en så pass kort tid. Men det är viktigt att följa verksamheten och vid behov förlänga tidsperioden, om man ser att man inte kan dra några säkra slutsatser.

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna nr 19 och nr 15.

Anf. 203 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Jag skall ägna mig något åt reservation nr 20, som är den enda punkt där jag deltar som reservant. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Reservation nr 20 gäller vissa organisationers förslagsrätt till Konstnärsnämndens styrelse. Regeringen har föreslagit att några namngivna organisationer mer eller mindre skall ha rätt att föreslå vilka ledamöter som skall ingå i Konstnärsnämndens styrelse, och då utses också dessa personer. Jag tycker att regeringen ensam skall ha rätt att tillsätta Konstnärsnämndens styrelse. Visserligen skall man kunna rådgöra och inhämta synpunkter från ett flertal organisationer, men själva avgörandet skall ligga hos regeringen. Som majoriteten har föreslagit får vissa organisationer nu rätt att placera personer på dessa styrelseposter. Det tycker vi är fel. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 20.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ett flertal gånger har riksdagen behandlat motioner som syftar till att få till stånd ett rådgivningscentrum för yrkesdansare. Tanken har varit att dansares karriär, som slutar redan vid 35 års ålder, skall kunna överföras till något annat område, och då behöver dansarna professionell hjälp för att hitta sådana möjligheter att ägna sig åt annan verksamhet. Då har nog motionärernas syfte ofta varit att man skulle få till stånd ett centrum med egna resurser. Nu har utskottet enats om att försöka stimulera regeringen att uppdra åt något arbetsförmedlingskontor att åta sig detta ansvar. Då tror vi att det kan bli ett resultat som kommer att uppskattas av dansarna, så att alla yrkesdansare runt om i Sverige vet om att de kan söka sig till ett visst arbetsförmedlingskontor där det finns kompetens och intresse för att ägna kraft åt att hjälpa dansaren.

En motion, Kr12, som har väckts av socialdemokraten Ingemar Josefsson, har fått en förnämlig behandling av utskottet. Den har nämligen tillstyrkts och får ett tillkännagivande till regeringen till följd. Det gäller stöd till Arkivet för ljud och bild, ALB, och Stiftelsen Filmform. Dessa organisationer har redan stöd för produktion av experimentell film och videokonst. Men när produktionen väl är gjord och man är glad och stolt över sin framgång då finns det inte resurser att informera om detta. Det blir därför inte den spridning som man hade hoppats.

Nu har ett enigt kulturutskott talat om för regeringen att vi vill att man skall ge tillräckligt stöd för att denna verksamhet skall kunna fortsätta. Det gör vi med stor glädje, inte minst med hänvisning till att vår värderade kulturminister vid en tidigare debatt här i kammaren konstaterade att varje gång som riksdagen gör en ändring i regeringens förslag blir det till det bättre. Därför hade det varit roligt att kunna glädja kulturministern med detta. Eftersom hon inte är här kan jag inte säga det direkt till henne, men vi har fått försäkringar från Kulturdepartementet om att man lusläser våra protokoll. Då vet jag ju att detta uppmanande förslag från kulturutskottet kommer att nå departementet.

Anf. 204 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Konstnärernas villkor behöver förbättras. Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning att konstnärernas försörjning måste baseras på utfört arbete, vilket också övriga talare här har hållit med om.

Därför måste vi komma till rätta med de strukturella problemen och med den överetablering av konstnärer som finns på arbetsmarknaden. Det är tydligt att det finns en motsättning mellan arbetsmarknadspolitikens mål om ambitionen om antalet sysselsatta och kulturpolitikens mål om mångfald, förnyelse, oberoende ställning och kvalitet inom kulturlivet.

Propositionens stödåtgärder är lovvärda. De är också ett steg i rätt riktning. Arbetsmarknadsutskottet och kulturutskottet har också haft en gemensam hearing om utredningen *Arbete åt konstnärer* som ligger till grund för propositionen. Det är definitivt ett steg i rätt riktning, anser jag.

Kulturarbetaren står aldrig sysslolös. Däremot är en kulturarbetare ofta inkomstlös på grund av att efterfrågan på hans eller hennes verk stadigt har minskat med den försämrade ekonomi som finns i samhället i stort och den depression som också finns på grund av arbetslöshet och maktlöshet hos våra invånare.

Dåliga ekonomiska förutsättningar i kommuner, stat och landsting har ju försämrat den offentliga upphandlingen av kultur. En av de viktigaste

insatserna för en levande kultur, för demokrati och för konstnärerna som grupp är just att förbättra främst kommunernas ekonomi. Det ger ju möjligheter för skolor, förskolor, äldreomsorg m.fl. att satsa på kultur och främja individen och samhället i stort. Forskning har visat att vi mår bra av kultur.

Kultur är en källa till att söka en identitet. Kultur stimulerar den demokratiska utvecklingen och ger möjlighet för fler att uttrycka sig och använda sin yttrandefrihet oavsett vilken kommunikationsmetod som man använder. Tal, skrift, bild, rörelse, lukt, smak – allt kan användas för att uttrycka sig och kommunicera.

Inom kulturen ställs frågan: Varför ser samhället ut som det gör? Hur och varför? Om vi ser kan vi förstå. Vi kan också göra någonting åt problemen. Vi kan förändra. Den stora utmaningen är därför att se och att handla.

Det som genomsyrar politiken i dag är i stort sett budgetnedskärningar, krav på större individuellt, lokalt deltagande och ansvar samtidigt som vi påverkas av marknadens krafter och måste ta hänsyn till dem.

För att förändra detta mönster kan vi använda kultur som ett verktyg, en drivkraft i utvecklingen i integrationen mot ett mer rättvist och demokratiskt samhälle med en rättvisare fördelning när det gäller tid, makt, resurser och ekonomi.

Kultur skänker tanken flykt, ger röst åt hoppet och kraft att förändra. Det tror jag att alla som värnar kulturen i grunden är rätt så överens om.

Den här propositionen, liksom en del andra propositioner som har kommit den senaste tiden, är utformade på det viset att regeringen återkommer i budgeten med de skarpa förslagen om hur pengarna i detalj skall fördelas mellan olika verksamhetsområden. Vi får hoppas att ramen blir större än planerat och inte i enlighet med den hotbild som finns. Det är en hotbild som med en borgerlig regering kan göra ramen på kulturområdet mindre. Det skulle innebära att satsningar på just kulturområdet skulle kunna frysas inne.

Vänsterpartiet har en ram på kulturområdet som är 250 miljoner större än nuvarande regerings ram. Vi har en ram som är drygt 700 miljoner större än det parti som har minst utrymme till kultur, Moderaterna, så höger eller vänster spelar faktiskt roll i valet om man skall satsa på kultur eller inte.

Vänsterpartiet har till betänkandet fogat nio reservationer. Alla innebär givetvis förbättringar. Jag hoppas att regeringen också tar till sig alla de förslag som vi har lagt fram.

Innan jag går in på dem vill jag först bara nämna något om Vänsterpartiets småföretagspolitik. Det är med anledning av att moderaterna också tog upp just den frågan.

Många kulturarbetare är just småföretagare. Vänsterpartiet vill förenkla för småföretagare i deras yrkesutövning. Vi har därför i andra sammanhang lagt fram följande förslag.

Företag med max tio anställda behöver inte betala sjuklön. Vi vill förändra utlåningspolicyn hos bankerna för att underlätta lån för småföretagare. Vi vill införa ett statligt räntestöd vid investeringar för företag med mindre än 50 anställda. Vi vill stärka det kvinnliga företagandet genom ett nationellt resurscentrum för kvinnligt företagande. Vi vill öka efterfrågan på varor och tjänster genom att förbättra kommunernas och lands-

tingens ekonomier. Inga egenavgifter på de första intjänade 40 000 kronorna skall man behöva betala. Vi vill slopa arbetsgivarinträdet för företag med mindre än fem anställda. Vi vill generellt ha lägre arbetsgivaravgifter. Man kan säga att Vänsterpartiets småföretagarpolitik värnar också kulturarbetarna.

Herr talman! I reservation 5 lyfter vi fram bibliotekens roll som utställningslokal. Vi anser att det är viktigt att biblioteken arbetar med att nå nya publikgrupper. Ett sätt att göra det är att använda biblioteken som utställningslokal. Många bibliotek har redan i dag utställningslokaler. Det finns bibliotek som också fungerar som museum. Därför skulle man kunna utveckla just biblioteken till att innehålla många olika former av kultur.

Vi tycker att biblioteken bör stimuleras, och vi har därför föreslagit att även bibliotek som bedriver utställningsverksamhet skall få möjlighet att söka verksamhetsbidrag för film och formkonst.

I reservation 7 säger vi att fonogramersättning skall införas. Vi delar alltså regeringens uppfattning. Men vi vill att den skall utvidgas till att innefatta samtliga bibliotek som omfattas av bibliotekslagen.

Reservation 10 handlar om en tredje anställningsform till teatern. Vi anser att det är ett mycket lovvärt initiativ. Men vi anser att försöksperioden skall utökas från ett och ett halvt år till tre.

I reservation 11 säger vi också att den tredje anställningsformen efter positiv utgång även bör innefatta andra konstformer.

I reservation 21 tar vi upp ett förslag om inrättande av regionala konstnärsråd.

I reservation 26 lyfter vi fram amatörkulturen och möjligheterna till egna initiativ och samverkan med professionella utövare så att samverkansformerna skall kunna utvecklas och fördjupas mellan amatörkulturlivet och de etablerade tonsättarna och dramatikererna.

I reservation 27 lyfter vi fram invandrarnas situation och möjligheter att förstå det svenska samhällets struktur. Vi vill ge stöd och hjälp till dem att kunna bilda föreningar. Det är viktigt att invandrare ges möjlighet att verka på lika villkor som svenskar i kulturlivet.

Jag vill också avslutningsvis, herr talman, beröra reservation 15 från Miljöpartiet och Centern. På det avslutande justeringsammansättningsrådet bildades det en majoritet för att även studieförbunden och Folkparkernas förmedlingsverksamhet skall omfattas av den nya stödformen för förmedlingsverksamhet. Den här majoriteten hade bildats i utskottet utan förslag eller medverkan från vår sida.

Reservanterna anför att de inte vill medverka, innan det är klargjort hur stora resurser som skall ställas till verksamhetens förfogande, till att nu besluta om huruvida stödet till förmedlingsverksamheten skall omfattas av fler.

Jag vill med anledning av det här säga så här: Vi förbehåller oss rätten att i budgetpropositionen när prislapparna skall fastställas på förslagen i det här betänkandet göra våra avvägningar och prioriteringar och driva igenom vår uppfattning om fördelningen om den inte överensstämmer med regeringens.

Det handlar inte enbart om förmedlingsverksamheten i enlighet med reservation 15, utan om allt i det här betänkandet. Det här betänkandet är, som de flesta andra som har lagts fram, fyllt av förslag utan prislapp. Det

*Fel! Okänt
växelargument.*

är också på flera punkter än den här som utskottet vill gå längre än regeringen bl.a. vad gäller dansares yrkesbyte och dokumentation av svenska konstverk på film och rådgivning om sådan konst. Vi vill också ha ett nationellt centrum för folkmusik.

Alla förslag är bra. Men nu är det upp till regeringen att anslå medel så att det som utskottet vill gå genomföra på ett bra sätt. Annars har man faktiskt ingen majoritet för sina förslag. Så enkelt är det.

Vi i Vänsterpartiet står bakom samtliga våra reservationer som vi har lagt fram i utskottet. Men enligt min bedömning finns det ingen anledning att i dag yrka och votera på någon av dem. Vi återkommer i och med budgetbehandlingen i höst.

Jag hoppas och önskar att alla som värnar kulturen får en skön och varm sommar. För er andra kan det gärna regna.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

17 § (forts.) **Konstnärernas villkor** (forts. KrU13)

Anf. 205 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Tack, herr talman! Charlotta Bjälkebring uttryckte farhågor för att en framtida icke-socialistisk regering skulle medföra stora nedskärningar på kulturområdet. Jag vill i all stillsamhet påpeka att under förra mandatperioden, som var den ekonomiskt sett mest krisfyllda vi har upplevt under mycket lång tid, skyddades faktiskt kulturen från besparingar och fick t.o.m. något ökat anslag. Det finns över huvud taget ingen som helst majoritet för nedskärningar på kulturens område i den här riksdagen, oavsett hur en regering skulle se ut. Jag tror inte att Charlotta Bjälkebring behöver oroa sig för det.

Anf. 206 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Det låter ju mycket lovvärt, Marianne Andersson, om det skulle vara på de viset. Men i de rambudgetar som de olika partierna har lagt ser vi att moderaterna ligger betydligt lägre än övriga borgerliga partier.

Nu när Vänsterpartiet i opinionsundersökningarna är tredje största parti och förmodligen både Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna kommer att vara ganska små partier i en borgerlig regering, ser jag faktiskt hotet som rätt så överhängande att det blir nedskärningar i kulturbudgeten om det skulle bli en borgerlig regering.

Det är väl återigen en uppmaning till väljarna: Tänk på att Vänsterpartiet har en betydligt högre ram än vad regeringen har i sitt budgetförslag till kommande år!

Anf. 207 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Vi kan väl också konstatera, precis som Charlotta Bjälkebring, att Vänsterpartiet har en betydligt högre ram än vad regeringen har. Det är väl det vi skall ta fasta på. Vad får man igenom av sin politik? Jag är övertygad om att Vänsterpartiet inte får igenom den höjningen.

Märk väl att jag inte tar ställning för vare sig det ena eller det andra i den här frågan. Jag försvarar absolut inte moderaternas nedskärningspolitik på det här området. Men jag är alldeles övertygad om att det aldrig kommer att bli en majoritet för stora nedskärningar på kulturområdet oavsett hur valresultatet blir.

Anf. 208 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Det är väl lovligt. Det är möjligt att både Centern, Vänstern och kanske också Folkpartiet och Kristdemokraterna, om de kommer in i riksdagen, kan stötta en socialdemokratisk nuvarande kulturpolitik. Men jag ser att den risk eller möjlighet som finns vid en borgerlig regering är att moderaterna är det största partiet, liksom det är ett socialdemokratiskt parti som är det största vid en socialistisk regering. Jag tror att i en borgerlig regering skulle övriga partier i så fall ha precis lika mycket inflytande som Vänsterpartiet har i en socialistisk regering.

Det är möjligt att man kommer att fortsätta på samma väg som hittills med hoppande majoriteter. Jag kan ändå garantera väljarna att om det blir en socialistisk regering så kommer det inte att bli neddragningar i kulturbudgeten.

Anf. 209 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Värderade talman! Det här är inte tillfället för någon stor ideologisk debatt om kulturpolitiken. Jag tycker ändå att ett yttrande från Charlotta Bjälkebring om farhågor inför en borgerlig politik i kultursammanhang inte kan få stå helt obemött. Därför begärde jag ordet.

Kulturpolitiken är ju faktiskt det område i riksdagens ärenden som har störst överensstämmelse mellan partierna. Det är sällan som vi har uppslitande debatter om kulturfrågorna. Den ena kulturministern efter den andra har genomfört försvar för kulturområdet. För en folkpartist känns det angeläget att i det här sammanhanget nämna både Jan-Erik Wikström och Birgit Friggebo, som skötte Kulturdepartementet under ett antal år. Jag tror faktiskt att dåvarande Vänsterpartiet kommunisterna ställde upp på de allra flesta idéer som vi hade.

Det finns naturligtvis en viss hotbild när det gäller en borgerlig kulturpolitik om vi skulle gå efter de förslag som vi har presenterat här nu. Det har vi haft debatt om tidigare, så jag skall inte ta upp det nu.

På visst sätt kan jag dock förstå Charlotta Bjälkebring om hon markerar att skiljelinjen inom svensk kulturpolitik går mellan Moderata samlingspartiet och övriga partier. Jag kan känna viss sympati för det. Men när det väl blir en regering med inflytande från de borgerliga partierna är jag alldeles övertygad om att samma överensstämmelse som vi har haft

hittills skall gälla även i fortsättningen. Där ser jag inte Moderata samlingspartiet som något hot.

Prot. 1997/98:118

4 juni

Anf. 210 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Uppenbarligen delar inte Carl-Johan Wilson och jag samma hotbild. Jag tror att det blir en betydligt annorlunda verklighet för ett borgerligt parti i en flerpartiregering ihop med moderaterna när det gäller att stå upp för sin politik.

I kulturutskottet har vi en god anda, det håller jag med om. Alla vi som sitter i kulturutskottet värnar kulturen och kulturpolitiken. Men om det sedan skall ställas i styrkeförhållande till andra politiker i andra utskott tror jag inte att kulturpolitikerna har en så stor makt och så stort inflytande när det gäller att värna kulturpolitiken som vi har i dag med en så stor majoritet för att inte skära ned på kulturområdet.

Anf. 211 EWA LARSSON (mp):

Tack, herr talman! Vi har att diskutera konstnärernas villkor. Flera utredningar ligger till grund för detta betänkande.

Det handlar om konstnärens relation till AMS, konstnärens möjlighet att leva ett ekonomiskt drägligt liv på sitt arbete och tonsättarens och musikerns möjlighet att få relevant ersättning för bruk av sitt verk.

Jag och Miljöpartiet tycker att det är bra att olika problembilder lyfts fram och att några förslag till förbättringar föreslås. Men det är lång väg kvar att vandra för att nå huvudlinjen, nämligen att en konstnär skall kunna leva på ersättning från sitt arbete.

Först måste vi då vara överens om att konstnären och kulturarbetaren behövs och är viktiga för samhällets utveckling.

Kulturell tillväxt är bra för alla, inte minst för barnen och småföretagaren. Det tycker jag att vi i kulturutskottet med det här betänkandet visar att vi är ense om.

Sedan behöver vi också vara överens om att i en blandekonomi klarar inte flertalet av våra konstnärer och kulturarbetare att fullt ut ta betalt för det arbete de faktiskt lagt ned på sitt jobb.

Där tycker jag också att det verkar som om de olika partierna i utskottet är överens.

Så, herr talman, kommer förslagen till lösning, och då blir det kärvare. Vissa förslag ställer Miljöpartiet helhjärtat upp på. Vi har t.ex. tidigare motionerat om att stärka centrumbildningarnas ställning. Nu kommer de att få ökat anslag genom omfördelning från AMS, hoppas jag, för att i än större utsträckning möjliggöra sitt arbete som arbetsförmedlare. Det går ju inte att bortse ifrån att de är proffs inom området. Förslaget får ses som mycket kostnadseffektivt.

Däremot anser vi att försöksperioden borde utsträckas till att omfatta tre år för att sedan permanentas. Men att i detta läge, oberett och ekonomiskt oberäknat, ge bifall till en motion som också kräver att studieförbundens och Folkparkernas förmedlingsverksamhet skall inkluderas i samma beslut och därmed med samma summa pengar anser jag vara ett slag i ansiktet på centrumbildningarna. Sedan får Vänsterpartiet från denna talarstol hur mycket som helst bedyra att det i sitt kommande budgetförslag, för 1999, kommer att ge mer till centrumbildningarna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

För att det kravet skall kunna ha någon relevans måste partiet dock ha egen majoritet. Annars vet man ju aldrig hur det går i ett förhandlingsläge. Vi tycker mot den bakgrunden att det i dag är orimligt att ta det beslutet. Vänta tills Väns- *Konstnärernas villkor* terpartiet får se vilken majoritet det har att samarbeta med och vilka som är beredda att öka anslaget! Märk väl: Det gör ju inte socialdemokraterna i dag.

Jag skulle vilja att någon socialdemokrat här i kammaren nu, före beslut, ville säga hur mycket pengar studieförbunden och Folkparkernas förmedlingsverksamhet skulle ta från centrumbildningarna eller om ni är beredda att göra som Vänstern säger, skjuta till extra pengar. Återkom gärna med ett ytterligare finansieringsförslag, så skall vi se om inte Miljöpartiet senare kan stödja det förslaget.

Herr talman! Ett annat kreativt förslag som Miljöpartiet efter alla år av utredningar och diskussioner nu välkomnar är förslaget om en tredje anställningsform inom teatern. Vi hoppas att förslaget så småningom kommer att utökas till att även innefatta dansare och musiker. Ansvaret vilar nu på arbetsmarknadens parter. Även här anser vi att försöksperioden skall utsträckas till att omfatta tre år i stället för ett och ett halvt år.

Men de här förslagen räcker inte för Miljöpartiet. Vi vill se mer av generella stöd, nu. Vi delar alltså inte utskottets syn att det i dagsläget saknas förutsättningar för ett generellt konstnärsstöd. Vi anser inte heller att stödets utformning är avgörande. Här följer vi utskottets linje att främst se till effekter och inte till form. Men vi vill alltså ha mer av effekter.

Miljöpartiet anser att det är bättre att stärka fler konstnärers förutsättningar att överleva på arbetsmarknaden än att sysselsätta ett fåtal i åtgärdsprogram, som dessutom inte är underställda de kulturpolitiska målen. Resultatet av en sådan AMS-politik är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna hindrar konstnären från att utöva sitt yrke till förmån för en tillfällig försörjning. Så sjukt fungerar systemet i dag.

Nu talar utskottet om en anpassning av de kulturpolitiska målen till de arbetsmarknadspolitiska. Det är bra, men det räcker inte för Miljöpartiet. Vi vill att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall underställas de kulturpolitiska målen. Det underlättar alltid att veta vad det är som skall styra.

Miljöpartiet har tidigare skissat på ett förslag till generellt konstnärs-tillägg som ekonomiskt ryms inom ramen för AMS åtgärder för denna yrkesgrupp. Det var ett procentuellt baserat stöd, som byggde på aktivitet och som riktade sig både till enskilda näringsidkare och till arbetstagare. Konstruktionen var sådan att det lönade sig mer att få in egen inkomst än stöd, och stödet försvann helt vid en inkomst på 150 000 kr.

Herr talman! I den av regeringen tillsatta utredningen om ett generellt konstnärsstöd skissas på ett förslag som riktar sig endast till singelföretagare. Förslaget inrymmer schabloniserade skatter och avgifter och en bokföringsbefrielse på inkomster upp till 150 000 kr. Förslaget förutsätter att ett kontoförande organ inrättas.

Miljöpartiet hälsar med tillfredsställelse detta förslag, som ligger väl i linje med vårt tidigare förslag om inkomstrelaterat konstnärsstillägg. Att konstnären, om han eller hon vill det, kan slippa företagardelen ser vi som ett stort plus. Förslaget blir ett bra första steg på vägen och kan suc-

cessivt utvidgas. Vårt förslag ger också nyetablerade konstnärer en extra skjuts, eftersom redan den första försäljningen ger rätt till ett stöd.

Nu anser majoriteten i kulturutskottet att det i dagsläget inte finns förutsättningar att införa ett generellt konstnärsstöd. Den synen delar alltså inte Miljöpartiet. Vi anser att de åtgärder som föreslås inom de olika konstområdena i syfte att förstärka konstnärernas ekonomiska förhållanden ger för små effekter, men självklart är de bättre än inga åtgärder alls.

Herr talman! När det gäller konstnärer inom ton- och musikområdet vidhåller Miljöpartiet att folkmusik kräver särbehandling. Musikgenren är i ständigt skapande, och en upphovsperson är svår att finna. Därför riskerar de alltid att missgynnas av bidragsstrukturer som baseras på just upphovsinnehavare. Här krävs öronmärkning av fonogramersättning. Dessa öronmärkta pengar kunde med fördel distribueras av Kulturrådet.

När det gäller ansvarsfördelning mellan olika organisationer som har att fördela medel till internationellt kulturutbyte anser vi att ett klagörande behövs. Jag vill gärna betona att även oskyddad musik, såsom folkmusik och äldre tiders musik, behöver marknadsföras internationellt.

Miljöpartiet är mycket nöjt med utskottets tillkännagivande till regeringen om att återkomma med medel till ett nationellt centrum för folkmusik. Det blir Sveriges första centrum, och vi kommer sedan ivrigt att vänta på fler. Våra systerländer Norge och Finland har redan flera folkmusikcentrum vardera. Det behövs i långa och smala länder som våra, med avstånd som lätt blir alltför stora.

Vi ser också fram emot att nyckelharpan utkoras till svenskt nationalinstrument. Själv hade jag glädjen att lyssna på hardingfela ute i Skarpnäck häromveckan. Det är det norska nationalinstrumentet. Nationalinstrumentet i Finland är kantele. Det är fråga om en billig ära, som skulle göra så oändligt många glada.

Vi hoppas att den nya regeringen skall återkomma till momsens inom kulturområdet. Det finns väldigt mycket att säga om den, men det väntar vi med.

Herr talman! Slutligen några ord om olika intresseorganisationers påverkansmöjligheter. När det gäller Bildkonstnärskommittén och Konstnärskommitténs styrelser är det viktigt att regeringen självständigt har att utse ledamöter. Det eliminerar misstankar om att speciella organisationer favoriserar egna fackanslutna för köp och beställningar. Kunskap och kompetens bör vara enda kriteriet vid nominering till uppdragen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation 2 under mom. 2 om generellt konstnärstillägg, till reservation 8 under mom. 11 och 12 om fonogramersättning och till reservation 20 under mom. 34 om förslagsrätt till Konstnärskommitténs styrelse. Jag yrkar också bifall till Miljöpartiets och Centerpartiets gemensamma reservation 15 under mom. 26 om bidrag till studieförbund och Folkparkernas förmedlingsverksamhet. Jag hoppas också att Vänsterpartiet ansluter sig till Centern och Miljöpartiet och röstar med oss i denna fråga.

Anf. 212 MONICA WIDNEMARK (s):

Herr talman! I den kulturpolitiska propositionen konstaterar regeringen att fyra huvudprinciper har gällt under den gångna 20-årsperioden i fråga om konstnärernas villkor, nämligen följande:

- De offentliga insatserna skall inriktas på att öka antalet arbetstillfällen för konstnärer och öka efterfrågan på konstnärliga verk.
- Konstnärernas försörjning skall i största möjliga utsträckning baseras på ersättning i direkt anslutning till deras arbete.
- Staten skall gå in med direkta insatser för att stödja och stimulera konstnärlig verksamhet.
- Utformningen av konstnärspolitiken skall ske i samråd med konstnärernas organisationer.

I propositionen slås fast att insatserna för att stärka de professionella konstnärerna också i framtiden skall vila på två huvudprinciper: ersättning för utfört arbete och direkta stödinsatser.

Regeringen understryker i propositionen att det är viktigt att förbättra de yrkesverksamma konstnärernas ekonomiska villkor för att det kulturpolitiska målet om mångfald skall kunna uppfyllas.

Den socialdemokratiska kulturpolitiken har varit framgångsrik. I en tid när vi har tvingats till nedskärningar för att få ordning på landets ekonomi har kulturen faktiskt klarat sig hyggligt. Det gäller också för området konstnärernas villkor. Vi har tidigare under mandatperioden gjort insatser, men det betänkande som vi behandlar i dag innebär ytterligare ett steg i rätt riktning.

Vi vet alla att många konstnärliga utövare lever under mycket knappa ekonomiska omständigheter. Självfallet har de behov av att få oändligt mycket mera.

Men sammantaget och sett till den ekonomiska situationen tycker jag att utvecklingen går åt rätt håll.

Jag skall peka på en del förslag i betänkandet som vi behandlar i dag. Under en försöksperiod på ett och ett halvt år införs ett statligt bidrag till en tredje anställningsform inom teatern. Bakgrunden är att utredningar kommit fram till att alltfler skådespelare har behov av a-kassa för sin försörjning. Syftet är att vi skall avlasta a-kassan. Vi skall förbättra för frilansande skådespelare, och inte minst skall vi öka den konstnärliga friheten. Samtidigt skall vi ge skådespelarna en grundtrygghet.

Detta är ett nytt grepp för att minska ett mycket stort problem. Såvitt jag har förstått välkomnas detta av Svenska Teaterförbundet och skådespelarna själva. Jag har här ett pressmeddelande från Svenska Teaterförbundet där det står att man gläder sig åt förslaget om att en tredje anställningsform genomförs på försök under ett och ett halvt år. KLYS säger också i samma pressmeddelande om den tredje anställningsformen att det är den djärvaste kulturpolitik som vi sett på länge. Detta bådär gott för framtiden.

Flera talare har här i dag tagit upp att det är för kort försöksperiod för den tredje anställningsformen. Jag tycker att det är bra med en kort försöksperiod. Blir det ett positivt utfall kan den snabbt permanentas, och det tycker jag är viktigt för konstnärerna och skådespelarna.

Det införs också ett nytt statligt stöd i form av verksamhetsbidrag till vissa utställare som huvudsakligen utan vinstsyfte bedriver utställningsverksamhet med samtida bild- och formkonst. Dessa utställare har en viktig funktion att fylla som komplement till de fasta institutionerna och till gallerierna.

Vi inför också fonogramersättning som skall utgå till upphovsmän och utövande konstnärer för folk- och skolbibliotekens utlåning av musikaliska verk på fonogram.

Ett statligt stöd införs för att främja nyskriven svensk dramatik. Vi ger dramatikererna bättre möjligheter att försörja sig på sitt arbete. Vidare införs ett statligt stöd till en digital pjäsbank med allt från äldre klassiker till nyskriven svensk dramatik.

Ett statligt stöd införs till arbetsförmedlingarna vid centrumbildningarna. Det gäller under en försöksperiod på ett och ett halvt år. Centrubildningarna gör redan i dag ett mycket bra arbete för att förmedla konstnärers arbete. Stödet gör att centrumbildningarna kan göra ett ännu bättre arbete.

Utskottet föreslår också ett tillkännagivande till regeringen om att medel skall anvisas i budgetpropositionen för 1999. Det gäller dels för dokumentation av svenska konstverk på film, video och digitala medier, dels för en uppbyggnad för Stiftelsen Filmforms organisation för distribution av film och videokonst och rådgivning om sådan konst. Det är angeläget att experimentell film och videokonst visas och bevaras.

I en motion pekas på behovet av ett rådgivningscentrum för dansare. Utskottet delar i betänkandet uppfattningen att det är angeläget att underlätta för dansarna att finna nya yrkesvägar när danskarriären är slut. Utskottet förutsätter att regeringen medverkar till att frågan får sin lösning inom arbetsförmedlingsorganisationen. Carl-Johan Wilson har pekat på att kulturministern måste lusläsa betänkandet så att det här förslaget verkligen leder till en lösning.

Utskottet tillstyrker också en motion om att studieförbunden och Folkparkernas förmedlingsverksamhet skall omfattas av stödet till centrumbildningarnas regionala verksamhet. Både studieförbundens och Folkparkernas förmedlingsverksamhet har en viktig arbetsförmedlande verksamhet. Det är därför värdefullt att de får ökade resurser. Man blir litet betänksam när Marianne Andersson från talarstolen kallar det för valfläsk till studieförbunden när de får ökade resurser.

Det är viktigt att folkmusiken, folksången och folkdansen bevaras och utvecklas. Utskottet föreslår därför ett tillkännagivande att medel anvisas i 1999 års budgetproposition för ett nationellt centrum för folkmusik.

Jag vill också kort kommentera en centermotion om behovet av att öka marknaden för konstnärligt arbete i hela landet. Riksdagen uttalade år 1996 att det behövdes en skyndsamt utredning om fördelning av kultureller resurser i landet. I budgetpropositionen för 1998 har en preliminär kartläggning av den regionala fördelningen redovisats. Jag vill understryka vad utskottet skriver i betänkandet: Utskottet utgår från att regionala aspekter ingår när de resurser som aviserats skall fördelas. Berörda myndigheter har i regleringsbrevet för 1998 fått ett återrapporteringskrav att redovisa det regionala utfallet av det statliga kulturstödet.

Herr talman! I och med dagens betänkande kan vi konstatera att området konstnärers villkor är väl tillgodosett i den kulturpolitik vi har lagt fast under mandatperioden. Vi lever upp till de två huvudprinciperna när det gäller de professionella konstnärernas ersättning för utfört arbete och direkta stödsatser. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr talman! Jag vill samtidigt framföra ett stort och varmt tack till mina kamrater i kulturutskottet som jag har haft förmånen att få samar-

*Fel! Okänt
växelargument.*

beta med under sju år. Vi har alltid haft trevligt. Jag vill tacka så hemskt mycket för kamratskapet, och jag önskar er ett fortsatt bra arbete i kulturutskottet. Tack skall ni ha!

Anf. 213 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag ställde en fråga i mitt anförande som Monica Widnemark valde att inte svar på. Däremot sade hon att studieförbunden får utökade resurser, och det skall ingen vara ledsen för. Jo, det skall man. Det är inte utökade resurser. De tas från samma påse som de som centrumbildningarna skulle få från. Hur mycket mindre får nu centrumbildningarna? Det var det som var min enkla fråga. Hur mycket blir nu kvar? Ärendet är icke berett. Varför inte återkomma när ni har en summa klar?

När både centrumbildningarna och Teaterförbundet önskar förlängd försökstid i tre år, varför då inte fixa till det och ge dem det? Det kan väl inte kosta så mycket. När de själva önskar det och det är en bra verksamhet blir det inte sämre därför att man gör som de önskar. Jag tycker att det är litet njuggt.

Anf. 214 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! För mig är det viktigt att studieförbunden och folkparkerna får mer resurser, Ewa Larsson. Det bidrar till att vi får kultur i hela landet. Det är viktigt att den sprids i hela landet. Från norr till söder, från Haparanda till Ystad har vi studieförbund och folkparker som kan förmedla. Det är mycket angeläget för oss socialdemokrater.

När det gäller en utvärdering efter ett år, som jag tror att Ewa Larsson har reserverat sig mot, tycker vi att det är viktigare att få i gång verksamheten. Fungerar det bra permanentas den. Vi bedriver inte försöksverksamhet i onödan.

Anf. 215 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Nej, men man kan vara litet generös och tillmötesgående. Är det bra kan man permanenta verksamheten.

Visst är det bra att man kan utnyttja studieförbundens och folkparkernas rörelseorganisationers kompetens. Men ärendet skall ju beredas i vanlig ordning, och det skall finansieras. Återkom med ett finansieringsförslag så skall Miljöpartiet stödja det förslaget.

Vi vill själva här i riksdagen ha fyra år på oss för att visa på ett resultat. Jag vill tacka för de fyra år som jag har haft möjlighet att delta och ha ett av landets finaste jobb, nämligen att vara riksdagsledamot. Jag vill tacka för det kulturellt goda klimat som jag tycker råder och är det förhärskande i kulturutskottet. I synnerhet vill jag tacka mina systrar på ena kanten, Charlotta Bjälkebring, Marianne Andersson och Fanny Rizell. Det har varit härligt att ha haft er runtomkring! Vi har stöttat varandra mycket under sammanträdena.

Jag tycker att hela utskottets goda klimat är fantastiskt. Jag har delat med mig av den glädjen till mina andra kamrater i riksdagsgruppen, som inte alltid har det lika trevligt som vi på sina utskottsmöten. Jag har noterat att jag har varit med och delat uppfattningar i olika reservationer från samtliga partier. Det präglar ändå det som flera talare har varit inne på.

Kultur är någonting som vi alla värnar och som vi alla håller fanan högt inför.

Oberoende av vad det blir för regering framöver tror jag och utgår från att kulturens fana även fortsättningsvis kommer att vaja högt över Sverige.

Prot. 1997/98:118

4 juni

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 216 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tänkte ägna mig åt litet avtackningar i slutet av debatten, så jag går inte in på det nu. Jag håller mig i stället till att replikera på Monica Widnemark.

Först säger Monica Widnemark att centrumbildningarnas arbetsförmedlande verksamhet är mycket bra och att det är den som skall byggas ut. Det finns ett förslag i en proposition om att verksamheten skall stärkas, och att den också skall byggas ut regionalt. Det tycker vi är bra.

Sedan fattar man beslutet om att vidga det hela till studieförbunden och folkparkerna. Monica Widnemark ondgör sig litet grand över att jag inte ansluter mig till detta. Men det finns ju inte mer pengar! Det finns inte särskilt mycket pengar. Jag vet att man hade uppfattningen att det var ganska litet för att under en kort period bygga upp en verksamhet för att stärka den arbetsförmedlande verksamheten.

Nu säger Monica Widnemark att det är bra att studieförbunden får ökade resurser. Jo visst, det vore väldigt bra – om regeringen hade haft litet mer resurser att anslå till den verksamheten också. Då hade det inte varit något stort fel i det.

Jag tycker att det i stället vore bra om centrumbildningarna samarbetade med studieförbunden och naturligtvis också med folkparkerna i den här verksamheten. Då skulle det bli ett litet mer samlat grepp, och man skulle inte plöttra bort hela verksamheten. Det är ju risken nu, med litet pengar till väldigt många aktörer. Då är det svårt att få något sammanhang i det hela. Det är det som jag vänder mig emot.

Anf. 217 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Centrumbildningarna är redan utbyggda regionalt.

När man läser betänkandet ser man att Marianne Andersson och Ewa Larsson är ganska ensamma i utskottet om denna uppfattning. För oss socialdemokrater är det kultur i hela landet som gäller. Vi tycker att det är viktigt att konstnärer över hela landet får en chans att få arbete. Det är a och o. Det är därför vi socialdemokrater har gjort det här ställningstagandet. Det är absolut inget valflask till vare sig konstnärer eller studieförbund!

Anf. 218 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Ambitionen att ge arbete till konstnärer i hela landet delar vi. Där har vi samma uppfattning. Men vi har litet olika uppfattning om vägarna att nå dit.

Jag tror faktiskt – och det måste vara det som ligger till grund för regeringens proposition, och så man har tänkt från början när man lade fram förslaget – att det är den organisation som finns som man skall bygga vidare på. Det finns nämligen utredningar som visar att den är

väldigt effektiv och att den med små resurser kan åstadkomma mycket för konstnärerna.

Jag vidhåller självfallet vår reservation. Jag tycker att det är litet synd att det blir en sådan här *Fel! Okänt* uppsplittring nu när vi får följa verksam- *växelargument.* heten. Vi inser ju att vi inte kommer att vinna gehör. I och för sig får vi väl se hur det blir vid voteringen i morgon, men allting pekar ju på att vi inte kommer att få majoritet för reservationen.

Jag tycker ändå att det är synd att det blir på det här sättet. Jag tror nämligen att man måste ta litet mer samlade grepp och inte plöttra ut resurserna på alltför många aktörer. Det är det som jag tycker är synd.

Anf. 219 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Det är faktiskt en bred majoritet som har förädlad det förslag som regeringen lade fram i propositionen. Vi tycker att vi har gjort förslaget bättre, och jag tror inte att det blir några problem att förverkliga det.

Anf. 220 JAN BACKMAN (m) replik:

Herr talman! Jag lyssnade noga på Monica Widnemark, och lyckades inte uppfatta någon allvarligare kritik mot den moderata reservationen, men det kan ju ha berott på tidsbrist.

Jag vill ändå passa på att kommentera frågan om centrumbildningar. Moderaternas förslag går faktiskt ännu längre än utskottsmajoritetens. Allt detta är ju inom ramen för pengar som inte hör till vårt utgiftsområde. Vi vet inte heller hur stort beloppet är. Förslaget gäller att även andra organ som ägnar sig åt förmedling av konstnärarbetskraft och konstnärsuppdrag, dvs. uthyrningsföretag, kulturpoolen i Köping och andra virtuella företag, skulle kunna få del av samma stödordning.

Jag ber också att få passa på att tacka Monica för de år vi har varit i kulturutskottet tillsammans. Den saklighet som har präglat hennes inlägg här i kväll har varit genomgående för hennes sätt att agera under alla kulturutskottets sammanträden. Det tycker jag har varit värdefullt, och det tackar jag för.

Anf. 221 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Jan Backman hörde helt rätt. Jag kommenterade inte Moderaternas reservation. Moderaterna har nämligen yrkat avslag på det mesta av propositionen. I ett litet stycke skriver ni att ni vill ha mer personaluthyrningsverksamhet i andra branscher och att centrumbildningarnas verksamhet skall kunna användas även så.

Flera utredningar har gjorts om detta, och nu har propositionen kommit. Vi socialdemokrater tycker att det är bra som det är.

Anf. 222 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Jag vill något också kommentera artistförmedlingen. Jag tycker att det i Monica Widnemarks anförande och i den debatt som har följt efter det mest har handlat om valfläsk hit eller dit.

Jag vill berätta om Vänsterpartiets syn, som jag tror att majoriteten delar, och om varför vi vill yrka bifall till motionen. Det är viktigt att man

verkar för bättre villkor även för scenartister och scenkonstnärer som i ingen eller mycket liten del i dag får hjälp av Teatercentrum. Teatercentrum arbetar ju till största delen med de fria grupperna. Av den anledningen är det värdefullt att även små privata enmansföretagare som bedriver scenkonst utanför de fria grupperna också får hjälp och stöd. Vänsterpartiet värnar helt enkelt en bredare kultursektor.

Men återigen får jag säga att vi får se hur pengarna fördelas i höstens budget och om man kan ställa sig bakom ett sådant förslag eller inte.

Avslutningsvis vill jag tacka Monica Widnemark för vårt utskottsarbete. Monica kommer inte tillbaka hit i höst. Vi som nu sitter i kulturutskottet vet inte heller vilka av oss som kommer tillbaka dit. Men vi vet att Monica inte kommer tillbaka hit till riksdagen igen. Av den anledningen vill jag särskilt tacka henne, men jag tackar också övriga utskottskamrater.

Anf. 223 BARBRO ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara helt kort framföra ett tack till kulturutskottet för behandlingen av vår motion om ett nationellt centrum för folkmusik, som landar i ett tillkännagivande till regeringen.

Folkmusiken är en mycket betydelsefull del av musikkivet. Det har vi debatterat tidigare här i kammaren och varit överens om. Att vi nu får ett folkmusikcentrum även i Sverige i likhet med Finland och Norge tycker jag visar på den betydelse som kulturutskottet tillmäter folkmusiken, dansen och sången.

Herr talman! Jag är mycket glad över det beslut som vi kommer att fatta i den här kammaren i morgon. Kulturutskottet och riksdagen kommer inte att säga var centrumet skall finnas, men jag utgår förstås från att det kommer att finnas i Tobo.

Än en gång, herr talman, vill jag understryka tacket till kulturutskottet och de kloka ledamöter som sitter där.

(Applåder)

Anf. 224 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka för de orden till kulturutskottet. Jag känner att jag också vill säga något positivt om vårt arbete under de gångna fyra åren i utskottet.

Men först vill jag ta upp två bra saker i betänkandet, som jag faktiskt inte nämnde i mitt första inlägg. Det är just förslaget om centrum för folkmusik, som det råder en stor enighet om. Att vi har kommit så långt att vi har kunnat göra ett tillkännagivande om detta tycker jag är väldigt bra.

Likaså i frågan om dansarnas yrkesutbyte, som det har varit en lång diskussion om i kulturutskottet, har vi kommit fram till en bra lösning som vi är eniga om. Det känns väldigt bra.

Till slut vill jag också, och det är det allra viktigaste, tacka alla ledamöter i kulturutskottet för ett fantastiskt bra samarbete. Vi har haft väldigt roligt. Det är nog ett av de roligaste utskotten i riksdagen att arbeta i. Det är jag alldeles övertygad om. Jag vill tacka allihop.

Men det är några som vi redan nu vet kommer att lämna utskottet. Jag vet inte om jag kommer ihåg allihop nu. Men det är Monica Widnemark,

*Fel! Okänt
växelargument.*

som har debatterat här nu. Vidare är det Leo Persson, Anders Nilsson och Lena Klevenås. Jag vill särskilt tacka er, eftersom vi vet att vi inte kommer att ses i de här sammanhangen mer. Vi har haft ett fantastiskt bra samarbete med er och med alla andra från alla partier. Det känns skönt.

Vi är egentligen väldigt eniga i de allra flesta frågor. Vi har litet olika syn på hur vi skall finansiera kulturlivet, men i de allra viktigaste frågorna är vi faktiskt väldigt överens.

Sist men inte minst vill jag tacka vårt kansli som har gjort ett fantastiskt arbete. Det har nog inte varit så lätt att hålla reda på alla idéer som far i luften och samla ihop dem till ett bra betänkande. Men med detta har ni lyckats med den äran.

Tack så mycket och trevlig sommar!

Anf. 225 FANNY RIZELL (kd):

Herr talman! När jag beslutade mig för att inte begära ordet i kväll för att debattera konstnärernas villkor var det för att spara tid. Men jag förbissåg att jag då inte skulle få tillfälle att tacka kulturutskottets ledamöter och personal.

Därför måste jag begära ordet och säga ett tack till er alla. Det har varit ett fantastiskt fint samarbete. Det har varit mycket roligt att arbeta i kulturutskottet.

Framför allt vill jag rikta ett tack till er som jag kanske inte ser i de här sammanhangen igen. Jag har uppskattat er på många olika sätt. Det har varit roligt att samarbeta med er, och jag hoppas att vi ses i andra funktioner.

Jag vill också rikta ett tack till kulturutskottets personal, som är fantastisk. Det kan jag lova.

Anf. 226 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Vi har ju diskuterat konstnärernas villkor.

Till politikens villkor hör ju att en del lämnar oss, och jag vill i egenkap av ordförande i kulturutskottet rikta ett speciellt tack till dem som vi nu vet lämnar oss.

Lena Klevenås, som har varit riksdagsledamot sedan 1991, har arbetat i jordbruksutskottet, utrikesutskottet och nu i kulturutskottet. Du har under den korta tid du har varit i kulturutskottet utmärkt dig genom det stora engagemang som du visat i de frågor som har legat inom utskottets beredningsområde. Vi vet också att du är mycket engagerad i och intresserad av internationella frågor. Du har arbetat inom IPU. Vi vet också att du är intresserad av och engagerad i miljöfrågor. Jag övertygad om att vi i andra sammanhang kommer att få höra och se dig, och det skall bli roligt.

Jag vill också tacka Leo Persson, som har varit suppleant i andra utskott, bl.a. i näringsutskottet, men som framför allt har varit ordinarie ledamot i kulturutskottet sedan, tror jag, januari 1988. Leo har visat ett stort intresse och ett brett kunnande, inte minst i frågor som rör kultur i hela landet och kulturturismen. Jag är övertygad om att du kommer att göra en stor insats i ditt fortsatta politiska arbete uppe i Dalarnas län men framför allt i Idre.

De som också lämnar oss är Anders Nilsson, som åker hem till Västergötland igen. Han har sedan han blev riksdagsman 1982 först varit suppleant och sedan ordinarie ledamot i kulturutskottet. Anders är ju ordförande i Skaraborgs Länsmuseum. Men han engagerar sig också, vilket vi som känner honom närmare vet, mycket i teaterfrågor i vilka han medverkar med stor entusiasm och glädje.

Berit Oscarsson har jag tidigare avtackat. Jag vill bara notera detta tack igen till protokollet.

Slutligen vill jag tacka Monica Widnemark, som med stor entusiasm och inlevelse – vilket vi har sett exempel på här i dag – har fört debatten om konstnärernas villkor. Monica åker hem till Kosta och kommer där, om jag har förstått det rätt, att engagera sig i kommunalpolitiken.

Jag vill tacka er alla för ett utomordentligt gott kamratskap i utskottet och önska er all framgång i ert fortsatta arbete.

Slutligen vill jag vända mig till kansliet med dess kanslichef Lena Axelsson-Westlund i spetsen och framföra ett tack ifrån oss alla för det utomordentligt goda arbete som ni gör. Oftast lyckas ni, efter de nästintill omöjliga förslag som läggs fram, ändå göra bra skrivningar. Det skall ni ha ett speciellt varmt tack för.

Tack så mycket!

I detta anförande instämde Carl-Johan Wilson (fp), Ewa Larsson (mp), Elisabeth Fleetwood (m), Marianne Andersson (c), Fanny Rizell (kd), Leo Persson (s), Björn Kaaling (s), Charlotta L Bjälkebring (v) och Jan Backman (m).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni)

*Statens ansvar på
postområdet*

18 § Statens ansvar på postområdet

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU13

Statens ansvar på postområdet (prop. 1997/98:127)

Anf. 227 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Låt mig först konstatera att trafikutskottet redan i går avtackade allt och alla under angenäma former under en middag.

Trafikutskottets betänkande nr 13 behandlar statens ansvar på postområdet.

Jag skall till att börja med säga att den proposition som ligger till grund för betänkandet i många och långa stycken går åt rätt håll och drar hela frågan till en bättre ordning än den som har varit. Vi tycker dock att det finns mer som skulle ha kunnat preciseras. Därmed skulle man ha kunnat skapa ett mer långsiktigt och stabilt regelverk som både skulle kunna göra postmarknaden mer effektiv och kanske även höja etiknivån – något som jag tror att marknaden skulle må bra av.

Det råder ju ingen tvekan om att det varit turbulens på postmarknaden. Det beror delvis på en mycket stor omvandlingsprocess som hela

posten genomgår för närvarande med sjunkande brevvolymer, sjunkande transaktioner i kassaverksamheten, precis som i bankerna och försäkringsbolagen, till följd av väsentliga förbättringar av tekniska hjälpmedel, till följd av ökande konkurrens från nya tekniker, nya medier och olika, nya typer av krav som ställs på snabb förmedling av det skrivna ordet och liknande saker.

Postmarknadens strukturomvandling har inneburit stora påfrestningar för Posten AB och dess personal med betydande nedskärningar och omplaceringar. Men det har också skett betydande förändringar till följd av omregleringen av postmarknaden, där Posten har konkurrensutsatts. Därmed har det även skapats en mer direkt konkurrens på brevområdet. Det har inneburit att Posten själv har fått en del problem och skapat en del problem i och med att man har haft svårigheter att anpassa sig till den nya konkurrenssituationen.

Vi kan notera att Postens konkurrens när det gäller brev och försändelser är tämligen blygsam. Det handlar mer om en potentiell konkurrens i och med att Posten AB fortfarande dominerar marknaden med en marknadsandel på 97–98 %.

Men det sätt som avregleringen har skötts på från Posten AB har medfört ett mycket stort problem i och med att det har skapats turbulens och svårigheter för nya uppstickande konkurrenter. Än värre är att det har blivit betydande konflikter med de tillsynsmyndigheter som regering och riksdag har för att granska både postmarknaden och övriga marknader med.

De granskningsärenden som har funnits hos Post- och telestyrelsen och Konkurrensverket har inneburit att Posten har stått i en klass för sig jämfört med alla andra när det gäller konkurrensärenden på svensk marknad. Detta är i sig djupt otillfredsställande. Men det är också djupt otillfredsställande att man inte har bemötts med det samarbete som man kan förvänta sig från ett svenskt helstatligt bolag för att reda ut begreppen, skapa stabila spelregler och klargöra vad regelverket egentligen säger om hur långt man kan gå i olika typer av konkurrens.

Vi gör bedömningen att det finns ytterligare saker som borde klarläggas i postlagen. Vi tycker att Post- och telestyrelsen inte bara skall ha ett konsumentfrämjande syfte. Den skall även ha ett konkurrensfrämjande syfte, inte minst med tanke på att konkurrensen, den potentiella, enligt Postens egna uppgifter har inneburit betydande förbättringar. Det har blivit ökade rationaliseringar och mer effektivitet inom Posten.

Vi tycker också att det mycket starkare måste skrivas att den infrastruktur som finns på det postala området i form av exempelvis postnummer och postboxar skall kunna användas neutralt av alla som arbetar på postområdet. Därmed främjas konkurrensen. Man kan försöka hålla nere brevporderna och få en så effektiv organisation som möjligt.

Jag är den förste att medge att varje omreglering som Posten har haft har varit mycket besvärlig. Jag tycker ändå att det som har skett inom teleområdet och elområdet, där Vattenfall och Telia har varit de andra statliga aktörerna, har skötts mycket smidigare från respektive bolag. Det har varit väsentligt färre konflikter och nästan inga rättsfall som behövt bedömas. Det har kunnat ske i någorlunda samstämmighet efter några inledande skärmytslingar.

Jag tror därför att Posten och dess konkurrenter – och inte minst postkonsumenterna – är i stort behov av att regelverken blir stabila. Det finns också ett behov av att tillsynsmyndigheterna Post- och telestyrelsen och Konkurrensverket blir effektiva och förses med erforderliga medel för att kunna genomföra en effektiv tillsyn. Staten med dess helstatliga bolag, Posten AB, skall självfallet tillse att man håller ett vederbörligt respektavstånd till gällande lagar och förordningar.

När det gäller en del annan postservice av typen lantbrevbäring m.m. har det rätt en betydande oenighet även inom Posten. Det har gällt om denna har varit lönsam eller inte. Jag vågar säga att ingetdera har bevisats fullt ut. Vi vill mycket klart markera att vi vill ha en nationell postservice som skall gälla hela landet och alla medborgare på en rimligt hög nivå. Skulle det vara så att man är tvungen att göra upphandlingar på det området skall vi självfallet inte tveka.

Men det gäller samtidigt att i sådana lägen se till att vi utnyttjar den tekniska utvecklingen och de möjligheter som finns i fråga om andra aktörer för att få bästa service till lägsta möjliga kostnad.

Som sista punkt skulle jag vilja säga att vi inte ser något behov av att ha särskilda tillstånd för att bedriva brevtudelnings från lokala konkurrenter till Posten AB. Vi medger självfallet att det inom postbranschen precis som inom andra branscher finns starka behov av etik, affärsetik och av att man sköter sina åligganden.

Men jag har väldigt svårt att se att detta särskiljer postutdelning från ett mycket stort antal andra branscher. Det gäller allt från sjukvårdshuvudmän och sjukvårdsbolag till bolag som sysslar med barnomsorg och mycket annat. En normal tillsyn från tillsynsmyndigheterna bör vara tillräckligt. Vi ser inga skäl eller motiv för att det skulle finnas behov av att ha någon form av tillstånd för att dela ut brev och därmed bedriva konkurrerande verksamhet i förhållande till Posten.

Herr talman! Med tanke på läget i kammaren skall jag nöja mig med att yrka bifall till reservation 1. Vi står självfallet bakom samtliga de reservationer som vi har undertecknat. Vi kommer dock bara att begära votering om reservation 1.

Anf. 228 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Det är av avgörande betydelse såväl för privatpersoner, näringsliv och organisationer som för offentlig förvaltning att det finns en väl fungerande postservice i alla delar av landet. Möjligheten till god post- och kassaservice är också en förutsättning för en positiv utveckling och tillväxt i hela landet. Alla måste därför garanteras denna service till enhetliga priser och med rimliga distributionstider. Geografiskt differentierad prissättning kan inte accepteras.

För att klara en positiv regional utveckling måste även denna grundläggande postservice utvecklas. Posten måste, liksom många andra aktörer, ta sitt fulla och aktiva regionala ansvar i strävandena att vända den nuvarande dramatiska folkförflyttningen i landet. Jag vill, herr talman, se Posten inte enbart som distributör utan också som regionalpolitiskt aktiv aktör – som en utvecklare, inte som en avvecklare.

Med femtiotalet olika bolag och med erfarenhet från omfattande sponsringsverksamhet – inte minst utomlands – borde Posten ha både

resurser och möjligheter att ikläda sig denna roll, dominant som man är på marknaden.

Mot bl.a. denna bakgrund är det, herr talman, olyckligt att inte riksdagen nu, i ett sammanhang i *Fel! Okänt* dag, kan ta ställning till föreslagna förändringar i postlagen och till de frågor om den *växelargument.* ringar i postlagen postala infrastrukturen som kommer att spela en viktig roll för möjligheten att få en väl fungerande postmarknad. Från Centerens sida förutsätter vi att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om hur den postala infrastrukturen kan tillhandahållas på konkurrensneutrala villkor.

Under de senaste åren, sedan bolagiseringen av Postverket till Posten AB trädde i kraft 1994, har närmare hundratalet nya postoperatörer vuxit fram runt om i landet såväl i glesbygd som i större städer. Denna utveckling av begynnande konkurrens på en marknad där Posten fortfarande dominerar med närmare 98 % har, tycker jag, föranlett ett något märkligt agerande från Postens sida.

Jag har förståelse för att ett f.d. monopolföretag i en ny avreglerad situation upplever svårigheter, tvingas till nytänkande, testar gränser och känner osäkerhet i fråga om vilka ramar man kan och får agera inom. Men jag har svårt att förstå och acceptera att ett på marknaden dominerande, statligt helägt företag skall behöva förekomma mer än 100 gånger på Konkurrensverkets lista sedan 1992.

Detta vittnar inte om vare sig osäkerhet eller testande av gränser. Det vittnar om svårigheterna för en dominerande marknadsaktör att acceptera spelreglerna på en avreglerad marknad. Posten kommer att klara den här omställningen. Men man måste bjuda till litet mer. Man måste, som någon uttryckte det, höja tillvänjningstakten. Detta är en uppgift för såväl ägaren som för Posten – utan Konkurrensverkets ständiga vitesförelägganden.

Jag har också svårt att förstå Postens engagemang för och begäran om en ändring av postlagen så att Posten skulle kunna "sätta lokala priser" i syfte att utradera den konkurrens på 2 % som nya, lokala postoperatörer utgör på brevmarknaden. Den del av postmarknaden som den aktuella frågan berör utgör enligt Postens egna uppgifter 7–8 % av det totala postflödet.

Det betyder att om det skulle etableras konkurrerande postoperatörer på samtliga orter i landet, och om dessa operatörer skulle ta upp till halva marknaden, vilket inte är realistiskt att tro, skulle detta ändå bara motsvara en marknadsandel på 3 ½–4 % av den totala postmarknaden.

Hur dessa få procent i konkurrens skulle kunna medföra den s.k. krisen i Postens kassarörelse, äventyra Postens rikstäckande postservice och t.o.m. som påståtts kanske äventyra hela Postens existens är för mig en gåta.

Det är i detta perspektiv som Postens begäran om lokala porton skall ses, endast ett år efter det att Posten själv, genom miljardinvesteringar i stora moderna sorteringsmaskiner och i minskat antal portterminaler, avskaffade lokal posthantering.

Herr talman! Jag har också svårt att förstå den s.k. Öhrlingutredningens och Kommunikationsdepartementets uppmålade bild av Posten Brev som en hotad verksamhet, där "lönsamheten kommer att successivt falla

de närmaste åren beroende på konkurrenssituationen och tappade volymer”.

Den ofullständiga *Analys av Posten AB:s ekonomiska utveckling* som nämnda utredning har tagit fram, föranleder Kommunikationsdepartementet att i pressmeddelande tala om att ”Posten AB beräknas få ett successivt försämrat resultat” och att ”Den finansiella utvecklingen bedöms inte som hållbar med nu gällande regler och krav”. Det är inte trovärdigt.

Posten Brevs resultat har under 1997 i det närmaste tredubblats jämfört med 1996, då den redovisade vinsten uppgick till 537 miljoner kronor. Varför, herr talman, denna uppmålade bild av ett företag i kris, ett företag som kan uppvisa nyss nämna resultatsiffror och som har 98 % av landets brevmarknad?

Som uttryck för ett gammalt posthjärtas välvilja skulle jag vilja tro, men Postens och regeringens agerande slår snabbt undan denna villfarelse, att denna pessimistiska, svartmålade och osanna bild av Postens nuvarande och kommande situation mer är ett uttryck för ovana och osäkerhet vid den avreglerade situationen än ett uttryck för sanningen och en schyst verklighet.

Också beräkningarna av Postens merkostnad för att upprätthålla en rikstäckande posttjänst rymmer många frågetecken. 1990 beräknades merkostnaden till 2 miljarder kronor. Våren 1997 hade summan enligt Postens VD sjunkit till 600 miljoner kronor. Öhrlingutredningen uppskattar merkostnaden till 400 miljoner kronor, och Kommunikationsdepartementet bedömde i fjol merkostnaden till 100 miljoner kronor. Jag påstår, utan att ha sett någon ordentlig analys, att dessa siffror, antaganden och bedömningar inte speglar verkligheten.

Att dela ut post på landsbygden, den s.k. olönsamma glesbygdsdistributionen, är inte den dåliga affär som alltid har hävdats. Nu vet vi, genom såväl Posten som genom tingsrättsförhandlingar, att det i själva verket, vilket inte alls är förvånande, är dyrare att dela ut brev i storstäderna än vad det är på landsbygden.

Med detta som bakgrund och med vetskapen om att rikstäckningen också medför intäkter, är det följdriktigt att utskottet godtar regeringens avsikt att ålägga Posten AB att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten utan ersättning.

Jag har, herr talman, medvetet uppehållit mig en stund vid frågetecknen kring Posten AB:s ekonomiska utveckling, kostnadsstruktur och marknadsmässiga agerande som dominant på en avreglerad marknad. Jag har gjort det som bakgrund till vår begäran om en parlamentarisk utredning för att genomgående analysera postmarknaden och Postens ekonomi men också för att klarlägga företagets kärnverksamhet och övergripande målsättning.

En fungerande postmarknad med mångfald och konkurrens förutsätter bl.a. tillsynsmyndigheternas och beslutfattarnas tillgång till insyn och ett fullgott beslutsunderlag.

Med hänvisning till tre utredningar, nämligen Öhrlings ofullbordade samt ytterligare två utredningar som vi ännu inte har sett skymten av, avvisar utskottet förslaget med orden ”för närvarande inget behov av någon ytterligare utredning”. Det beklagar jag, eftersom jag förstår att den utredning som regering och utskott i det här ärendet mycket lutar sig mot, Öhrlingutredningen, inte ger den breda, djuplodande och heltäck-

ande analys som jag tycker att man kan fordra som beslutsunderlag vid behandling av betänkanden som detta.

Hälften av landets postkontor har lagts ned. Ytterligare ett stort antal nedläggningar har aviserats. 56 sorteringsterminaler har, med åtskilliga miljoner i förlust, bantats till 13, och brevets väg från avsändare till mottagare har i många fall förlängts i såväl tid som i rum. Jag inser mycket väl att vi i ett snabbt föränderligt samhälle behöver vidta åtgärder som innebär både omorganisation och förändring, men detta får inte innebära försämring, vare sig för landsbygden eller för tätorten. Förändring men inte försämring. Postens aviserade planer på en mer decentraliserad organisation bör kunna medverka till detta.

Det är ett steg i rätt riktning att Post- och telestyrelsen nu föreslås att ur ett konsumentperspektiv och ur ett regionalpolitiskt perspektiv bevaka att samhällsomfattande posttjänster finns att tillgå och att detta skall ske i nära samarbete med Konsumentverket och Glesbygdverket. För vår del menar vi att beslut om förändrade verksamheter, exempelvis nedläggning av postkontor, indragning av lantbrevbärlinjer eller portoförändringar alltid skall föregås av regionalpolitiska konsekvensanalyser. Målet bör vara att servicen behålls, men kanske och antagligen ibland i nya former.

Den rikstäckande kassaservicen, som nu är under utredning, och som innebär att alla skall ha möjlighet att verkställa och ta emot betalningar till enhetliga priser, har grundläggande betydelse för den regionala utvecklingen, för att uppnå de postpolitiska målen och för att uppnå en grundläggande samhällsservice över hela landet. Det är viktigt att eventuella förändringar i detta servicenät sker varsamt och grundas på ett allsidigt beslutsunderlag som innehåller regionala konsekvensanalyser.

I avvaktan på resultatet av pågående utredningsarbete om betaltjänst och kassaförsörjning bör därför enligt vår mening ingen minskning av antalet serviceställen med postala betaltjänster ske. Jag förutsätter att Postens besked så sent som i maj månad i år, ”att servicenivån skall upprätthållas genom oförändrat antal serviceställen”, och utskottets uppmaning att ”det finner det angeläget att Posten AB:s rationaliseringar och organisationsförändringar genomförs på ett socialt ansvarsfullt sätt” utgör den garanti som behövs för att upprätthålla en grundläggande samhällsservice över hela landet.

En väl fungerande lantbrevbäring är, herr talman, av grundläggande betydelse för landsbygden, för den regionala utvecklingen och för möjligheterna att uppnå de postpolitiska målen. Trots tydligheten i gällande lagstiftning har hushåll på landsbygden diskriminerats och tvingats välja mellan att betala en godtycklig summa för lagstadgad service eller att hämta sin post kilometervis hemifrån. Det är oacceptabelt. En levande landsbygd med expansiva framtidsnäringar behöver en såväl lagenlig som utökad service, inte en lagstridig och försämrad sådan.

Den verksamhet med utökad lantbrevbärservice som pågår på många ställen i landet är väl värd att stödja och utveckla. Från min egen tid som cyklande lantbrevbärare vet jag mycket väl vilken trygghet det innebär för många äldre på landsbygden att lantbrevbäraren dagligen kommer till eller förbi deras hem. Det bör därför, menar vi, ankomma på regeringen att i tillståndskravet meddela sådana villkor att lantbrevbäringen kan tryggas och vidareutvecklas, givetvis utan att landsbygdbe-

folkningen tvingas betala extra för den postservice som den är berättigad till.

Herr talman! Slutligen instämmer jag givetvis i samtliga centerreservationer, men jag yrkar, för vinnande av tid, bifall endast till reservationerna 2 och 5.

Samtidigt vill jag passa på att rikta ett uppriktigt tack till trafikutskottets ledamöter och till kansliet för gott samarbete, kamratlig tillvaro och berikande diskussioner under denna mandatperiod.

Anf. 229 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag kommer inte att hålla något långt anförande, eftersom vi i Folkpartiet inte har väckt några motioner med anledning av proposition 1997/98:127 som ligger till grund för detta betänkande.

Däremot har vi vid behandlingen i utskottet tillsammans med Moderaterna avgivit två reservationer, reservationerna 1 och 8, och tillsammans med Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reservation 5.

Jag skulle därmed kunna hänvisa helt till dessa reservationer som vår syn på en framtida poströrelse i vårt land. Men jag måste kortfattat nämna att Folkpartiet snarast vill se att en fullt genomförd avreglering sker av postservicen i hela landet. Vi tror och vi vet att detta kommer att ge en bättre och framför allt billigare postservice för konsumenterna. Detta anser vi vara av stor betydelse för framtiden. I detta sammanhang måste vi hänvisa till att vi också tror på en full insyn beträffande den service som gäller för tjänsterna till post- och brevmottagarna i vårt land, var de än är bosatta.

Det är också angeläget att konkurrenslagens regler efterföljs, vilket vi har utvecklat i reservation 1. Vi anser också att det är angeläget och grundläggande att var man än är bosatt i vårt land skall det finnas en väl fungerande postservice. I detta sammanhang är det angeläget att visa på den utmärkta service som kan finnas i samband med lantbrevbäring. I reservation 5 anför vi att det är angeläget att lantbrevbäringen även i fortsättningen tryggas och vidareutvecklas utan att landsbygdsbefolkningen tvingas betala extra eller resa långa vägar för att hämta sin post för att erhålla den postservice som de borde ha rätt till i hemmets närhet.

Herr talman! Efter detta vill jag tacka utskottets ledamöter och kansli för ett gott samarbete under de gångna fyra åren och hoppas att vi alla skall få njuta av en fin sommar var vi än vistas i vårt vackra land.

Anf. 230 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Egentligen skulle jag kunna säga att detta är en repris på många tidigare debatter när det gäller Posten. Problemet blev väl synligt först när vi bolagiserade Posten, och då kom alla problem. Förut fungerade det ganska bra. Posten var uppbyggd med skattebetalarnas medel, och alla fick sin post och kunde ställa krav. Sedan kom den fantastiska konkurrensen, och då startade problemen.

I stort sätt är vi väl ganska eniga i utskottet om att det behövs en post som fungerar över hela landet och att det också har stor betydelse för privatpersoner, företag, organisationer och offentlig förvaltning att denna goda postservice finns i hela landet.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror faktiskt inte att det går att konkurrensutsätta postservicen på ett sådant sätt att den blir effektivare, dvs. genom fler konkurrenter på en så begränsad marknad.

Vidare är det bra att Post- och telestyrelsen skall ta till vara och bevaka både kommunal- och regionalpolitiska perspektiv vid översynen av hur postverksamheten fungerar för konsumenterna. Man skall då ta kontakt med Konsumentverket och Glesbygdsverket, som kanske är de som har kontroll över hur det ser ut.

I betänkandet säger man att endast seriösa postoperatörer skall få bedriva postverksamhet. Detta är bra. Men en fråga som man kanske måste ställa sig är följande: Hur har det varit med dem som i mindre skala har startat postverksamhet? Det finns uppgifter om att vissa har startat en verksamhet och fått etableringsbidrag. Staten är alltså med och betalar för att konkurrensutsätta en verksamhet. Bidrag kan uppbäras under sex månader, med viss förlängning. Om det är så att man kan få nyföretagarstöd, eller vad det nu heter, för att driva en verksamhet och konkurrera med befintliga företag, anser jag att det är felaktigt att man inte kan starta småföretagsverksamhet för att driva den under en mycket kort tid.

Det talas också här om Postens infrastruktur, och detta återkommer man väl senare till. Det gäller då postnummer, eftersändning och postboxar. Vi skall komma ihåg att allt detta från starten har byggts upp med hjälp av skattebetalarnas medel. Det är ungefär som att säga att en kommun köper in bilar för att ha i sin verksamhet. Plötsligt vill alla kommuninvånare ha tillgång till en sådan här bil för att kunna bedriva en del av sin verksamhet. Jag tycker faktiskt inte att detta är rätta vägen att gå. Det här måste kunna lösas på annat sätt.

Sivert Carlsson och Kenth Skårvik var inne på lantbrevbäringsruten. Även jag menar att det inte kan vara så att människor som kanske i generationer har bott på ett och samma ställe helt plötsligt måste flytta sin postlåda, kanske kilometervis, för att dess läge skall passa in i lantbrevbäringsrutten. Då måste man ju ha egen bil för att komma till sin postverksamhet eller betala dyra pengar. Sådana signaler har vi i utskottet fått. Nu skriver man att man skall sköta den saken. Jag känner dock stor oro vad gäller de här människorna när man inte klart uttalar att det här inte får ske.

Herr talman! Det är tydligen regel att man när man slutar i riksdagen skall tacka för den tid som varit. Det är många som jag efter mina år här i riksdagen skulle vilja tacka. Framför allt gäller det många anställda i riksdagens lokaler som gör ett otroligt bra jobb för att vi skall kunna fullfölja vårt riksdagsarbete.

Per Westerberg talade om ett gemensamt stort tack till varandra i går. Det gäller då oss som avgår. Låt mig ändå, herr talman, tacka framför allt utskottskanslierna som har gjort ett fantastiskt arbete och även utskottsledamöterna. Det som under den här tiden varit intressant är att man har kunnat skilja på sak och person i debatterna. Det tror jag att vi alla tjänar på. Det är ju sakpolitiken som är viktigast, inte vem som framför den. Om man dessutom har litet humor och glädje, så sprider kanske också det ljus över vår verksamhet. Alla lägger ned ett oerhört stort arbete här.

Vidare gäller det de stenografer som skall försöka tolka det som sägs här. Det är fantastiskt att i protokollet få läsa vilka bra saker man sagt och att se att man har gjort det på ett så korrekt sätt att man nästan blir rädlös.

Stenograferna bör alltså också ha ett stort tack. De gör ett otroligt bra arbete.

Jag vill också tacka herr talmannen.

Slutligen yrkar jag bifall till reservation 3 i detta betänkande.

Prot. 1997/98:118

4 juni

Anf. 231 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Herr talman! Posten är inte bara Posten AB men för många människor är det så. Avregleringen av postmarknaden har, som många här sagt, kantats av den ena processen efter den andra operatörer emellan. Kanske är det faktiskt ett resultat av en otillräcklig lagstiftning i samband med avregleringen. Det är också troligt att en avreglering inte hade kunnat ske utan dessa konfrontationer inom det juridiska systemet. Därför har staten ett stort ansvar för såväl postlagstiftningen som Posten AB, men även för hur Posten agerar på postmarknaden.

Med en tilltagande konkurrens ökar betydelsen av att lagstiftningen på postområdet verkligen förmår ta till vara de intressen som får svårare att hävda sig på en fri marknad. Jag syftar då på risken att glesbygdshushållen och glesbygdsföretagen faller mellan stolarna och det blir en sämre service.

I det här sammanhanget vill jag också lyfta fram de små postoperatörer som har att hävda en liten verksamhet gentemot Posten AB, som i sin tur har att leva upp till ett samhällsansvar. För att över huvud taget klara detta behöver man vettiga spelregler. Vi har därför uttalat att vi i framtiden, beroende på hur situationen utvecklas, inte är främmande för en samfinansiering, kanske i form av koncessionsavgifter från övriga operatörer, för att nå upp till de målsättningar som vi vill skall slås fast inom postpolitiken.

Det övergripande målet för postpolitiken skall enligt regeringens, och nu, utskottets förslag vara renodlat och bara ange den tjänst som staten skall garantera utan att precisera servicenivån. Detta motsätter vi oss. Vi anser att det i högsta grad är befogat att staten garanterar en rimlig servicenivå även som ett övergripande mål. Detta motsäger inte det resonemang som regeringen i sin proposition i övrigt för beträffande behovet av flexibilitet i lagstiftningen angående nya tekniker, nya tjänster och utvecklingen av marknadssituationen i dess helhet. För att säkerställa en kvalitetshöjning bör tydliga servicemål uttalas, särskilt för glesbygden.

Vi anser, som är bekant för vissa, att situationen i dag inte är särskilt bra. Ambitionsnivån beträffande utdelningen måste t.ex. höjas. Det slutgiltiga målet måste vara att alla fasta hushåll har samma servicenivå beträffande mottagning av adresserade försändelser som omfattas av postlagen. Detta innebär att målet inte skall vara att antalet hushåll utan daglig utdelning inte skall öka, utan att antalet hushåll utan daglig utdelning skall minska.

Regeringen bör precisera det här målet i etappmål och återkomma till riksdagen med förslag om finansieringen i fråga om måluppfyllelsen, i den mån det inte kan uppnås genom just konkurrensen.

Vi beklagar att kravet om rabatterade frimärken i avtalet mellan Posten AB och staten avskaffas. Även om vissa hushåll, som anges i propositionen, inte utnyttjar sina privatrabatter bör den möjligheten finnas kvar för den trots allt ganska stora andel av människorna som faktiskt använder sig av rabattsystemet. Visst är hushållens kostnader för porto förhållandevis låga. Men eftersom det rör sig om en statistisk uppgift grundas det hela på en medelnivå. Rabattfrimärkena bör därför finnas kvar just med hänsyn till de grupper som konsumerar ganska mycket och som kanske har låga inkomster.

Även jag vill slutligen tacka utskottet, särskilt dess ordförande men också alla andra ledamöter i utskottet. Eftersom jag inte kandiderar igen vill jag även tacka kammarskansliet, kammarservice och stenograferna. Stenograferna har av och till, har jag fått höra, haft ett extra hårt arbete med mig. Jag ber om ursäkt för det. Jag tackar förstås också alla andra som trots allt har gjort mitt uppdrag ganska trivsamt. Tack!

Slutligen yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 232 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande 13 handlar om statens ansvar på postområdet. I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändringar i postlagen. Ändringarna syftar dels till att på ett förbättrat sätt uppnå de postpolitiska målen, dels till att anpassa lagstiftningen till ett nyligen beslutat EG-direktiv.

Förslaget i betänkandet innebär bl.a. att det nuvarande begreppet grundläggande postservice i postlagen ändras till samhällsomfattande posttjänst. Det övergripande målet skall liksom hittills vara att alla skall kunna skicka och ta emot adresserade försändelser. Detta mål skall kompletteras med ett servicemål som preciseras i lagtext, tillståndsvillkor och avtal.

Paketbefordran föreslås inte längre utgöra postverksamhet. Tillstånd kommer följaktligen inte att krävas för denna service. Servicen kommer dock även i fortsättningen att utgöra en del av den samhällsomfattande posttjänsten.

Tillstånd att bedriva postverksamhet föreslås förenas med villkor som behövs för att säkerställa den samhällsomfattande posttjänsten.

Kravet på rabatterat porto för privatpersoner slopas, och ett förenklat redovisningskrav inrättas. I stället föreslås ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om ett pristak för postverksamhet.

Kravet på enhetliga priser hindrar inte en differentierad prissättning på olika tjänster om det för dessa finns en differentierad kostnadsbild. En tjänst som innebär lokal befordran kan därmed erbjudas till ett lägre pris under förutsättning att tjänsten erbjuds inom hela landet och att priset för lokal befordran av enstaka försändelser är enhetligt över hela landet.

Det är inte minst av regionalpolitiska skäl av avgörande betydelse för såväl privatpersoner som företag, organisationer och offentlig förvaltning att det finns en fungerande postservice i alla delar av landet. Staten har, och skall även fortsättningsvis ha, ett ansvar för den rikstäckande post- och kassaservicen. Det innebär att man skall kunna nå alla med brev och paket samt betalningar oavsett adressort.

Servicekraven på den samhällsomfattande posttjänsten i postlagen anges som att posttjänsten skall vara av god kvalitet och att det skall finnas möjlighet för alla att få aktuella försändelser befordrade till rimliga och, vad gäller enstaka försändelser, enhetliga priser.

Med betänkandets förslag kommer det övergripande målet för posttjänsten och kraven på servicenivån att definieras var för sig. Härigenom öppnas en möjlighet att diskutera alternativa servicenivåer. Det ger en flexibel och långsiktigt hållbar definition av posttjänsten, kombinerad med en servicenivå som kan ändras vid behov.

I betänkandet föreslås att det i postlagen införs en bestämmelse om att tillstånd att bedriva postverksamhet får förenas med villkor om skyldighet

*Fel! Okänt
växelargument.*

för tillståndshavare att t.ex. tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst, att i verksamheten ta hänsyn till handikappades behov av särskilda posttjänster och att beakta totalförsvarets behov av posttjänster.

Majoriteten i utskottet anser att fördelarna med att förena tillstånden med villkor är flera. Det skapar exempelvis möjlighet att differentiera kraven med hänsyn till bl.a. omfattningen av respektive operatörs verksamhet.

I reservation 1 anser Moderata samlingspartiet och Folkpartiet att tillståndsplikten för befordran av brev bör avskaffas och att det inte heller finns något behov av prisreglering. Jag tolkar det så att uppfattningen i reservationen bygger på en helt annan syn än den som vi i majoriteten står för vad gäller marknadens möjlighet att klara en rikstäckande servicenivå som är lika för alla.

Vi socialdemokrater menar att en fungerande marknad inte råder i hela landet. Genom tillståndsvillkor garanteras alla och hela landet fungerande posttjänster. Det blir användarnas behov och önskemål, och inte marknadens, som sätts i centrum vid utformning av den posttjänst som staten skall säkerställa. Samma basservice kommer att säkerställas.

Därmed tillgodoses också de regionalpolitiska krav på grundläggande postservice som tas upp i några av de andra reservationerna.

Den postala infrastrukturen behandlas inte i betänkandet. Sedan regeringen överlämnade propositionen till riksdagen har Post- och telestyrelsen till regeringen, på regeringens uppdrag, överlämnat en rapport med titeln *Postal Infrastruktur – postnummer, eftersändning och postboxhantering*. Rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av den beredningen föreslås att inga åtgärder nu vidtas.

Utvecklingen på postmarknaden präglas av en snabb förändring. Det är inte enbart tillkomsten av nya aktörer inom traditionell postbefordran som står för förändringarna.

Vad gäller brevbefordran sker en snabb tillväxt av elektroniska substitut.

På betaltjänstområdet sker en kraftig nedgång i antalet transaktioner. Det beror främst på att den tekniska utvecklingen och framväxten av nya tjänster ändrat beteendet hos kunderna. Förändringarna har skapat en ny konkurrensbild gentemot traditionell postverksamhet.

I reservation 1 framförs synpunkter på Posten AB:s agerande på postmarknaden. Synpunkterna har kanske inte så mycket med den nu aktuella postlagen att göra, eftersom det är postlagen vi hanterar och inte Posten AB:s verksamhet, men jag väljer ändå att kommentera den delen i reservationen.

Reservanterna utgår från den omständigheten att Posten AB vid ett flertal tillfällen varit part i mål och ärenden som handlagts inom ramen för konkurrenslagens bestämmelser och framhåller att det är oacceptabelt att Posten AB bryter mot konkurrenslagen.

Jag har naturligtvis inte någon anledning att här i talarstolen ta Posten AB i försvar, men jag vill ändå erinra om att riksdagen, när vi hade en borgerlig majoritet, tog ett beslut 1993 att ombilda Postverket till ett av staten helägt aktiebolag och då också godkände förändringar i fråga om statsmakternas styrning, insyn och kontroll. Posten AB borde, enligt beslutet, så långt som möjligt verka under samma förutsättningar som

vanliga aktiebolag. Det blev därmed en uppgift för Posten AB:s styrelse att utforma mål och strategier för verksamheten.

Denna nya roll för Posten AB, i förhållande till Postverket, har medfört att nya situationer har uppstått på det konkurrensrättsliga området. Till detta kommer att den nya konkurrenslagen trädde i kraft så sent som den 1 juli 1993, endast ett halvår efter brevmonopolets upphörande. På en sådan marknad, med nya förutsättningar, nya aktörer och ny lagstiftning, är det knappast ägnat att förvåna att viss osäkerhet råder om inom vilka ramar det nya postbolaget kan agera.

Flera ärenden som hamnat hos Konkurrensverket är sådana som Posten AB själv initierat genom att begära s.k. icke-ingripandebesked. Posten AB har också i samtliga fall efter det att Konkurrensverket meddelat ett beslut som gått emot Posten AB följt detta men i vissa fall begärt omprövningar i högre instans.

Majoriteten ser ingen anledning att vidta några ytterligare åtgärder. Vi utgår naturligtvis från att Konkurrensverket även fortsättningsvis följer tillämpningen av lagstiftningen inom området.

I reservation 5 tas frågan upp om att Posten tagit ut avgifter för lantbrevbäring och att Posten AB förändrat sin policy gentemot kunder som bor utanför ordinarie lantbrevbärrlinjer.

Jag vill då påminna om en gammal grundregel som säger att det skall finnas två avlämningsställen per kilometer enkel färdväg. Om det kravet inte är uppfyllt är önskemålet att postlådan skall vara placerad längs lantbrevbärrarens huvudväg. Det finns emellertid möjligheter till service utöver denna grundnivå. Den som vill att lantbrevbärraren skall göra en avstickare från huvudvägen kan få en sådan utökad service men då mot betalning.

När Posten AB:s Malmöregion – som första region i landet – 1995 såg över utdelningspolicyn upplevde naturligtvis en del av de knappt 8 procenten av berörda lantbrevbärrarhushållen att de plötsligt tvingades betala för något som de tidigare fått gratis. I det sammanhanget gjordes undantag för gamla och handikappade. Åtgärderna väckte en intensiv debatt, som också återspeglas i reservationerna.

Enligt de uppgifter som jag har inhämtat finns för närvarande inte några planer på ytterligare översyn i stor skala över hela landet. Men vi kan naturligtvis inte bortse från att det framgent kan komma att krävas mindre anpassningar vid bl.a. förändringar i befolkningsstrukturen.

Utskottsmajoriteten ser det som angeläget att det finns en god postservice på landsbygden och förutsätter att Post- och telestyrelsen bevakar att de regler som Posten AB tillämpar väl håller sig inom uppsatta servicemål. Därmed tryggas, som vi ser det, en god postservice på landsbygden och tillgodoses de förslag som förs fram i reservation 5.

Med riksdagens bifall till betänkandet får Post- och telestyrelsen ett sektorsansvar på postområdet. Myndigheten skall ha ett övergripande ansvar för att postmarknaden fungerar effektivt ur konsumentsynpunkt.

PTS skall övervaka att operatörernas verksamhet uppfyller de krav som ställs i postlagen och bevaka att de postpolitiska intentionerna uppfylls.

Ansvarsfördelningen gentemot Konkurrensverket i konkurrensfrågor är tydlig. Till Konkurrensverkets befogenheter hör att tillämpa konkur-

renslagen på de områden som inte omfattas av en särskild reglering i postlagen.

Ett bifall till de förslag som framförs i reservation 7 av Moderata samlingspartiet skulle leda till betydande oklarheter på konkurrensområdet. Men jag kan för min del förstå yrkandets bakomliggande ideologiska motiv.

Socialdemokraternas uppfattning är att en fungerande postmarknad mår bäst av klara spelregler med en sektorsmyndighet som övervakar postlag och följer upp postpolitiken och av att konkurrensfrågorna hantearas av den myndighet som är satt att bevaka dessa.

Vi från utskottsmajoriteten anser att staten även i framtiden bör ansvara för att en väl fungerande och ur konsumenternas synvinkel säker betaltjänst finns i hela landet.

Regeringen har tillsatt en utredning om statens ansvar för en grundläggande betaltjänst och kontantförsörjning. I avvaktan på utredningen föreslås att nuvarande ordning med ersättning till Posten AB för den rikstäckande kassatjänsten bibehålls.

Posten AB är dock inte under utredningstiden förhindrad att genomföra förändringar i kontorsnätet, under förutsättning att tillgången till kassatjänster inte försämras.

Vi utgår också ifrån att de rationaliseringar och organisationsförändringar som görs sker på ett för personalen ansvarsfullt och acceptabelt sätt, men också med sociala hänsyn tagna.

I avvaktan på utredningen föreslås inga ytterligare åtgärder.

Herr talman! Med det som jag här har anfört yrkar jag bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande TU13 i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill å utskottsmajoritetens vägnar uttrycka ett tack för det goda samarbete som vi har haft under det här året. Vi fick oss påskrivet att vi var det utskott som hade den minsta sammanträdestiden. Men samtidigt är vi ett av de utskott som har den mesta samvarotiden. Vi har varit ute på väldigt mycket övningar tillsammans, och det har betytt mycket för vår sammanhållning och vårt interna arbete.

Ett särskilt tack vill vi rikta till utskottets avgående ledamöter och till vårt fina utskottskansli.

Anf. 233 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Jag är ganska säker på att vi har många gemensamma nämnare över partigränserna i utskottet. Men det finns saker och ting som skiljer oss åt.

Det sker en nyttig utveckling på postområdet just nu. Det kräver schysta spelregler och konkurrensneutralitet så att alla har möjlighet att agera. Jag har två korta frågor.

Per Erik Granström talade om Posten och Konkurrensverket. Jag har den största förståelse för att det på en ny marknad med nya villkor finns svårigheter. Men när man förekommer hundra gånger på Konkurrensverkets lista, då är det inte bra. Det är inte bra att detta förekommer i ett helägt statligt bolag. Min fråga till Per Erik Granström är: Tycker ni verkligen att detta handlingssätt är tillfredsställande med tanke på viljeinriktningen att skapa en ökad mångfald inom postområdet?

Beträffande reservation nr 5 och lantbrevbäringen spred sig det som startade i Malmö upp genom landet. Dessutom skedde det saker utanför den ordinarie brevbärarlinjen. Jag tar Per Erik Granströms ord till intäkt för att vi får en garanterad lantbrevbärarservice.

Anf. 234 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att det var många ärenden som hade hanterats av Konkurrensverket. Men det var också många ärenden som hade förts upp dit av Posten AB, därför att man ville ha ett klargörande om var gränserna gick.

Jag förstår att det kan låta uppseendeväckande med så många ärenden som något över hundra, men jag tror att med det tempo som bolagiseringen och avregleringen genomfördes och med de oklarheter som fanns i lagstiftningen har det av klargörande skäl varit rätt bra att få dessa prövningar gjorda.

Jag har utgått ifrån att det trots allt bakom detta agerande har funnits en god vilja att hitta en bra struktur på en hårt konkurrensutsatt postmarknad. Jag är övertygad om att det skall fungera ännu bättre med det lagstiftningsförslag som riksdagen nu kommer att anta efter den här debatten.

Beträffande lantbrevbäringen har jag fullt förtroende för att Post- och telestyrelsen i de avtal som nu skall slutas med Posten kommer att se till att man har riktiga spelregler och att uppföljningen av hur dessa spelregler fungerar kommer att ske på ett bra sätt.

Jag vill i det sammanhanget konstatera att Post- och telestyrelsen i sina utvärderingar hitintills inte har pekat på att Posten skulle ha misskött lantbrevbärings servicen.

Anf. 235 SIVERT CARLSSON (c):

Herr talman! Jag tolkar Per Erik Granströms svar så att han har en viss förståelse för att det kan uppstå en situation med många besvärligheter att reda upp. Det har man då gjort genom att anlita Konkurrensverket. Posten har också begärt icke-ingripande besked. Men det innebär ju bara att man är smart och ligger steget före för att man skall slippa skadeståndsbiten.

Men all right, jag tolkar svaret så att det kommer att ske en reduktion av antalet mål mellan Posten och Konkurrensverket, och det är bra.

Anf. 236 PER ERIK GRANSTRÖM (s):

Herr talman! Detta är tredje gången som vi behandlar den här frågan. Först antog vi postlagen och sedan har den justerats två gånger. För varje steg som vi har tagit har vi fått en större tydlighet i lagstiftningen. Jag utgår ifrån att vi är på väg mot en bra och fungerande marknad. Det är naturligtvis viktigt att Konkurrensverket även fortsättningsvis övervakar att operatörerna agerar med schysta metoder.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

19 § Nummerfrågor

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU14
Nummerfrågor (prop. 1997/98:126)

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)

20 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Skrivelse
1997/98:163 Redovisning av Allmänna pensionsfondens verksamhet år
1997

Socialutskottets betänkande
1997/98:SoU24 Nationell handlingsplan för äldrepolitiken

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1997/98:SfU13 Det nya pensionssystemet

Skatteutskottets betänkanden
1997/98:SkU28 Förbättrad kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
m.m.
1997/98:SkU30 Överföring av periodiseringsfond och skatteutjämnings-
reserv

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.38.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 14 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 68 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 152,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 193 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.58 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om kompletteringsval till bostadsutskottet	1
3 § Meddelande om svar på skriftliga frågor under sommaruppehållet	1
4 § Meddelande om centralkansliets öppettider.....	1
5 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förkortad motionstid	2
6 § Förnyad bordläggning.....	2
7 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 3 juni	2
UU15 Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingssamarbete.....	2
UU17 Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik	3
UU16 Vissa nedrustningsfrågor.....	7
NU15 Statens roll som ägare av bolag.....	8
KU20 Staten och trossamfunden – grundlagsfrågor m.m.	8
KU27 Riksdagens arbetsformer.....	9
Meddelande om samlad votering.....	12
8 § Reformerat tandvårdsstöd	13
Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU25.....	13
Anf. 1 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	13
Anf. 2 ROLAND LARSSON (c).....	16
Anf. 3 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	19
Anf. 4 ROLAND LARSSON (c) replik.....	20
Anf. 5 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	20
Anf. 6 ROLAND LARSSON (c) replik.....	21
Anf. 7 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	21
Anf. 8 STIG SANDSTRÖM (v).....	23
Anf. 9 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	26
Anf. 10 STIG SANDSTRÖM (v) replik.....	26
Anf. 11 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik.....	27
Anf. 12 STIG SANDSTRÖM (v) replik.....	27
Anf. 13 THOMAS JULIN (mp)	27
Anf. 14 ROLAND LARSSON (c) replik.....	29
Anf. 15 THOMAS JULIN (mp) replik	29
Anf. 16 ROLAND LARSSON (c) replik.....	29
Anf. 17 THOMAS JULIN (mp) replik	30
Anf. 18 TUVE SKÅNBERG (kd)	30
Anf. 19 THOMAS JULIN (mp) replik	33
Anf. 20 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	33
Anf. 21 THOMAS JULIN (mp) replik	33
Anf. 22 ROLAND LARSSON (c) replik.....	33
Anf. 23 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	34
Anf. 24 ROLAND LARSSON (c) replik.....	34
Anf. 25 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	35

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 26	CHRISTIN NILSSON (s)	35
Anf. 27	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	38
Anf. 28	CHRISTIN NILSSON (s) replik	39
Anf. 29	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	39
Anf. 30	CHRISTIN NILSSON (s) replik	39
Anf. 31	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	39
Anf. 32	CHRISTIN NILSSON (s) replik	40
Anf. 33	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	41
Anf. 34	CHRISTIN NILSSON (s) replik	41
Anf. 35	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	41
Anf. 36	CHRISTIN NILSSON (s) replik	41
Anf. 37	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	42
Anf. 38	CHRISTIN NILSSON (s) replik	42
Anf. 39	ROLAND LARSSON (c) replik	42
Anf. 40	CHRISTIN NILSSON (s) replik	43
Anf. 41	ROLAND LARSSON (c) replik	43
Anf. 42	CHRISTIN NILSSON (s) replik	43
Anf. 43	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	43
Anf. 44	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	48
Anf. 45	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	48
Anf. 46	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	49
Anf. 47	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	49
Anf. 48	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	49
Anf. 49	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	50
Anf. 50	LISELOTTE WÅGÖ (m) replik	51
Anf. 51	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	51
Anf. 52	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	52
Anf. 53	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	52
Anf. 54	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	53
Anf. 55	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	53
Anf. 56	ROLAND LARSSON (c) replik	53
Anf. 57	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	54
Anf. 58	ROLAND LARSSON (c) replik	54
Anf. 59	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	55
Anf. 60	THOMAS JULIN (mp) replik	55
Anf. 61	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	55
Anf. 62	THOMAS JULIN (mp) replik	56
Anf. 63	STIG SANDSTRÖM (v) replik	56
Anf. 64	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	56
Anf. 65	STIG SANDSTRÖM (v) replik	57
Anf. 66	Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	57
Anf. 67	KARIN OLSSON (s)	58
Anf. 68	GUNNAR GOUDE (mp)	59
Anf. 69	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	63
Anf. 70	GUNNAR GOUDE (mp) replik	63
Anf. 71	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	63
Anf. 72	GUNNAR GOUDE (mp) replik	64
Anf. 73	MARIANNE ANDERSSON (c)	64
Anf. 74	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	66

Anf. 75 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	67
Anf. 76 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik	67
Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	67
Anf. 78 SIW PERSSON (fp)	67
Anf. 79 GÖRAN LINDBLAD (m)	69
Anf. 80 STIG SANDSTRÖM (v)	71
Anf. 81 GÖRAN LINDBLAD (m)	72
Anf. 82 STIG SANDSTRÖM (v)	72
Anf. 83 GÖRAN LINDBLAD (m)	72
(Beslut fattades efter 11 §.)	72
Ajournering	72
Återupptagna förhandlingar	73
9 § Frågestund	73
Anf. 84 TALMANNEN	73
<i>Konkurrenssituationen inom åkerinäringen</i>	73
Anf. 85 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	73
Anf. 86 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	73
Anf. 87 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	75
Anf. 88 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	75
<i>Disposition av budgetöverskottet</i>	75
Anf. 89 CARL B HAMILTON (fp)	75
Anf. 90 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	75
Anf. 91 CARL B HAMILTON (fp)	75
Anf. 92 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	76
<i>Överföring av personuppgifter till tredje land</i>	76
Anf. 93 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	76
Anf. 94 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	76
<i>Estonia</i>	77
Anf. 95 EVA BJÖRNE (m)	77
Anf. 96 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	77
Anf. 97 EVA BJÖRNE (m)	77
Anf. 98 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	77
<i>Noteringar av aktier i euro</i>	78
Anf. 99 SVEN BERGSTRÖM (c)	78
Anf. 100 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	78
Anf. 101 SVEN BERGSTRÖM (c)	78
Anf. 102 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	79
<i>Ungdomars ekonomiska situation</i>	79
Anf. 103 PERNILLA MOBECK (s)	79
Anf. 104 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	79
Anf. 105 PERNILLA MOBECK (s)	79
Anf. 106 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	80
<i>Studenters försörjning under sommaren</i>	80
Anf. 107 HANS ANDERSSON (v)	80
Anf. 108 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	80
Anf. 109 HANS ANDERSSON (v)	80
Anf. 110 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	81
<i>Utbildningsradion</i>	81

Anf. 111 EWA LARSSON (mp).....	81
Anf. 112 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	82
Anf. 113 EWA LARSSON (mp).....	82
Anf. 114 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	82
<i>Finansiell samordning i vården.....</i>	<i>82</i>
Anf. 115 BO KÖNBERG (fp).....	82
Anf. 116 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	82
Anf. 117 BO KÖNBERG (fp).....	83
Anf. 118 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	83
Anf. 119 BO KÖNBERG (fp).....	83
Anf. 120 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	83
<i>Barnfamiljernas ekonomiska situation</i>	<i>83</i>
Anf. 121 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	83
Anf. 122 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	84
Anf. 123 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	84
Anf. 124 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	84
<i>Inlandsbanan.....</i>	<i>85</i>
Anf. 125 ULF BJÖRKLUND (kd).....	85
Anf. 126 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	85
Anf. 127 ULF BJÖRKLUND (kd).....	85
<i>Assistansersättningen</i>	<i>85</i>
Anf. 128 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	85
Anf. 129 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	86
Anf. 130 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	86
Anf. 131 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	86
<i>Amningshjälpen.....</i>	<i>86</i>
Anf. 132 ANITA PERSSON (s).....	86
Anf. 133 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	87
Anf. 134 ANITA PERSSON (s).....	87
Anf. 135 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	87
<i>Bostaden som social rättighet</i>	<i>87</i>
Anf. 136 OWE HELLBERG (v)	87
Anf. 137 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	88
Anf. 138 OWE HELLBERG (v)	88
Anf. 139 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	88
<i>Integrationspolitiken</i>	<i>88</i>
Anf. 140 MARIANNE ANDERSSON (c).....	88
Anf. 141 Statsrådet LARS ENGQVIST (s).....	89
Anf. 142 MARIANNE ANDERSSON (c).....	89
Anf. 143 Statsrådet LARS ENGQVIST (s).....	89
<i>Vården och skatterna.....</i>	<i>90</i>
Anf. 144 HENRIK S JÄRREL (m).....	90
Anf. 145 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	90
Anf. 146 HENRIK S JÄRREL (m).....	90
Anf. 147 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	91
<i>Avgifter i finanssystemet.....</i>	<i>91</i>
Anf. 148 BENGT KRONBLAD (s).....	91
Anf. 149 Statsrådet LARS ENGQVIST (s).....	91

Anf. 150	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	91
Anf. 151	BENGT KRONBLAD (s)	92
Anf. 152	TALMANNEN.....	92
10 §	Information från regeringen om regeringens skrivelse <i>En samlad narkotikapolitisk strategi</i> samt om det särskilda mötet i FN:s generalförsamling om narkotika	92
Anf. 153	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	92
Anf. 154	CARINA HÄGG (s)	94
Anf. 155	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	95
Anf. 156	CARINA HÄGG (s)	95
Anf. 157	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	95
Anf. 158	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	96
Anf. 159	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	96
Anf. 160	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	96
Anf. 161	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	97
Anf. 162	ANITA PERSSON (s).....	97
Anf. 163	KIA ANDREASSON (mp).....	97
Anf. 164	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	97
Anf. 165	KIA ANDREASSON (mp).....	98
Anf. 166	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	98
Anf. 167	THOMAS JULIN (mp)	98
Anf. 168	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	98
Anf. 169	THOMAS JULIN (mp)	99
Anf. 170	Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	99
11 §	Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	99
	Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU22.....	99
Anf. 171	LEIF CARLSON (m)	99
Anf. 172	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	101
Anf. 173	THOMAS JULIN (mp)	102
Anf. 174	INGRID ANDERSSON (s).....	103
Anf. 175	LEIF CARLSON (m) replik	105
Anf. 176	INGRID ANDERSSON (s) replik.....	106
Anf. 177	LEIF CARLSON (m) replik	106
Anf. 178	INGRID ANDERSSON (s) replik.....	106
Anf. 179	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik.....	107
Anf. 180	INGRID ANDERSSON (s) replik.....	107
Anf. 181	BARBRO WESTERHOLM (fp) replik.....	107
Anf. 182	INGRID ANDERSSON (s) replik.....	108
Anf. 183	STIG SANDSTRÖM (v).....	108
Beslut	108	
	SoU25 Reformerat tandvårdsstöd.....	108
	SoU22 Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	110
Beslut om uppskjuten votering	111	
12 §	Hälsodata- och vårdregister.....	111
	Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU23.....	111
Anf. 184	LEIF CARLSON (m)	111
Anf. 185	BARBRO WESTERHOLM (fp).....	113
Anf. 186	STIG SANDSTRÖM (v).....	114

Anf. 187 THOMAS JULIN (mp).....	115
Anf. 188 MARIANN YTTERBERG (s).....	116
Anf. 189 LEIF CARLSON (m).....	117
Anf. 190 MARIANN YTTERBERG (s).....	117
Anf. 191 LEIF CARLSON (m).....	117
Anf. 192 MARIANN YTTERBERG (s).....	118
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	118
13 § Ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.....	118
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU23	118
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	118
14 § Statlig förvaltningspolitik	118
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU31	118
Anf. 193 BIRGER HAGÅRD (m)	118
Anf. 194 ANDERS JOHNSON (fp).....	120
Anf. 195 KENNETH KVIST (v)	121
Anf. 196 FRANK LASSEN (s).....	122
Anf. 197 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	123
Anf. 198 PÅR-AXEL SAHLBERG (s)	124
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	124
15 § Förstärkt samordning inom riksdagsförvaltningen.....	124
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU34	124
Anf. 199 BO KÖNBERG (fp).....	124
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	125
16 § Mandatperioden för ledamöterna i Europarådets svenska delegation	125
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU35	125
Anf. 200 BO KÖNBERG (fp).....	125
(Beslut skulle fattas den 5 juni.).....	126
17 § Konstnärernas villkor	126
Kulturutskottets betänkande 1997/98:KrU13	126
Anf. 201 JAN BACKMAN (m)	126
Anf. 202 MARIANNE ANDERSSON (c).....	129
Anf. 203 CARL-JOHAN WILSON (fp)	131
Anf. 204 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	132
(forts.).....	135
Ajournering.....	135
Återupptagna förhandlingar	135
17 § (forts.) Konstnärernas villkor (forts. KrU13)	135
Anf. 205 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	135
Anf. 206 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	135
Anf. 207 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	136
Anf. 208 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	136
Anf. 209 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik	136
Anf. 210 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	137
Anf. 211 EWA LARSSON (mp).....	137
Anf. 212 MONICA WIDNEMARK (s)	139
Anf. 213 EWA LARSSON (mp) replik.....	142

Anf. 214 MONICA WIDNEMARK (s) replik	142
Anf. 215 EWA LARSSON (mp) replik	142
Anf. 216 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	143
Anf. 217 MONICA WIDNEMARK (s) replik	143
Anf. 218 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	143
Anf. 219 MONICA WIDNEMARK (s) replik	144
Anf. 220 JAN BACKMAN (m) replik	144
Anf. 221 MONICA WIDNEMARK (s) replik	144
Anf. 222 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	144
Anf. 223 BARBRO ANDERSSON (s).....	145
Anf. 224 MARIANNE ANDERSSON (c)	145
Anf. 225 FANNY RIZELL (kd).....	146
Anf. 226 ÅKE GUSTAVSSON (s)	146
(Beslut skulle fattas den 5 juni)	147
18 § Statens ansvar på postområdet.....	147
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU13	147
Anf. 227 PER WESTERBERG (m)	147
Anf. 228 SIVERT CARLSSON (c).....	149
Anf. 229 KENTH SKÅRVIK (fp).....	153
Anf. 230 KARL-ERIK PERSSON (v).....	153
Anf. 231 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	156
Anf. 232 PER ERIK GRANSTRÖM (s)	157
Anf. 233 SIVERT CARLSSON (c).....	160
Anf. 234 PER ERIK GRANSTRÖM (s)	161
Anf. 235 SIVERT CARLSSON (c).....	161
Anf. 236 PER ERIK GRANSTRÖM (s)	161
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)	161
19 § Nummerfrågor	162
Trafikutskottets betänkande 1997/98:TU14	162
(Beslut skulle fattas den 5 juni.)	162
20 § Bordläggning.....	162
21 § Kammaren åtskildes kl. 20.38.....	162

Prot. 1997/98:118
4 juni

Elanders Gotab, Stockholm 1998